

www.24hours.ge

24საათი

ყოველდღიური

შაბათი, 21 სექტემბერი, 2002 წელი. №111

ფასი 50 თეთრი

ამერიკის სახით ძალიან საიზედო პარტნიორი გვყავს

ინტერვიუ საქართველოს უშიშროების საბჭოს მდივანთან თედო ჭაფარიძესთან.

კაკა კვარცხაძე
პრეტა უტიაშვილი.

- ბატონო თედო, გუშინ ძალიან მნიშვნელოვანი შეხვედრა გქონდათ ამერიკის უშიშროების საბჭოს მდივანთან კონდოლიზა რაისთან. რა იყო თქვენი საუბრის ძირითადი თემა?

- ჩვენ ქართულ-ამერიკული ურთიერთობების მთელი სპექტრი განვიხილეთ. ყურადღება განსაკუთრებით გავამახვილეთ პანკისის პრობლემატიკაზე, ანტიტერორისტული ოპერაციის სხვადახვა ეტაპებზე, უკვე მიღწეულ შედეგებზე და დღევანდელ სიტუაციაზე.

უნდა გითხრათ, რომ მათი ინფორმაცია, რომელთაც ისინი თავიანთი არხებით მოიპოვებენ, სრულად ემთხვევა ჩვენს მიერ მიწოდებულ ინფორმაციას.

ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ ჩემი აქ ყოფნა გამიზნულად დაემთხვა რუსეთის და ამერიკის შეერთებულ შტატებს შორის გამართულ ორმხრივ დიალოგს. ვაშინგტონში გაჩნდა იდეა, რომ ამერიკა-რუსეთ-საქართველოს შორის ურთიერთობების სამხრეთი ფორმატი ჩამოყალიბდეს და, შეიძლება ითქვას, რომ დღეს ამ იდეის ინიციატორაცია მოხდა.

საქართველო, ბოლო რვა წელიწადია, მუდმივად არის აშშ-რუსეთის დიალოგის საგანი და ახლა მათ გადაწყვიტეს, თუ რუსეთი და ამერიკა ერთმანეთს ქართულ თემატიკაზე დაელაპარაკებიან, ამ საუბრის მონაწილე ქართული მხარეც იქნება.

- მაგრამ ამერიკის პრეზიდენტთან და უშიშროების საბჭოს მდივანთან შეხვედრების შემდეგ რუსეთის თავდაცვისა და საგარეო საქმეთა მინისტრები ერთობ ყინწად გამოიყურებოდნენ. ამავე დროს,

გავრცელდა ინფორმაცია, რომ კონკრეტული შედეგებით ეს მოლაპარაკებები არ დამთავრებულა.

- შეიძლება, ამ მოლაპარაკებებმა კონკრეტული შედეგი დღეს ვერ გამოიღო, მაგრამ ის ფაქტი, რომ ოვალურ კაბინეტში პრეზიდენტი ბუში საქართველოს თემატიკაზე რუს მინისტრებთან ერთად მსჯელობდა, ჩემი აზრით, უკვე ძალიან მნიშვნელოვანია, რადგან ეს ნიშნავს, რომ დიალოგი დაიწყო და მას მუდმივი ხასიათი ექნება. შესაბამისად, საქართველოს საკითხი მუდმივად იქნება ყურადღების ცენტრში.

- კონდოლიზა რაისთან შეხვედრის დროს იმ კონკრეტულ რეკომენდაციებზე ხომ არ ყოფილა საუბარი, რომელიც ქართულმა მხარემ უნდა შეასრულოს?

- ჩვენ ბევრი საკითხი განვიხილეთ. მათ შორის - ერაყის თემა რუსეთ-ამერიკის ურთიერთობაში. როცა ერაყთან დაკავშირებით კითხვა დაეუსვი ქალაქატონ რაისს, მან სიცლით მიპასუხა და განაცხადა, რომ ასე საკითხს უკვე რუსებიც კი არ აყენებენო. რუსებმა იციან, რომ საქართველოს წინააღმდეგ ძალის გამოყენებას ძალზე მძაფრი რეაქცია მოჰყვება ამერიკის მხრიდან. მაგრამ ჩვენც აქტიურები უნდა ვიყოთ იმ პრობლემების მოგვარებაში, რაც ჩვენი გადასაწყვეტია. საუბარია არა მხოლოდ პანკისზე, არამედ შიდაპოლიტიკურ პრობლემებზე.

- ხომ არ ყოფილა საუბარი იმაზე, თუ, თავის მხრივ, რა უნდა გააკეთოს საქართველომ, რომ რუსეთთან ურთიერთობებში მოაგვაროს?

- ვინაიდან დღეს რუსეთი პანკისის პრობლემაზე აკეთებს აქცენტს, ჩვენი მოვალეობაა, რაც შეიძლება ეფექტურად და მოკლე ვადაში მოვაგვაროთ ეს პრობლემა.

ბაზრძაძეა A3 გვარძაძე

თედო ჭაფარიძე პანკისის ხეობაში. 18 სექტემბერი, სოფელი ხალაწანი

ბაკო ბაქაშვილის ფოტო

დღეს გაზეთ "24 საათის" რედაქციის სტუმარია საქართველოს რაგბის ფედერაციის პრეზიდენტი ბიძინა გეგიძე. შეგიძლიათ დარეკოთ და დასვათ კითხვები ტელეფონზე: 20-24-24

როცა ამოგრავალი მისაპე არაქველ საკრავალუს არაქება

ახლახნს ახალი ინფორმაცია - პრაზიდენტი პარლამენტში არ უნდა მივიდეს

პიკატი საკარტველუს სადაროს ნინ

ავტანალახს ხალისუფლახის სიყვარული არ ბანელახით

პანკისმა Microsoft-ის ნაწარმადგანელები დააფრთხო

აპრელი		
თბილისი	24	
ქუთაისი	27	
ბათუმი	24	
სოხუმი	24	
ფოთი	24	
თელავი	23	
ზუგდიდი	27	
ბორჯი	22	

უცხოური ვალუტის ოფიციალური კურსი ლართან მიმართებაში		
აშშ დოლარი	2.1800	
ევრო	2.1057	
გირვანქა სტერლინგი	3.3448	
რუბლი	0.0689	

ბარლზ ფარბანქი: ქართველები დღეს ისე შეჰყურაბენ ვაშინგტონს, როგორც ადრე შეჰყურაბდნენ მოსკოვს

ამის ნაცვლად კი სკოხს, დფიქრდნენ. რით და როგორ შეუძლიათ, უშველონ თავს

ირაკლი არაშიძე
ვაშინგტონიდან
ამერიკის პოლიტიკას ევრაზიის მიმართ მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს მცირე, მაგრამ უაღრესად გავლენიანი ჯგუფი, რომლის წევრები 1991 წელს, საბჭოთა კავშირის დაშლის ხანაში, აქტიურად სწავლობდნენ და ამერიკის პოლიტიკურ ელიტას აცნობდნენ კავკასიის რეგიონს. მათ შორის უდავოდ გამოირჩევა ჩარლზ ფერბენქსი, ჯონს ჰოპკინსის

უნივერსიტეტის ნიქშეს საერთაშორისო საკითხების კვლევის (SAIS) პროფესორი და SAIS-ის ცენტრალური აზიისა და კავკასიის ინსტიტუტის დირექტორი. დოქტორი ფერბენქსი ცნობილია, როგორც თვალსაჩინო რესპუბლიკელი, პრეზიდენტ რეიგანისა და პრეზიდენტ ბუშის საარჩევნო კამპანიების მრჩეველი, სახელმწიფო მდივნის აპარატის თანამშრომელი; ბატონმა ფერბენქსმა მრავალი წელი მიუძღვნა კავკასიის, მისი ხალხებისა და პოლიტიკური ტენდენციების შესწავლას. ძნელად

თუ მოიძებნება ადამიანი, ვინც ამდენი გააკეთა, რათა საქართველო განთავსებულიყო ამერიკის პოლიტიკური ელიტის რუკაზე. 2002 წლის 14 სექტემბერს მეშეგვდი ბ-ნ ფერბენქსს, რომელსაც პატივი მაქვს ვიცნობდე, როგორც პედაგოგსა და მეგობარს. გთავაზობთ ჩვენი შეხვედრის ჩანაწერს, რომელიც არ ჰგავდა ფორმალურ ინტერვიუს, უფრო მეტად, ეს იყო საუბარი ჩვენთვის აქტუალურ თემებზე.

ბაზრძაძეა A8 გვარძაძე

ელისო პირსალაძე - "შემოდგომის თბილისი" პირველი სეპეარი

ბაკო ბაქაშვილის ფოტო

სტივენ ბანი: აშშ ყველაფერს გააქათახს ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენის დასაცავად

სოფიკო ოხანაშვილი

"უპირველეს ყოვლისა, გილოცავთ. ეს კვირა ძალიან მნიშვნელოვანია იმიტომ, რომ სირიედ ახლა დაიწყო ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენის პროექტის განხორციელება. მინდა მოგახსენოთ, რომ აშშ-ს პრეზიდენტი ჯორჯ ბუში მხარს უჭერს და მიესალმება ამ პროექტის განხორციელებას", - განაცხადა გუშინ

საქართველოს პრეზიდენტსა და სახელმწიფო მინისტრთან დაზღუდული შეხვედრების შემდეგ გამართულ პრეზიდენტის აშშ-ს სახელმწიფო დეპარტამენტის მრჩეველმა კასპის რეგიონის ენერგეტიკული სტრატეგიის საკითხები სტივენ ბანი, რომელიც გუშინ დაბრუნდა ბაქოდან, სადაც ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენის გახსნის საზეიმო ცერემონიას დაესწრო.

ბაზრძაძეა A4 გვარძაძე

უშიშროების სამინისტროს ანალიტიკოსები ტერორიზმის ბუნებას სწავლობენ

პანკისის ხეობაში, ანტიკრიმინალური და ანტიტერორისტული ოპერაციის დაწყებამდე ორი თვით ადრე, უშიშროების სამინისტროს ანალიტიკურმა სამსახურმა ტერორიზმის თაობაზე სექულტინიანი ანალიტიკური მასალა მოამზადა. მასალა, ფაქტობრივად, პანკისის ხეობაში ჩასატარებელი ანტიტერორისტული ოპერაციისთვის ოპერატიული ინფორმაციის თავმოყრის მიზნით შეიქმნა.

უშიშროების სამინისტროს ანალიტიკოსთა მიერ მომზადებულ ტომში თავმოყრილია დეტალური ინფორმაცია ისლამისტ-ტერორისტთა სამოქმედო ტერიტორიებისა და გეგმის, ბოვეიკთა შეიარაღებისა და დაფინანსების წყაროების, საერთოდ, ტერორიზმის საფრთხის შესახებ.

ბაზრძაძეა A7 გვარძაძე

ყველა ბიარანი ბოვეიკი როდია

სოფიკო ახანიძე

პანკისის ერთ-ერთ საგუშაგოზე კიდევ ერთი ჩეჩენი დააკავეს. სად და რა ვითარებაში მოხდა დაკავება, ჯერჯერობით, უცნობია, რადგან ოფიციალური წყაროები, ხალხის ოპერაციის შემდეგ, ინფორმაციის გაცემისგან თავს იკავებენ. ასეთი მეზღუდვის მიზეზად კი იმ ფაქტს ასახელებენ, რომ ორი დღის წინ ჩატარებული ოპერაციისგან გაცილებით შთაბეჭდილ შედეგს მიიღებდნენ, რომ არა ინფორმაციის წინასწარ გაყრდნა. თუმცა, ძალოვნები არ მალავენ იმას, რომ ხალხის მსგავსი ოპერაცია პანკისის ხეობის კიდევ რამდენიმე დიდ სოფელში ჩატარდება. მიუხედავად

ინფორმაციის სიმწირისა, ცნობილი გახდა, რომ ქართველი სამართალდამცველების მიერ დაკავებულ 12 ჩეჩენს შორის ხუთი ჩვეულებრივი ლტოლვილია. ოფიციალური ვერსიით, თორმეტივეს დაკავების მიზეზი პირადობის დამადასტურებელი საბუთების უქონლობა გახლდათ. აქედან ხუთს ფიქტრაციის კომისიისთვის, რომელიც დაკავებულების ვინაობის დადგენას ცდილობს, მოგვიანებით საკუთარი ლტოლვილობის დამტკიცება მოუტერხებიათ. კომისია მუშაობას აგრძელებს. საერთაშორისო უახლოეს მომავალში დღის წესრიგში დაისმება ზოგიერთი მათგანის ექსტრადიციის საკითხი.

ბაზრძაძეა A7 გვარძაძე

როცა ამომრაველი მისსავა არეულ საქრახულოს ერაქება

სოფიკო მხანავშილი

წალკის რაიონის სოფელ გუმბათის საკრებულოს ყოფილმა წევრებმა გუმბათში ჟურნალისტთა ფედერაციაში პრესკონფერენცია გამართეს. როგორც შეხვედრის ორგანიზატორებმა მასმედიას აცნობეს, მათი მიზანია სამართლიანობის აღდგენა, საკრებულოს წევრობის უკანონოდ ჩამორთმეული იმუნიტეტის დაბრუნება და მორალური შეურაცხყოფისათვის კომპენსაციის მიღება. ამ ყველაფრისთვის პასუხისმგებლობას ლევან მამალაძის მრჩეველს - სოსო მელაძეს და, სოფელ გუმბათის არენდატორსა და წალკის რაიონის გამგებულს ელდარ ხვისტანს აკისრებენ, რომლებმაც ხელი შეუწყვეს სოფლის მოსახლეობის "აზუნტებას".

“ყველაფერი 2 ივნისის ადგილობრივი არჩევნებიდან დაიწყო. მელაძე და მისი გუნდი შესაფერის დროს ციხედნენ, რომ ჩვენს საკრებულოდამ გამოვექვეყნებთ და თავიანთი ხალხი დაესვათ. საკრებულოს თავმჯდომარის კანდიდატურაც შერჩეული ჰყავდათ, ამ დღილზე შეური ანათაქ უნდოდათ. როცა ავეისტოს დასაწყისში სოფელში BP-ს წარმომადგენელნი ჩამოვიდნენ, ის 16 ოჯახი დაასახელეს, რომელთა ტერიტორიაზეც ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენი გაივლიდა. ამ მიწების შესაკურთხევს შეხედნენ, ესაუბრნენ და კომპენსაციაზეც შეთანხმდნენ. ჩვენმა მოწინააღმდეგეებმა კი ეს საპაპად გამოიყენეს და მოსახლეობა ჩვენს წინააღმდეგ ააშხედრეს”. - განაცხადა 2002 წლის 2 ივნისის ადგილობრივ არჩევნებში გამარჯვებულმა, საკრებულოს ერთ-ერთმა წევრმა ზაურ კახაძემ.

სოსო მელაძე გუმბათის მოსახლეო-

თბილისი. პარლამენტარი ვახტანგ ხმალაძე პოლიტიკური ორგანიზაცია "მრეწველობა გადაარჩენს საქართველოს" დატოვებს და კონტროლის პალატის ყოფილ თავმჯდომარესთან რევაზ შავიშვილთან, ასევე დეპუტატ გალერი გელაშვილთან ერთად პოლიტიკურ პარტიას დააფუძნებს, რომელიც ნეოლიბერალური იდეოლოგიის იქნება.

ოფიციალური განაცხადი პარტიის ჩამოყალიბების შესახებ, საგარაუდოდ, ერთი კვირის შემდეგ, ხოლო დამფუძნებელი ყრილობა ოქტომბრის პირველ ნახევარში გაიმართება. **პრაიმ-ნიუსი.**

■ ■ ■
ერევანი. სომხეთის მთავრობამ დაამტკიცა კანონები — „ცენტრალური ბანკის შესახებ“, „ბანკებისა და საბანკო საქმიანობის შესახებ“ და „საკრედიტო ორგანიზაციების შესახებ“. შესატანის ცვლილებები, რომლებიც ტერორიზმის დაფინანსების წინააღმდეგ ბრძოლასთან არის დაკავშირებული. ამიერიდან კომერციულ ბანკებს უფლება აქვთ, გაყინონ ანგარიშები, რომელთა სახსრები ტერორიზმის დაფინანსებას ხმარდება. საქმე ისაა, რომ აშშ-ში 2001 წლის 11 სექტემბრის ტერაქტების შემდეგ გაერცელდა იმ კომპანიების სიები, რომლებიც, საგარაუდოდ, ჩაბმული არიან ტერორისტულ საქმიანობაში, სიები სომხეთის ყველა კომბანკს და საკრედიტო ორგანიზაციას დაეზავნა. **მედია-ნიუსი.**

■ ■ ■
მოსკოვი. რუსეთის საგარეო საქმეთა სამინისტრომ გაკვირვება გამოთქვა საქართველოს საგარეო უწყების გუშინდელი განცხადების გამო, რომელშიც გამოთქმულია პროტესტი რუსეთის მიერ აფხაზურ მხარესთან მოლაპარაკებების წარმოების და აფხაზთა ლიდერების მიმართ ოფიციალური ტერმინოლოგიის "პრემიერ-მინისტრი", "პრეზიდენტი" - გამოყენების გამო, რუსეთის საგარეო უწყებაში განაცხადეს, რომ "2001 წლის 16 მარტს იალტაში ხელი მოეწერა ოფიციალურ დოკუმენტს - "ქართულ და აფხაზურ მხარეთა იალტის განცხადება წდობის ღონისძიებებთან დაკავშირებით", რომელსაც საქართველოს მხრიდან მაშინდელმა სახელმწიფო მინისტრმა გიორგი არსენიშვილმა მოაწერა ხელი. "ამ ხელმოწერით საქართველო აფხაზეთის თვითგამოცხადებულ რესპუბლიკას მოლაპარაკებებზე თანაბარსტატუსიან პარტნიორად აღიარებს". რუსებმა "კონფლიქტის დარეგულირება" დაარქვეს აფხაზთა ლიდერებისა და ვალერი ლომინიის გახშირებულ კონტაქტებს, რომელიც ოფიციალური თბილისის თანხმობის გარეშე ხდება. **კავკას-პრესი.**

■ ■ ■
ერევანი. "სომხეთი ჩვენი უახლოესი მოკავშირე და საუკეთესო მეგობარია და რუსეთი ძალზე უფროხილდება ამ ურთიერთობას, – განუცხადა ჟურნალისტებს რუსეთის პრეზიდენტის აპარატის უფროსმა ალექსანდრ ვოლოშინმა სომხეთში თავისი ორდინანი ვიზიტის დასასრულს. ვიზიტის მიზანი სომხეთის პრეზიდენტის ადმინისტრაციასთან, სომეხ კოლეგებთან ურთიერთკავშირისა და სამუშაო კონტაქტების განმტკიცება იყო. გოლომბინ მეხედა სომხეთის პრეზიდენტს ქოჩარიანს, ადმინისტრაციის ხელმძღვანელს თეიმანიანს, თავდაცვის მინისტრს სარკისიანს და სრულიად სომხეთის კათალიკოს გარეგინ მეორეს. **მედია-ნიუსი.**

■ ■ ■
თბილისი. სამეგრელოში ორი დღის განმავლობაში იმყოფებოდნენ საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარე ნინო ბურჯანაძე და ვიცე-სპიკერი ვახტანგ ყოლბაია. პარლამენტის ხელმძღვანელებმა მოიხსულეს ფოთი, სენაკი, ხობი, ზუგდიდი და ნალენ-

ბას ოჯახზე რეას-რეას დოლარს შეჰპირდა, იმ შემთხვევაში, თუ ისინი მათ მიერვე არჩეული საკრებულოს გადაყენებაში დაეხმარებოდნენ. ამის აუცილებლობაში კი იმით დაარწმუნა, რომ საკრებულოს წევრებმა მხოლოდ თექვსმეტი ოჯახი მოახვედრეს იმ ზოლში, სადაც ნავთობსადენს უნდა გაევიღო. არადა, თურმე, სხვებსაც მეძლიოთ ამ ზოლში მოხვედრა. მელაძემ ხალხი იმით გააღიზიანა, რომ "უთხრა, თქვენს კუთვნილ თანხას ახლა საკრებულოს წევრები და მხოლოდ ის თექვსმეტი ოჯახი გაიანსილესო. ადგილობრივი საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარის ნოდარ შავაძის თქმით, ცრუ ინფორმაციათ თავისი საქმე გააკეთა, გაჭირვებული ხალხი ანკესზე წამოეგო და სამართლიანად არჩეული საკრებულოს წევრებს დაუპირისპირდა. "გაჭირვებული მოსახლეობა რევაას დოლარს დახარბდა - ეს ბუნებრივიცაა და მათ ვერც ვამტყუნებთ. მით უმეტეს, მელაძე და მისი მხარდამჭერები საშუალებას არ გვაძლევენ, მოსახლეობას შეხვედეთ და სწორი ინფორმაცია მიეზნოთ", - აღნიშნა საკრებულოს იძულებით გათავისუფლებულმა თავმჯდომარემ გურამ წულუკიძემ.

სოფელ გუმბათის მცხოვრებთა შორის "შაქმა კატამ" 8 ავეისტოს გაიბნინა. გუმბათის საკრებულო ხუთი წევრისგან შედგებოდა. ორი მაიგანი 8 ავეისტოს "ზუნტს" გაექცა. დანარჩენები კი, სიკვდილის შიშით, იძულებულნი გახდნენ, 9 ავეისტოს, გამოთენისას გადადგომის შესახებ განცხადებები დაეწერათ. "სოსო მელაძის ცრუ დაპირებებით გადარეული ხალხი ხელკეტებით, დაწებით შეიარაღებული მოგვიცვივდა და გვაძულეს, საკრებულოს წევრობის იმუნიტეტს მოხსნის თაობაზე განცხადება დავაწერო. მოკვლით გვეშუქრებოდნენ და, აბა, რა გვექნა?!" - განაცხადა გურამ წულუკიძემ.

ჯიხა. საუბარი, ძირითადად, სოციალურ საკითხებს შეეხო. დევნილების თქმით, მათთვის გამოყოფილი სასურსათო პროდუქტები - 5 ათასი ტონა ხორბალი, 1600 ტონა ბრინჯი და აძლენივე მაკარონი „სადაღც“ გაქრა. დევნილებმა მოითხოვეს რუსი სამშვიდობო ჯარების გაყვანა, რადგან ისინი ერთმნიშვნელოვნად აფხაზებს უჭერენ მხარს. **მედია-ნიუსი.**

■ ■ ■
თბილისი. ოფიციალური თბილისი ქართულ-აფხაზურ მოლაპარაკებებში ნეგატიურ როლს ასრულებს. როგორც რუსეთის მასმედიას ჟაჟრის ავტონომიის ლიდერმა, საქართველოს პრეზიდენტის პირადმა წარმომადგენელმა ქართულ-აფხაზური კონფლიქტის მოგვარების საკითხში ასლან აბაშიძემ განუცხადა, მოლაპარაკებების პარალელურად "მუდმივად იძაბება სიტუაცია როგორც მის ირგვლივ, ისე აჭარასთან მიმართებაში, ყველა უთანხმოების მიუხედავად, მოლაპარაკებათა პროცესს თავს არ დაგანებებ, რადგანაც აფხაზეთიდან დევნილებისგან მივიღე წდობის მანდატი და გარდა ამისა, მე საქართველოში ერთ-ერთი პოლიტიკური ლიდერი ვარ და ნებისმიერი კონფლიქტის მოგვარება - ჩემი პირდაპირი მოვალეობაა" - განაცხადა აბაშიძემ. მისი თქმით, მოსკოვის პოზიცია ცხადია და ამჟამად ბევრი რამ არის დამოკიდებული თბილისსა და სოხუმზე. **კავკას-პრესი.**

■ ■ ■
თბილისი. მომავალი წლის ბიუჯეტის შემოსავლები წლევანდელზე 170 მილიონი ლარით მეტი და, საგარაუდოდ, 1 მილიარდ 340 მილიონი ლარი იქნება. ეს არის პარლამენტის ის ბოლო მონაცემი, რომელიც მთავრობის ეკონომიკურმა გუნდმა და სახელმწიფო მინისტრმა დღეს დღითი პრეზიდენტს წარუდგინეს. 30 პროცენტით გაიზარდება თავდაცვის სამინისტროს დაფინანსება, სხვა ძალოვანი უწყებებისა კი - 10 პროცენტით. თანხის გაზრდას ითხოვს ასევე შრომის, ჯანმრთელობის და სოციალური დაცვის მინისტრი ამირან გაყჩელიძე. მისი თქმით, ძირითადი კამათი ფინანსთა სამინისტროსთან ინვალიდების პროგრამებზეა. ერთადერთი, ვინც ბიუჯეტის შემცირებას მოითხოვს, ქონების მართვის მინისტრი სოლომონ პავლიაშვილია. მისი თქმით, ფუნქციონირების გაგრძელების შემთხვევაში სამინისტრო პრივატიზებიდან მისთვის დაკისრებული 30 მილიონი ლარის მობილიზებას ვერ შეძლებს. **მედია-ნიუსი.**

■ ■ ■
მოსკოვი. რუსეთის საზოგადოებრივი აზრის შემსწავლელი ცენტრის მონაცემებით, პანკისის ხეობაში ჩეჩენი ბოევიკების ბაზების სალიკვიდაციოდ რუსეთ-საქართველოს ერთობლივ ოპერაციის ჩატარებას, 500 მოსოველის გამოკითხვის შედეგად, 64 პროცენტი დადებითად აფასებს. 25 პროცენტი ზემოხსენებულ მოსაზრებას არ იზიარებს, ხოლო 11 პროცენტს პასუხის გაცემა უჭირს. გამოკვლევის მიხედვით, 64 პროცენტი მხარს უჭერს საქართველოს წინააღმდეგ ეკონომიკური სანქციების განხორციელებას. ამ მოსაზრებას არ ეთანხმება 26 პროცენტი, ხოლო 10 პროცენტს პასუხის გაცემა უჭირს. საქართველოში ტერორისტთა მოსაძებნად რუსეთის ჯარების შემოყვანას ერთმნიშვნელოვნად ეწინააღმდეგება მოსკოველთა 71 პროცენტი, ხოლო 22 პროცენტი ემხრობა, პასუხის გაცემა უჭირს 6 პროცენტს. 56 პროცენტი არ ამართლებს პანკისის ხეობის დაბომბვას, სადაც რუსული მხარის მტკიცებით ჩეჩენი ბოევიკები იმყოფებიან. **პრაიმ-ნიუსი.**

თამარ მამდლიშვილი

შესაძლოა, მომავალ სასესიო კვირას პრეზიდენტი შევარდნაძე პარლამენტში არ მივიდეს. ყოველ შემთხვევაში, პარლამენტთან ნაწილი ამტკიცებს, რომ პრეზიდენტს ვიზიტი პარლამენტში უნდა შედგეს კომინოვის სამიტის დასრულების შემდეგ. ფრაქციები ამ თემაზე კონსულტაციებს უახლოეს დღეებში გამართავენ. შეთანხმების შემთხვევაში, ორშაბათის ბიუროს სხდომის შემდეგ, პარლამენტი პრეზიდენტს უკვე ოფიციალურად სთხოვს ამ ვიზიტს გადადებს.

პრეზიდენტთან შეხვედრის გადადების იდეის ავტორები ახალი მემარჯვენეები არიან. ყოფილი პრლამენტარის ლევან გაჩეჩილაძის აზრით, "24 სექტემბრს პრეზიდენტი პარლამენტში არ უნდა მივიდეს, რადგან რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობების თემა ამოავდებს სხვა თემებს. ჩვენს ფრაქციას არ ექნება საშუალება, დააფიქსიროს თავისი რადიკალური მოსაზრებები სხვა თემებთან დაკავშირებით. თანაც, შეიღოქტომბერს იგი პუტინს შეხვდება. ამ შეხვედრის შემდეგ საბოლოოდ გაირკვევა, რა ხდება რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობებში. გაირკვევა ისიც, როგორ უნდა იმოქმედოს საქართველომ. ჩვენ ყოველთვის რაღაცას ველოდებით. ველოდებით, როდის დაგეზომბავენ, ან როდის დაგეჭვონ მხარს ამერიკა. ჩვენ თვითონ რა უნდა ვაკეთოთ, ამას არავინ ამბობს," - აცხადებს ლევან გაჩეჩილაძე.

ფიქვია ჩიხრაძის აზრით, მას შემდეგ, რაც პარლამენტმა მიიღო 26 ავეისტოს დადგენილება დღი-დღე გამოსვლის შესახებ, რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობის თემაზე დებატებს აზრი არა აქვს. "ვფიქრობთ, რომ პუტინთან შე-

„ახლავის,, ახალი ინიციატივა - პრეზიდენტი პარლამენტში არ უნდა მივიდეს

იკორ ლოგინოვ, ფიქვი

ვედრის წინ საქართველოს პარლამენტის პოზიცია აღარ უნდა დაექვემდებაროს გადასინჯვას. თუ პარლამენტი დებატები კომინოვის სამიტამდე გაიწინებს საშუალება, დააფიქსიროს თავისი რადიკალური მოსაზრებები სხვა თემებთან დაკავშირებით. თანაც, შეიღოქტომბერს იგი პუტინს შეხვდება. ამ შეხვედრის შემდეგ საბოლოოდ გაირკვევა, რა ხდება რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობებში. გაირკვევა ისიც, როგორ უნდა იმოქმედოს საქართველომ. ჩვენ ყოველთვის რაღაცას ველოდებით. ველოდებით, როდის დაგეზომბავენ, ან როდის დაგეჭვონ მხარს ამერიკა. ჩვენ თვითონ რა უნდა ვაკეთოთ, ამას არავინ ამბობს," - ასეთია ფიქრია ჩიხრაძის პოზიცია.

"ახალ მემარჯვენებს" იმ ფრაქციების მხარდაჭერის იმედი აქვთ, რომლებმაც პარლამენტის 26 ავეისტოს დადგენილება წმა მისცეს. პირველ რიგში, ესაა ფრაქცია "გაერთიანებული დემოკრატები". რაც შეეხება პრეზიდენტის მხარედამჭერ ფრაქციებს, ლევან გაჩეჩილაძის აზრით, "ისინი პოზიციას კანცელარია-

ტის შემდეგ მოისვენს. თუ "ახლების" პოზიციას პრეზიდენტიც გაიზიარებს, ჩვენ მხარს დაუჭერთ ამ გადაწყვეტილებას". "ახლების" იდეას მხარს უჭერენ "მრეწველებიც".

რაც შეეხება "სოციალისტებს", ვახტანგ რჩეულიშვილის განცხადებით, "ახლების წინადადება ცუდი ნამდვილად არ არის. თუ ფრაქციები კონსტრუქციულ მომენტებზე გაამახვილეზენ ყურადღებას და ლანძღვა-ვირების კორიანტელს არ დააყენებენ, მაშინ პრეზიდენტის მოსვლა კომინოვის სამიტამდე ნამდვილად შეიძლება. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ნამდვილად გადადება სჯობს. თუ პრეზიდენტი მაინც მოვა, ჩემს გამოსვლას რუსულ-ქართულ ურთიერთობებზე ავაგებ და, მეორე, მოვძენნით ისეთ კონცეფციას, რომელიც დაემთხვევა პრეზიდენტის ხედვასაც და რუსულ-ქართული ურთიერთობების მონსერვიგების ჩვენეულ გეგმასაც". სამაგიეროდ, განსხვავებული აზრი აქვს ბათუმური ბლოკის ერთ-ერთი ლიდერს ჯემალ გოგიტძიძეს: "ვფიქრობ, პრეზიდენტი პარლამენტში მაინც უნდა მოვიდეს, იმის მიუხედავად, რომ მისი კურსი, ძირითადად, ქვეყნის წგრვეისაკენ არის მიმართული. იგი რუსეთის სქართველოს ასრესინებს. საინტერესო იქნება მისი გამოსვლა, დარიგებები, ნოტაციები".

"ახლების" იდეას არც "ტრადიციონალისტები" იზიარებენ. ალექსანდრე შალაშვილის თქმით, "წლიწინად ისე გავიდა, ყოველწლიური მოხსენების გასაკეთებლად შევარდნაძე პარლამენტში არ მოსულა. საქიროა, პარლამენტარებმა და პრეზიდენტმა მომავალ კვირას ერთად განიხილონ, თუ როგორ წარმოუდგენიათ სახელმწიფოს მეთაურის მომავალი სვლები".

საბოლოო გადაწყვეტილებას პარლამენტი მომავალ ორშაბათს მიიღებს.

აშშ-ს მხარდაჭერა გარანტირებულია, რუსეთისგან პროვოკაციები - მოსალოდნელი...

ჰირაველი გვარდიიძა

ოპერაციის დასრულების ვადებზე საუბრისას, პრეზიდენტის პრესმდივანმა განაცხადა, რომ ეს არ არის ის საკითხი, რომელიც ერთ-ორ ან სამ დღეში გადაწყდება.

მანვე დადასტურა საგარეო საქმეთა სამინისტროს წარმომადგენლის კახა სიხარულიძის მიერ გუშინდელ ბრიფინგზე გაკეთებული განცხადება კოდორის ხეობაში მოსალოდნელი პროვოკაციის შესახებ: **"პროვოკაციები მოსალოდნელია. რუსეთის მხრიდან სპეციალურად ხდება აქცენტივბის პანკისის ხეობაზე გადატანა, თუმცა, პროვოკაციები მოსალოდნელია ყველგან..."** - აღნიშნა მან.

მსგავსი პროვოკაციის მაგალითად გუშინ სახელმწიფო კანცლარიამ გაავრცელა ინფორმაცია 17-19 სექტემბერს პანკისის ხეობაში რუსეთის მიერ განხორციელებული "აქციის" შესახებ, რომლის დროსაც საქართველოს ტერიტორიაზე სპეციალურად იყო შემოშვებული ჩეჩენ მებრძოლია ჯგუფი, ფედერაციების მხარეზე გადასული ჩეჩენი საველე მეთაურის სულიმ იაბაღაევის ხელმძღვანელობით. კახა ინჰაძემ განაცხადა, რომ ეს რაზმი დღეისთვის უკვე აღარ იმყოფება საქართველოს ტერიტორიაზე.

რაც მთავარია, გუშინ საქართველოს ოფიციალური პრები ერთხმად ორწმუნებოდნენ, რომ აშშ-ს მხარდაჭერა საქართველოს გარანტირებული აქვს.

გუშინვე საქართველოს პრეზიდენტმა მილო აშშ-ს პრეზიდენტს წერილი: **"ამერიკელი ხალხი დიდად მადლიერია ქართველი ხალხისა და პირადად იქვენი, იმ ფასდაუდებელი წვლილისათვის, რომელიც შეაქვეთ ტერორიზმისაგან მსოფლიოს გათავისუფლების კამპანიაში..."**

საქართველოს გადანეწეტილება, მტკიცედ დაუკავშირის თავისი ნება შეწინააღმდეგობისა და ურთიერთგაგების პრინციპების დაცვას, ნიშნავს იმას, რომ ჩვენ ერთად ველავნებთ ისეთ მსოფლიოს შესაქმნელად, რომელიც დაფუძნებს მასში მცხოვრებ ადამიანებს და მისცემს მათ თავისუფლ და იმდით აღსავსე მომავალს..." ნათქვამია წერილში, რომელიც ჯორჯ ბუშმა 11 სექტემბრის საშინძრის პასუხად გამოუგზავნა საქართველოს პრეზიდენტს ედუარდ შევარდნაძეს.

წერილი, რომელიც საქართველოს პრეზიდენტმა გუშინ მიიღო, ოფიციალური თბილისის აზრით, მორიგი დას-

აშერიკის სახით ძალიან საიზადო პარტიორი გვყავს

ჰირაველი გვარდიიძა

- ვაშინგტონში უკვე შეიქმნა ანტიტერორისტული შტაბი, რომელიც ანტიტერორისტულ ოპერაციებში უხელმძღვანელებს. ამ შტაბის გეგმბის რა ნაწილი უნება საქართველომ?

- რა თქმა უნდა, ამ შტაბის გეგმის ერთ-ერთი ნაწილი იქნება საქართველოც. რაც შეეხება თავდაცვის მინისტრის მოადგილის ვოლფოვიცის

ვოლფოვიცს განსაკუთრებული არაფარი უთქვამს

გვესაუბრება ლევან მიქელაძე, საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი ამერიკაში.

- თედი ჯავარძისა და კონდოლიზა რაისის შეხვედრას დიდი სიმბოლური დატვირთვა ჰქონდა იმ ფონზე, როცა ასეთ მაღალ დონეზე მიმდინარეობდა აშშ-რუსეთის დიალოგი. თავიდან განზდა იდეა, რომ ჩატარებულიყო სამშხრივი შეხვედრა, კონფლიზზა რაისის, თედი ჯავარძისა და სერგეი ივანოვის მონაწილეობით, მაგრამ ტექნიკური მიზეზების გამო, იგი არ შედგა.

- აშშ-ს თავდაცვის მინისტრის

ბატო ალაშვილი, დირექტორი

ტურია იმ მხარდაჭერისა, რომლის არსებობაში ეჭვის შეტანა უკანასკნელ დღეებში კიდევ ერთხელ სცადას საინფორმაციო ომში ჩართულმა რუსულმა და თავად საქართველოში მოღვაწე პრორუსულმა ძალებმა.

ამ წერილით აშშ-მ დაადასტურა საქართველოსადმი მხარდაჭერა და ხაზი გაუსვა იმ ფაქტს, რომ დღესაც შევარდნაძე რჩება საქართველოს დემოკრატიული განვითარების გარანტად. არსებული ინფორმაციით, ეს პოზიცია გაშინგტონმა ამ დღეებში საქართველოს პროამერიკულ ოპოზიციასაც გაუშვარტა.

ხუთშაბათს თეთრი სახლის წარმომადგენლის მიერ საქართველოს მხარდასაჭერად მორიგი განცხადება გაკეთდა,

აშშ-ს თავდაცვის მინისტრის მოადგილის პოლ ვოლფოვიცის განმარტება კი რუსულმა მასმედიამ გაავრცელა სათაურით: **"ტერორისტებს საქართველოშიც ამზადებენ"**.

რეალურად, აშშ-ს თავდაცვის მინისტრმა სენატის კომიტეტის თავმჯდომარის კითხვას - **რატომ არ ვრცელდება აშშ-ს ანტიტერორისტული აქტივობა იმ ქვეყნებზე, სადაც ასევე არსებობს ტერორისტთა მისამზადებელი ბაზები?** - მართლაც უპასუხა საქართველოში ტერორისტების არსებობის დადასტურებით (რაც სიახლე ნამდვილად არ გახლავთ),თუმცა, იქვე დასძინა, რომაშშ ეს მარება საქართველოს ხელისუფლებას ანტიტერორისტულ საქმიანობაში. მან

საქართველოში სწორედ იმ მიზეზით დაიწყო, რომ ტერორისტების წინააღმდეგ ჩვენი ძალებით გვებრძოლა.

- ფიქრობთ თუ არა, რომ რუსეთის მხრიდან აგრესიული რიტორიკა, ვაშინგტონში რუსი მინისტრების ვიზიტის დასრულების შემდეგაც გაგრძელდება?

- ეს არის რუსეთის პოლიტიკის ნაწილი. მთავარია ჩვენ შევინარჩუნოთ სიმშვიდე. იმგვარი განცხადე-

ბები, რომელიც სერგეი ივანოვმა გააკეთა საქართველოს ნატო-სა და სექუსუალურ ლიგაში შესვლასთან დაკავშირებით, ჩვენ პანიკის გარეშე უნდა მივიღოთ. მთავარია, გავაკეთოთ ის, რაც გვევალება და აღუბუქოთ ვალდებულებები შევასრულოთ. გარდა ამისა, მინდა დაგარწმუნოთ, რომ ამერიკის სახით ძალის საიმედო პარტნიორი გვყავს და ის ყველა პრობლემის გადაწყვეტაში დაგვეხმარება.

ბეები, რომელიც სერგეი ივანოვმა გააკეთა საქართველოს ნატო-სა და სექუსუალურ ლიგაში შესვლასთან დაკავშირებით, ჩვენ პანიკის გარეშე უნდა მივიღოთ. მთავარია, გავაკეთოთ ის, რაც გვევალება და აღუბუქოთ ვალდებულებები შევასრულოთ. გარდა ამისა, მინდა დაგარწმუნოთ, რომ ამერიკის სახით ძალის საიმედო პარტნიორი გვყავს და ის ყველა პრობლემის გადაწყვეტაში დაგვეხმარება.

- რა გამოხმაურება მოჰყვა ვაშინგტონში ბაქო-ჯეიჰანის ნავთობსადენის მშენებლობის დაწყებას. რუსეთ-საქართველოს შორის დაძაბული სიტუაციის გამო, რაც დესტაბილიზაციის მოლოდინსაც ბადებს, ხომ არ დაემუქრება საფრთხე ამ პროექტის ბოლომდე მიყვანა?

- ამ ფაქტს ძალზე პოზიტიური გამოხმაურება მოჰყვა. მას, რა თქმა

აღნიშნა: **"ჩვენ რომ გვერნდეს ადეკვატური სადაზვერვო მონაცემები, თავად ქვეყნის ხელისუფლება კი არ იყოს მზად სამოქმედოდ, მაშინ მივიხედვბოდა - თავად განვეხვილა ასეთი მოქმედების დაწყების შესაძლებლობა"**.

რუსულმა მედიამ კი, უბრალოდ, ფრაზა კონტექსტიდან ამოავდო.

ასეთი განწყობის საფუძველზე, გუშინ საქართველოს საგარეო საქმეთა და უშიშროების სამინისტროების წარმომადგენლებმა კიდევ ერთხელ განაცხადეს, რომ პანკისის ხეობაში ოპერაციის საქართველო მხოლოდ საკუთარი ძალებით განახორციელებს.

რუსეთის მიერ წარმოებული აქტიური საინფორმაციო ომის საპასუხოდ, საქართველოს დიპლომატიური აქტივობა ყველაზე ხშირად დაფუძირად ხუთშაბათს გაერო-ში, სადაც საგარეო საქმეთა მინისტრმა ირაკლი მენაბდიშვილმა საერთაშორისო თანამეგობრობას საქართველოს პერმანენტული დაბომბეების დამადასტურებელი დოკუმენტაციის წარდგენა შესთავაზა, რუსეთის განცხადებებში ლია მუჭარად შეავასა და საზოგადოებრიობას შეახსენა, რომ ჩეჩენი ტერორისტები თავის დროზე საქართველოს წინააღმდეგ აფხაზეთის ტერიტორიაზე საბრძოლველად იყვნენ მომზადებული. ახლა **"ისინი საკუთარ მფარველებს მიუბრუნდნენ"** - განაცხადა ირაკლი მენაბდიშვილმა და რუსეთი საქართველოს გან მტრის ხატის შექმნის მცდელობაში დადანაშაულა. საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრმა უარყოფითად შეაფასა აფხაზეთში დსთ-ს სამედიოთო ძალების მიერ განული სამუშაოც; თქვა, რომ თავის დროზე ამ ძალების ჩაყენება კონფლიქტის ზონაში მაშინ უაღტერნატივობა განაპირობა და საყვედური გამოთქვა გაეროს მიმართ, რომელმაც არასაპრობისი სიძაქრე გამოიჩინა აფხაზერი მხარისადმი, ბოლდნის დოკუმენტის განხილვაზე უარის გმა.

ერთი სიტყვით, პოლიტკური ფონი, რომელიც რუსეთის საგარეო და თავდაცვის მინისტრების აშშ-ს პრეზიდენტთან შეხვედრას და საქართველოს უშიშროების მდივნის მიერ ამერიკაში ვიზიტს ახლდა თან, სულაც არ მეტყველებს რუსეთის დიპლომატიის გამარჯვებაზე, როგორც სურდა ამის წარმოჩენა სერგეი ივანოვს.

გუშინ სახელმწიფო კანცლარიამ ირწმუნებოდნენ, რომ ამ შეხვედრებისა და რუსეთის მინისტრების გაგზავნადნის შემდეგაც ეს ფონი უცვლელი დარჩა.

შისაძლოა თუ არა აშერიკალთა პირდაპირი მონაწილეობა პანკისის ანტიტარორისტულ ოპერაციაში

კოზა ლიკლიქაძე

<div>"რადიო თავისუფლება" საქაილაურად "24 საათისთვის"</div>

პანკისის ხეობაში მიმდინარე ანტიტერორისტული და ანტიკრიმინალური ოპერაციის დაწყებისთანავე, საქართველოში გაჩნდა ვერსია, რომ რალაც ეტაპზე იგი გლობალური ანტიტერორისტული ოპერაციის შემადგენელ ნაწილად იქცეოდა და მის მსვლელობაში ამერიკელი სამხედრო ინსტრუქტორებიც მიიღებდნენ მონაწილეობას. მოუხედავად იმისა, რომ ამერიკელთა მხრიდან პირდაპირი სამხედრო ჩარევის შესაძლებლობას ოფიციალური წყაროები ბოლო მომენტამდე ეჭვის თვალით უყურებენ, 19 სექტემბერს ამერიკის შეერთებული შტატების კონგრესის სენატისა და წარმომადგენელთა პალატის დაზვერვის კომიტეტების ერთობლივი კომისიის სხდომაზე მომხდარი განხილვის შემდეგ, ეს ვერსია კვლავ აქტიური სვლელობის საგანი გახდა. მით უფრო, რომ ტექნიკურად ასეთი პირდაპირი ჩარევის უსწრაფესად განხორციელება ამერიკის სამხედროებისთვის არავითარ სიძნელეს არ წარმოადგენს.

გასული წლის 15 დეკემბერს, საქართველოში ამერიკის შეერთებული შტატების თავდაცვის სახელმწიფო მდივნის ოფიციალური ვიზიტის დროს, საქართველოს პრეზიდენტმა თეთრი სახლისგან ოფიციალურად ითხოვა დახმარება პანკისის ხეობაში მყოფი საერთაშორისო ტერორისტების გასაწადაფურელებად. ამასთან, კრწანისის სამთავრობო რეზიდენციაში გამართულ ერთობლოვ პრესკონფერენციაზე ედუარდ შევარდნაძემ მამის არ გამართება პირდაპირი დახმარების შესაძლებლობა.

ედუარდ შევარდნაძე: **"ჩვენი ამერიკელი კოლეგები მეთოდოლოგიურ თუ სხვა პირდაპირი დახმარება გავცემვენ ისინათვის, რომ თავიანთი გამოცდილება გამოიყარონ..."**

შეიძლება ითქვას, რომ ამერიკას არ გასჭირვებია სულ რამდენიმე თვეში შექმნა მეთოდოლოგიური დახმარების პროგრამა, რომელიც "წერთვის დაღჭურვის" სახელწოდებითაა ცნობილი და ანტიტერორისტული ბრძოლისთვის საქართველოს სამხედრო ძალებისთვის 1400 მებრძოლის გახვრინას ითვალისწინებს.

ზედაპირული დაკვირვებაც ცხადყოფს, რომ სწორედ ამერიკული მეთოდოლოიით ტარდება ანტიტერორისტული და ანტიკრიმინალური ოპერაცია პანკისის ხეობაში, სადაც მთავარი აქცენტი არა მექანიზებულ შენაერთებზე, არამედ მსუბუქი ცეცხლსასროლი იარაღის აღჭურვლ მანევრულ ჯგუფებზე და მოულოდნელობის ეფექტზე ეკთვება. გარდა ამისა, დაერქმრა რა ამერიკულ დახმარებას, საქართველოს სამხედრო ხელმძღვანელობამ უარი თქვა რუსული სამხედრო ტექტიკის ისეთ მოძველებულ და არაჰუმანურ ელემენტებზე, როგორიცაა ევრეთონოლებული "ზაჩისტკები" დასახლებულ პუნქტებში და ერთი ბანდიტური ჯგუფის გაუქმებელყოფისთვის მთელი ტერიტორიების გააბეზება.

მაგრამ, ამერიკულ ანტიტერორისტული მეთოდოლოგიის წარმატება ყოველგვლად გულისხმობს მისი ყველა კომპონენტის გათვალისწინებას. ანუ ტერორისტთა წინააღმდეგობის დასათავისო დაზვერვითი მეთოდები საავიაციო დარტყმებით მათი ბაზებისა და ინფრასტრუქტურის განადგურება. საქართველოში კი ტერორისტთა მოსაზადებელი ბაზები ჯერჯერობით განაგრძობენ არსებობას.

ხუთშაბათს, ამერიკის შეერთებული შტატების კონგრესის სენატისა და წარმომადგენელთა პალატის დაზვერვის კომიტეტების ერთობლივი კომისიის სხდომაზე, რომელსაც ამერიკის თავდაცვის სახელმწიფო მდივნის მოადგილე პოლ ვოლფოვიცი ესწრებოდა, სენატის დაზვერვის კომიტეტის თავმჯდო-

მარე, ბობ გრეუპში დაინტერესდა, თუ რატომ არ იქცა ტერორისტთა ბანაკები საქართველოსა და იემენში, იმ ომის ობიექტად, რომელსაც საერთაშორისო ტერორიზმის წინააღმდეგ ამერიკის შეერთებული შტატები აწარმოებენ.

ამ პრობლემით კონგრესმენთა დაინტერესება, რა თქმა უნდა, არ ნიშნავს დავალებას ამერიკის მთავრობისადმი, თუმცა სამხედრო ექსპერტები საქართველოში არ გამოირკვსავენ, რომ პანკისის ხეობაში მიმდინარე ანტიტერორისტული ოპერაციის გარკვეულ ეტაპზე მეთოდოლოგიურის გარდა, შესაძლოა პირდაპირი სამხედრო დახმარების საკითხიც დადგეს. მოვლენების ამგვარი განვითარების ალბათობას დასაშვებად მიიჩნევს საქართველოს შეიარაღებული ძალების გენარალური შტაბის სტრატეგიული დაგეგმვისა და შეიარაღების კონტროლის მთავარი სამმართველოს უფროსი, ვიცე-პოლკოვნიკი კახა კაციტაძე, თუმცა - მხოლოდ პირადი აზრის დონეზე და გარკვეული საშიშროების არსებობის პირობებში.

კახა კაციტაძე: **"ამერიკის ჩარევა მოსალოდნელია, თუკი ნავთობსადენის და გაზსადენის ენერგოპროექტები, აგრეთვე, ნატო-ს ვაფართოებას პროექტი დადგება საფრთხის ქვეშ. კიდევ ერთი უპიკურობაა არის ის, რომ რუსეთი არ დაჟერვდება დესტაბილიზაციის საქართველოში, ყოველ შემთხვევაში, მე ვისთანაც მილაპარაკია - ამერიკელი ექსპერტებთან, ისინი ერთი აზრის არიან, რომ ერთ-ერთ ყოფილ საბჭოთა რესპუბლიკაში ძალით რუსეთის პიგე-მონის დაწყება გამოიწვევს იგივე ქმედებას სხვა რესპუბლიკების მიმართაც..."**

აღსანიშნავია, რომ ამერიკისთვის, სამხედრო თვალსაზრისით, ასეთი ოპერაციის ჩატარება დიდ სირთულეს არ წარმოადგენს. მეტიც, ნატო-სა და ამერიკის სამხედრო ხელმძღვანელობა უკვე რეალურად გახიზნიავს რამდენიმე რეგიონში და, მათ შორის, კასპიის რეგიონში "მომაველის ამოისი" გამოქყენების შესაძლებლობა. ამგვარი ამოისის საფუძველს წარმოადგენს სწრაფად გამლადი ქვეითთა ბრიგადები, რომლებსაც შეიარაღებაში ავიატრანსპორტბაელორი (მაგალითად, სატრანსპორტო თვითმფრინავი S-130-ის მეშვეობით) მძიმე ტექნიკა ეყოლება. სამხედრო სტრატეგების თქმით, ამგვარი პრინციპით დაკომპლექტებული ბრიგადების გაღასროლა 96 საათის განმავლობაში, დედამის ნებისმიერ წერტილში გახდება შესაძლებელი. მაშინ, როცა "სასრესიის ყურეში" ამერიკული ჯავშანსატანკო მანიალებს გადასროლას თითქმის ექვსი თვე დასჭირდა.

აღსანიშნავია, რომ "მომაველის არმიის" გამოყენების შესაძლებლობას ისახავდა მიზნად, ამერიკის სამხედრო ბაზა "ფორტ ბრეგში"; ჯერ კიდევ 21-26 აპრილს გამართული სამეთაურო-სამტაბო სწავლება. წერთის გეგმაში შედიოდა სამხედრო მოქმედებები "კასპიის" რეგიონში, იმ შემთხვევაში, თუ კასპის ნავთობისა და გაზის საბადოების ხელში ჩაგდებას სურვილით წამოიყვებული დაპირისპირება სრულმასშტაბიანი ომის საშიშროებაში გადაიზრდება. აღსანიშნავია, რომ ამ ვირტუალური საომარი კონფლიქტის მოსაწესრიგებლად ამერიკელმა მხედართაშორებმა უპირატესობა სწორედ სამხედრო-სამაერო ძალებს და უპილოტო მფრინავ აპარატებს მიაჩნეს.

მაგრამ ამერიკელთა მხრიდან ასეთი დახმარების ალბათობა, ჯერჯერობით, მრეველი პერსპექტივის საკითხად რჩება. თანაც, არავინ იცის, იმუქმედებს თუ არა "კასპიური სცენარი" იმ შემთხვევაში, თუ აგრესიის საფრთხე არ გაკაპურე, მაგრამ ნავთობსადენისა და აკასადენის სატრანსპორტო დერეფნად წოდებულ ქვეყანას დაემუქრება.

„აჰლანელაზს„ ხელისუფლებიის სიყვარული არ განაღლებიათ

ამის დასადასტურებლად აჰლანელთა კავშირის ყრილობის მონვევა დასჭირდა

"საქართველოს ხელისუფლებამ უნდა იცოდეს, რომ საქართველოს აჰლანელთა კავშირის სახით ერთი ორგანიზაცია მაინც ყოვლად გვერდით, რომელიც არ უღალატებს," – განუცხადეს აჰლანელებმა "სახელმწიფო მინისტრის ავთანდელ ჯორჯენიძეს" აჰლანელთა კავშირის" გუშინდელ ყრილობაზე.

"ავღანელებს" მსგავსი მასშტაბის ყრილობა რამდენიმე წლის მანძილზე არ გაუმართათ. გუშინდელი თავშეყრა კი მთლიანად ხელისუფლების მხარდაჭერას მიეძღვნა.

იმ მიზეზით, რომ **"საქართველოს ხელისუფლებას პრობლემები ისედაც თავზე საყრდელი აქვს"**, ყრილობაზე გამოხატული "ავღანელების" საკუთარი გასაჭირის მოყოლით ჯორჯენაძის ყურთამშენა არ დაუღლიათ. უბრალოდ, სიტყვას მოაყოლეს, რომ აჰლანელთა კავშირს წერილის გასაზავებად ერთი კომიუტერიც კი არა ჰქვია, მჭირადან წყალი ჩამოსდით, მათ შევსეს სკოლაში წასასვლელად სახელმძღვანელოები არა აქვთ და ა.შ.

"ავღანელების კავშირში" გაერთიანებული ხუთი ათასი მეომრის სახელით, კავშირის თავმჯდომარე ხელისუფლებას **"ყველაფერში ასპრეცენ-**

ტიან თანადგომას" დაჰპირდა. "ხელისუფლებას უნდა მიეცეთ საშუალება, რომ თავისი პოტენციალის მაქსიმუმში გამოაჟღეროს. როცა შიგნი ადგენი მტერია, მთავრობა საგარეო საქმეებში ვერაფერს გახდება. ჩვენ დღეს მოუღალატეთა კავშირთან და ხელისუფლებასთან ვართ და ვიცით, რომ ჩვენი არჩევანი სწორია," – აცხადებს კავშირის თავმჯდომარე ნუგზარ კახიანიური.

მოუხედავად იმისა, რომ სახელმწიფო მინისტრის მსგავსი გამამხნევებელი სიტყვები არც თუ ისე ხშირად ემსის, "ავღანელთა" მხარდაჭერა მაინც არ გავკირებია: **"ამ ხალხთან ძალიან სერიოზული მეგობრობა მაკავშირებს. აფხაზეთის საომარ მოქმედებებშიც ერთად ვმონაწილეობდით. აჰლანელები" გამორჩეული ადამიანები არიან, ერთ დღეს საშინაოლის წინაშე გალი პირნათლად მოიხადეს და დღესაც მოუღალატეთა კავშირთან მეგობრობით იხდიან ამ ვალს,"** – აცხადებს ჯორჯენაძე და აჰლანელებს პირდება, რომ სერიოზულად იფიქრებს მათი დასაქების პრობლემაზე, სოციალური მდგომარეობის გაუმჯობესებაზე.

E-mail: muradova.n@pg.com
Fax: +994 12 97 54 20

აშშ-რუსეთი: მოლაპარაკებები უშედეგოდ დასრულდა

სერგეი და იგორ ივანოვები პრეზიდენტ ბუშთან შეხვედრაზე

პირველი გავრდიდა

გასულ კვირას მან პრეზიდენტ ბუშისა-გან “ნასესხები” ფრაზებით აუწყა უშიშროების საბჭოს, რომ ტერორიზმის წინააღმდეგ ომი რუსეთის მხრიდან საქართველოზე თავდასხმას მოითხოვდა. საქართველოს არსებობა, როგორც დამოუკიდებელი, დემოკრატიული და პროდასავლური სახელმწიფო, აცოფევს მოსკოვს. რუსეთი ცდილობს, პირდაპირი აგრესიის მუქარა ბუშისეული პრევენციული დარტყმების დოქტრინით შენიღბოს და თან გამწვანტონს ციხივურ გარიგებას სიაგზაობს: ერყი საქართველოს ნაცვლად, ბუშის ადმინისტრაციის წარმომადგენლები ამბობენ, რომ ისინი ამ გარიგებაზე არ წველენ. თეთრ სახლს მოუწევს, ეს დამაჯერებლად აუხსნას გამწვანტონში სტუმრად მყოფ რუსეთის თავდაცვისა და საგარეო საქმეთა მინისტრები.

პუტინის მუქარის წინმძღლორ საფუძვლს წარმოადგენს საქართველოს მიერ ჩეჩენი ლტოლვილების შეფარება. რუსეთის პრეზიდენტი ამტკიცებს, რომ ისინი ისეთივე ტერორისტები არიან, როგორც “ალ ქაიდას” წევრები, ხოლო საქართველო მათ საშუალებას აძლევს, თავის ტერიტორიაზე საწრთენლო ბანაკები იქონიონ და საზღვარი თავისუფლად გადალახონ. ფაქტობრივად კი, ისინი თვითმმართველობისთვის მებრძოლი ჩეჩნები არიან, რომლებიც ზაფხულობით პანკისის ხეობაში ისვენებენ. ბუშის ადმინისტრაციაც აცხადებს, რომ ხეობაში, შესალოა, “ალ ქაიდას” წევრებიც იმყოფებოდნენ, თუცა ჯერჯერობით რაიმე დამამტკიცებელი საბუთი არ წარმოუდგენია. ყოველ შემთხვევაში, საქართველოს მთავრობას ჩეჩნების მხარდაჭერისათვის არავითარი მოტივი არ გააჩნია, მან სამიწიწებით მილო ამერიკის მიერ შეთავაზებულ “წრთენლის და აღჭურვის” პროგრამა და ხეობაში წესრიგის აღსადგენად 1000-კაციანი რაზმი გაუგზავნა. პრეზიდენტმა შეფარდნადე პუტინთან შეხვედრა ითხოვა, ხოლო მისმა ადმინისტრაციამ 13 დაკავებული ჩეჩნის ექსტრადიციიზე თანხმობა განაცხადა.

ეს პუტინისათვის საქმარისი არ არის. მისი გენერლები საზღვრის იქით აგრესიას ამზადებენ, რაც საპაერო დაბომბევს უნდა მოჰყვეს. თითქმის წარმოუდგენელია, რომ რუსეთის ჯარებმა, რომელთაც ჩეჩნების გადაადგომის შესახებ, კონტროლის დაწესება თავად რუსეთშიც ვერ შეძლეს, საქართველოში არათუ მათი განადგურება, აღმოჩენა მაინც მოახერხონ. ეს არც არის პუტინის ჭეშმარიტი მიზანი. მის მთავარ ამოცანას ჩეჩნეთის სამხედრო ფიასკოდან ყურადღების გადატანა (ეს ფიასკო კი რუსეთის საზოგადოებას ომის სრულუნაყოფობაში არწმუნებს) და უშიშროების საბჭოში ვეტოს უფლების “გაყიდვა” წარმოადგენს. რუსეთს საქართველოს დამორჩილება ყოველგვარი ანტიტერორისტული კამპანიის დაწყებამდე დიდი ხნით ადრე სურდა. ეს არ არის სულში ჩასაძერენი მეგობრისა და სტრატეგიული პარტნიორის საქციელი და იმასაც მონშობს, რომ ამერიკა-რუსეთის ურთიერთობებს არავითარი ტრანსფორმაცია არ განუცდია.

პუტინი ერყზე თავდისხმის საფასურს ითხოვს

“უოლ-სტრიტ ჯორნლი” 16 სექტემბერი, სარედაქციო კომენტარი გასულ პარასკევს აშშ-ს სახელმწიფო მდივნის მოადგილემ ჯონ ბოლტონმა განაცხადა, რომ აშშ საქართველოს ტერიტორიაზე რუსეთის ნებისმიერი ცალმხრივი მოქმედების წინააღმდეგ გამოდის და დაამატა, - “არა მგონია, ერყის პრობლემა გვაიძულებდეს, რუსეთთან არ მომელოდ სხვა ქვეყანასთან რაიმეზე მოვილაპარაკოთ.”

ვიმდივნებით, რომ, რუსეთის მხრიდან მზარდი ზეწოლის მოუხედავად, ბუშის ადმინისტრაცია მოლიიანდ იზიარებს ამ შეხედულებას. თუ ამერიკა რუსეთს საქართველოს დაუთმობს, ეს დიდ დარტყმას მიაყენებს მის ინტერესებს. თანაც, დათმობაზე წასვლას ჩეჩნეთის აზრი არა აქვს. ეს რუსეთისთვის პრეცედენტი გახდება, რამაც, შესაძლოა, ცენტრალურ აზიაში სახიფათო ქმედებებისაკენ უბიძგოს. რუსი ნაციონალისტები გააქტიურდებიან და აზერბაიჯანისა და სხვა ქვეყნების საშიშრო საქმეებში უფრო აქტიურად ჩაერყვიან. გარდა ამისა, შევარდნაძის გაყიდვა სამარცხვინო ფაქტი იქნება.

ნებისმიერ შემთხვევაში, საეჭვოა, რომ პუტინი ერყთან დაკავშირებით აშშ-ს ბლოკირებას მოისურვებს. სადამის მხარდაჭერა წყალში გადაყრიდა მის უზარმაზარ მცდელობას, გამხდარიყოს დასავლეთის პოლიტიკური და საქმიანი პარტნიორი. მისი არმია ისედაც სისხლისაგან იცლება ჩეჩნეთში და ახალი ომი საქართველოში მას ყველაზე ნაკლებ ესატიროება. თუ იგი ერყში შექმნილ ეითარებას იმისათვის გამოიყენებს, რომ კავკასიელების საშიშრო საქმეებში ჩაერიოს, ამით აშკარად განაცხადებს, რომ საბჭოურ იმპერიალიზს უბრუნდება.

რუსეთის ბლეფი. საქართველოს ინტრიგა

“ფრანკფურტერ ალემანე ცაიტუნგი”

ერმანია, მარკუს ვერერი, 20 სექტემბერი რუსეთის პრობლემას სახლად ჩეჩნეთი ჰქვია და არა პანკისი. მოუხედავად იმისა, რომ მოსკოვმა არერთხელ განაცხადა ამ ომში გამარჯვების შესახებ, მოუხედავად იმისა, რომ მან ათულათაისობით “ტერორისტი” ჩაბოცა, მათი რაზმები ყოველდღიურად ახორციელებენ იერიშებს. გასაკვირი სულაც არ არის, რომ რუსეთის არმია უიშედი მდგომარეობაში აღმოჩნდა. “განტყვების ვაცად” კი სწორედ საქართველო გამოიდგება. პანკისის ხეობა რომ არა, ყველაფერი კარგად იქნებოდა, - არწმუნებს თავის გენერლებს გამოუცდელი მინისტრი სერგეი ივანოვი.

ჩეჩნეთ-საქართველოს 80-კილომეტრიან საზღვარს 3500 მესაზღვრე იცავს. და მაინც, საზღვარი ისინი ვერ აკონტროლებენ, რადგან ცხვირის გამოყოფას მხოლოდ დღის საათებში და ისიც ავიაციის მხარდაჭერის შემთხვევით ბედავენ... საეჭვოა, იარაღსა და აღჭურვილობას ჩეჩნები პანკისის ხეობიდან იღებდნენ. მათ შორის ხომ 3000 მეტრის სი-

მაღლის მთებია. იარაღით ჩეჩნებს თავად რუსი სამხედროები ამარაგებენ... ბევრი რუსი გენერლისათვის ჩეჩნეთი ციდან ჩამოვარდნილი საჩუქარია. შეგიძლია, სწრაფად გამდიდრდე და კარიერაც გაიკეთო. მხოლოდ ესეც საქმარიისა, რომ ომის გაგრძელება გსურდეს.

რუსული მხარის მუქარა პანკისში მიმე შეიარაღებისა და სვეცრაზმების გამოყენების შესახებ – ბლეფია. მიმე შეიარაღების, მაგალითად, ტანკების გამოყენება მთებში შეუძლებელია, ანტიტერორისტული რაზმები კი რუსეთს არ ჰყავს. თანაც, დროც არ არის შესაფერიი – ზამთარი ახლოდება...

პუტინი საუბრობს იმაზეც, რომ იგი პატივს სცემს საქართველოს ტერიტორულ მთლიანობას. სინამდვილეში კი, ყველაფერს აკეთებს, მეზობელ სახელმწიფოში მუდმივი არასტაბილურობა შეინარჩუნოს: აფხაზეთში, რომელიც მხოლოდ რუსეთის მხარდაჭერით არსებობს, ადგილობრივი მოსახლეობა მასობრივად იღებს რუსულ პასპორტებს. მაშინ, როდესაც კალინინგრადში ხელისუფლება აცხადებს, რომ თავდაც არ იცის, როდეს მოახტვრებს მოსახლეობის პასპორტებით უზრუნველყოფას, აფხაზეთში რუსულ პასპორტებს ორ კვირაში იღებენ. იგივე იდება სამხრეთ ოსეთშიც.

■ ■ ■
იგორ ტიარბაციო
eurasianet.org

ბუშის ადმინისტრაციის დაუცხრომელმა მისწრაფებამ ერყში რეჟიმის შეცვლისაკენ, მოსკოვს აფერებინა, რომ მას კავკასიაში ახალი მასი გაუწნდა... მოსკოვებმა სტრატეგებმა მშენიერად იცინა, რომ გამწვანტონი საქართველოში რუსეთის ოპერაციის წინააღმდეგი იქნება. ამიტომ რუსეთი ნიადგს ამზადებს მოლაპარაკებებისათვის, რათა რაღაცას გამოჩრეს. მოსკოვს, მინიმუმ, საქართველოს ანტირუსული პოლიტიკის მოთოკვა სურს. მართალია, რუსეთი საქართველოს სამხედრო აგრესიით ემუქრება, მაგრამ სინამდვილეში, ალბათ, მოსკოვის მიზანი ისაა, რომ გამწვანტონმა ზეწოლა მოახდროს თბილისზე, რათა მან რუსეთის ზოგიერთ მოთხოვნა შესარულოს. გარდა ამისა, რუსეთის იმ ხელშეკრულებების შეწარჩუნებაც სურს, რომელიც მის ნავთობკომპანიებს ერყში აქვთ დადებული.

თავისი განცხადებებით პუტინი ცდილობს, უბრატცხობა მოიპოვოს იმ თამაშში, რომელსაც ერყთან დაკავშირებით აწარმოებს ამერიკა. – ამბობს იგორ ბუნიჩი, – თუ ახლო მომავალში აშშ განაცხადებს, რომ საქართველომ რუსეთთან თავად უნდა მოაგვაროს პრობლემა, ეს იმას ნიშნავს, რომ თამაში დაიწყო.

გამწვანტონისა და თბილისის იმაში დასარწმუნებლად, რომ სერიოზულადაა განწყობილი, რუსეთის გენშტაბმა გაამხილა ზოგიერთი დეტალური ინფორმაცია თავისი სამხედრო გეგმების შესახებ – რომელი დანაყოფები მიიღებენ ოპერაციიში მონაწილეობას და სხვ. მაგრამ ზოგიერთმა სამხედრომ, მათ შორის, გენშტაბის უფროსის პირველმა მოადგილემ ბალოუევსკიმ სიტუაცია სულ არია, როდესაც განაცხადა, რომ არავითარი გეგმები არ არსებობს.

ანალიტიკოსთა უმრავლესობა ფიქ-

რობს, რომ ფართომასშტაბიანი “ანტიტერორისტული ოპერაცია” საქართველოში არ არის მოსალოდნელი, თუნდაც იმიტომ, რომ მოსკოვს საქმარისი რესურსები არ გააჩნია. რუსეთის არმიას აქვს იმის პოტენციალი, საქართველოს სუვერენიტეტი დაარღვიოს, მაგრამ არა იმდენი, რომ ჩეჩნების პრობლემა მოაგვაროს.

■ ■ ■
პაველ ფელგენგაუერი
“მოსკოუ ტაიში”

რომ შეძლებოდა, კრემლი აქამდეც გაგზავნიდა თავის ჯარებს საქართველოში ჩეჩნებისა და შევარდნაძის გასანადგურებლად. მაგრამ არ შეუძლია, იმიტომ, რომ საქმარისი რესურსები არა აქვს... ჩეჩნეთიდან საქართველოში ტერორისტების ცხელ კვალზე დევნა შეუძლებელია. იქ არ არის გზები, ტანკები და ჯავშანმანქანები რომ შეივდნენ. ზამთრის დადგომასთან ერთად, გზები საერთოდ გაუვალი გახდება...

საქართველოს არაფრის მაქნისი 17-ათასიანი არმია ჰყავს, მაგრამ თბილისის თანხმობა მაინც აუცილებელია, პანკისში რუსეთის სამხედრო ოპერაციის წარმატების უზრუნველსაყოფად. რუსებს შეუძლიათ, დესანტი გადასხან ხეობაში, მაგრამ ქართულ-რეწრული დაჯგუფებები მათ იოლად გაანადგურებენ (რუსი ჯარისკაცები მიჩვეული არიან მკველობებს, გაუპატურებებსა და მარდირობას ანტიტერორისტული ოპერაციების მსვლელობისას. ამით ისინი მიეღობს მოსახლეობას, როგორც ქართულს, ისე ჩეჩურს, გადაიმტერებენ).

მაქსიმუმ, რაც რუსეთის შეუძლია, გააკეთოს, არის საქართველოს საპაერო დაბომბვა. მაგრამ იგი ამას 1992 წლიდან აკეთებს და ამას ჯერ სიკეთე არ მოუტანია... პუტინი თავისი წარუმატებელი ბლეფიდან გამოსავალს ეძებს. 13 დაკავებული ჩეჩნის გადაცემა, შესალოა, ამგვარ გამოსავლად იქცეს... გამწვანტონი ციხიბს, აიძულოს საქართველო, გადასცეს რუსეთს ეს ბოვეიკები, რათა კრემლი ღირსეულად გამოიყვას ვითარებდან.

■ ■ ■
“ბი-ბი-სი,” დიდი ბრიტანეთი
20 სექტემბერი

ჩეენი კორესპონდენტების აზრით, იმისათვის, რათა ერყის საკითხში პუტინის მხარდაჭერა მოიპოვოს, ბუშს ორი შესაძლო ალტერნატივა აქვს. მან, შეიძლება, შესთავაზოს რუსეთს მნიშვნელოვანი როლ შეასრულოს ომის შემდეგ ერყის ეკონომიკის აღდგენაში. ერყთან ეკონომიკური კავშირების განყვება რუსეთისათვის მნიშვნელოვანი დანაკარგი იქნება.

ან პრეზიდენტ ბუშს შეუძლია, ჩაერიოს საქართველო-რუსეთის დავაში. მოსკოვი, დიდი ხანია, საქართველოს ტერორისტების შეფარებაში სდებს ბრალს.

■ ■ ■
“ტაიში,” დიდი ბრიტანეთი
20 სექტემბერი

დღეს პრეზიდენტი ბუში გააფრთხილებს რუსეთს, რომ, თუ იგი მზარს არ დადებ მონაწილეობას და სხვ. მაგრამ ზოგიერთმა სამხედრომ, მათ შორის, გენშტაბის უფროსის პირველმა მოადგილემ ბალოუევსკიმ სიტუაცია სულ არია, როდესაც განაცხადა, რომ არავითარი გეგმები არ არსებობს.

ანალიტიკოსთა უმრავლესობა ფიქ-

წინააღმდეგ ზომების მისაღებად, აშშ-ს მარტოს მოუწევს მოქმედება... თეთრი სახლი ამტკიცებს, რომ, მოუხედავად ერყის მიერ ინსაექტრთა დაბრუნების შესახებ გაკეთებული განცხადებებისა, ამერიკა მაინც მოითხოვს სადამის ხელისუფლებიდან ჩამოშორებას. ბუშმა მიაჩინა, რომ იმ ქვეყნებს, რომლებიც ამერიკას მზარს დაუჭერენ, ექნებათ გადამწყვეტი გავლენა ერყის ახალი მთავრობის ჩამოყალიბებაზე.

მოუხედავად ამისა, რუსეთი ამტკიცებს, რომ არ არსებობს უშიშროების საბჭოს ახალი რეზოლუციის მიღების აუცილებლობა (აღნიშული რეზოლუცია მოითხოვს ერყის წინააღმდეგ ძალის გამოყენებას, თუ იგი კვლავ დაარღვევს დადებულ პირობას).

კოლინ პაულმა გუშინ განაცხადა, რომ ამერიკა მზადაა, სამხედრო მოქმედებები რუსეთის თანხმობის გარეშეც განახორციელოს. მან კოსოვოს მაგალითი მოიყვანა, როდესაც რუსეთის მცდელობებმა, უშიშროების საბჭოს მეშვეობით დადებოკა ძალის გამოყენება, შედეგი არ მოიტანა.

■ ■ ■
“ნოვისტი,” რუსეთი
20 სექტემბერი

რუსეთის ხელისუფლებამ ამერიკულ სპეცსამსახურებს გადასცა “უეჭველი მასალები, რომლებიც საქართველოს ხელისუფლების წარმომადგენლების ტერორისტებთან კავშირს მონშობს,” – განაცხადა სერგეი ივანოვმა პრეზიდენტ ბუშთან შეხვედრის შემდეგ.

მისი აზრით, გამწვანტონი იზიარებს რუსეთის შეშფოთებას საქართველო-რუსეთის საზღვარზე შექმნილ ვითარებასთან დაკავშირებით, რისი დასტურიცაა აშშ-ს თავდაცვის მინისტრის პირველი მოადგილის ვოლოვიციის განცხადება: “რაც შეეხება მოქმედებისთვის ჩვენს მზადყოფნას, ჩვენ არართხელ მოუწოდებთ ქვეყნებს მოქმედებებისაკენ და ახლაც მზად ვართ, ვიმოქმედოთ როგორც ორმხრივ, ისე მრავალმხრივ ფორმატში” (უფრო ადრე ვოლოვიცამ საქართველო და იემენი იმ ქვეყნების რიგებში დაასახელა, სადაც ტერორისტები აქტიურად მოღვაწეობენ).

■ ■ ■
“ეი-ბი-სი,” აშშ
20 სექტემბერი

ბუშმა გამართა შეხვედრა რუსეთის საგარეო და თავდაცვის მინისტრებთან. შეხვედრის წინ რეცვლდებოდა ხმები შესაძლო კომპრომისის შესახებ.

თავდაცვის მინისტრის სერგეი ივანოვის განცხადებით, რუსეთის პოზიცია დამოკიდებული იქნებოდა იმაზე, რამდენად შეძლებდა ბუში, წარმოედგინა მტკიცებულებები ერყის მიერ მასობრივი განადგურების იარაღის ფლობის შესახებ.

მაგრამ მოლაპარაკებების შემდეგ რუსეთის პოზიცია არ შეცვლილა. “ერყში ინსაექტრები უნდა შევიდნენ, - აცხადებს სერგეი ივანოვი, - მხოლოდ ადგომზე შემონშებით შეიძლება იმის დადგენა, აქვს თუ არა ბაღდადს აკრძალული იარაღი.”

შეხვედრიდან გამოსულმა ივანოვებმა განაცხადეს, რომ მზარებმა მოლაპარაკებებზე პროგრესს ვერ მიალწნეს. მათი პოზიციები ისევ განსხვავებული რჩება.

რუსეთი თავდასხმის საზაზს აქაზს

რუსეთის ფედერალური სასაზღვრო სამსახურის დირექტორის მოადგილის როზნიჩენკოს ცნობით, საქართველო-რუსეთის საზღვრის სიახლოვეს თავი მოიყარა დაახლოებით ხუთასმა ჩეჩენმა ბოვეიკმა. “წამდვილი ბანდიტური ინტერნაციონალია,” - ამბობს გენერალი.

მისი თქმით, ჯგუფი სამ წაწილად იშლება: ერთი წაწილი ჩეჩნეთში შეჭრას აპირებს, მეორე კოდორში გადადის, ხოლო მესამეს – ბრძოლისათვის თავის დანებება და აზერბაიჯანსა და თურქეთში გადასვლა აქვს დაგეგმილი. გენერალს არ განუმარტავს, რატომ იყრიან თავს თურქეთში წასასვლელად გამზადებული ბოვეიკები რუსეთის საზღვართან. ასევე საცვებით გაუგებარია, რატომ უნდა მისცეს აზერბაიჯანისა და თურქეთის მთავრობებმა ჩეჩნებს მათ ქვეყნებში შესვლის უფლება. გაუგებარია ისიც, თუ რატომ ჩაიდნეს საქართველოს ხელისუფლება ისეთ წარმოუდგენელ სისუფლეს, როგორიც ბოვეიკების კოდორში გაშვება იქნება.

რაც შეეხება რუსეთში შეჭრის მცდელობას და მის შესაძლო მიზეზებს, ამის თაობაზე საინტერესო კომენტარებს აკეთებს რუსი ანალიტიკოსი ვიტალი პორტნიკოვი, რომელიც პარალელს ავლებს ბოვეიკების დაღესტნიდან ჩეჩნეთში “შეჭრასა” (რამაც რუსეთის ხელისუფლებას მეორე ჩეჩნული ომის დაწყების საბაზი მისცა) და საქართველოდან რუსეთში შესაძლო გადასვლას შორის. “მზად ვარ, დავეთანხმო სერგეი ივანოვის ინფორმაციას იმის შესახებ, რომ ბოვეიკები ქართულ სპეცსამსახურებთან თანამშრომლობენ. მაგრამ, ჩნდება კითხვა, მარტო ქართულთან?... წუთუ იმ პირებისთვის, ვინც რუსეთის სპეცსამსახურებთან თანამშრომლობენ, აუცილებელია, აშკარად დაიკავონ პოსტები ჩეჩნურ ადმინისტრაციაში, როდესაც მათთვის თანამშრომლობენ, აუცილებელია, აშკარად დაიკავონ პოსტები ჩეჩნურ ადმინისტრაციაში, როდესაც მათთვის განკუთვნილი საფინანსო ნაკადები შეიძლება გაცილებით მეტი იყოს, სანამ ისინი ჩეჩნურ აულებში ან პანკისის ტყეებში არიან”.

ისრაელის არმია კონტროზობაზს მიმართავს

19 სექტემბერს თელ-ავივის ცენტრში განხორციელებული ტერაქტის შემდეგ ისრაელის არმია მდინარე ორდანეს სანაპიროზე, ჰებრონის გარდა, ყველა პალესტინური ქალაქი დაიკავა და კომუნდანტის საათი გამოაცხადა. სამხედრო ოპერაციის მსვლელობის დროს ისრაელის სამხედრო დანაყოფებმა რამალაში პალესტინის ავტონომიის ხელმძღვანელის იასირ არაფატის რეზიდენცია ალყაში მოაქციეს. .

პალესტინური წყაროების ცნობით, თავად არაფატი თავის სამუშაო კაბინეტში იმყოფება. შეტაკების შედეგად ერთი პალესტინელი მებრძოლი დაიღუპა, ხოლო ორი დაიჭრა. ისრაელის არმიის ინკოგნიტო წარმომადგენლის ცნობით, ისრაელის სამხედრო დანაყოფები პალესტინის ქალაქებში ხანგრძლივი დროის განმავლობაში დარჩებიან და არაფატის რეზიდენციაც ალყაში მოქცეული ყოელდებათ.

რამალის რეზიდენციაში მყოფმა 12-მა პალესტინელმა მებრძოლმა იარაღი დაყარა და ისრაელის არმიას ჩაბარდა. თელ-ავივი ირწმუნება, რომ არაფატის რეზიდენციაში კვლავ იმყოფება 20-მდე ექსტრემისტი, რომლებიც დანებებას აპირებენ.

აქრომასილი ანწვითაწაბის სოლიზა და მოღელაბის საზაზნოი
"ნიიბ-ყანდოი"

ნაციონალური „სოლიდარობა“ პრაზიდენტის ბრძანებულების წინააღმდეგ

ეთარ მაშალაშვილი

დღეს ექიმთა თავისუფალი პროფკავშირი “სოლიდარობა” დამფუძნებელი კრების რეზოლუციის ასლებს გაუგზავნის საქართველოს პრეზიდენტს, პარლამენტის თავმჯდომარეს, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრს და საერთაშორისო ორგანიზაციების წარმომადგენლებს საქართველოში.

ექიმთა თავისუფალი პროფკავშირი “სოლიდარობა”, რომელიც გუშინ დაფუძნდა, პრეზიდენტის 2001 წლის №190 ბრძანებულების გაუქმებას მოითხოვს. ამ მიზნით უახლოეს დღეებში ახლად შექმნილი პროფკავშირი საკონსტიტუციო სასამართლოში სარჩელს შეიტანს. ხსენებული დოკუმენტი თბილისის სტაციონარულ სამედიცინო დაწესებულებათა შერწყმას ეხება. “სოლიდარობის” თავმჯდომარე ლევან მეტრეველი

აცხადებს, რომ პრეზიდენტის ეს ბრძანებულება ზოგიერთი კორუმპირებული ჩინოვნიკის გასამდიდრებლად და სახელმწიფოს, მოსახლეობისა და მედიკოსთა ინტერესების წინააღმდეგ არის მიმართული.

“**ამ აბსურდული ბრძანებულების საფუძველზე იხრება მთელი რიგი საავადმყოფოები, უმუშევარი რჩება თორმეტი ათასამდე ექიმი. ჩვენ მხარს დავუჭერთ დახურვის საფრთხის წინაშე მდგარი თითოეული საავადმყოფოს კოლექტივს, ასევე ცალკეული ჯანდაცვის მუშაკის სამართლიან სარჩელს სასამართლოში და აქტიურ მონაწილეობას მივიღებთ თითოეულ სასამართლო პროცესში**”, - გვითხრა ლევან მეტრეველმა.

ამავე კვირაში ჩამოყალიბდება ექიმთა თავისუფალი პროფკავშირის რეგიონული ორგანიზაციები გორსა და ქუთაისში, რომლებშიც ნებისმიერ ექიმს შეეძლება განვერიანება.

მოკლად

ტყიბული. ტყიბულის მინდელის სახელობის მალაროში მოშობილუ 8 მე-შახტის გუშინ კიდევ 150 მიემატა. 300 მეტრის სიღრმეში მოშობილუ მალაროელები 11 თვის სახელფასო დავალიანების დაუფორგებლივ დაფარვას, მომავალში კი ანაზღაურების მოპატეხასა და სამუშაო პირობების გაუმჯობესებას ითხოვენ. მალაროს დირექტორი და საქართველოს ფინანსთა მინისტრი ამ პრობლემების მოსაგვარებლად უახლოეს დღეებში შეხვდებიან ერთმანეთს. თუ მოლაპარაკებაშ შედეგი არ გამოიღო, მომომიღელთა აქცია მასობრივ ხასიათს მიიღებს. ტყიბულის მე-შახტეთა პარალელურად, საპროტესტო აქციები ქათურაშიც გრძელდება. 800-მდე მალაროელი, ორი თვის ხელფასის მოთხოვნით, სამუშაოზე არ ცხადდება. სანარმო გაჩერებულია.

■ ■ ■

ქუთაისი. დღეს ქუთაისში აღნიშნება ტრადიციული დღესასწაული “ლეთისშობლობიდან ჯვართამაღლებამდე”. ერთი კვირის განმავლობაში ქალაქში გაიმართება მასობრივი კულტურული ღონისძიებები. ქუთაისის ესტუმრებული საზღვარგარეთის ქვეყნების ელჩები, საერთაშორისო ორგანიზაციების წარმომადგენლები, უცხოელი ექსპერტები. გაიხსნება მე-7 საერთაშორისო კონფერენცია თემაზე “იმერეთის აღმშენებლობა”. სრულიად საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქის ილია II-ის დაბადების 70 და აღსაყდრებიდან 25 წლის ოუბილესთან დაკავშირებით, გელათის მეცნიერთა აკადემიაში გაიმართება სამეცნიერო კონფერენცია. სამეფო კომპლექს “ოქროს ჩარდახში” დაიწყება ბაგრატიონ ტყარის 1000 წლისთავისადმი მიძღვნილი ღონისძიება. “ლეთისშობლობიდან ჯვართამაღლებამდე” საზეიმო დღეების აღნიშვნა ქუთაისში 1990 წლიდან დაიწყო.

■ ■ ■

თბილისი. “შავი ზღვის სანაპირო ზოლში შექმნილი ავარიული უბნების ნაპირგასამაგრებელი საბუშაობების ჩასატარებლად 9 მილიონი ლარია საჭირო,” - განაცხადა გუშინ ურბანიზაციისა და მშენებლობის სამინისტროში გამართულ შეხვედრაზე “საქნაპირდაცვის” დირექტორმა ტარიელ ბერიძემ. მისი ინფორმაციით, უკანასკნელი 10 წლის განმავლობაში ნაპირგასამაგრებელი სამუშაოები შავ ზღვაზე არ ჩატარებულა. ამ ხნის განმავლობაში იქ 15 ავარიული უბანი გაჩნდა. პრობლემის მოგვარების გადადგმაშ, შესაძლოა, მძიმე შედეგები მოიტანოს. ბერიძის თქმით, პრობლემებია დასაგეულ საქართველოს მდინარეების ნაპირბზეც. ამჟამად იქ 25-მდე ავარიული უბანია. მათი გასამაგრებელი სამუშაოებისთვის 4 მილიონი ლარია საჭირო.

თბილისი. შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს ინფორმაციით, პანსიონატებში მყოფი ბავშვების დენისტიტუციონალიზაციის მიზნობრივ პროგრამაში მონაწილე ოჯახები 6 თვის განმავლობაში 100-120 აშშ დოლარის ექვივალენტს მიიღებენ ლარებში. ხსენებული სამინისტრო პროგრამას გაეროსა ბავშვთა ფონდთან, საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაცია “Every child”-თან, განათლების სამინისტროსა და არასამთავრობო ორგანიზაცია “პირელ ნაბიჯთან” ერთად ახორციელებს. ოჯახები ინვალიდ ბავშვებსაც შეიფარებენ. მათთვის გარკვეული დახმარება გათვალისწინებული. არასამთავრობო სექტორთან ერთად, შემუშავებულია ასევე პანსიონატებში მყოფი შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე მწოლიარე ბავშვთა სამედიცინო რეაბილიტაციის პროგრამა, რომელსაც საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაცია “Mersi Corbs” და “World Vision” აფინანსებს.

■ ■ ■

თბილისი. კვირის გერმანიიდან საქართველოში ჩამოიტანენ რადიოქტური წყაროების მოძიების მოძრაე ლაბორატორიას. გერმანიის გარემოს დაცვის სამინისტროშ საქართველოს კოლეგა სამინისტროს სარეწრად გადასცა ორ მანქანაზე დამონტაჟებული რადიოქტიური წყაროების მოძიების მოძრაე ლაბორატორია. ამასთან დაკავშირებით, სამსახურის ხუთი თანამშრომელი სექტებრის დასაწყისში გერმანიას წვეია. ბირთვული და რადიაციული უსაფრთხოების სამსახურის თანამშრომლებმა გერმანიაში ორკვირიანი კურსი გაიარეს და ამ ლაბორატორიის მუშაობის პრინციპი შეისწავლეს.

■ ■ ■

თბილისი. ურბანიზაციისა და მშენებლობის მინისტრის მერაბ ჩხენკელის განცხადებით, თბილისისთვის მიწისძვრით გამოწვეული ზარალი 350 მილიონ დოლარს შეადგენს. სალიკვიდაციო სამუშაოების პროგრამა ოთხ წელწანდზეა გათვლილი. სამინისტროშ შეამონშა მინისძვრით დაზარალებული 24 000 მენობა. აქედან 20 072 საცხოვრებელი სახლია, რომელთა 62-65 პროცენტი მეორე კატეგორიისაა. მინისტრის განცხადებით, თბილისის მერიამ მინისძვრით გათვნილ ზარალის სალიკვიდაციოდ უკვე 2 000 000 დოლარი დახარჯა. გარდა ამისა, მსოფლიო ბანკმა დაზარალებული შენობების სარემონტოდ გამოყო 5 მილიონი დოლარი. ჩხენკელი იმედოვნებს, რომ მომდევნო ოთხი წლის განმავლობაშიც გამოინახება დაფინანსების საშუალებები და ზარალის მაქსიმალური ლიკვიდაცია მოხერხდება.

მედია-ნოესი, კავკას-პრესი, ინტერ-პრესი, პრამი-ნოესი

ფინანსთა მინისტრს უფროსთან უჩივლებენ

მაკა ჭანიანი

პარლამენტის ჯანდაცვისა და სოციალურ საკითხთა, ეკონომიკური პოლიტიკისა და რეფორმის, საფინანსო-საბიუჯეტო კომიტეტების გუშინდელი გაერთიანებული სხდომა, რომელსაც საპენსიო პრობლემები უნდა განეხილა, ჩაიშალა. მიზეზი ფინანსთა მინისტრის მირიან გოგიაშვილის გამოუცხადებლობა გახდა. კანონმდებლებთან სალაპარაკოდ მის ნაცვლად გამოცხადებული მინისტრის მოადგილე ვასილ გიგოლაშვილი ყველას უხსნიდა, მირიან გოგიაშვილი შეხვედრაზეა და, შეიძლება, შემოგვესწროს, მაგრამ ამჟოდ. “**შენ კრივის “გრუშასავითა” ხარ, ვასიკო, ყოველთვის სხვის მაგივრად გხვდება. ოთხი წელია, დეპუტატი ვარ და, რამდენჯერ ფინანსთა მინისტრის დავიბარეთ, იმდენჯერ შენ მოხვედი. დიდ პატივსაცემ, ძალიან გაფასებ, მაგრამ შენი უფროსების მხრიდან ეს, უბრალოდ, უპატივცემულობაა!**” - დამსწრეთა აბსოლუტური უმრავლესობის აზრი გამოხატა კობა ამირხანაშვილმა. ჯანდაცვისა და სოციალურ საკითხთა კომიტეტის თავმჯდომარე, ზეზუა

“შუთქულება” გოგიაშვილის წინააღმდეგ

იკორ ლოწარდს, ფოტო

ლულუნიშვილი, ფინანსთა მინისტრის გარდა, სხდომაზე მიპატიჟებული ეკონომიკური პროფილის კომიტეტების თავმჯდომარეების გამოუცხადებლობამაც გააღიზიანა და დაიმუქრა, ამ “გაცდენების” შესახებ პარლა-

მენტის თავმჯდომარესა და სახელმწიფო მინისტრს ვაცნობებო.

რაც შეეხება სხდომაზე განსახილველ საკითხს. ამჯერად პარლამენტარებს ფინანსთა მინისტრის მოადგილის ნაკლებად დამამიმედებელი პასუ-

საპატრიარქოს ვალებს გადაიხდინან

ნანა ჯადაზიშვილი

როგორც საპატრიარქო აცხადებს, მასა და “ეი-ი-ეს თელასს” შორის ორწლიანი ჭიდილი სემეკის შუამავლობამ ორ თვეში მოაგვარა. დიდი ხანია, საპატრიარქო ელექტროენერგიის წინა წლებში დაგროვილ საკუთარ და მასზე დაქვემდებარებული ობიექტების დავალიანების გაუქმებას ითხოვს. თუკი “ეი-ი-ეს თელასმა” შპს “ამალთეასა” და “ყაზბეგს” ძველი დავალიანებები ჩამოაწერა, შეღავათი ჩვენც გაგვნიოს. ეკლესიას ახელა დავალიანების გადახდა არ შეუძლიაო, აცხადებდა საპატრიარქო. მას “ეი-ი-ეს თელასის” 75 ათასი ლარი ემართა. ამის გარდა, მასზე დაქვემდებარებული რადიოცენტრის გალის - 53 ათასი ლარის გადახდასაც საპატრიარქოს სთხოვდნენ. თუმცა, რადიოცენტრს ელექტროენერგიის ვალბი მანამდე დაედო, სანამ მას საპატრიარქოს გადასცემდნენ. **“ეს სახელმწიფოს ვალია და არა**

რაც ძლივს დასაქმებულთა ირგვლივ

მაკა ჭანიანი

ამ ერთი თვის წინათ “მადნუელის” ტერიტორიაზე შედიშედ სამი უბედური შემთხვევა მოხდა. სამკერვერე დამაინი დაიღუპა. ექსპერტთა განმარტებით, მათ დაღუპვამი, მთლიანად თუ ნაწილობრივ, დამკვეთებს მიუძღვით ბრალი. ამის თაობაზე “24 საათი” უკვე წერდა. წერდა იმასაც, რომ, “მადნუელის” მუშების განცხადებით, ისინი აუტანელ, მოწურ მდგომარეობაში იმყოფებიან.

ასეთი პრეტენზია საქართველოში დღეს ბევრს შეუძლია გამოთქვას. სამწუხაროდ, ჩუმად, აბოლობების ან მეგობრების გასავლანად. მიზეზი გასაგებია - მასობრივი უმუშევრობის ფონზე ძლივს ნაპოვნი სამსახურის დაკარგვის შიში. წესით, სიმართლის თქმისთვის დადამიანს სამსახუროდან არ უნდა ითხოვდნენ; წესით, სამსახური მის სიცოცხლეს და ჯანმრთელობას საფრთხეს არ უნდა უქმნიდეს, მაგრამ საქართველოში წესები, როგორც წესი, არ სრულდება და არც ეს წესია გამონაკლისი.

პროტოკოლისთვის, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროში შრომის ინსპექცია არსებობს, სახელმწიფო კანცელარიის დაქვემდებარებაში კი ტექნიკური ზედამხედველობის ინსპექცია მუშა-

ობს. ამ ორ სამსახურს საქმე, თუ შეიძლება ასე ითქვას, განაწილებული აქვს. ტექნიკური ზედამხედველობის სამსახური ჯანმრთელობისთვის საშიშ საწარმოებს კუთრებს, შრომის ინსპექცია - დანარჩენებს. “კურატორი” ამ შემთხვევაში პირობითი ცნებაა. სრული ინფორმაცია საქართველოში მოქმედ საწარმოებში შრომის უსაფრთხოების თაობაზე არც ერთ მათგანს არ გააჩნია.

ამის ერთ-ერთ მიზეზად ეს სამსახურებიც დაქირავებულითა შიშს ასახელებენ. სხვა მიზეზი, როგორც შრომის ინსპექციაში ამბობენ, ის არის, რომ არც მათ და არც ტექნიკური ზედამხედველობის სამსახურის წარმომებში თავისუფლად, სასამართლოს გადაწყვეტილების გარეშე შესვლის უფლება ააღრა აქეთ. შრომის ინსპექციის უფროსი აღბერ მორჩილაძე მიიჩნევს, რომ ეს შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის 86-ე კონვენციის დარღვევაა. ეს კონვენცია ამ ტიპის სამსახურებს საწარმოების მოულოდნელად შემონმების უფლებას აძლევს. “შე თუ განცხადება შევიტანე და ყველამ გაიგო, რასაც ვაპირებთ, რალა მოულოდნელობის ეფექტი იქნება?” - კითხულობს შრომის ინსპექციის უფროსი და იმედი აქვს, როგორც კი პარლამენტი კონვენციის რატიფიცირებას მოახდენს, პრობლემა მოისწნება.

საგარეო საქმეთა სამინისტროში აცხადებენ, რომ კონვენცია უკვე შეთანხმებულია შესაბამის სამსახურებთან და მხოლოდ პარლამენტის დასტურს ელოდება. პარლამენტში ამ საკითხისთვის ახლა, ზუნებრივია, არ სცალიათ. რომც მოიცალონ, ამ დოკუმენტის რატიფიცირება, ალბათ, ადვილი არ იქნება. მიუხედავად იმისა, რომ შრომის ინსპექცია საწარმოებში მათი ფინანსური მდგომარეობის შესამოწმებლად არ შედის, ეს მაინც შემონმებაა. მის დასკვნაზე ბევრი რამ იქნება დამოკიდებული, ამ სამსახურის თანამშრომლებს კი ხელზე სულ რაღაც 35 ლარი ხელფასის აღება უწევთ. რა თქმა უნდა, დაბალი ხელფასი ადამიანის პატიოსნების უკუპროპორციული არ არის, მაგრამ, ასეთ ხელფასზე დამოკიდებული ოჯახის პატრონისთვის დიდი საცდური რომაა, ფაქტია.

სწორედ ამგვარი საცდურების გამო აიკრძალა საწარმოებში შემონმებლების შემეება სასამართლოს დადგენილების გარეშე. ხელიუსუფლებამ ეს მხარე მოაგვარა, მენარმეები ზედმეტი შემანუხებლებისგან დაიცვა, მაგრამ იმაზე აღარ უფიქრია, მათთან დასაქმებულებს ვინ დაიცავდა. კანონის მიხედვით, თუ 50-ზე ნაკლები თანამშრომელი ჰყავს, სანარმო არ არის ვალდებული, შრომის უსაფრთხოების ინჟინე-

ხით დაკმაყოფილება მოუხდათ, - საპენსიო დავალიანების გასტუმრება მხოლოდ სოციალური ანარიცხების მაქსიმალური ამოღებით თუ მოხერხდება, ამისთვის ბიუჯეტში დამატებითი სახსრების გამონახვა შეუძლებელიაო. ამან კიდევ ერთხელ წამოწია სოციალური ანარიცხების საპენსიო უზრუნველყოფის სამსახურების მიერ ამოღების საკითხი. საპენსიო სფეროში დავგემილი რეფორმა ამასაც ითვალისწინებს, თუმცა, პირველივე ეტაპზე არა. მთავარია, მისი პროექტის განხილვა მორიგი სკანდალის თემა არ გახდეს. დღეს, მაგალითად, კულუარებში იმაზეც საუბრობდნენ, რომ პრეზიდენტის ხელმოწერა რეფორმით გათვალისწინებული ცვლილებების შესახებ დოკუმენტზე პრეზიდენტის ხელმოწერას სულაც არ ჰგავს. ექვსი ავტორი ამგვარი ავანტიურის მოტივს ასე აყალიბებს: სოციალური ფონდების გაერთიანება ძალიან ბევრ სიკეთეს გვირღეხა, ამ დანაპირების შესრულება ხელისუფლებას გაუჭირდება და, როცა საქმე საქმეზე მიდგება, აღმოჩნდება, რომ პრეზიდენტს მსგავსი რეფორმის გატარებაზე თანხმობა არ მიუტიაო. დემოკრატიულ ქვეყანაში ნებისმიერ შეხედულებას არსებობის უფლება აქვს.

საპატრიარქოს ვალებს გადაიხდინან

ჩვენი, – აცხადებდა საპატრიარქო და რადგან სახელმწიფო ამ ვალს არ იხდიდა და “ეი-ი-ეს თელასი” კი უამისოდ რადიოცენტრს ელექტროენერგიას არ აწვდიდა, საპატრიარქომ ეს მის წინააღმდეგ მიმართულ დივოსიად ჩათვალა. პრობლემა “ოუფსაიდის” გულისხმირებამ მოაგვარა.

ორი ლეის წინათ საპატრიარქომ დახმარება სემეკს სთხოვა. შეიქმნა სემეკისა და “ეი-ი-ეს თელასის” ერთობლივი კომისია, რომელმაც პრობლემა საპატრიარქოს სასარგებლოდ მოაგვარა, თუმცა, უკმაყოფილო არც “ეი-ი-ეს თელასი” დარჩნილა. საპატრიარქოს დავალიანებას მტკიცის არსებობა” მიერ გადმორიცხული 9,5 მლნ ლარიდან დაფარავენ. რაც შეეხება რადიოცენტრის ვალს, “თელასმა” იგი მის ძველ მესატრონეს, შპს “რადიოკავშირს” გადაანერა. “ეი-ი-ეს თელასი” საპატრიარქოს რადიოცენტრისთვის ახალი ვალბის გაყვანასა და ზამთრის გათბობის პროგრამაში ჩართვასაც შეჰპირდა.

გაზათი “24 საათი” და მოღალატის სააგანგო “იმიჟ-სენტარი” ატარავენ სილაბაჟის კონკურსს

მის შიდეტი 2002

მონანელილოჟის მისალაბად იწვავან 15-დან 30 წლამდე ასაკის ბოპონებს.

კანდიდატბაჟის ფოტოვაჟი ბათეაქსლბაა ბაჟთი “24 საათიშ” 6 ღლის ბანგაქლოვაჟი და კჟირის ბოქლოს ხმათა უმრავლესოხით შჟირებაჟ კჟირის ბაბარკევაქული აწუ ნახევაჟაჟინალისბა. შჟიდბა ნახევაჟაჟინალისბაჟილან ბამოქლინდბაა ბაბარკევაქული “მის ფოტო მოღალი 2002”. კონკურსში ბათეაქისწინაბეჭულია შჟიდბაჟი ნოიინასჟიბაი:

- 1.მის ფოტო მოღალი 2002
- 2.3იწამ მის ფოტო მოღალი 2002
- 3.საუქათესო სასურაო კოსტუმი

ბამარკევაქულბაჟი დაჟილღოქოვბაიან აშასაული პრჟივაჟით და ბათ ელით უმრავაჟი სიუჟარჟიჟი. კონკურსის შჟიჟრის წვარბაჟი იწვანბან თევაქ ბაჟათის ბაჟთეაქულბაჟი. იოისბათის, როჟ ხბა მისსაჟთ თჟეაქნეთის სასურაქლ კანდიდატბაჟს, აუჟილაბალია შჟიბიჟოთ ბაჟათი “24 საათი”. ამოქოროთ ბასჟი მთეაქასაბალი ხბის მისასაჟი ბარაბი, მონიჟნოთ ბასბა თჟეაქნეთის სასურაქლი კანდიდატბარა (ბართ ბარბთუბ ბხოქლოდ ბართი კანდიდატბარის მონიშვნაჟ შჟასაქლბაბალი. იბ ბარბთუბ, როჟილხაჟ ბართუბ ბაბი კანდიდატბარა იწვბა მონიშნული - აწულირდბა.) შჟინაბაული ბარბათი მონიბაჟათ ბაჟათი “24 საათის” რაქლასაჟი (ბაჟა ფშაველბა 45, ბა-14 სბრბული) აწ ჩაბბლბთ ბაჟათი “24 საათის” საფოქოჟი ჟუბით ბაჟა (ფშაველბა 45, პირბული სბრბული)

კონკურსში მონანელილოჟის მსურაქლბაბა ამოვაქიბიბთ მისაბარბაჟი ბაჟა ფშაველბა 45, ბა-15 საბრბული, მოღალატის სააგანგო “იმიჟ-სენტარი”, ბალი. 53 69 11

არალზ ფარხანასი: ქართველახი დღეს ისა შიჰყარახანე შაშინგბორეს, როგორს ადრა შიჰყარახდენი მოსკოვს

ჰირაჲლი ბაჰარდიდას

ირაჰლი არაჰშიჰა: მე ხშირად მეჩვენება, რომ არავის ესმის რეალურად, თუ რატომ ენიჭება საქართველოს ესოდენ დიდი მნიშვნელობა და საიდან მომდინარეობს აშშ -ს ინტერესი საქართველოსადმი. თუ გავითავლისწინებთ თანამედროვე მდგომარეობას მსოფლიოში და ამერიკის მზარდ ინტერესს დანარჩენი მსოფლიოსადმი, მეშენება შთაბეჭდილება, რომ ერთ-ერთი ფაქტორი, რომელიც განაპირობებს საქართველოს მნიშვნელობას, არის სწორად, ის გავლენა, რომელიც ქვეყანაზე იქონია ხელიუსფლათა გადაწყვეტილებებმა, მოქმედი და წინა ადმინისტრაციების დროს.

ზალდიის ქვეყნების გარდა, საქართველო აღმოჩნდა ერთადერთი, რომელსაც სადღეისოდ გააჩნია დემოკრატიული კონსოლიდაციის ყველაზე იმედისმომცემი პოტენციალი.

ჩვენ ხშირად გვგხმის, რომ რუსეთ-საქართველოს საზღვარზე არსებობს ნიითელი ზოლი, მიგნა, რომლის გადაკვეთა რუსეთს ეკრძალება და რომ კლინტონის ადმინისტრაცია გაუმდგმით ესაუბრებოდა რუსეთს ამ ნიითელ ზოლის პოზიციებთან. ცხადია, თუ კლინტონმა დაანება მიგნა, მაშინ ბუშის აქტიურ მცდელობებს უნდა ექცია იგი მაღალ ზღუდვად. ვფიქრობ, რომ თუ ეს ნიითელი ზოლი არ ზღუდე, ან სხვა რამ, მართლაც არსებობს, აშშ დღეს დგას გარკვეული სამიოვნების წინაშე – ამერიკის პრესტიჟი მთელ მსოფლიოში შეილახება, თუ რუსეთი, ამერიკის თანხმობის გარეშე, გადაკვეთს ამ მიგნას, ხოლო ამერიკა არ უპასუხებდა ამ აგრესიას სათანადო და უაღრესად მკაცრი ზომებით. არც კი ვიცი, იქნება თუ არა საკმარისი ჩვეულებრივი დიპლომატური პასუხი, რადგანაც ამერიკა მოკლედ უხვლია შესაძლებლობას, იმე გამოიუზღავოს რუსეთს საქართველოს გამო; გარდა ამისა, რას შეუძლია შეაჩეროს რუსული შემოჭრა, თუ პუტინი მართლაც გადაწყვეტს, საფრთხე შეუქმნას საკუთარ საერთაშორისო რეპუტაციას. უფრო რომ ვთქვათ, რატომ ითვლება, რომ საქართველო მნიშვნელოვანია მსოფლიოსთვის, შეერთებული შტატებისათვის? ვფიქრობ, მკითხველები ინტერესით მოეკიდებიან თქვენს მოსაზრებებს, გთხოვთ, მიუბრუნდეთ სათავეებს და განვხილავთ, როგორ ვითარდებოდა დღემდე ამერიკის დამოკიდებულება საქართველოსადმი, როგორია კავკასიაში ნატო-ს საგარეულო ექსპანსიის პერსპექტივა და სხვა.

ჩარლზ შპრამნსკი: გეთანხმებით, სახეზეა რამდენიმე მიზეზი. 1991-1992 წლების მეერთებულმა შტატებმა ცნო ყოფილი საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე ნაწიურქმეილი სახელმწიფოების დამოუკიდებლობა და სუვერენიტეტი. რუსეთის პოზიცია მდგომარეობდა შემდეგში: ადგილი ჰქონდა კომუნისტური სისტემის დაშინტეგრაციის პროცესს, საზღვრების გადასინჯვას, სიტუაცია ჯერ ცვალებადია და საჭიროა თანლეულები, რათა გამოჩნდეს შედეგები – მსგავსი პოზიცია შეუთავსებელია ამერიკული დიპლომატიის ტრადიციებსა თუ ამერიკულ ეროვნულ ხასიათთან. ვფიქრობ, გადაწყვეტიც იყო შეერთებული შტატების სურვილი, დაბმარება აღმოეჩინათ საკუთარი მომავლისათვის მებრძოლი ხალხებისთვის და ეს უფორად ახგარეშებასწევი მოტივია. გარდა ამისა, გასათვლისწინებელია რამდენიმე სხვა ფაქტორიც: უპირველეს ყოვლისა, კასპიის აუზის ზოგადი სტრატეგია. ნათობი იყო

საკუეთესო მაგალითია ჩეჩნეთი. სადაც ჭარი ვერ იმარტვებს. პუტინი კი ვერ აკონტროლებს რუსული სამხედროების მოქმედებებს.

მისი საბაბი, სწორედ საბაბი და არა მთავარი მიზეზი. ჩემი აზრით, შეერთებულ შტატებს სურდა, ეთამბა აქტიური როლი იქონილი საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე, რუსეთის ცენტრალმა პოლიტიკამ ამირუსთაი თავისი პოზიციაიდე; კასპიის ნავთობი გამოიდა ერთგვარ პრობლემად. სადღეილოდ კი ყოველივე იქცა თავისებური ამერიკულ ვალდებულებად და ამ მგონია, ამერიკას დღეს მეტელობ მასზე უარის თქმა პრესტიჟის საგანბნი დაცემის გარეშე.

ბელტის ქვეყნების გარდა, საქართველო აღმოჩნდა ერთადერთი, რომელსაც საღვთსოდ გააჩნია დემოკრატიული კონსოლიდაციის ყველაზე იმედისმომცემი პოტენციალი, რაც თავისთავად მნიშვნელოვანია შეერთებული შტატებისთვის. იგი განლაგებულია თურქეთისა და ევროპის მიჯნაზე, ეს ის ქვეყანა, რომელიც ყველაზე მეტად განიცდის რუსეთის ზეწოლას. ზოგიერთებს მთავრობები ესმით, რომ გარკვეული ტეპის საგარეო პოლიტიკა, როგორცაა რუსეთის მხრივ მეზობლების დესტაბილიზაცია, საკუთარ თავს "კვებას" – წარმატების შემთხვევაში დიდა გაგრძელების (დღენება, წარუმატებლობა კი სპობს მისდამი ინტერესს. თავისთავად ცხადია, შეერთებული შტატები არ არიდ დასტურესებული იმპერიის შექმნით, სადაც რამიმ ფორმით დომინირებს რუსეთი.

ყველა ხსენებულ მოტივს, ჩემი აზრით, ერთვის კიდევ ერთი, 11 სექტემბრის შემდეგ უაღრესად აქტუალური მოტივი: საჭიროა ამერიკული შეიარაღებული ძალებისათვის გზის გახსნა ავღანეთისა და ცენტრალური აზიისკენ, სადაც მიმდინარეობს იმი ტერიორიზმის წინააღმდეგ. თავისი გეოგრაფიული მდებარეობის გამო, საქართველო, ზზიგნევ ზმებისსკის თქმით, წარმოადგენს ბოთლის საცობს, რომდაც საქმე ეხება ბოლიანად კავკასიასა და ცენტრალურ აზიას. ამერიკული პოზიციები პასუხისმგებოც იცა მყარია და ამდენად განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძებს და წარდღეოთიიდან, ყოფილი საბჭოთა კავშირის ტერიტორიიდან.

ირაჰლი არაჰშიჰა: ვინც იცნობს აშშ-ს როგორც ქვეყნად, ისე წარსულ ადმინისტრაციებს, გასაკუთრებით კი ისინი, ვინც მუშაობდნენ კლინტონთან მისი მხორე ვადის ბოლო თვეებში და გააგრძელეს მუშაობა ბუშის პრეზიდენტობის პირველ თვეებში – ყველა ეს ადამიანი ხშირად ამბობს, რომ საგრძნობლად შეიცვალა მნიშვნელობა, რომელ-

საც უმაღლესი მმართველი წრეები ანიჭებენ საქართველოს. ეს გარემოება აიხსნება ორი ფაქტორით: უპირველეს ყოვლისა, კლინტონი და ბუში პიროვნულად განსხვავებული ადამიანები არიან; გარდა ამისა, ამკარაა ბუშის პიროვნული ინტერესი საქართველოსადმი. თუ ეს ანალიზი მართებულია, საქართველოს დღეს ხელთ აქვს შესაძლებლობა, განავრცოს კავშირი ვაშინგტონთან, უზრუნველყოს ჭეშმარიტად დამოუკიდებელი სახელმწიფოს ჩამოყალიბება და დაიცვას თავისი სუვერენიტეტი. ამავე დროს, ჩვენ საკმაოდ ბევრი ვცხსენია, ითიოქის აღმასრულებელი ხელისუფლების სხვადასხვა ელემენტებს შორის უთანხ-

მოებას ინვეეს ისეთი საკითხები, თუ როგორ და რა კონტესტში უნდა განხილვოდეს საქათველოსადმი დამოკიდებულება, ასევე – ზოგიერთი სხვა რეგიონული პრობლემა, მათ შორის, ახლო აღმოსავლეთის საკითხები. თქვენ თავად მინაწილოდითი რონაღდ რეიგანის ადმინისტრაციის მუშაობაში, რომლის საგარეო პოლიტიკა, გარკვეულწილად, მოგვაგონებს ბუშის მიდგომას თავისუფლების აქტიურად დაცვის იდეისადმი. როგორ აფასებთ მოქმედი ადმინისტრაციისა და თავად პრეზიდენტის როლს გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში.

ჩარლზ შპრამნსკი: პოლიტიკას საქართველოს მიმართ, განსაზღვრავს ერთგვარი კომპრომისი, რომელსაც იცავენ სხელმწიფო დეპარტამენტი – რეგიონული საგარეო პოლიტიკის შემუშავების ტრადიციული ადგილი, ეროვნული უშიშროების სამსო, რომელიც ამ ადმინისტრაციაში გვევლინება სახლი და მძღვერ საკონსულტაციო ორგანოდ, და თავდასხვი დეპარტამენტი, რომელიც მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა არამხოლოდ სამხედრო საკითხების გადაწყვეტაში. მე ვიცი, რომ თავად პრეზიდენტი პირდად და აქტიურად იყო ჩართული საქართველოს

ჩარლზ შპრამნსკი: პოლიტიკას საქართველოს მიმართ, განსაზღვრავს ერთგვარი კომპრომისი, რომელსაც იცავენ სხელმწიფო დეპარტამენტი – რეგიონული საგარეო პოლიტიკის შემუშავების ტრადიციული ადგილი, ეროვნული უშიშროების სამსო, რომელიც ამ ადმინისტრაციაში გვევლინება სახლი და მძღვერ საკონსულტაციო ორგანოდ, და თავდასხვი დეპარტამენტი, რომელიც მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა არამხოლოდ სამხედრო საკითხების გადაწყვეტაში. მე ვიცი, რომ თავად პრეზიდენტი პირდად და აქტიურად იყო ჩართული საქართველოს

კოდორის დღეს რუსეთი და აფხაზეთი ემერკიებიან და იგი შეიძენ მნიშვნელოვანია საქართველოსთვის. როგორც თითქმის ერთადერთი ხელმოსაჭიდი აფხაზეთის ირგვლივ საომრავლო მოლაპარაკებებზე.

პრობლემატიკის განხილვაში, რაც არ წარმოადგენს ჩვეულ პრაქტიკას და უდავოდ საქართველოს სასარგებლოდ მეტყველებს. მაშასადე, რომ პრეზიდენტი ბუში მეტად დამაწულია პრეზიდენტმა, მაგრამ ხელისუფლებაში იგი არ მოსულა, როგორც საერთაშორისო ექსპერტი. იგი უდავოდ გამაირჩევა პრორუსული სიტუაციაში, პასუხისმგებლობის გრძნობით და მონადინებული დაიცვას მტკიცე კურსი, მაგრამ ჩემი ბოუროკრატული აპარტი, გასაოცარი სიდიდის გამო, სერიოზულ ძალას წარმოადგენს. ასე მაგალითად, უნეტკარინში შეუპობს 30 000 ადამიანი. თუ გავთვსენებთ თუნდაც საქართველოს ახალიოგური აპარატის ზომებს, გასაცხადხდება, რაოდენ დიდა განსხვავება მასშტაბებში, რამდენად რთულია ამერიკის ქვედა ემელობის მოხელეების ერთიანი დისციპლინისთვის დამორჩილება და ხელისუფლების ერთ ხმაზე ამტყველებება. ვფიქრობ, რომ პრეზიდენტმა ბუშმა საომრავლოდ უფრო მეტი ყურადღება უნდა

სირებს და მოუწოდებს სათანადო საპარლამენტო კომიტეტებს, სამხედრო რეფორმების პროგრამების შექმნისაკენ, თავდაცვის სექტორში ინვესტიციებს გაზრდის, ნატო-სთან უფრო მძლავრი ინტეგრაციისკენ და სხვ. სამწუხაროდ, საქართველოში ყოველივე ამაში ძირითადად ხედადნატო-ში განვერანების გაზას და არა იმ პროცესის წამოწყების საშუალებას, რომელიც ქვეყანას ნატო-ში მოიყვანს. თქვენ როგორ აფასებთ ჩრდილოატლანტიკურ ალიანსთან საქართველოს ინტეგრაციისთვის უაღრესად მნიშვნელოვანი რეფორმების იდეას?

ჩარლზ შპრამნსკი: თქვენ ცდებით, თუ მიგაჩნია, რომ მხოლოდ ეს წარმოადგენს ნატო-ში შეღწევის რეალისტურ ცდას; ის სრულიად არარეალისტურია, მსგავსად თურქეთის მცდელობისა, შეაწწიოს ევროგავრთიანებაში. მიუხედავად ამისა, თურქეთის მოქალაქეთა დიდი ნაწილი იმედებს ამყარებს ევროგავრთიანებაში განვერანებაზე მიმართულ მცდელობაზე, რადგანაც ის კატალიზატორის მსგავსად აქტარებს სასიცოცხლოდ აუცილებელ რეფორმებს. არაა გამოირჩევილი, საქართველოს ნატო-ში განვერიანებისთვის მზადებაში იგივე როლი ითამაშოს. მე, ცოტა არ იყოს, მაფიქრებს ის გარემოებები, რაც ინვეეს რუსეთის გალხიანებას. მოუხედვად ამისა, ცხადია, რომ საქართველოს დანამდვილებით ესაჭიროება კარგად გააზრებული გეგმა, რომლის მეშვეობითაც იგი ნაბიჯ-ნაბიჯ კვლავ შეუერთდება ევროპას; იქნება მთაეჭვოლება, რომ ნატო-სთან დაახლოების პროცესი და ეს რეზოლუცია სწორედ ამ მიმართულებით გაუაღებლიან საქართველოს.

ირაჰლი არაჰშიჰა: თბილისში ძალიან ბევრს ლაპარაკობენ რუსეთის თავდასხვის შესახებ, განიხილავდ პუტინის უკანასკნელ განცხადებებს და ისტატიის, რომელმაც მოიყვა მდიდა და რუსეთის ღრმა, რომლის გადაწყვეტილების თანხაზად, პუტინი უფლებამოსილია, განახორციელოს შეტევა ე.წ. "ტერიორისტებზე" პანკისის ხეობა. ვფიქრობ, აქ ყველას ეგუბნის, რომ ამერიკა არ აპირებს უთხრას რუსეთს – მდიდა და საქართველო დაიპყრობ. მაგრამ რა მიზნად, რუსეთმა რომ მართლაც დაიპყროს საქართველო? არსებობს

მრავალი მეთოდი, რომლითაც ამერიკას და მთელ ცივილიზებულ სამყაროს შეუძლიათ, შეაჩერონ რუსეთის ტერიორი დღევანდელ ეტაპზე. მაგრამ თითქმის შეუძლებელი იქნება რაიმეს გაკეთება აგრესიის განხორციელების შემდეგ. როგორ ფიქრობთ, რას გააკეთებს შეერთებული შტატები, თუ რუსეთი მართლაც დაიპყრობს საქართველოს?

ჩარლზ შპრამნსკი: ჩემი პასუხი იქნება სწრაფი და საკმაოდ მკაცრი. არა მგონია, ვაშინგტონში ვინმემ არასერიოზულად მიიღოს მსგავსი სიტუაცია. მე მიშეშვია სანქციების ჩამონათვალის შედგენაზე, რომლებიც უნდა განხორციელბულიყო საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ, სხვადასხვა უკანონო აქციების საპასუხოდ. მასოვს, რაოდენ რთულია გათვალი, რისთვის როგორ უნდა მიუხეი სამაგერიო. აშშ მთავრობაში აუცილებლად მოიძებნება ადამიანთა ჯგუფი, რომცქცია, რომელიც ძალიან ცდილობს, ხელო შეუნყოს რუსეთთან ახლებურ, შესაძმინად დამოკიდებულებას და არც ინტერესდება რუსეთის მოქმედებით აღვანთით, რისში, ყრავში, საქართველოსა და ჩეჩნეთში. ვფიქრობ, რომ რუსეთის არეულმასშტაბიანი სამხედრო აგრესია უცილებლად გაანადგურებს ამერიკის ახლებურ ურთიერთობას პუტინთან, ნატო-ს ურთიერთობას რუსეთთან, შეაჩერებს რუსეთის მოღებას საერთაშორისო ორგანიზაციებში. თუ რუსეთი უბრალოდ გახასიორცილებს დამსჯელ მოქრაცებს ცერეთის მხრიდან ჩეჩენ მებრძოლთა წინააღმდეგ, ან გარკვეული ხნით დაიკავებს რამდენიმე დასახლებულ პუნქტს, მაგალითად მატრის, ბარისახის ან იმავე პანკისის ხეობას, ამერიკული რეაქცია საგარეულოდ იქნება მკაცრი, მაგრამ ძელი საოქმელოა, რა ფორმას მიიღებს ის. აღბათ, საჭიროა იმავე დაფიქრედი, თუ რა ფასის გაღება შეუძლია საქართველოს, თუ რუსეთი მართლაც დაემუქრება მის სუვერენიტეტს. ცხადია, საქართველო საკმაოდ სუსტი ქვეყანა და მას არ შეუძლია, სერიოზული წინააღმდეგობა გაუწიოს რუსეთს, მაგრამ რუსეთის საგარეო პოლიტიკის მსგვეურებს არ სურთ დაუშვან საქართველოს დამოუკიდებლობა და, ამდენად, საქართველოს მხრიდან დსო-ს ნეგრობის გაუქმება, შეძლება აღმოჩნდეს სათანადო პასუხი რუსეთის მოქმედებაზე.

უნდა ითქვას, რომ საქართველოს საპასუხი აქციების ყველაზე მარტვე სახეობად მიამჩნია ის ლონისძიებები, რომელთა მეშვეობით საქართველოს რეალური სუვერენიტეტი გაფართოვდება და გავრცელდება ქვეყნის მორულ რეგიონებში – მაგალითად, კოდორზე მიმავალი გვირახის ან გზის მშენებლობა. ამ რეგიონს დღეს რუსეთი და აფხაზეთი ემერკიებიან და იგი მეტად მნიშვნელოვანია საქართველოსათვის, როგორც თითქმის ერთადერთი ხელმოსაჭიდი აფხაზეთის ორგვლივ სამიანავ

საქართველოზე ზემოქმედებას რუსეთი ორი მთავარი ბერკეტის მეშვეობით ახორციელებს; პირველი – ეს არის გაზის მოწოდება გათბობისთვის, მრავალწლოვანი პრობლემა, რომელსაც თან სდევს უამრავი დაუძლეველი სირთულე და დამკვებული მეცდობა, ხოლო მეორე – რუსეთში მომუშავე ქართველები. ამ უკანასკნელი პრობლემის გადაჭრა მოკლე დროში შეუძლებელია, მაგრამ საფიქრავია, რომ საქართველოს შეუძლია აწეოს დროებითი მუშახელის ექსპორტი დასავლეთ ევროპაში, საბერძნეთსა თუ თურქეთში – სტამბულში გადღეობის ნახევარზე მეტი მოლდოვდანაა – და ამ გზით შეუქმნას რუსეთის ალტერნატივა. გაცილებით მეტი შეიძლება გაკეთდეს გათბობის ფრონტზე, რომელიც ესოდენ დიდ გავლენას ახდენს საქართველოში ცხოვრების ხარისხზე. მსოფლიოში ფრიად მნიშვნელოვანი თანხები გამოიყოფა კოალიცირად უსაფრთხო პროექტებისთვის, როგორიცაა თუნდაც ქარის ენერგიის გამოყენება ელექტროენერგიის მისაღებად. მე კარგად მახსოვს, რომ ჩემს ბავშვობაში ამერიკის სამხრეთის ფერძების ნახევარი ელექტროე-

ვფიქრობ, კომუნიზმმა, სადაც ყველაფერი, ძალაუფლების მოშოვების და გამოყენების ჩათვლით, კეთდებოდა ფარულად. მთავარნა პოლიტიკური ლიდერებს, რომ შესაძლებელია ყველაფრით მანიპულირება და მანევრირება.

ნერგიას საკუთარი ქარის ნისქელებიდან იღებდა.

ირაჰლი არაჰშიჰა: მე სულ ახლახან ჩამოვედი თბილისიდან და მეჩვენება, რომ იქაც და აქაც ანალტიკოსები ცდილობენ ახსნან, თუ რამ განაპირობა სინამდვილეში რუსეთის მოქმედება საქართველოს წინააღმდეგ და რა დგას პრეზიდენტ პუტინის უკანასკნელი უტყუარების უკაშ? მარტვება რომ ვთქვათ, რატომ იქცევა რუსეთი ასე? ზოგიერთი აცხადებს, რომ რუსეთი ცდილობს, საქართველო ჩამოაშოროს შტატებს, ყრავში საომარი მოქმედებები მხარდაჭერის საპასუხოდ. ასევე ამბობენ, რომ რუსეთმა სცადა, გაეყვას საქართველო ცენტრალურ აზიაში განლაგებულ აშშ სამხედრო ბაზებში. თვეწი აზრით, რამ გამოიწვია პუტინის მძაფრი ანტიკატორული გამოსვლა? იგი ცდილობს, იყოს პროდასავლური, ხოლო დასავლეთი, როგორც ამას მონიშნს წარსული თუ თანამედროვე განცხადებები და აქციები, ცალსახად მხარს უჭერს საქათველოს. წუთო პუტინის მოქმედება საქართველოს წინააღმდეგ მიზნად მხოლოდ რუსეთ-ამერიკის ურთიერთობის გაუარესებას ისახავს?

ჩარლზ შპრამნსკი: ჩემი აზრით, პუტინმა კარგად იცის, რომ პრეზიდენტი ბუში მეტად სერიოზულად ეკიდება ერაყის თემას და სწორედ ერავი შეიძლება ამომჩნდეს ის ფაქტორი, რომელიც სტრესითა და მუშაობით გადალოლლ ამერიკელ ხელისუფალთ გადაფიქრებას ადევს. ვფიქრობ პასუხის გაცემაზე: უფრო სწორად, ეს ის საბაბია, სადაც ჩეჩენების, უბრალოდ, აუცილებლობა რუსეთის მხარდამჭერი ხმა ან თავმჯკავება უსაფრთხოების საქმეზე. ეს კი ქმნის საქართველოზე ზეწოლის შესაძლებლობას. ვფიქრობ, რუსეთი, საბოლოო ჯამში, ცდილობს, შეინარჩუნოს ქოისი მახლობელ საზღვარგარეთში, რათა იქ მისი ჩრდილის კვლავაც ხდებოდნენ. ყველაფრისთვის ცხადია, რომ, თუ რუსეთი განხარბობს დღევანდელ კურსს – ძალაუფლების მხრივ კონსოლდაციასა და დემოკრატიის ნელ განვითარებას – საქართველო უეჭველად გახდება ევროპის ნაწილი და გამოვა რუსეთის გავლენის სფეროდან. მეორე მხრივ, საქართველოში მიმდინარე ხელისუფლების ცვლის პროცესი რუსეთს უქმნის საქართველოს დესტაბილიზაციასა და მის სამხარო საქმეებში ჩაერვის შესაძლებლობას.

ირაჰლი არაჰშიჰა: მეგის თქვენი და ახლა ითვლებული ვარ ვკითხობ, ვის ვუვლიხსიმობთ, რომელსაც რუსეთზე უპარაკობთ? რა ხდება თიით რუსეთში? აკონტროლებს კი პუტინი ქვეყანას, მის ელიტას? არის თუ არა რუსეთი მართლაც დემოკრატიული?

ჩარლზ შპრამნსკი: მოცემულ ეტაპზე რუსეთი, ჩემი აზრით, არ არის დემოკრატიული. ის უფრო უახლოვდება პლესისციტურ ავტორიტარულ რეჟიმს, რომლის პრეზიდენტი დამოკიდებულია კი არის არჩევნებზე, მაგრამ – არა თავისუფალ და სამართლიან არჩევნებზე. დარწმუნებული ვარ, მმართველობის უმთავრეს საფეოებში, მათ შორის პოლიტიკაში, პუტინი სარგებლობს მოქმედების სრული თავისუფლებით; მართლაც, გვიხ შეერთებულ შტატებსა და ნატო-სთან თანამშრომლობაზე, ამერიკული ბაზები ცენტრალურ აზიაში, ნატო-ს გაფართოება, კასპიის აუზის სტრატეგია – ყოველივე ეს არცთუ პოპულარულია რუსულ პოლიტიკურ ელიტაში, განსაკუთრებით კი – სამხედრო წრეებში. ამდენად, მეტიცდე მჯერა, რომ გადაწყვეტილებას საქართველოზე შეიარაღებული თავდასხმის შესახებ მიიღებს პუტინი, და მას თავისუფლად შეუძლია ამგვარი გადაწყვეტილების მიღება. ვფიქრობ, მას არ შეუძლია კონკრეტული სამხედრო მოქმედებების კონტროლი ტაქტიკურ დონეზე და ამის საუკეთესო მაგალითია ჩეჩნეთი, სადაც ჯარი ვერ იმარტვებს, პუტინი კი ვერ აკონტროლებს რუსული სამხედროების მოქმედებებს.

ირაჰლი არაჰშიჰა: ამდენად, თქვენ მიგაჩნია, რომ, თუ რუსი გენერლები განიზრახავენ, შეუძლიათ დაბომბონ საქართველო, პუტინს არ შეუძლია, აუკრძალოს ეს გენერლები?

ჩარლზ შპრამნსკი: კი, ერთი-ორი დაბომბვა ან, თუნდაც, საზღვრის დარღვევა, თავისუფლად შეიძლება აღმოჩნდეს მათი გენერლების პიადი ინიციატივის შედეგი, მაგრამ ნებისმიერი სერიოზული შეიარაღებული თავდასხმა იგეგმება მაღალ დონეზე და საჭიროებს პუტინის ნუბარივს.

ირაჰლი არაჰშიჰა: თქვენ ასევე ახსენია, რომ რუსეთის საბოლოო მიზანს წარმოადგენს ქოისი საქართველოსა და ეწ. მახლობელი საზღვარგარეთის სხვა ქვეყნებში. მე მინდა დავბრუნდე უკან და ვთხარბოთ იმაზე, თუ რას მოელოს, თვეწი აზრით, ვაშინგტონი საქართველოს ინტეგრაციისკენაგან ბევრს მიანჩია, რომ გარკვეული პოლიტიკური ძალები

მუშაობენ მოსკოვის სასარგებლოდ. ასე მაგალითად, მრავალი პოლიტიკური დაჯგუფება, ზოგი პრორუსული, ზოგიც პროდასავლური, რომლებიც მოითხოვენ შევარდნაძის გადადგომას და თავს რეგულაციონერებად აცხადებენ, ხშირად, ითითოს, რუსეთის მიზნებს იზიარებენ. როგორ ფიქრობთ, რა პოზიციას იზიარებს ვაშინგტონი საქართველოს პრეზიდენტისადმი დამოკიდებულებაში?

ჩარლზ შპრამნსკი: შეერთებულ შტატებს უყოყმინოდ ურჩენია, დამოუკიდებელი პოლიტკური ძალები მხარს უჭერდნენ პრეზიდენტ შევარდნაძეს. ამავე დროს, უნდა გავხსოვდეს, რომ უკანასკნელ ათწლეულში რატომღაც არ გადადგმოლა საქართველოს დამოუკიდებლობის განმტკიცებისთვის უაღრესად მნიშვნელოვანი ნაბიჯები. აქედან ზოგიერთი რამ არ არის პრეზიდენტ შევარდნაძის ბრალე. თავის დროზე ის ერთგვარი ფრინდის სახით ჩამოიყვანეს იმ საგვარისო ფრინდირებებმა, რომლებსაც იგი ვერ აკონტროლებდა და მას მოუწია, თანდათან შეეწეწა საკუთარი პოლიტიკური სიერცე. დარწმუნებული ვარ, რომ ახლა პრეზიდენტი

უეცარი მსხვერვა, კონსტიტუციური მექანიზმის დარღვევა, ან რეალური დესტაბილიზაცია, რომელიც საფრთხეს შეუქმნის ქვეყნის დამოუკიდებლობას. შეერთებული შტატები და მთელი ატლანტური გაერთიანება ვალში არიან პრეზიდენტ შევარდნაძის წინაშე და სჯერათა, არცთუ უსაფუძვლოდ, რომ იგი შეინარჩუნებს საქართველოს დამოუკიდებლობას. ცხადზე ცხადია, რომ საქართველოში აუცილებლად უნდა გატარდეს მრავალი საიხუდ და პრეზიდენტი შევარდნაძე ვეიარა შეძლებს ყველა ამ რეფორმის განხორციელებას, თუნდაც თავისი ასაკის გამო. ამავე დროს, ჩვენ ვიმედოვნებთ, რომ ქართველები სათანადო პატივისცემით მოუყურებიან მას, თანავე საქართველოს ისტორიის თვალსაწირო ფიგურას.

ირაჰლი არაჰშიჰა: საქართველოში სულ ახლახან ჩატარდა ადგილობრივი ხელისუფლების არჩევნები. ზოგიერთებმა, საერთაშორისო რესპუბლიკური ინსტიტუტის (სრი) მსგავსად, ამ არჩევნები უფლეს წარმატებას უწოდებენ, არჩევენში არსებული გართულებების მოშედავად, რადგანაც ეს იყო ყველაზე თავისუფალი არჩევნები საქართველოში. სხვები, განსაკუთრებით კი სრი-ს პარტნიორი ეროვნული დემოკრატიული ინსტიტუტი, აცხადებენ, რომ არჩევნები იყო უსამართლო, თვეწი როგორ შეაფასებთ ამ არჩევნებს და მათ შედეგებს?

ჩარლზ შპრამნსკი: ადგილობრივი არჩევნების ქოტური ბუნების, არასაკმარისი მომზადება და სხვათა გამო, ის უდავოდ არ იყო სრულყოფილი, თუმცა, საქართველოში ჩატარებულ სხვა არჩევნებთან შედარებით, ეს არჩევნები იყო საკმაოდ თვისუფლად. ვიმედოვნებ, ქართველები თავიანთ არჩეულ წარმომადგენლებს მოსთხოვენ ანგარიშების მიმდინარე პროცესების ორგვლივ. ყველა სათვის ცხადია, რომ დასაძლეია უმარავი მართლება, მეტი, ვიდრე ეს ერთ პირისთვის ხელისწილება, მაგრამ იგივე გამგებლებს უნდა შეეძლოთ თავიანთი კონკრეტული პრობლემების გადაჭრა, წინააღმდეგ შემთხვევაში, საჭიროა მათი გადაჩრევა.

ახლა დგება ჭეშმარიტების მოძიება საქართველოს მოქალაქეებისთვის, ვინც ამდენი იტანება საბჭოთა კავშირის წერეთის ხანაში და დამოუკიდებლობის პირველ წლებში, როდესაც მოვლენები ქოტურად ვითარდებოდა. ამგვართა კავშირმა შეძლო, პოლიტიკურად ინფანტილურ არსებებად ექცია ადამიანები, რომლებიც ვერც უფრო ან და ცერც იცავენ საკუთარ თავს. ახლა კი, იქ, სადაც არწმუნია ადგილობრივი ხელილეულება, იქნება შესაძლებლობა, ადამიანებს ნაკირი ვალდებულებების მიმართ გამოუმუშებდნ საკმინი დამოკიდებულება და პასუხისმგებლობის გრძნობა. წინააღმდეგ შემთხვევაში კი, საჭიროა "გავკაროთ ნაბიჯები", როგორც ჩვენ ვამბობთ, შეერთებულ შტატებში.

სამემაბრიდან რუსთაში 2 იწყება ახალ მოუს - „ხალხის პირისპირ“. ეს არის მაღაზინიპირინა. რკოლისთვისაშ თმადე. მაყარაბლაში დაზაბათი კითხვაბს და პირიბათი შუალს. თუ თმადეი შაჰიოსხა ჩაპრის სპარაბიათი მონაშალს კონსერვანსანს.
--

ნოზრის სტუდარი

იხეხო გარნიძე

თუთრუი

ხიფი

რეზო გაბრიძე

ბაი ბალახილი ფოტო

/მოთხრობა დუქნის კედლისათვის/

* * *

*Стою на мосту - плюю в реку.
He в рифму, но факт!*

В.В. Маяковский

დიდ შიშიში გავიზარდე. მეშინოდა გამგელელების, გამომგელელების, მანქანების, ხმამაღლა ლაპარაკის, ცნობების, ბაზრის კონტროლიორების, მილიციელების, სიმაღლის, სტრუქტოციდის, ორმოების, ბოძზე ელექტრომონტიორების, მთების, მასწავლებლების, ქალაქის საათის.

არ მეშინოდა ძროხების, თხების, ხელოკების, ზღვის, მდინარის, ეკლესიების, მამის, დედის, ბებიასი და ნაგარევი გათხოვილი ბებების დის ოლდასი და მისი ქალიშვილის რუსიკოსი, მეორე მისი შვილის ოთარის მეშინოდა, იმიტომ რომ ელექტრომონტიორი იყო, რეზინის ხელთათმანები ჰქონდა და რკინის ლილეები.

ელვასი არ მეშინოდა, ჭექასი მეშინოდა.

მე ვიყავი დედიკოს შვილი. ნიგნებს ვკითხულობდი, სუფთა საყელო მექონდა, იმდენად კარგი წასართყმელი ვიყავი თავში, რომ იშვიათად თუ დაიკლებდა ვინმე ამ სიამოვნებას, გარდა მივლინებულის, ორი ჩემოდნით ხელში ან კუბოს შეყუდებული ჭირისუფალი. ომი ახალი დამთავრებული იყო, ცოტა ჰქონდა ხალხს სიხარული და გულითადობა.

ბიბლიოთეკა №6-ის აქტიური მკითხველი ვიყავი. ბიბლიოთეკაში შესვლა სიფრთხილეს მოითხოვდა, ვინმეს რომ დავეხახე - მცემდა, სერიოზულად, საავადმყოფოსთვის, ამიტომ მეც ვფრთხილობდი: ჯერ იქითა ტროტუარზე უნდა ჩამეგელო უინტერესოდ, მერე ასევე უინტერესოდ ხიდიდან უნდა გადამეფურთხა და როდესაც დავრწმუნდებოდი, არავინ მიყურებს - ჩქარა შევსულიყავი ბიბლიოთეკაში.

იმ დღეს ბიბლიოთეკაში ვიჯექი. უცებ ახმაურდა რიონი - მივხვდი, კარები გაიღო. ავხედე ბიბლიოთეკარებს: ორი გაუთხოვარი ქალი იყო, ყველაფერი უკვე ნათქვამი ჰქონდათ ერთმანეთისთვის. წინა,

ფეხებგაშლილი ნავთქურას ადგა თავზე და კარებს უყურებდა გაფითრებული, ფეხების შიდა მხარეებს წითელი ვარდები მოდებოდა სიცხისაგან. ქეთო პავიდლოიან კოვზს პირიდან ვერ იძრობდა და საჯდომის ნელი ტრიალით სკამს ეძებდა. შიში მოედო ბიბლიოთეკას.

ჯერ ვიფიქრე - იპოლიტე დაინახეს თქო. იმ წლებში ჩვენს ქალაქში ერთი ვითხა ცხოვრობდა, იპოლიტეს ეძახდნენ, რადგან ოდესაც მსახიობ ხეიჩას დაუდუღრავს. სად არ შეგხვდებოდათ ეს იპოლიტე: ქუთვაჭრობასთან, ლომბარდთან, ბაზართან, ბანკთან, გრუზეტორსი-რიოსთან - უთმო, ვარდისფერი, გრძელი მწვანე კუდით მართლაც ძნელი შესახედი იყო.

№6 ბიბლიოთეკაში მხოლოდ მე და იპოლიტე დავდიოდით. იმ ხანებში ორივე კლასიკებით ვიყავი გატაცებული: იპოლიტე ყდებით, მე კი - რაც მას დარჩებოდა, დღემდე

ვგრძნობ ამ დანაკლისს. რიონი გაჩუმდა - კარები დაიხურა, ფრთხილად მივიხედე უკან.

კარებში ადრახნია იდგა! ადრახნია მარტო კაცი იყო. ჰქონდა მხოლოდ პროფილი, რომელსაც სხვადასხვა სიძველის შრამები ხაზავდა, მათ შორის ერთი იყო სხვებზე შესანიშნავი. ეს შრამი იხეებოდა თმებში, დიაგონალად კვეთდა მაღალ შუბლს, გადადიოდა წარბზე, ოდნე ხებოდა ცხვირს, მკრთალად აჩნდა მშრალად ნაძერწ ტუჩებს, ღრმავებოდა ნიკაპზე და იკარგებოდა მის ქვეშ. განსაკუთრებით საშიში იყო დაღამებისას, წისლში და კინოფილმ "შურისმაძიებელი ელდორადოდან" მსცელლობის დროს. მის გამოჩენაზე ქუჩა იმრუდებოდა და ცერად მიედინებოდა ფეხქვეშ. აი, ასეთი კაცის თვალები მიყურებდნენ მე.

ადრახნია დაჯდა ჩემს მაგიდასთან, შავყდიანი რვეული ამოიღო

ჯიბიდან. დამიღო წინ, მიყურა, თქვა: "შენ, ვარლამ, დანერ ნერილს" - და საჩვენებელი თითით, რომელიც არ ჰქონდა, მიმითითა რვეულზე. "მე ვერ ვნერ" - მაჩვენა ისევ საჩვენებელი თითი, რომელიც არ ჰქონდა, "კაციშვილმა არ უნდა იცოდეს" - დამიქნია თითით, რომელიც არ ჰქონდა. - "კუბო" - ვთქვი მე უხმოდ. "კუბო" - გამიხმოვანა ჩემი ტუჩები ადრახნიამ. "დანერე: ძვირფასო მარგალიტა, წყალში ვდგავარ - ცეცხლი მიკიდა" - მიკარნახა ადრახნიამ. მარგალიტა საკომისიოს საქონელმცოდნის რაფიელის ქერივი გახლდათ. ორი წლის წინ რაფიელი რვეუზიას გადაჰყვა. მეორე წელია მარგალიტა შავებს არ იხდიდა. მეორე წელია იჯდა ძმრით განმედილ ფანჯარასთან და გარდაცვლილის საკუთარ მანქანას უყურებდა, რომელიც არაფერისგზით არ გაყიდა და სიყვარულის ძეგლად იდგა აგურებზე, ყვი-

თელ ყვავილებში ჩაფულული. იჯდა ასე მგლოვარე. ბაღს ნემსით მიირთმევდა, ნემსს ცხვირსახოციტ წმენდდა, ცხვირსახოცს კი ცხვირზე მიიდებდა სევდის ნიშნად.

არ მახსოვს, რამდენხანს ვნერდი, ბევრი კლასიკას დავესესხე, ბევრიც ჩემი იყო. ახლაც მახსენდება უდროოდ დროს და უადგილო ადგილას, წნევის გასინჯვისას, ან გადასასვლელზე, სვეტაფორთან, ფრანკფურტში, მაგალითად: "ო, მარაოზე დახატული ყვითელი ქრიზანთემა" ან "ო, ძვირფასო, რატომ შევხვდით გობელენში?!"

იმ წერილში იყო ადგილები, რომლის შინაარსის გაგება ახლაც მიჭირს: "ჩემი ყველა თვალის ეჭვიანობის მიზეზი შენა ხარ! თვალნი ჩემნი ეჯიბრებიან რა ერთმანეთს შენი ხილვის დანახვაში, ფხიზლად სძინავთ და როს ბალიშის მაგიერ თავქვეშ უდევთ წამწამები, ხან პირველი თვალი იღვიძებს მეორეზე ადრე, ხან მეორე პირველზე ადრე, რათა დაასწრონ ერთმანეთს სილამაზის წყაროსი და სათნოების ჩირაღდანის ხილვა!!!!"

ადრახნია დიდხანს იკითხა ტუჩებით რვეული, მერე ფანჯარაში ასვევ ტუჩებით ქალაქის საათი წაიკითხა: ქვედა ქუთუთოებით თვალები დახუჭა და თქვა: "საცემი ხარ". ჩემი გული გაჩერდა. მის მაგიერ ბინტში შეხვეული თითი ჩქარჩქარა ფეტქავდა.

ადრახნია წამოდგა. "მერე იმას, ვინც შენ გცემს, ფეხებს, ხელებს დავაძრობ და მოგიყვან სკოლაში თავის ფეხით" - თქვა და წავიდა.

*

მის მერე ბარე ორმოცდაათი წელი გავიდა. ამასწინათ ისევ მოვხვდი ქუთაისში, დავეხეტებოდი ქუჩებში და ვეუბნებოდი ჩემს თავს: "აი, შენ მშობლიურ ქალაქში ხარ, შენ უნდა იგრძნო სევა, გულის ტკივილი, სინაზე და სილამაზე". აქეთ წავედი - ვერ ვიგრძენი, იქით წავედი - ვერ ვიგრძენი. ტყავის კეპკა, ვიყიდესავით, დავყენი - ვერაფერი ვიგრძენი. ნოსტალგიის ძებნაში თეთრ ხილზე აღმოვჩნდი -

"მოდი, გადავაფურთხებ, ეგებ რამე ნაზი, სათუთი შეეხოს ჩემს გულს მეთქი", ასეც ვქენი, მაგრამ ესეც არ გამომივიდა. რამდენჯერაც არ ვცადე, ყველა მოღუწულად წავიდა ქვევით და ბოლოში არ აჩქარდა. "სულ სხვაა ახალგაზრდობაში "თეთრი ხიდიდან" გადაფურთხება - ყალბად დავღონდი მე.

არის ქუთაისში ჰაერის ერთი მოძრაობა: ალარც ქარია უკვე და არც ნიაფია ჯერ. გლიცერინის სუნია აქვს, თბილია, უქმეა, ზედმეტად ზრდილობიანი, ჩემი ნება რომ იყოს, მე მას ლიზიკო გაბუნიას დავარქმევდი და ქუთაისის მედინსტიტუტში ჩავრიცხავდი, ფრანგული ენის ფაკულტეტზე, უგამოცდოდ. ქუდი მოვუხადე ნიაფს. მან ჩამიარა, ვითომ ვერ მიცნო, ქუჩის კუთხეში ნიაფმა საყურე გაისწორა, ალბათ გამოხედა და გაქრა.

ჩამოვჯექი ლიმონათის ყუთზე. ჩემს წინ ტროტუარზე ვილაცამე უქუსლო ჩექმა შემოადგა, ავხედე, გადავუდექი წინ. ეს გახლდათ ადრახნია. ლამაზად დაბერებულია, არ მოუმატია, პროფილი ქალაღივით გამჭვირვალე გაუხდა. ვერ მიცნო. გავასხენე მარგალიტას წერილი. გვერდზე გაიხედა, სიგარეტი შემომთავაზა. თურმე ხვალ სრულდება ხუთი წელი, რაც მარგალიტა გარდაიცვალა. დამაბტაჟა სასაფლაოზე.

მეორე დღეს ავედი საფიჩხიაზე. იქ სამითთა ცაცხვის ქვეშ გავიცანი მარგალიტასა და ადრახნიას ორი შვილი. გოგო მამას ჰგავდა, ხმელი, უხმო. ბიჭს მარგალიტას თვალები და ცრემლიანი ხმა ჰქონდა, ტუჩები ატმიდან გამოთლილი, მორცხვი იყო, ჩრდილში იდგა.

მარგალიტას თეთრი ქვა ედო საფლავეზე. ქვაში გაფერადებული ფოტო იყო ჩასმული. ცოტა წამოწვიმა, ქვა ფირუზის ფერის გახდა.

აი, იმ ქვასთან გავიგე, მაღლიერების გრძნობით, რომ ჩემი პირველი წანარმოები ღრმად არის ჩამარხული მინაში, საფიჩხიაზე, მშენიერ მარგალიტას მკერდზე. ასეთი ყოფილა მისი უკანასკნელი ნება.

*

გუშინ დილით ვენის ერთ-ერთი სასტუმროს საკუთარ ნომერში გარდაცვლილი იპოვეს პოპულარული ქართველი ფლეტისტი დათო ოძელაშვილი. მუსიკოსი ავსტრიაში ქართული კულტურის დღეებში მონაწილეობდა და ორი კონცერტი ჰქონდა დაგეგმილი. ექსპერტიზის შედეგები ჯერჯერობით ცნობილი არ არის. მისი სახით თანამედროვე ქართულ მუსიკას კიდევ ერთი პროფესიონალი დააკლდა. გაზეთი “24 საათი” სამძიმარს უხცადებს განსვენებულის ოჯახს.

მრავალხმიანობის პირველი საერთაშორისო სიმპოზიუმი

თბილისში, 2 ოქტომბერს, კონსერვატორიის დიდ დარბაზში გაიხსნება მრავალხმიანობის პირველი საერთაშორისო სიმპოზიუმი. ფორუმის ფარგლებში სამეცნიერო სესიები და ფოლკლორული კონცერტები იგეგმება.

კონფერენციაში მონაწილეობას მიიღებს 47 ქართველი და უცხოელი ფოლკლორისტი . ფორუმის მესვეურები ავსტრალიელ, ამერიკელ, იაპო-

ნელ, ფრანგ, ინგლისელ, ჰოლანდიელ და შვეიცარიელ სტუმრებს ელიან. სიმპოზიუმი საქართველოს პრეზიდენტის, კონსერვატორიის რექტორი-მანანა დოიჯაშვილის, ხალხური სიმღერების საერთაშორისო ცენტრის თავმჯდომარის, ნიკო ლეკიშვილისა და პროფესორ ანზორ ერქომაიშვილის ინიციატივით გაიმართება. მრავალხმიანობის საერთაშორისო სიმპოზიუმი 8 ოქტომბრამდე გაგრძელდება

ქალღმერთი

21 სექტემბერი

“როცა ველოსიპედზე შესკუპებულ ბავშვს ვხედავ, ჩემი სასონარკვეთილება მაშინვე ქრება, ჩნდება იმედი, რომ ადამიანთა მოდგმას მომავალი აქვს,” – ეს სიტყვები ბრიტანელ მწერალს, პერბერტ ჯორჯ უელსს ეკუთვნის. უელსი ასამდე ნაწარმოების, მათ შორის, 50 რომანის ავტორია. მისი შემოქმედება, რომანები – “დროის მანქანა”, “უჩინარი კაცი”, “სამყაროთა ომი”, “დოქტორი მოროს კუნძული” ყველასათვის ნაცნობია არა მარტო წიგნებით, არამედ პოპულარული ფილმებითაც.

უელსი 1866 წლის 21 სექტემბერს დაიბადა.

საქონცარტო დარბაზები

✓ **ჭაუ-ფსტოვალი დამის ქლუბ ათინათში**
ლევ ორლოვი, საქსოფონისტი სანტ-პედერზურგიდან ანდრეი დამერი, ფორტეპიანო თამაზ ყურაშვილი, კონტრაბასი დამარჩა აბულაძე, დასარტყამი ინსტრუმენტები ფესტივალის ყოველ ღამეს დაასრულებს დისკოთეკა
დას: 21 სთ; ფასი 15 ლარი

✓ **დიდ საქონცარტო დარბაზი**
მანანა თოდუაძის სოლო კონცერტი
დას: 19.00 სთ

თეატრები

✓ **ბარჰანიშვილის თეატრი**
ლაშა თაბუკაშვილის “ნატაძრალი”, რეჟ: ლევან ქანთარია, მთავარ როლებში: გურანდა გაბუნია, ედიშერ მაღალაშვილი
დას: 18.00 სთ; ფასი: 3.6 ლარი

საბამოფანო დარბაზები

✓ **ეროვნული გალერეა**
11 სექტემბრის ამსახველი ფოტოებისა და ქართველი მხატვრების ნამუშევართა გამოფენა

✓ **ქარვასლა**
ფრანგი ფოტოგრაფების ნამუშევართა გამოფენა.

✓ **ხალოვნახის საერთაშორისო ცანტრი**
ანანო კოპლატაძის ფერწერული ნამუშევრების პერსონალური გამოფენა

✓ **TMS**
თანამედროვე ქართველ მხატვართა გრაფიკული ნამუშევრების გამოფენა

კინოთეატრები

✓ **აშირანი**
“უძილობა”, მთავარ როლებში: ალ ჰაჩინო და რობინ უილიამსი
დას: 13.00; 20.00; 22.00 სთ; ფასი: 5-8 ლარი

სტივენ სპილბერგის “ექსოპლანეტელი”
დას: 15.00; 17.00 სთ; ფასი: 5-6 ლარი

✓ **რუსთაველი**
“დიდი გამყინვარება”. საბავშვო ანიმაციური ფილმი
დას: 15.00; 17.00 სთ; ფასი 5 ლარი

“ენება”. მთავარ როლში რირად გირი
დას: 19.00; 21.00 სთ; ფასი 7 ლარი

თამარ სუხიშვილი

იერუსალიმის მახლობლად სენსაციური აღმოჩენა გაკეთდა. ნაპოვნია უცნობი ქართული მონასტრის ნანგრევები, ეკლესიის იატაკის მოზაიკა და სამარხი ქართული წარწერით, რომელიც, სავარაუდოდ, V საუკუნით თარიღდება. “24 საათი” ტელეფონით დაუკავშირდა და ესაუბრა 2001-2002 წწ. იერუსალიმის ექსპედიციის ხელმძღვანელს, ფილოლოგ თაილა მგალობლიშვილს, რომელიც ამჟამად გათხრების ადგილზე იმყოფება.

იერუსალიმის მახლობლად არის ერთი არაბული სოფელი, ამ სოფელში ორ არაბს ერთმანეთის ვეწრდით მიწის ნაკვეთები ჰქონდა ნაყიდი, ნაკეთიები ქვის ლობით იყო გამოჩენული. ერთმა მეზატრონემ ნაკვეთში სახლის აშენება დაიწყო, გათხრის დროს რაღაც მოზაიკას ნაანყდა, არაბებმა მუშაობის გაგრძელება დაიწყეს, მუშაობისას დაპოვეს 8 ველარ გაბედეს (როცა მშენებლობის

დროს რამე სიძველე გამოჩნდება, მათ მშენებლობის გაგრძელების უფლება არა აქვთ) და ამ აღმოჩენის შესახებ იერუსალიმის მთავარ არქეოლოგს, ჯონ ზელიგმანს შეატყობინეს.

ზელიგმანი მაშინვე აღმოჩენის ადგილზე გაჩნდა. ასე მიაკვლია მან მონასტრის ნაშთებს, რომელიც თავდაპირველად ბიზანტიურად მიიწნია. ცოტა მოგვიანებით, შემდგომი გათხრების საფუძველზე, პირველადი ვარაუდის მცდარობა დადასტურდა. ეკლესიის იატაკის მოზაიკის ქვეშ (ეს მოზაიკა შემონახულია) რამდენიმე სამარხი აღმოჩნდა, ერთ სამარხს საფლავის ქვაც შენარჩუნებული აქვს. ქვაზე ქართული (ასომთავრული) წარწერაა, რომლის მიხედვითაც ირკვევა, რომ აქ იოანე ქართველი ეპისკოპოსი განისვენებს.

როდესაც ზელიგმანმა ქართულ წარწერას მიაგინ (წარწერა რამდენიმე დღის წინ აღმოჩნდა), ის მაშინვე დაუკავშირდა ქალბატონ თაილას, რომელიც იმ დროს ისრაელში იმყოფებოდა. “18 სექტემბერს წავიკითხეთ წარწერა, 19 სექტემბერს კი დავათვალიერეთ და შევაშინებთ ადგილი და კიდევ ერთხელ დავადასტურეთ, რომ ეს ნამდვილად უცნობი ქართული მონასტრიაა, რომელიც ქართულ წყაროებში არ არის მოხსენიებული. ქართული მასალები არ იცნობს არც ეპისკოპოს იოანეს,” - ამბობს თაილა მგალობლიშვილი.

წარწერაზე იკითხება: “ესე სამარხიო იოჰანე ცურტაველ ეპისკოპოსისაი ქართველსაი...” “წარწერა არაა დაზიანებული, ის კარგად არის შენახული. რა თქმა უნდა, ჯერ პალეოგრაფიულად არ შეგვის ნახვია, მაგრამ წარწერა ადრეულია, ვფიქრობთ, რომ ის V საუკუნის ბოლოთი (ყოველ შემთხვევაში VI საუკუნის დასაწყისით) უნდა თარიღდებოდეს. ახლა ჩვენი მთავარი ამოცანა წარწერაში მოხსენიებული იოანე ეპისკოპოსის იდენტიფიცირებაა. ჩვენს ხელთ არსებულ სიებში ეს სახელი არ ჩანს,

ელისო ვირსალაძე - “შემოდგომის თბილისის” პირველი საჩუქარი სიმფონიური მუსიკის ცენტრში ფესტივალი დაიწყო

მემკვიდრეობით.

ჯანსუღ კახიძის ხსოვნის პატივსაცემად ფესტივალი სწორედ ვახტანგ კახიძის ნაწარმოებით In Memoriam დაიწყო. 25 წლის წინათ შექმნილ ნაწარმოები (თავის დროზე იგი, კომპოზიტორის ბაბუის ხსოვნას მიეძღვნა) ზუსტად მოერგო თბილისის სიმფონიური ორკესტრის წლებიდანელ განწყობილებას და მსმენელიც უსიტყვოდ, ყოველგვარი კარნახისა და პათეტური სიტყვების გარეშე ფეხზე ადგომით შეუერთდა მგლოვიერ მუსიკოსებს.

უნდა ითქვას, რომ სამგლოვიარო განწყობა აბით ამოიწურა კიდევ: კონცერტის მომდევნო პროგრამა, რომელიც ბეთოვენის №3 კონცერტისა და №3 სიმფონიისგან შედგებოდა, ხსენებული რეპერტუარის შესაფერისი პათეტი-

კით და ენერგიული განწყობილებით გაგრძელდა. ელსო ვირსალაძემ, რომელიც თბილის კონცერტებით მაინცდაბინიც არ ანებიერებს, წლებიდანელი ლონისძიება ტრეიმფალურად გახსნა – დახვეწილობის და თავშეკავებულობით ცნობილ პიანისტს კრიტიკულ სიტუაციში მყოფი, და მაინც შეკრული ორკესტრი და ტრადიციულად ემოციური სკოლის ტრადიციული მსმენელი დახვდა. ვირსალაძის პროფესიულ ღირსებებში ეჭვი აქამდეც არავის შეპარვია. ბეთოვენის მესამე კონცერტიც პიანისტისთვის საკმაოდ ტრადიციულია: მუსიკალური სკოლის მე-5 კლასიდან დაწყებული, იგი მას ხშირად ასრულებს. შესაბამისად, უჩვეულო არც გუშინდელი კონცერტი ყოფილა: ნატიფი, სადა და ინტელექტუალური შესრულების მანერით ცნობილმა ქართველმა

მიკროფიზიკები დაცული ქართული ქალტარული მემკვიდრეობა

ჰერა ნაფარიძე

გუშინ ეროვნული ბიბლიოთეკის ხელმძღვანელობამ გერმანელი სტუმრები მიიღო. თბილისში გერმანიის საელჩოს წარმომამადგენელმა პეტრა დრექსლერმა და მეცნიერმა გუნდოლფ ბრუზაუზმა ბიბლიოთეკას “ქართული არქიტექტურის” მიკროფიზების კრებული პირველი ხუთი ტომი გადასცეს.

სამშაბათიდან დაიწმეტრეტებული საზოგადოება თბილისის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში სრულ ინფორმაციას მიიღებს ქართული არქიტექტურული ძეგლების შესახებ. აქამდე ეს ინფორმაცია მხოლოდ აშშ-ს კონგრესის და მსოფლიოს ორიიდე სტრატეულ ბიბლიოთეკაში თუ მოიპოვებოდა. ქართული არქიტექტურის შესახებ გერმანულ-ქართულ თანამშრომლობით შედგენილი უნიკალური რვატომეული მიკროფიზების სახით დაიხვეჭა.

“ჩვენმა მეზობლებმა იმით ისარგებლეს, რომ დასავლეთში ფინანსურად ძლიერი წარმომადგენლობა ჰყავთ, ამიტომ მსგავსი კრებული შედგენა ჩვენზე

მეცნიერს, გუნდოლფ ბრუზაუზს მიმართეს. მას შემდეგ, რაც ბრუზაუზი ქართულ მასალებს გაეცნო, იგი დათანხმდა მუშაობის დაწყებაზე. აღსანიშნავია, რომ კრებული პირველ ტომზე მუშაობისას 1996 წელს იგი გახდა პირველი უცხოელი, რომელსაც სახელმწიფო პრემია მიანიჭეს მეცნიერებისა და ტექნიკის დარგში.

რვატომეულზე მუშაობდნენ ქართველი მეცნიერები: ვახტანგ ბერიძე, მარიამ ლორთქიფანიძე, ვალერი სილოგაძე, შუქია აფრიდონიძე და ნუგზარ ანდლულაძე. გერმანული მხარის წარმომადგენელთა თქმით, საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკა დარჩენილ სამ ტომსაც მალე მიიღებს. თითოეული ტომი ექვსი ათას გვერდიანია და თითოეული მთავარნი, დაახლოებით, 750-800 აშშ დოლარი ვედება (გერმანიის საელჩოსთან ერთად, პროექტი საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიამ დაფინანსა). კრებულის შესავალი (კრებული ორენოვანია – ქართულად და ინგლისურში) მოცემულია ცნობები საქართველოს გეოგრაფიული მდებარეობის, ენის, დამწერლობის, ისტორიის, კულტურული ძეგლების შესახებ. თითოეული ტომი კი ეძღვნება ერთი, ორი ან სა-

თბილისში ჩამოსვლისთანავე წყაროებს გადავამოწმებთ.”

აღსანიშნავია ისიც, რომ ეკლესიის გაყოფაზე რამდენიმე ოთახის ნაშთიც აღმოჩნდა. როგორც ქართველი მეცნიერი ვარაუდობს, ქართული მონასტრის ნანგრევები, შესაძლოა, მიწის მეორე ნაკვეთის ტერიტორიაზეც აღმოჩნდეს.

გათხრების გასაგრძელებლად საგანგებო ნებართვის მიღება საჭიროვორც ქალბატონმა თაილამ გეიოხრა, ნებართვის მიღება ძნელი არ არის. იერუსალიმის მთავარმა არქიტექტორმა ქართულ მხარეს ერთობლივი პროექტის იდეა შესთავაზა და ნებართვის მიღებაც თავის თავზე აიღო, ახლა მთავარი არქიტეოგიური სამუშაოებისთვის საჭირო თანხების მოძიებაა. ამ ეტაპზე მოხერხდა მიწის ნაკვეთების ორგვე მფლობელის მშენებლობების შეჩერება.

დღეს ქართული წარწერა და იატაკის მოზაიკა როკველერის მუზეუმშია გადმოტანილი და დაცული.

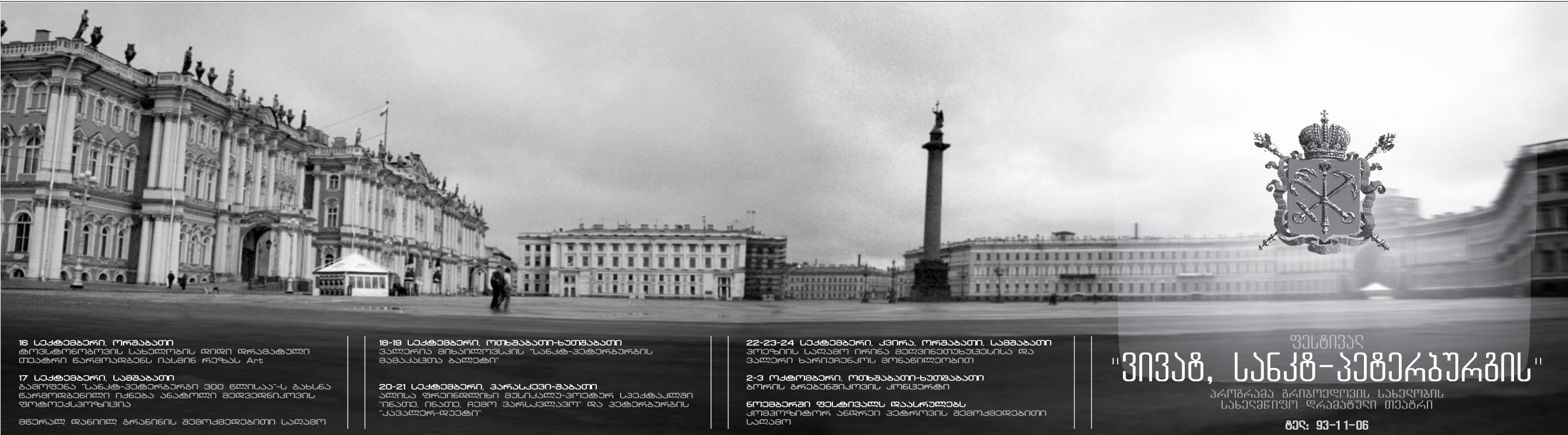
პიანისტმა, ჩვეულებისამებრ, არამარტო

დაიბაზა, არამედ ორკესტრიც “აიყვანა”.

თბილისის სიმფონიური ორკესტრისთვის მონვეული ვარსკვლავებთან დაცერა განსაკუთრებით საასაუზისმაგებლოა. წლებიდანელი წელი ორკესტრისთვის ხომ, მხოლოდ მაესტრო კახიძის გარდაცვალების გამო არ იყო კრიზისული. თავად ორკესტრსაც რამოდენიმე წვერი გამოაკლდა. პრობლემები აქვს სიმფონიურ ცენტრთან არსებულ ბიჭუნათა გუნდსაც (გარდამავალი ასაკის გამო, მას თითქმის 30 მომღერალი გამოაკლდა), რომელიც ასევე აქტიურადაა ჩართული საფესტივალო პროგრამაში. სკურპულიზმი დაკვირვების ობიექტს წარმოადგენს ახალი დირიჟორიც, რომლისთვის გამოჩენილი მამის ჩრდილში თვითდამკვიდრება იოლი არ იქნება. მიუხედავად ამისა, გუშინდელ კონცერტზე ორკესტრცა და დირიჟორი საკმაოდ მთავარნებლად გამოიყურებოდნენ. ლონისძიების შემდეგ ვირსალაძემაც რამდენჯერმე გაუსვა ხაზი პარტნიორების ღირსებებსა და კახიძეუმცროსის ორიგინალურ ხელწერას.

კონცერტის მეორე მოქმედებაში ბეთოვენისავე №3 სიმფონია შესრულდა. მიუხედავად იმისა, რომ ვირსალაძის სახელისთვის მოსული საზოგადოება ამ დროისთვის საკმაოდ შეთხუღდა, დარჩენილებს განხილვის საბაბი მაინც არ ჰქონიათ. კახიძეს №3 სიმფონიის დირიჟორობის საკმაოდ დიდი გამოცდილება აქვს, ბეთოვენის სიმფონიის, მისი დირიჟორებით, ჩანანერის სახითაც არის გამოცდილები.

ამრიგად, “შემოდგომის თბილისი” გახსნილად გამოცხადდა. მომდევნო კონცერტს თბილისის სიმფონიური ორკესტრი 22 სექტემბერს, მევიოლნე ფიქტორ ტრეტიაკოვთან ერთად გვთავაზობს. ჩაიკოვსკის საგიოლონო კონცერტის გარდა, ზეალ საღამოს სტრატისკის “კურთხეული გაზაფხულიც” შესრულდება, რომელიც ჩვენში საკმაოდ იშვიათი მოსასმენია.

16 სექტემბერი, თბილისი. ქართული სახელმწიფოს დიდი დარბაზული თეატრი წარმოადგენს იასონი რეპრეზენტაციას.

17 სექტემბერი, სპეციალური. აღმოსავლეთი საქართველოს 300 წლისა-ს ბასილა ბაიონიშვილი (თბილისი) აღმოსავლეთი საქართველოს დიდი დარბაზული თეატრი.

მეორედ დიდი დარბაზის აღმოსავლეთი საქართველოს დიდი დარბაზული თეატრი.

18-19 სექტემბერი, თბილისი-თბილისი. აღმოსავლეთი საქართველოს დიდი დარბაზული თეატრი.

20-21 სექტემბერი, თბილისი-თბილისი. აღმოსავლეთი საქართველოს დიდი დარბაზული თეატრი.

22-23-24 სექტემბერი, თბილისი-თბილისი. აღმოსავლეთი საქართველოს დიდი დარბაზული თეატრი.

25-26 სექტემბერი, თბილისი-თბილისი. აღმოსავლეთი საქართველოს დიდი დარბაზული თეატრი.

27-28 სექტემბერი, თბილისი-თბილისი. აღმოსავლეთი საქართველოს დიდი დარბაზული თეატრი.

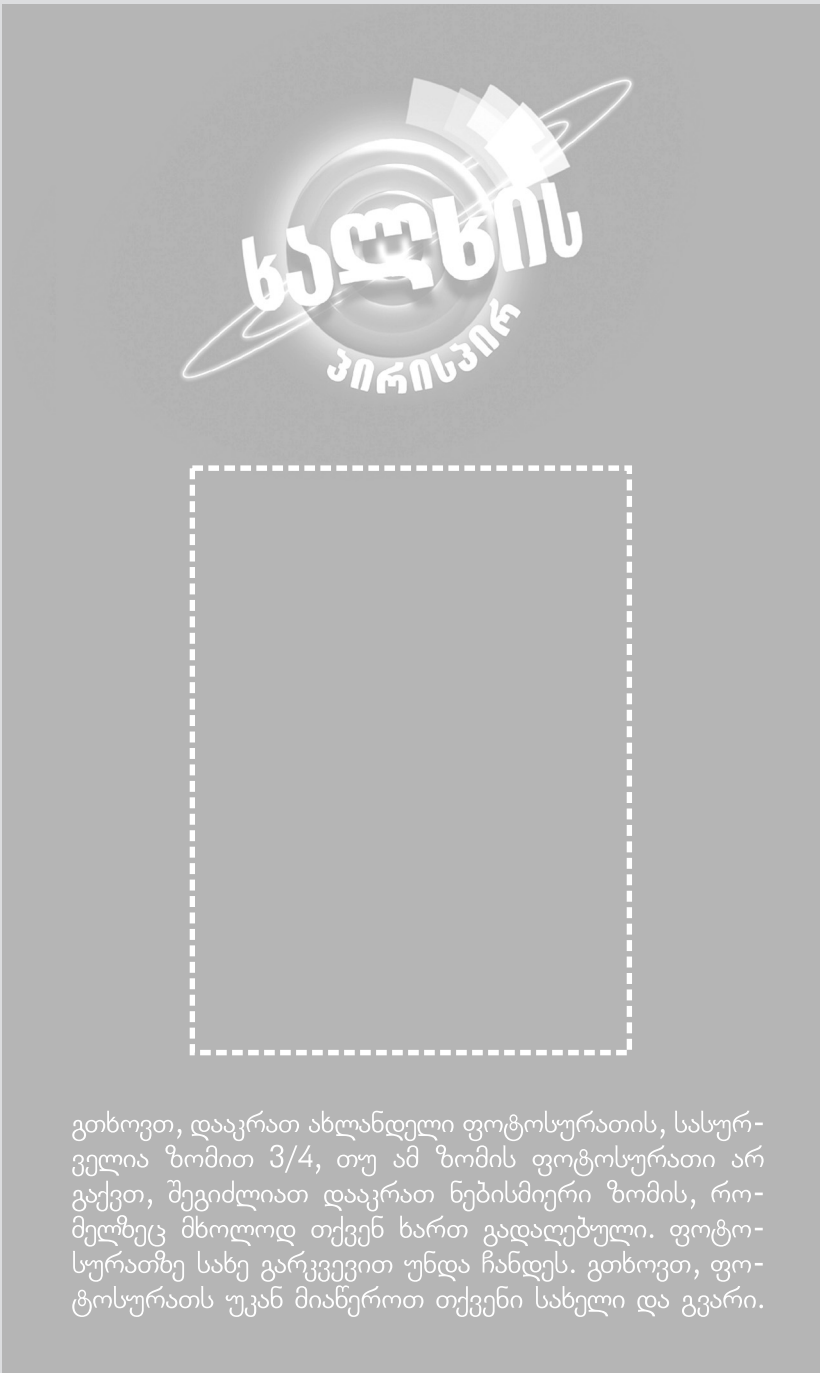
29-30 სექტემბერი, თბილისი-თბილისი. აღმოსავლეთი საქართველოს დიდი დარბაზული თეატრი.

შეშვიძაძე
"შივაძე, სანაძე-პეპიშვილი"
პარლამენტის შენობის აღმასრულებელი
მეორედ დიდი დარბაზული თეატრი
მეორედ დიდი დარბაზული თეატრი
მეორედ დიდი დარბაზული თეატრი

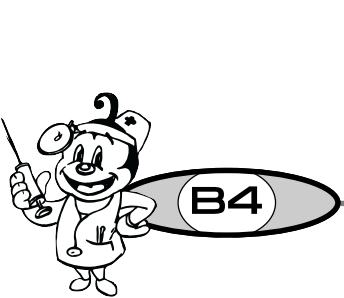
მეორედ დიდი დარბაზული თეატრი

შეავსეთ ანკეტა და გამოგვიგზავნეთ

<div>გთხოვთ, შეავსოთ გარკვევით.გლანაი უფასოა.</div>		<div>ანკეტა გამოგვიგზავნეთ ფოსტით ან მოიტანეთ მისამართზე:</div> <div>სამაუნწყებლო კომპანია "რუსთავი 2", ტელევიტორინა "ხალხის პირისპირ", ვაჟა-ფშაველას 45, 300077 თბილისი</div>			
<div>კონკურსანტები ტელევიტორინისთვის "ხალხის პირისპირ" შეირჩებიან ანკეტის საფუტველზე, ამიტომ გთხოვთ, ყურადღებით შეავსოთ ანკეტა.</div>					
<div>სახელი და გვარი</div>		<div>ოჯახური მფლობარეობა: დაქორწინებული, დაუმორწინებული, გაყრილი, ძვრივი</div>			
<div>მისამართი:</div>		<div>შვილები: (თუ აააათ)</div>			
<div>საფოსტო ინდექსი:</div>		<div>განათლება: საშუალო, უმაღლესი, ტექნიკური</div>			
<div>საონტაქტო ტელეფონის ნომრები:</div>		<div>პროფესია:</div>			
<div>ასაკი:</div>		<div>საფუგაო ადგილი</div>			
<div>დამგარე კატეგორია: (პირიითი კატეგორია, რომელიც კარგად ირკვევით, შეიძლება პირიით ნა-პირიდაც, მაღალითა, სწრაფადი კლბი "არსნალო" ან ძვრის ძვენების დედაბუდე, ან 60-იანი წლების მუსა, და ა.შ.)</div>		<div>შინაური ცხოველები: (თუ აააათ)</div>			
<div>თქვენი ინტარესები და ჰობი:</div>		<div>შეხვედრისართ თუ არა, პირად, ცნოგილ ადამიანს? ვის, სად და როდის?</div>		<div>როგორ გაატარებდით თქვენს ინაალურ დსვენების დღეს?</div>	
<div>გიყვართ თუ არა მოგზაურობა? (თუ გიშოგზარით საარბელის ბადით და სად?)</div>		<div>არჩევანი რომ გქონდეთ, როგილ ცნოგილ ადამიანთან ისუკვიდრით შეხვედრას, სად ნახვიდოდით გასთან ერთად და რატომ?</div>		<div>როგილი საბელევიზიო გაუცემები მოგნონთ და რატომ?</div>	
<div>არჩევანი რომ გქონდეთ, სად ნახვიდოდით სამოგზაუროდ და რატომ?</div>		<div>როგ შეგეძლოთ მხოლოდ ერთი რამის შეცვლა საქუთარ ბარებნეგას ან ხასიათში, რას შეცვლიდით და რატომ?</div>		<div>როგილია თქვენი საყვარელი მნარალი და საყვარელი ლიტარატურალი ნანარმოები?</div>	
<div>გაქვთ თუ არა მიხანი, რომლის მიღწევაზეც ოცნებობთ?</div>		<div>როგ შეგეძლოთ მხოლოდ ერთი ნატვის ასრულება, რას ინატრებდით და რატომ?</div>		<div>როგორი მუსიკა გიტაცებთ და თავად გაქვთ თუ არა მუსიკალური ნიში?</div>	
<div>მიგილწევრით ან გაგიკეთებრით თუ არა ისეთი რამ, რითაც აგაყობთ?</div>		<div>თქვენი აზრით, როგილ ზღაპრულ პერსონაჟს ჰგავხართ ყველზე გეტად და რატომ?</div>		<div>რა ჟანრის ფილმები მოგნონთ და როგილია თქვენი საყვარელი ფილმები?</div>	
<div>გაქვთ ან გქონათ თუ არა რაიგე გეტსახელი? კონარეტულად რა?</div>		<div>ფილმი რომ გადაელოთ თქვენზე, როგილი ცნოგილი მსახიოგი შეასრულებდა თქვენს როლს?</div>		<div>გამოსულხართ თუ არა ტელევიზიით? (თუ კი, რომის და რა აბალები?)</div>	
<div>გაქვთ თუ არა ურვეულო ნიში? (ბაბლითა, შეიძლება თუ არა სტენით ბაბლითენის "შინაის სინაის" დერაზა, ან ასინალოთ ბარბოლოლი ფოსტენიის ბაბა?)</div>		<div>ყველზე უხარხული სიტუაცია თქვენს ცხოვრებაში:</div>		<div>რატომ გინდათ მიილოთ მონაწილეობა ჩვენს თავაშში?</div>	
<div>ურვეულო ან საინტარესო რამ თუ გადაგხდენათ თავს? კერძოდ რა?</div>		<div>ყველზე ცუდი საფუგაო თქვენს ცხოვრებაში:</div>		<div>დღეს რომ მოგცან 2000 ლარი, რას გაატებდით?</div>	

გთხოვთ, დაკრათ ახლანდელი ფოტოსურათის, სასურ-ველია ზომით 3/4, თუ ამ ზომის ფოტოსურათი არ გაქვთ, შეგიძლიათ დაკრათ ნებისმიერი ზომის, რო-მელზეც მხოლოდ თქვენ ხართ გადაღებული. ფოტო-სურათზე საზე გარევევით უნდა ჩანდეს. გთხოვთ, ფო-ტოსურათს უკან მიანეროთ თქვენი სახელი და გვარი.

დიაგნოსტიკის ახალი მეთოდი კარდიოლოგიაში
ეპატარიენა ბაბაშვილი

სხივიური და ინტერვენციული დიაგნოსტიკის ინსტიტუტის რადიოიზოტოპური დიაგნოსტიკის განყოფილებაში, ატომური ენერგეტიკის საერთაშორისო სააგენტოს გარანტიო, ტექნიკური თანამშრომლობის პროექტის ფარგლებში ფირმა "სიმენსის" ბოლო თაობის გამა-კამერა დამონტაჟდა. ამ აპარატით ყველა ორგანოთა სისტემის გამოკვლევაა შესაძლებელი. განსაკუთრებული სიახლეა ის, რომ ქართულ მედიცინას - დიაგნოსტიკის ფართოდ აღიარებული სფერო, პირთეული კარდიოლოგია შეემატა.

გამა-კამერთი აღმაიანის ყველა ორგანოს გამოკვლევა მიმდინარე წლის დასაწყისიდან ტარდება. პრილიდან კი გულის კუნთის გამოკვლევებიც დაიწყო. ინტარავენური ინექციის შემდეგ ადამიანის სისხლში შეჭვავს ტტენეციუმით მონიშნული სპეციალური პრეპარატი, რომელიც უშუალოდ გულის კუნთში ლაგდება და გულის კუნთის გამოსახულების მიღების საშუალებას იძლევა, ხოლო მიღებული გამოსახულების მაღალტექნოლოგიური კომპიუტერული დამუშავებით ხდება გულის კუნთის თხელი მრეების მიღება. ამით შესაძლებელი ხდება გულის იმემზიზირებული კეცბადაქვეითებული უბნების, მცირესიც კი, გამოვლენა",- განაცხადა ჩვენიან საუბრისას ზემოთაღნიშნული ინსტიტუტის რადიონუკლიდური განყოფილების კარდიოლოგმა, მედიცინის მეცნიერებათა კანდიდატმა **თამარ გახტანაძემ**.

მისი განცხადებით, საქართველოში გულ-სისხლძარღვთა დაავადებები, განსაკუთრებით გულის იმემზირი დაავადება, მეტად მნიშვნელოვანი პრობლემაა აუადიონის და სიკვდილორის სისმირის მატების გამო. ამდენად დაავადებების დროული და სწორი დიაგნოსტიკა, განვითარებული მსოფლიოს გამოცდილებით, მეტად ეფექტურია. საზღვარგეთი ეს გამოკვლევა მეტად ნატიფი, მაღალი რანგის გამოკვლევების რიგშია შეყვანილი მისი მაღალი მგრძნობელობისა და სპეციფიურობის გამო. გამოკვლევა ესაჭიროებათ იმ ავადმყოფებს, რომლებებთანაც მაღალია გულის იმემზირი დაავადების რისკი - პიპერტონის, შაქრიანი დიაბეტის, ჭარბი წონის და სხვა რისკ-ფაქტორების მქონე პირებს, სტენოკარდიის მქონე ავადმყოფებს მედიკამენტური თუ ინვაზიური მკურნალობის შერჩევისათვის, ინფარქტგადატანილებს რისკის განსაზღერისათვის, გულის უკმარისობის მქონე პირებს უკმარისობის მიზეზის დადგენისათვის და ა.შ. გამოკვლევით შესაძლებელი ხდება გულის კუნთის მდგომარეობის შეფასება.

საზღვარგარეთ გამოკვლევა ძალიან ძვირადღირებულია, მაგრამ ატომური ენერგიის საერთაშორისო სააგენტოს გრანტის დახმარებით, მისი ფასი მინიმუმამდეა დაყვანილი.

ინსტიტუტის რადიონუკლიდური განყოფილების ხელმძღვანელის **მიხეილ ბარბაქაძე** თქმით, კვლევის ეს მეთოდი იძლევა ორგანოთა ფუნქციური ცვლილებების დადგენის შესაძლებლობას. განსაკუთრებით ხშირია თირკმლის, ფარისებრი ჯირკვლის, ღვიძლის, გამოკვლევები.

ლაზარი და მხადველოზა

თმარ ბაბალაშვილი

თანამედროვე მედიცინაში უახლესი ტექნოლოგიის დანერგვით შესაძლებელი ხდება ადამიანი საბოლოოდ გათავისუფლდეს სათვალისა და კონტაქტური ლინზებისაგან.

მხედველობის კორექცია, რომელიც ექსიმერული ლაზერის სხივით ხდება 30 წამს გრძელდება. ოფთალმოლოგთა ერთი ნაწილი შედეგის ასპირაციენტია- ნიზას ირმზუნება. სანიხააღმდეგო აზრი ერთ-ერთმა რუსულმა ელექტრონულმა გაზეთმა გასულ კვირას გაავრცელა. ზოგიერთი ოფთალმოლოგი ფიქრობს, რომ თვალის ლაზერული ოპერაცია გარკვეულ რისკთან არის დაკავშირებული. მათი თქმით, ლაზერის სხივის, არც თუ ისე იმპიათად, მხედველობის დაკარგვამდე მიყვარათ. ამ აზრს ზოგიერთი თბილისელი ოფთალმოლოგიც იზიარებს. ისინი პაციენტებს ლაზერისგან თავის შეკავებას ურჩევენ.

საქართველოს ოფთალმოლოგთა ასოციაციის თავჯდომარე მირაბ მკვალი ექიმობას ამგვარ მოსაზრებას აბსურდულს უწოდებს. **“ლაზერისადმი სკეპტიკურად განწყობილი ექიმები პაციენტებს ჩვენადრი წლობას უკარგავენ. მე ვფიქრობ, ექიმები ასეთ აზრს ორი მიზეზის გამო ავრცელებენ, ისინი ან არაინფორმდებიან არიან ინფორმირებული ლაზერის შესაძლებლობების შესახებ, ან უბრალოდ, პაციენტების დაკარგვის ეშინიათ. რა თქმა უნდა რისკი, როგორც ყველაფერში, აქაც არსებობს, მაგრამ ამ რისკის ალბათობა იმდენად დაბალია, რომ ის ჯერჯერობით მხოლოდ თეორიულ დონეზეა. არის ზოგიერთი თვალის დაავადება, რომელსაც ლაზერი არ უხდება. ასეთ დროს ჯერ უნდა ვამბობთ ოპერაციაზე”**, - განაცხადა მერაბ დვალთა.

მისი აზრით მედიცინის ისტორიაში, ოპერაციებს შორის, ლაზერი ყველაზე უსაფრთხო და უფენებლია. ამ აზრს თურქი ოფთალმოლოგი, მურატ მონსალიმც იზიარებს, რომლებიც გასულ კვირას, შავი ზღვის ქვეყნების საერთაშორისო კონფერენციაზე სპეციალური მოხსენება გააკეთა ლაზერის უსაფრთხოებაზე.

“ლაზერის შემდეგ გართულებების ალბათობა 0.10%-ია. ოპერაციამდე მთავარია, მოხდეს პაციენტის საფუძვლიანი გამოკვლევა და ზუსტი დიაგნოზის დასმა. საჭიროა, თვითოეულ პაციენტს ინდივიდუალურად მიუღწეო. ასეთ შემთხვევაში მოლოდინი ოპერაციის შემდგომი გართულებებისა ძალიან დაბალია”, - განაცხადა მურატ ოსელმა.

იმ პაციენტებს, ვისაც ყოველწლოურად ესაჭიროება სათვალის ზომის შეცვლა ოფთალმოლოგები ურჩევენ, თავი შეიკავონ ლაზერისგან.

გაულის დღე-2002

გულის მსოფლიო ფედერაცია არასამთავრობო ორგანიზაციაა. მისი მოღვაწეობა უკავშირდება გულის დაავადებათა და ინსულტების პრევენციას. ფედერაციამ დააწესა გულის მსოფლიო დღე, რომელიც მთელს მსოფლიოში 2002 წლის 29 სექტემბერს აღინიშნება და მიზნად ისახავს მოსახლეობაში ცხოვრების ჯანსაღი წესის დამკვიდრებას. სხეულის მასის კონტროლი, რეგულარული ფიზიკური აქტივობა და ნორმალური კვება დაეხმარება ადამიანებს, შეინარჩუნონ ჯანმრთელობა.

ამ წლის ღონისძიების თემაა: "გული ცხოვრებისათვის", რომელიც მიმართულია გულ-სისხლძარღვთა სისტემის დაავადებათა წინააღმდეგ ბრძოლისაკენ. ფიზიკური აქტივობის მომატების, გულ-სისხლძარღვთა სისტემის დაავადებათა რისკფაქტორების შემცირების, თამბაქოზე უარის თქმის, ნორმალური კვებისა და სხეულის მასის კონტროლზე.

გულის მსოფლიო ფედერაცია მოიცავს 97 ქვეყნის 166 წევრს - კარდიოლოგურ საზოგადოებებსა და გულის მოციაციებს. საქართველოში გულის მსოფლიო დღის ჩატარების ორგანიზატორია საქართველოს გულის ფონდი და მისი პრეზიდენტი, პროფესორი მერაბ მამაცაშვილი. ეს ორგანიზაცია მსოფლიო კარდიოლოგთა ასოციაციის წევრია.

დღესდღეობით მსოფლიოში, გულის დაავადებებისა და ინსულტის მიზეზით, ყოველწლიურად, 17 მილიონი ადამიანი იღუპება. სიმსუქნის შემსწავლელ სპეციალური საერთაშორისო ჯგუფის მონაცემებით, სიმსუქნის მიმდე ფორმებს უკავშირდება სიკვდილიანობის მაჩვენებლის თორმეტჯერ გაზრდა, სხეულის ნორმალური მასის მქონე პირებთან შედარებით. ქალებში, რომელთა სხეულის მასის ინდექსი 27-ზე მეტია, ინსულტის განვითარების ალბათობა სამჯერ იზრდება, მამაკაცთან შედარებით (**Rosengren A. Proceeding of the Osaka Conference 2001**).

“სიმსუქნის ებიდგენა მნიშვნელოვანწილად არის განპირობებული გარემოთი, რომელიც ხელს უწყობს ფიზიკური აქტივობის შემცირებასა და არაჯანმრთელ კვებას”, - განაცხადა გულის მსოფლიო ფედერაციის პრეზიდენტმა მარიო მარანემ.

ვეფერობთ, მოსახლეობისთვის ძალიან საინტერესო იქნება ის რეკომენდაციები, რომელთაც გულის საერთაშორისო ფედერაცია გაუწვდის კვების რეჟიმის გაუმჯობესებისათვის, ჯანმრთელი გულის შესანარჩუნებლად.

როგორ ვიკვებოთ სწორად

გამოიყენეთ ბერი ხილი და ბოსტნეული; საკვებში გამოიყენეთ სხვადასხვა მარცვლეული პროდუქტები; შეამცირეთ ცხიმების (განსაკუთრებით ცხოველური ცხიმების) მიღება; უპირატესობა მიანიჭეთ თევზის, პარკოსნებისა და ნაკლებცხიმიანი ხორცის გამოყენებას; უპირატესობა მიანიჭეთ მზესუმზირის, სიმინდის, ზეთიან ხეივებს - ცხოველურ ცხიმებთან შედარებით.

რისი მიღებისგან შევიკავოთ თავი

შეგზლოდეთ მაღალკალორიული, დაბალი ღირებულების მქონე პროდუქტების მიღება (როგორიცაა საკონდიტო ნაწარმი, ტკბილი უალკოჰოლო სასმელები, კანფეტები); შეგზლოდით ქოლესტერინით მდიდარი საკვები პროდუქტებისა და ცხოველური ცხიმების მიღება (ცხიმიანი რძე, კარაქი, მყარი მარგარინი); თავი შევიკავოთ შემწვარი პროდუქტების გამოყენებისგან; შევამციროთ საკვები მარილის მიღება; განსაკუთრებით თუ თქვენ მაღალი არტერიული წნევა გავქვ; შევამციროთ ალკოჰოლური სასმელების მიღება (ქალებისათვის დასაშვებია დღეში ერთი ჭიქა ღვინო; მამაკაცებისათვის – ორი ჭიქა).

პატარა ცვლილებები, დიდი შედეგები

დღის განმავლობაში, თუნდაც 30 წუთიანი ფიზიკური ვარჯიში დაგეხმარებათ: შეამციროთ გულისსისხლძარღვთა დაავადებების განვითარების რისკი; აკონტროლოთ თქვენი სხეულის მასა; შეამციროთ სისხლში ქოლესტერინის დონე; კონტროლოთ მაღალი არტერიული წნევა; გაზარდოთ თქვენი ენერგეტიკული პოტენციალი; შეამციროთ სტრესი და დაძაბულობა; გაიუმჯოვბესოთ ძილი.

რა უნდა ვიცოდეთ რესტრუქტურიზაციის შესახებ

ზაზა ზაჩაშვილი

საავადმყოფო ქსელის რესტრუქტურიზაცია სახელმწიფო პატრონაჟით განებზერებული ყოფილი საბჭოთა მოქალაქეთათვის ფრიად მოულოდნელი და არაპოპულარული პროცესი გამოდგა. საგრძნობლად მცირდება სამედიცინო დაწესებულებებისა და, შესაბამისად, სამუშაო ადგილების რაოდენობა, რაც სამედიცინო საზოგადოების ერთ ნაწილს მწარე არჩევანის წინაშე აყენებს – ან შენ, ან შენი კოლეგა; პოზიციების დათმობას არავინ აპირებს, მაგრამ ვაი, რომ ვერავინ გაეცქევა გარდუკილობას.

რესტრუქტურიზაციის გარდუვალობა

რუსეთის იმპერიის დაღბობისა და დამლის შემდეგ აღმოჩნდა, რომ ყველა პოსტსაბჭოთა რესპუბლიკა სავსე იყო საბჭოთა კავშირის მატერიალური და მორალური ნაგვით. მათ შორის, ბუნებრივია, მონინავე პოზიცია ეკავა სსრკ-ს დროს ფავორიტად მყოფ საქართველოს, რომელსაც უხვად დარჩა და დღემდე თავზე ენგრევა საკავშირო მნიშვნელობის რკინა-ბეტონის მონსტრი "სო ზნაკომ კაჩესტე".

საქართველოში "ურაზმერო" საავადმყოფო ქსელის მშენებლობა მას შემდეგ დაიწყო, რაც ჩვენ ქვეყანას "ესეკიოუზნაია ზდრავნიცას" იარღიყი მიანებს და, მსოფლიო ომის შემთხვევაში, ერთ დიდ პოსიტლად გადაქცევა დაუპირეს. პოლიტიზეროს ჩანაფიქრით, საქართველოში ბირთვულ ომში დაზარალებული, თითქმის ყველა ნითელი მეომარი უნდა დატეულიყო და გამოჯანმრთელებულიყო. ეს იმდენად სერიოზული გადაწყვეტილება იყო, რომ ამ პატარა ქვეყანაში სამასამდე უშველებელი სტაციონარი და ვინ მითეოლს, რამდენი პოლიკლინიკა, ამბუზატორია და სხვა სამედიცინო დაწესებულებები ააშენეს (რომ დასცლოდათ, კიდევ გააკეთებდნენ). შესაბამისად, ყოველწლიურად, იზრდებოდა მომსახურე მედპერსონალის სამტატო ერთეული და სამედიცინო ინსტიტუტზე მეოცნება აბიტურენტთა რიცხვი.

ანტისაბჭოთა შეთქმულების გამარჯვებაში ისტუაცია რადიკალურად შეცვალა. სსრკ დაშლამ, მოსკოვიდან ცენტრალიზებული მმართველობა-დაფინანსება მოიშალა და დაიწყო ერების თვითგამორკვევის ღონისერი იდეის რეალური განხორციელება (გასაკვირი არაფერია, ეს სწორედ სსრკ-ს დაშლის შემდეგ შეიძლებოდა მომდარყო). ერთმანეთის პირისპირ აღმოჩნდნენ ჩვენი ჩველი სახელმწიფო და გარანტიავასილი უზარმაზარი საბჭოთა წარჩენი, რომელიც გატენილი იყო 37 ათასამდე თეთრანალათიანი. თანაც, ამ განწირულ ამრისა, ყოველწლიურად, ათასობით ახალგაზრდა კოლეგე ემატებოდა.

დასაწყისი

4-5 წლის განმავლობაში ქვეყანაში სრული ქაოსი იყო და ჯანდაცვის სისტემისთვის არავის ეცალა. შემდეგ ბრზაა-ბრუზი ნელ-ნელა შენდდა, სიმბოლური ბიუჯეტიც გაჩნდა და

როგორ მაქრნალოზდნენ ბორჯოში 100 წლის წინათ

ზინა ხოსიტაშვილი

მასალა მომზადებულია 1891 წელს სანკტ-პეტერბურგში გამოცემული ყოველკვირეული სამედიცინო გაზეთის მიხედვით.

100 წლის წინათ რუსეთის იმპერიის ექიმები გაოცებას ვერ მაღავდნენ იმის გამო, რომ მათი კოლეგები პაციენტებს უცხოეთის მინერალური წყლებით მკურნალობას ურჩევდნენ მაშინ, როდესაც ბორჯომის წყლები არსებობდა (იმ დროს პოპულარული იყო საფრანგეთის კურორტი გიმი).

ცნობილია, რომ ბორჯომის მინერალურ წყალს უძველესი დროიდან იყენებდნენ, რასაც ადასტურებს ბორჯომის ტერიტორიაზე აღმოჩენილი თლილი ქვით ნაგები აბაზანების ნაშთები, რომლებსაც საუკუნის ნაგებობად მიიჩნევენ. XVI-XVIII საუკუნეებში ბორჯომის ხეობაზე ოსმალთა გამუდმებულმა თავდასხმებმა მივიწყებას მისცა მინერალური წყლების არსებობა. ხელახლა მინერალური წყალი 1825 წელს აღმოაჩინეს. მე-19 საუკუნის 50-იანი წლებიდან დაიწყო საბაღოს ინტენსიური კვლევა. ბორჯომის მინერალური წყლებით სულ უფრო მეტად ინტერესდებოდნენ რუსეთის იმპერიის ექიმები და ფართო საზოგადოება, მატულობდა კურორტზე რუსეთიდან ჩამოსულ დამსვენებელთა რაოდენობა.

მე-19 საუკუნემდე ავალოშილეების კუთვნილი ბორჯომის ტერიტორია 1871 წელს კავკასიის მეფისნაცვალს, დიდ მთავარს მიხეილ ნიკოლოზის ძეს ებოძა, ვისთვისაც მდ. მტკვრის მარცხენა სანაპიროზე ხის ორსართულიანი სასახლე ააშენეს. 1892-95 წლებში დიდი მთავრისათვის ლიკანში აშენდა სასახლის კომპ-

საავადმყოფოები ცარიელია.

ზაზა ზაჩაშვილი ფოტოში

სახელმწიფო ცალკეული დარგების მონესრიგებას შეუდგა. ასე მივიღეთ რეფორმები. ყველაზე პირველად ჯანდაცვის რეფორმა დაიწყო. ეს იყო უცხოელი ინვესტირების კატეგორიული მოთხოვნა, რომლებიც, ამ ურთიმატუმის შეუსრულებლობის შემთხვევაში, დაუფინანსებლობით იმუქრებოდნენ. შევარდნაძე დათანხმდა, ჯანდაცვის მაშინდელი მინისტრი ჯორენაძე კი "ყამირის" ათეი-სებას შეუდგა. საქართველოში ხდებოდა ის, რაც არსოდეს მომხდარა. შენდებოდა ჯანდაცვის საკუთარი სისტემა.

რესტრუქტურიზაცია და მისი ფონდი

ცხადია, ჩვენ ახალ ველოსიპედს ვერ გამოვიგონებდით, ამიტომ ჯანდაცვის ახალი სისტემის შემუშავებაში მთლიანად უცხოელი ექსპერტები გვეხმარებოდნენ. საავადმყოფო ქსელის რეკონსტრუქციას საფუძვლად დაედო ამერიკის უმხმედესი სამედიცინო ფირმის "Kaizer Permanente Internacionali"-ს საერთაშორისო ექსპერტების კვლევის შედეგები.

მათი რეკომენდაციით, თბილისისთვის 1200 საწოლი სასეებით საკმარისი იქნებოდა, მაგრამ ჩვენი პირობების გათვალისწინებით, ჯანდაცვის სამინისტრომ დასკვნაში მნიშვნელოვანი კორექტივები შეი-

ლექსი და მოეწყო პარკი (ახლანდელი სანატორიუმო "ლიკანის" კორპუსები).

1888 წლის 7 იანვარს, პეტერბურგში, რუსეთის ექიმების მე-3 ყრილობაზე გაკეთდა განცხადება ბორჯომის მინერალური წყლების კლინიკური გამოყენების შესახებ. იმ დროისათვის ბორჯომში ორი წყარო მოქმედებდა: №1 - ეკატერინეს და №2 - ევეგენის. ეკატერინეს წყარო ძლიერ იყო გაჯერვოში ნახშირმჟავა გაზით, გამოირჩეოდა სუსხეთი და დღე-ღამეში 4320 ვედრო მინერალურ წყალს იძლეოდა 30,2 OC-ზე. ევეგენის წყარო უფრო დაბალი ტემპერატურის გამო მეტად იყო გაჯერებული ნახშირმჟავათი, 22 OC-ზე მისი რაოდენობა დღე-ღამეში 701,28 ვედრის შეადგენდა.

ყრილობაზე წარმოდგენილი იყო ბორჯომის მინერალური წყლების ანალიზიც. მათი პირველი ქიმიური ანალიზი გაკეთდა 1851 წელს აფთია-

ბორჯომის წყარო

ნოს, რესტრუქტურიზაციის ფონდიდან სარემონტო თანხები გამოყოფის, თანამედროვე აპარატურით აღჭურვაში დაეხმაროს და ბოლოს ხელშეკრულებაც გაუფორმოს. ბუნებრივი სურვილია, მაგრამ მედპერსონალის ნახევარისთვის მიუწვდომელია. უფრო დამჟიდებულად თავს ისინი გრძნობენ, ვისი დანესებულებაც ცენტრში კარგ ადგილზე მდებარეობს და შერობაც უკეთესია. მათი აზრით, სახელმწიფომ სწორედ ასეთი შენობა უნდა შეინარჩუნოს. თითქოს უდავო პოზიციაა, მაგრამ ლოგიკა სხვას გვკარნახობს და ჩვენს პირობებში ეს უფრო გამართლებულია. კერძოდ, უნდა გაიყიდოს სწორედ ცენტრში მდებარე კარგი შენობა, რომ სოლიდური თანხა შემოვიდეს, რითაც უარესი შენობა გაიმართება, გარემონტდება და აღიჭურვება. სხვანაირად არაფერი გამოვა, იმიტომ რომ კომერციულად არამომგებიან ადგილზე მდებარე შენობას სხვადასხვად უნდა. ანდა, რომც იყიდოს, ისეთი რა თანხა უნდა შემოვიდეს, რომ სხვა რომელიმე საავადმყოფოს გარემონტებას ეყოს. მწარე რეალობაა, მაგრამ ჩვენ სხვა არჩევანი არ გვაქვს.

კომპენსაციები

კომპენსაციების გაცემა რესტრუქტურიზაციის პროცესის ყველაზე მნიშვნელოვანი მომენტია და შემცირებაში მოყოლილ მედპერსონალის ფრიად დიდ ინტერესს იწვევს. გადაუტარებლად შეიძლება ითქვას, რომ რესტრუქტურიზაციის მშვიდობიანად ჩატარებას სწორედ ამ საკითხის მოგვარება განაპირობებს.

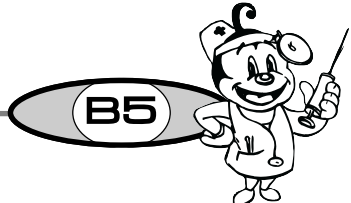
სამედიცინო დაწესებულებების გაერთიანების შედეგად უშუშვერად დარჩენილი თითოეული მედმუშაკი კომპენსაციის სახით მიიღებს თანხას, რომლის რაოდენობა შეადგენს ამ კომერტულ დაწესებულებაში მუშაობის სტაჟისა და მისი საშუალო ხელფასის ნამრავლს. ამის გარდა, ყველა მიიღებს მთლიან სახელფასო დავალიანებასაც. ოღონდ ერთი მეზღუდვა - ვინაიდან სახელმწიფოს არა აქვს ნებისმიერი რაოდენობით თანხების გაცემის საშუალება, დაწესებულია კომპენსაციის ზედა ზღვარი.

ექიმებისთვის კომპენსაციის ზედა ზღვარია 2479,20 ლარი; საშუალო მედპერსონალისთვის – 1859,40 ლარი; უმცროსი მედპერსონალისთვის – 1239,60 ლარი.

ჩვენს პირობებში ეს ისეთი თანხებია, რომელსაც ხალხი საავადმყოფოში მთელი წლის განმავლობაშიც კი ვერ იღებს.

კომპენსაციების მიღება მოხდება ბანკში წინასწარ გაცემული ქვითრების საფუძველზე.

თუ ვინმეს რამეში ეჭვი ეპარება, შეუძლია, მგვიდად იყოს. კომპენსაციის გაცემის პრეცედენტები ჩვენთან უკვე იყო. ინვეციური პათოლოგიის, შდისისა და კლინიკური იმუნოლოგიის ცენტრის გაერთიანების შედეგად დათხოვნილ 157 თანამშრომელს კომპენსაციის სახით გადაეცა 151 667 ლარი, ხოლო ტუბერკულოზისა და ფილტვის დაავადებათა ეროვნული ცენტრიდან დათხოვნილ 194 თანამშრომელს – 174 367 ლარი.

აბორტი

ხეივანი, სამყაროვ, ჩვენი არა ვართ ხენი ზრუნვის ღირსი!

მსოფლიოში ყოველდღიურ აქტიურ სექსუალურ ცხოვრებას ეწევა 100 მილიონამდე წყვილი.

აქედან მილიონამდე შემთხვევაში ნაყოფის ჩასახვა ხდება. აბორტს კი ყოველდღიურად 100 ათასამდე ქალი იკეთებს.

საქართველოში წელიწადში ოფიციალურად კეთდება 28-29 ათასი აბორტი, თუმცა ეს სიტყვები რეალობას არ ასახავს არც რაოდენობრივად და არც მორალურად. ამიტომ ვთავაზობთ აბორტის მსხვერპლთა ფოტოებს და ბოდისზეც არ გახდით, ვინაიდან ამ ბავშვებს ჩვენ ვკუწავთ, ჩვენ ადამიანები.

„მა ვარ ერთი ციდა, მა... სიცოცხლე მინდა“

“მართლა გოგო იყო?” - კითხულობენ აბორტის შემდეგ ქალები

მორიანა ლხანაძე

დღეს ნებისმიერ პროფესიონალს შეუძლია, ექოსკოპიის ეკრანის მეშვეობით “შეიჭყიტოს” დედის ორგანიზმში და ჩასახვის თანავე დააკვირდეს ნაყოფის განვითარებას. დღეს ექოსკოპია ემბრიონის პირველი კომპლექტურული სურათებითაც გვასჩუქერებს და საკუთარ პირმშოს მუცლადყოფნის პერიოდში გვაცნობს. თითქმის უმეტესდომოდ გვაგვიჩნებს, რამდენად საღი ორგანოები, სრულყოფილი კიდურები, აზრიანი გამომეტყველება აქვს პატარას, გოგოა თუ ბიჭი, რაც, ხშირ შემთხვევაში, ნაყოფის ყოფნა-არყოფნის, მისი ამქვეყნად მოვლინება-არმყოფლინების საკითხს განსაზღვრავს.

უპირატესობა, შესაბამისად, არსებობის უფლება, ძირითადად, ბიჭებს ენიჭებათ. გოგონები იზიარებიათ. მათთვის თორმეტი კვირის (დაახლოებით, სამი თვის) ასაკში, სქესის დადგენისთანავე, გამოავთვ სასკვდილო განაჩენი. ანუ სამი თვის საღ-სალამათი, მინიატურულ ადამიანს, რომელსაც უკვე თავს ატრიალებს, შუბლის იჭმუხნის, ფეხს აქნევს, პირს ალუბს, სპეციალური გინეკოლოგიური კოეხით - კიურეტიტ - ასო-ასო აქნილს გამოყრან დადის სხეულდან.

ცხოვრების ამგვარ ენობა და სამწუხარო ტენდენციები ერთი შეუდვალი პრინციპი ასაზრდოებს: მამრი ოჯახის ბიჭები, გვარის გამგრძელებელია. მის დაბადებას, ისტორიულად, თოფის გრიალებს, ზარ-ზეიმით, ხალისიანი შეძახილებით ხვდებიდნენ და გამარჯვებასთან აიგივებდნენ. უცხო, იდეამი სხვისი გენის გადამრჩენი მდენის პობას კი, თუ სახლს მემკვიდრე არ ჰყავდა, დამარცხებად აღიქვამდნენ და აღიქვამენ. დამარცხებული დედის იარღიის მოსალოდნელად ქალი, აბორტის გზით, ტრადიციული, პატრიარქალური ოჯახის, მუდღისი წინაშე იხდის ვალს, თორემ მისთვის შვილი შვილია - გოგოც და ბიჭიც. იგი ორივეს ერთნაირ სითბოს უზინდლებს, მათ დაბადებას, ფიზიოლოგიურადაც და ემოციურადაც, ერთნაირად განიცდის, ორივეს ერთნაირი, განუსაზღვრელი სინაზითა და სიყვარულით ზრდის.

■ ■ ■ დედის მონოლოგი: “ჩემს გოგონას ცინება - მხარზე თავს მადებს, მარცხენა ხელის ცერა თითს გაბალანდებთ ნოკს, მარჯვენაით კი ყურის ბიბილას ანებალებს. ერთი თვისი აქვს, ნარფერი სარქის, სა-რაფნის, საზაფხულო ბაჩიებისგან როდის გათავისუფლდება და ლამის დედიშობილა, საფენისამარა გაკოტრილიდება დაჩიოულ თეთრულზე. ქერაუკულებიან თავს ფუფუფლა ბალიშში ჩარგავს. ცხვირაპრებილ ნაზ სახეზე უცაბედი ღიმილი, ან წყენის ჩრდილი გადაუტყვას, მერე კი ყურის სიმძვიდე ადებტყვებს. გადასაფარებელქვეშ გაჩინებული მისი პანია სხეულიც - სურნელოვანი კისერი, მრგვალი მხრები, თეთრი, გატკინებული მუცელი, “პამერს-ში” გამოკრული პუტქუნა უკანადა, ვარდისფერი ტერფები - მშვიდად და თანაბრად დაიხყებს ფეტიქვას.

შარშანწინდელი ავვისტო მახსენდება. 3-ში, დილით, პლაჟის ატრიბუტების შესაძენად გამზადდებლა (ქობულეთში უნდა ნავსულიყავი და-სასაქენლად), გზიდან გადავუხვიე და, ბაზრობის ნაცვლად, ექოსკოპიის კაბინეტში ამოყავი თავი. ვინ იცის, მერამდენედ დამოკნევი მუშაობაგადაკრულ სამედიცინო საწოლზე და გულაფანცკლებული მივაჩერედი მონიტორს, რომელზეც გაურკვეველი ლაქები, სხივები, მუქი ჩრდილები და სამედიცინოს მკრთალი კონტრები გამოისახა. ვინ იცის, მერამდენედ ვიგრძენი მომიშვებულ მუცელზე მოსრიალე ლითონის ხელსანკის - გადაწმოდის - შეხება, მერამდენედ მივაპარი მავეგრებელი თვალები ექიმის დაბახულ სახესა და მჭიდროდ მოკუმულ ბაგეს, რომლის განაც ქორწინებიდან სამი წლის განმავლობაში ერთსა და იმავე საბედისწერი, განაჩენივით უღმიობედ ფრანას ვიშენდი: “ორსულობა არ არის”.

3-ში, დლით, თითქოს საგნების განლაგებას, მოვლენების დინამიკას რაიმე მნიშვნელობა ჰქონდა, მოძრაობის ტრანექტორიისა და მარშრუტის ძირითადი პუნქტების შეცვლა გადავწყვიტე. ანუ ქალაქის ერთი უბნის მაგივრად გეზი მეორისკენ ავიღე, ერთი კლინიკის მაგივრად მეორის კარი შევაღე და სრულიად უცნობი ექოსკოპისტის კაბინეტთან ავიტუზე. სხვა გარემოა, ე.ი. სხვა განწყობით დაგტოვებ აქაურობას-დექით. ასეც მოხდა. ექიმი გვარსს დაკვირვებით დააცქერდა და მშვიდად წარმოთქვა: “ორსულობა არის”.

აღარ მასსოვს, როგორ გავიყრე გზა კლინიკიდან ავტობუსების გაჩერებამდე, როგორ ჩავჯექი სამარშრუტე ტაქსში, რას გვრნობდი, ან როგორ გამოვიყურებოდი. ჩემს გარშემო გაფანტული საგნებისა და სახეების ქაოსიდან მაგონდება მხოლოდ ფარატინა ფურცელზე ამბობდილი კომპიუტერული სურათი, რომელზეც სამეილოსნოს სიღრმეში ლობობს მარცვალეით ჩაპარგული ცეროდენა ემბრიონი მოჩანდა. ეს იყო არა რამდენიმე უჯრედის მარტოვო ტაქსში, რალაც უფორმო და უსახო ქმნილება, თავისუფლების შეზღუდვით, ცხოვრების წესის შეცვლით, დამატებითი მატერიალური თავსატეხის გარეშით რომ გვეყურებდა, არამედ პანანინა ადამიანი. მას ეერქვა “შვილი”, რადგან უკვე არსებობდა, ფეტიქვად, რადგან ექოსკოპიის კაბინეტში შესულასა და ჯერ მხოლოდ ხუთიოდე კვირის ორსულს მითხრეს: “მავისცემა ისმის. ნაყოფი ცოცხალია”.

■ ■ ■ რა თქმა უნდა, პირველი შვილის შეძენის სიხარული განსაკუთრებულია. მას სქესთან დაკავშირებული, ხშირ შემთხვევაში, გადაულახავი დილემის წინაშე აღმოჩენა არ ემუქრება. იგი აუცილებლად უნდა განჩნდეს, თანაც, რაც შეიძლება, სწრაფად, ქონწინებიდან ცხრა თვის თუ არა, ერთი წლის თავზე მაინც (ამგვარი მიდგომაც ქართული მენტალიტეტის ნაწილია, თორემ უცხოეთში საკითხს შედარებით შემწყნარებულურად უყურებენ: ბავები მხოლოდ მატერიალურად ძლიერ ოჯახში უნდა დაიბადოს, როდესაც მშობლებს სამსახურებრივი თუ პირადი პრობლემები მოგვარებული აქვთ, წყვილი მყარად დგას ფეხზე, პატარას აღზრდასთან დაკავშირებული ყველა დეტალი განსაზღვრულია). სქესის პრობლემა მხოლოდ გოგონას შეძენისას იჩენს თავს და რაკი ცხოვრების სიდუხჭირე ცოლ-ქმარის მრავალშვილიანობაზე ფიქრის საფუძველსაც კი აცლის, “ბიჭის მაძიებელთ” შემწედ ექოსკოპია ეველინებათ. ექოსკოპისტის კაბინეტის კარზე გაკრული მაცდური წარწერა: “სქესის დადგენა 12 კვირის ასაკში”, წყვილს საკითხის გადაწყვეტის მარტივი მეოდიისკენ უბიძგებს: ნაყოფს სიცოცხლის სამ თვეს “უნაყოლებენ”, შემდეგ კი, თუ სქესი ხელსაყრელია - მაქსიმალად კომფორტს შეუქმნიან, მუცელადყოფნის პერიოდშივე ციე ნიავს არ მიაკარებენ, თუ არა და - განაიხანჯევენ.

წინო ბარაბაძე, გინეკოლოგი: “თავდაპირველად ცვდილობთ, ორსულებს აბორტის გაკეთება გადავაფიქრებინით. ზოგი გვიყვრებს, უმ-

რაველსობა თავისას არ იშლის და ეშფოტზე ადის. ხუმრობა ხომ არ არის სამი თვის ბავშვის მოძორება? ემბრიონის ასაკიდან გამოსული ნაყოფი არც იმდენად პატარაა, რომ მინიაბორტის გზით, ე.ი. ვაკუუმასპირატორით მოვაშორით, უარყოფითი წნევა შევექმნათ და გამოეტუმბოთ. საჭიროა კიურეტი, სამეილოსნოს გადაფხევა, რასაც, გამორიცხული არ არის, გართულებები მოჰყვეს: საშვილოსნო დაზიანდეს, გაიზერიტოს და ქალს ხელახლა დაირსულებინ მასსი შეუმცირდეს”.

შესაძლოა, მოსალოდნელი გართულებების წარმოდგენა აფრთხობთ, აბორტის არაპუმანურობაც გააზრებული აქვთ, გაფიქრებულები და სასინარკვეთილები, მაინც ჯიუტად ადიან გინეკოლოგიურ სკამზე, ხოლო შემდეგ დარცხვნილები კითხულობენ: “მართლა გოგო იყო?”

წინო ბარაბაძე: “პასუხის ნაცვლად ბავშვის აკუნულ სხეულზე მივუთითებთ და ვაძუნაბთ: “შეხედ, ეს ხომ შენი მელია, რომელიც სასიკვდილოდ გაიმეტე”. ხმას არ გაიღებენ, არც ნაფლეთებად ქცეული პანია არსებისკენ გააპარებენ მხერას, ერთხელაც არ დახედავენ”.

აბორტის შემდეგ დედის სხეულიდან გამოდენილ ნაყოფს “გამოწაფხესკ”. უნდებენ. აბორტამდე კი იგი 8-10 სანტიმეტრი სიგრძის სრულყოფიანი ცოცხალი ორგანიზმია, ჩამოკრებილი და უკვე ასამოძრაოდებად მზადმყოფი კიდურებით, შინაგანი ორგანოებით, მერცხალივით მფეთქავი გულით, დედის გუნება-განწყობილებასა და ემოციებზე ადექტაბური რეაქციის უნარით.

კახა ტატიშვილი, ექოსკოპისტი: “ხშირად შემიმჩნევია, როგორ გადაცემა დედის ნერვიულობა რამდენიმე კვირის ემბრიონსაც კი. თითქოს უტყრავდებარს გრძნობებს, მუცელზე მოსრიალედ გადაწმოდს საგულდაგულად ემსლება, გაურბის. უფრო მოზრდილი ნაყოფი სხვა სიურპრისებით მანებობებს: თიხს ნოეს, ამთქნარებს, ენას მიყოფს. კიდევ უფრო მოზრდილს ფიზიონომიის დათვლიერებისას (საერთოდ, ბავშვის შესწავლას საზიდან ვინცემ. ვადგენ, აზრიანი გამომეტყველება აქვს თუ დაუნის დაავადების ნიშნები ეტყობა, როგორ ფორმირდება ტუჩი, ნიკაბი და ა.შ.), მონიტორი სარკის ფუნქციას ასრულებს. მასზე გარკვევით ვხედავ ყველა ნაკვთს, ვიცე, ლაზმაზი იქნება ახალშობილი თუ არა და აბორტისაგან მის ხსნას პირველი კომპლიმენტებით ცვდილობ: “შეხედ, რა მშვენიერი გოგონა გაყავს. რას ერჩი, მიეცი უფლება, იცოცხლოს”.

■ ■ ■ დედის მონოლოგი: “მესამედ რომ დავორსულდი, ინერციით, სქესის შემონმება გადავწყვიტე, მაგრამ, უკვე კლინიკაში წასასვლელად გამზადებულმა, ნაბიჯის გადადგმა ვერ შევძელი. თუ მეტყვოდნენ, გოგოაო, ჩემი მარი და ქეთი წარმოიმდგებოდნენ თვალწინ. მეცოდნებოდა, რომ კიდევ ვილაც მათნაირი აპირებდა ამქვეყნად მოვლინებას და მარისა და ქეთისთან არსებაზე უარი როგორ უნდა მეთქვა? ექოსკოპისტს მხოლოდ დიდი ხნის შემდეგ მივაკითხე. სქესით არც დავინტერესებულვარ. თვითონვე

სიცოცხლე სკობს.

ჯანა ღამბაძეძის ფოტო

მითხრა, გოგოაო. ბუნებრივია, არ აღეფრთოვანებულვარ. მერჩია, ბიჭი ყოფილიყო, არა რალაც ავადმყოფური ახირების, არამედ თუნდაც სპორტული ჟინის გამო: ვიცე, როგორი გოგონები მყავს, ახლა მაინტერესებს, ბიჭი როგორილა გამოგვიყავს. ექიმს ჩემი რეაქცია არ გამომჰპარვია. ქმარს ეს ამბავი ძალიან ფრთხილად შეაპარეო. შევაპარე: ხელმწიფეს რომ სამი ასული ჰყავდა, ნეტავ, რა ერქვათ-მეთქი. გაიიზმა და თავი გაადაქანია”.

■ ■ ■ გოგონებისადმი შემწყნარებლური დამოკიდებულების მიუხედავად, საქართველოში თვით ყველაზე პროგრესულად მოაზროვნე, შუამნური და გაბათებული წყვილებიც კი არ წყვეტენ ბიჭე რცინებას, მიზეზით: ცხოვრების პირობების შეცვლისა და როლების გადანაწილების იზარჩენეს ოჯახისა და სახელმწიფოს თავის, ბატონ-პატრონის, წარმართველის ფუნქციას.

ლალი სურმანიძე, ფსიქოლოგი: “მენტალიტეტი ძალიან ძნელად ემორჩილება ცვლილებას. სტერეოტიპები მარტივად არ ქრებიათ. შუა-საუკუნეების დროინდელი ქრისტიანული ცნობიერების სტანდარტული იდეალის მიხედვით, ქალი დელსაც დამოკიდებულია მამაკაცზე, დლესაც აღიარებს მის უპირატესობას და, ოჯახის გამყარების, პრესტიჟის ამაღლების, იდეაში ქმრის შენარჩუნების მიზნით, ნებისმიერ დაფეხულ თუ დაუმეფელ მეთოდს იყენებს საწუკვარი რცინების ასახდენად”.

ეს სანუკვარი, გაუხუნარი ოცენება (როგორ “დავასაჩუქრობო” მეულედ გვარის გამგრძელებლით, როგორ მოვიპოვოთ “კარგი ცოლის” სტატუსი) ტრადიციული ორიენტაციის ურყეობაზე მეტყველებს. ორიენტაციის გაახლებას, დაძოვებულებებსა და აღქმა-წარმოდგენებში თანამედროვე აზრების დამკვიდრებას თაობები სჭირებთ. ჯირჯერებით კვლავ ძველ წვენში ვიზარდებთ. თქონანეთს ეჯახება ორი საპირისპირო პოზიცია: თვისსტური და ათვისტური. პირველი თვით კვერცხუჯრედისკენ მსწრაფ სპერმატოზოიდს ადამიანის ორგანიზმის შემადგენელ მანალად მიიჩნევს, შესაბამისად, არათუ ქმედება, ჩასახვის აქრძალე იდეასაც კი ცოვება უწოდებს და აბორტთან ერთად კონტრაცეპტივებსაც ენიწნალობდებოდა. მეორე პოზიციის მომხრენი, სრულიად გასაგები მატერიალურ-ყოფითი პრობლემების მომხრეებია, აბსოლუტურად გულგრილად და გაუაზრებლად მიდიან ნებისმიერ კომპრომისზე - იკეთებენ მინიაბორტს, იშორებენ სამი თვის პატარას და ამ საქმის იწველიებენ ექოსკოპიას, რომლის უამრავი სიყუთ “სქესის ამოცნობიდან აპარატის” ღირებულებამდე დაჰყავთ. არსებობს შუალედური მისაზრებელი - მინიაბორტი დასაშვებია, რადგან ჩამოუკალიბებული ორგანიზმის, რალაც პატარა უჯრედისაგან თავისუფლებით, რომელიც ადამიანად არც აღიქმება, აბორტი კი - დაუმეგებელი.

მაკ ჯოხაძე, მწერალი: “ნებისმიერი ცოცხალი არსების შინაგანი ორგანოებიდან, უპირველესად, თურმე, გული ფორმირდება. გული თვით რამდენიმე კვირის ქმნიდათავისოდენა ემბრიონებსაც უცემს. ამიტომ მინიაბორტის გასაკეთებლად ზედამყოფი ქალი, ჩემი აზრით, პანანინა უჯრედს კი არა, საკუთარი პირმშოს გულს წირავს”.

ფსიქოლოგი ლალი სურმანიძის აზრით, დღეს მთავარია, ღირებულებების სისტემის გადაფასება. ანუ თუ გადავწყვეტთ, რომ უდიდესი ღირებულება სიცოცხლეა და განსაკუთრებული მნიშვნელობა ადამიანის ამქვეყნად მოვლინებას აქვს, რომ ყველას თავისი ფუნქცია აკისრია და სწორედ ამიტომ იმსახურებს არსებობის უფლებას მინიჭებას, მაშინ სქესის პრობლემა თავისთავად დაკარგავს აქტუალობას და ოჯახი გულდასც, სიხარულით შეხვდება არა, კონკრეტულად, გოგონა ან ბიჭის, არამედ, უბრალოდ, ახალი, სრულყოფილიანი წვერის შემატებას.

სქესობრივი გზით გადამდახი დაავადახი

სქესობრივი გზით გადამდები დაავადებები ფართო და აქტუალური მცნებაა. არსებობს 20-ზე მეტი სქესობრივი გზით გადამდები დაავადება: შიდსი, ათაშანგი, გონორეა, ქლამიდიოზი, ტრიქომონიაზი, პერპსი და სხვა. ისინი ერთმანეთისგან განსხვავდებიან გამომწვევი მიზეზებით, გამოვლინებით, ადამიანის ჯანმრთელობაზე ზემოქმედებით.

თქვენს ყურადღებას მევაჩერებთ ერთ-ერთ საკმაოდ მაღალი რისკის ჯგუფის დაავადებაზე, როგორიცაა ათაშანგი.

ათაშანგი (სიფილისი) ქრონიკული ინფექციური დაავადებაა, გამონეწულია მიკროორგანიზმით - მკრთალი ტრეპანომა.

როგორ ხდება ათაშანგით ინფიცირება?

დაავადების გავრცელების ძირითადი გზა გახლავთ სქესობრივი გზა (ვაგინალური, ორალური, ანალური), ასევე ვერტიკალური გზა - დედისგან ნაყოფზე. ძირითადად ამ გზით ხდება თანდაყოლილი ათაშანგის გადაცემა;

მიკროორგანიზმი, რომელიც აღმგზნები გახლავთ ამ დაავადებისა, ცნობილია მკრთალი ტრეპანომის სახელით

რითია საშიში ათაშანგი?

პირველ ეტაპზე წნდება წყლული სასქესო ორგანოებზე ე.წ. მკერივი შანკრი, რომელიც მამაკაცებში შეიძლება გართულდეს:

ბალანჩით (მამაკაცის ასოს თავის საფარულის ანთება);

ბალანოპოსთითი (მამაკაცის ასოს თავისა და ჩუჩის შგინთა ფურცლის ანთება);

პარაფიმოზით (სასქესო ასოს თავის ჩაჭვდა ჩუჩაში);

ფაგადენიზმით (რბილი ტოვილების დესტრუქციული დაწყულება);

განგრენიზაცია;

მეორე ეტაპზე შეიმჩნევა თმის ცვენა (დაავის მე-3-მე-5 თვეს), ძელე-

ბის დაზიანება.

მესამე ეტაპზე ხდება შინაგანი ორგანოების შეუქცევადი დესტრუქციული დაზიანება.

ათაშანგი ხასიათდება ოთხ ეტაპად:

ინკუბაციური პერიოდი - ინფიცირებიდან მკერივი შანკრის გამოვლინებამდე, ხანგრძლივობა 3-4 კვირა.

პირველადი პერიოდი - ხასიათდება მკერივი შანკრის ან პირველადი სიფილომის გამოვლინებით მკრთალი ტრეპანომის შეჭრის ადგილას.

მეორადი პერიოდი - იწყება ინფიცირებიდან 9-10კვირის შემდეგ და გრძელდება 3-დან - 5წლამდე. ამ პერიოდში იცვლება დაავადებული ადამიანის კანი, ლორწოვანი გარსი, შინაგანი ორგანოები და ცენტრალური ნერვული სისტემა;

მესამე პერიოდი ხასიათდება კანის, ლორწოვანი გარსის, ძელების, შინაგანი ორგანოების დაზიანებით და შეუქცევადი ცვლილებებით.

ათაშანგის სიმპტომები

პირველ პერიოდში პირველად გამოვლინებაა მკერივი შანკრის წარმოქმნა (ეროზია), მკერივი ტრეპანომის შეჭრის ადგილას წარმოიქმნება წითელი, მსხვილი, უმტკივნეულო წარმოქანქნი ეროზიული თავით - 10-20მმ დიამეტრით. შანკრის ლოკალიზება ხშირად ხდება სასქესო ორგანოებზე, სისხლძარღვთა კვანძზე, სასქესო ასოს თავზე, დიდ და მცირე სასრცხო ბაგეებზე;

მეორადი პერიოდის ძირითადი გამოვლინებაა სპეციფიური გამონაყარი კანზე და ლორწოვან გასზე, ასევე თმის ცვენა.

მესამე პერიოდი ხასიათდება ინფექციური ვარსულის წარმოქმნით ე.ი.

უჯრედოვანი ფიგურების გროვის წარმოქმნა სხვადასხვა ქსოვილზე, ამ უჯრედების დაშლის შემდეგ კანზე რჩება ნახვრეტები (პერფორაციები);

ზემოთქმულიდან გამომდინარე ალბათ დარწმუნდით, რომ ათაშანგი საკმაოდ სერიოზულ გამოადებას მოითხოვს.

თუ ადამიანმა იცის დაავადების არსებობის შესახებ, აუცილებლად უნდა გააფრთხილოს პარტნიორი, განსაკუთრებულ შემთხვევაში გამოიყენოს კონდომი (პრეზერვატივი), თუმცა კონდომი სრული გარანტია არ არის.

გაფრთხილებთ, რომ თვითმკურნალობა ძალზე საშიშია, რასაც შეიძლება უფრო ძლიერი გართულება მოჰყვას, რაიმე წინის გამოვლების თანავე დაუყოვნებლივ მიმართეთ ექიმს. ექიმს უნდა მიმართოს ორივე სქესის წარმომადგენელმა.

თბილისის “ჯანმრთელობის ცენტრის” ექიმი ეკატერინე მაისურაძე

სახის კანის მოვლა

სახის კანი ირკვლავს ჩვენი ორგანიზმის შინაგან მდგომარეობასა და ჯანმრთელობას. მასზე ზრუნვა წლის ნებისმიერი დროის თანხლებუ- მნიშვნელოვანი პროცესია. კანის სტრუქტურაზე დიდ გავლენას ახდენს კვება, ტენიანობა, კლიმატური ცვლილებები. სავაჭრო წინაში “სიფვარდი” განვლით რამოდენიმე მნიშვნელოვან რჩევას სახის კანი-სა და ტუჩების მოვლის შესახებ.

ოთხი აუცილებელი პირობა:
საკვებ რაციონში ჩართეთ ახალი ხილი და ბოსტნეული;
დალიეთ დღეში რვა ჭიქა წყალი, რათა შეინარჩუნოთ კანის ბუნებრივი სინოტივე;
ნებისმიერი სერიოზული პრობლემის შემთხვევაში მიმართეთ დერმატოლგს;
ატარეთ მზისაგან დამცავი საშუალებები.

ზუსტად იცით, კანის რომელი ტიპი გაქვთ?

ნორმალური კანი ჩვეულებრივ გლუვი და სისაიმოვნოა, მაგრამ მისი მდგომარეობა შეიძლება პასუხობდეს გარემო პირობებს. მაგალითად, შეიძლება გახდეს ცხიმიანი ზაფხულში და მშრალი - ზამთარში.

შეარჩიეთ კრემები ნორმალური კანისათვის;
მშრალ გარემოში ყოფნისას და ზამთარში გამოიყენეთ კანის დამნაშავი საშუალებები;

თან იქონიეთ კომპაქტური პუდრი ცხიმიანობის დროს და ნესტიან დღეებში.

მშრალი კანი

კანი შრება, როდესაც ასაკთან ერთად ცხიმოვანი ჯირკვლები ნაკლებ ცხიმს გამოიმუშავებენ. კანის სიმშრალე ასევე შეიძლება გამოიწვიოს კანის მოვლის არასწორად შერჩეულმა საშუალებებმა, გამწმენდებმა, დიეტამ და ემოციებმაც კი. მშრალ კანს შეიძლება ახასიათებდეს ლაქებიც.
შეარჩიეთ ძლიერი დამნაშავი კრემი ან გელი, რომელიც სინოტივესთან ერთად კანს სიგულევესაც შესძენს;
მოერიდეთ ლაკოპოლის შემცველ პროდუქტებს;
და კვლავ - სინოტივე, სინოტივე და სინოტივე.

ცხიმიანი კანი

არასასიამოვნოდ პრიალად და უსწორმასწოროა. დაბანის შემდეგ ის მშვენივრად გამო

ბიზნესი

ოქიდვა

ოქიდვა ფირსი გორაზე, სარეა, აუზი, კინოდარბაზი ფასი 250000. ხედიი ყაზ-ბეგის და უნივერსიტეტის მხარეს. ტელ: 899 961060, 233306.

ოქიდვა ბინა ვერაზე, მჭა-ვანაძის სახლიან, ახლმშენე-ბარეში. 1კვ/მ -350, თითქმის გერმანული სადარბაზო, ორი ავტოფარეხი. ტელ: 899 18 00 50 შალვა ან 22 03 61 მარკა.

ოქიდვა მშენებარე ბინა ფირსის გორაზე. "ცე"-ს სახლის პირდაპირ. "უცხო-ელი მენავთობების სახლი". 19/კვ - 350. გადახდა ეტაპობრივი. ტვ: 23 03 07, 22 12 57 ან 8777 39300

ოქიდვა 1-ოთახიანი, გარემორტებული ბინა მე-2 სართულზე, რუსთავეში. მირს: ლეონიძის №2-37. ტელ: 8(24) 15-42-62

ოქიდვა ბინები ვაკეში "ფრანციასან", თითქმის პირდაპირ ახლმშენებარე სახლი. სახლს დარეზა 1300 კვ/მ ეზო ბავშვებისთვის, ავტო-ფარეხებით. ფ. 18ლ 370000. ტელ: 899 96 10 60, 23 33 07

ოქიდვა 3-ოთახიანი ბინა ჩელევერის რაიონში. ფასი შეთანხმებით. შესაძლებელია განვადებით. 95 76 76

ოქიდვა კერის სახლი გე-ლეტეზე, 2 ოთახით და შუმა-ბანდით, სათავსოებით, ტელე-ფონით ჩელევერის რაიონში 5 000-ად. 98 83 14

ოქიდვა 2-ოთახიანი ნუცუ-ბიძის პლატოზე IV მ/რ. 37 96 22, 8(77) 78 39 88

ოქიდვა 2-ოთახიანი ბინა 30 კვ.მ-ის მიმდებრით. ბუნე-რული აირით, ტელეფონით, ორი ავანიო, საშუალო რემონ-ტით. მე-4 სართულზე 5-სართ-ულთან სახლი. დეკორატი-ვის პაზრის პირდაპირ. ს/ფ. 16 000 \$ 37 24 50

ოქიდვა 2-ოთახიანი კერო-სახლი, 260 კვ.მ. ნაკვეთით, ავ-ტოფარეხით ნაძალადევი. 69 62 83

მიწის ნაკვეთი

ოქიდვა 400 კვ.მ. მიწის ნაკ-ვეთი გოგებაშვილის პირველი ჩიხის პოლიში. ფასი 11 000. 38 31 35 ნინო

სასწრაფოდ ოქიდვა მიწის ნაკვეთი - 160 კვ.მ. დიდი დილ-მის ტერიტორიაზე. მიაგარი სამშენებლოს უკან. კვ.მ. - 8-ად. 52 98 04

ოქიდვა 270 კვ.მ. მიწის ნაკ-ვეთი 1-სართულიანი სახლით აზნისაბის უბანში, ავტოვეის შესახვევში. 8(99) 23 03 15

სასწრაფოდ ოქიდვა 1400 კვ.მ. ნაკვეთი სოფ. დილში. 33 48 88 გული

ოქიდვა მიწის ნაკვეთი ურე-ში, პრესატელეფონ ადგილის. რეა-ლურ ფასში. 70 61 02 ნინო

ოქიდვა 1400 კვ.მ. ნაკვეთი მშენებარე სახლი, სოფ. არაგ-ვისპირში. 33 01 25

სასწრაფოდ ოქიდვა დიდი მიწის ნაკვეთი ბაგებით დიდებუ-ლი ხედი. ს/ფართი 1600 კვ.მ. ორთახიანი ბინით. ს/ფასი 57 000. 8(99) 51 58 54

ოქიდვა ორთახიანი რესტორან "თამარიანი". კერო სახლი ეზოთი. ფასი 160 000\$. ტელ: 98-52-81

ოქიდვა 1-ოთახიანი ბინა გადაკეთებული 2-ად დილმის მისივით. 52 99 85

ოქიდვა 4-ოთახიანი ჩეხე-რი სუფთა ბინა მეტრო პოლი-ტექნიკურთან. 38 75 75

ოქიდვა "ჩუგური" 3-ოთახი-ანი ბინა ვარკეთილში 6(9), ავ-ტოფარეხის ადგილი და სარ-დაფით. 59 05 59

ოქიდვა 2-სართულიანი სახლი (7X11) მ, ბუხრით და ყველა კომუნიკაციებით სოფ. ხეკორში. 34 77 79

ოქიდვა კერო სახლი ფოთში. ზუგის სანაპიროზე. ტელ 600 კვ/მ. სარემონტო. 899 981909

ოქიდვა 4-ოთახიანი ბინა ვამლევარის დასაწყისში, ტელეფონით, ავტოფარეხით, შ/აირით. 53 06 68

ოქიდვა 2-ოთახიანი გადა-კეთებული 2-იანად 2(3) ყველა სათავსოთი. ჯანაპიის №9-ში. 23 05 63

ოქიდვა 4-ოთახიანი ბინა ხედიი ვერაზე, ქაჩელზე 4(4), პრესატელე სახლი, ყველა სათავსოთი. 99 04 16

სასწრაფოდ ოქიდვა 2-სარ-თულიანი სახლი დიდი მიწის ნაკვეთით სენკაში. 53 53 16 ინ-გა

ოქიდვა გარემორტებული 2-ოთახიანი ბინა ახალ რუს-თაში ან იცვლება ავტომანქა-ნაზე. 8(99) 97 98 79

ოქიდვა 3000 კვ.მ. 3-სარ-თულიანი შენობა 2 პეტარი ეზოთი, ბაზალეთის ტბასთან. 37 55 10

ოქიდვა 4-ოთახიანი დ/მ-სიგში მეტროსთან ახლოს ან იცვლება ნაღებ ფართზე მეტროსთან ახლოს. 53 72 72

ოქიდვა 2-ოთახიანი ორ-ბეჭი 3 500-ად. 76 87 02

ოქიდვა სახლი ბელეგაზე ხაშურის რაიონში, სოფ. ტეხუ-რი. 99 38 02

ოქიდვა 55 კვ.მ. არსტან-დარტული 1-ოთახიანი ეუბის სუფთა ბინა 2(5) ავტოს სახლ-ში, ოსტებზე. 38 75 00, 8(99) 10 06 12

ოქიდვა 52 კვ.მ. 3-ოთახიანი, იზოლირებული, კაპიტალური ბინა. სართი ფართი 80+20 კვ.მ. სადღაფი. ნაჭვის ქუჩაზე. 95 75 11

კომერციული ფართი

ოქიდვა კავსაქთან, ჭა-ვჭაქის პროსპექტზე. BIG-Ben-თან სამაღზე ფართი 110 კვ/მ. ფასი 73000. შეიძლება ნახევარი. ტელ: 23 33 06 ან 899 961060

ოქიდვა ჭავჭავაძეზე "BA-RBI"-ს გვერდზე სამ ვიტ-რინიანი მაღაზია. ფასი 120 000. შესაძლებელია გაყოფა. ტელ: 23 33 06 ან 899 961060

ოქიდვა რუსთაველის 1-ში, ოპერის გვერდით, სამი დიდი ვიტრინით მაღაზია. სანყისი ფასი 250 000. ტელ: 23 33 06 ან 899 961060

ოქიდვა მელქიშვილზე სასტუმრო "საქართველოს" პირდაპირ 70 კვ/მ ფართის მაღაზია. ფასი 60 000, ან 1/3 ფართ. ტელ: 23 33 07 ან 877 73 93 00

ვიტრავზე მაღაზიას ხალხ-მრავალ ადგილას. 52 47 75

ქირავდება 120 კვ.მ. საოთი-სე ფართი ვერაზე. 25 36 53 - საღამოს

ოქიდვა 500 კვ.მ. რესტორა-ნი რუსთაველზე, ყველანიირი აღჭურვილობით. 79 90 48

ვიტრავზე მაღაზიას ხალხ-მრავალ ადგილას. 52 64 46

ვიტრავზე შუა რესტორანს, კაფე-ბარს, სასადილოს ან სა-ხინჯლს. 93 13 88, 8(99) 56 34 69

ვიტრავზე კაფე-ბარს. 39 70 41, 8(99) 24 39 26

ქირავდება 50 კვ.მ. ახალგა-ერმონტებული კომერციული ფართი სველი ნერვითი. და-ვით აღმშენებლის №38. 96 76 66

ქირავდება 500 კვ.მ. რესტორა-ნი რუსთაველზე. 79 90 48

ქირავდება 35 კვ.მ. გარე-კომერციული ნახევარსაღადი-ფართი კომერციული საქმიანობათ-ვის ორ აბაშიძის ქუჩაზე (ბარ-ნოი). 72 47 00, 22 00 74

ქირავდება საოფისი კომერ-ციული ფართი ევროგერმონტი ვეზელის მოედანთან. 35 83 98

ქირავდება 17 კვ.მ. მაღაზია საბურთალოს ქუჩა №7. 98 97 24

ქირავდება მაღაზიას ხალხ-მრავალ ადგილას. 52 64 46 ორმა

ოქიდვა სუპერმარკეტ. 23 33 01

ქირავდება 500 კვ.მ. რესტორა-ნი რუსთაველზე, ყველანიირი აღჭურვილობით. 79 90 48

ქირავდება მოქმედი სოფა-ბაზის სალონი და საოფისი ფართი, კურამიშვილის გამ-ზარზე. 60 74 63, 67 91 63, 8(99) 92 04 74

ქირავდება საოფისი 2-ოთა-ხიანი ჭავჭავაძის №12-ში, მე-3 სართულზე. 250 დოლარად. ყველა საჭირო ინვენტარით. 8(99) 51 02 99

ოქიდვა გარემორტებული ბარ-რესტორანი სოლოლაკში, ძვირფასი ავეჯით, მაღალი ქე-რით,ვენტილაცია-გაბანიებით, ტელეფონით. ს/ფასი 45 000. 8(99) 51 58 54

ოქიდვა ორთახილაში, პრე-სტიჟულ უბანში, რესტორან "თამარიანი" უკან ახალმშე-ნებული დიდი სახლი ეზოთი, კარკასულ მედგმარეობაში. ს/ფართი 1200, ეზო 440 კვ.მ. ბოლო ფასი 160 000. 98 52 81 სა-ღამოს

ბიზნესი

ქირა

ქირავდება 1-ოთახიანი ბინა ტელეფონით, გაზით და ატმოს-რით. საბურთალოს ქუჩაზე. ფასი 80. 95 47 80, 99 09 01

გირავდება ბინა. 78 08 16

ვიტრავზე 3 ან 4-ოთახიან გარემორტებული ბინას ვაკეში 20 000-დან 30 000-მდე. 98 63 14

ქირავდება 50 კვ.მ. 2 ოთახი კომერციული საქმიანობათ-ვის 300-ად. 99 62 36, 93 30 80

ქირავდება 2,5-ოთახიანი ყველანიირად უზრუნველყო-ფლი ბინა უცხოულებზე, ვე-რაზე, ფლარმონიასთან 3(8), 300-ად. 98 96 89

ქირავდება 3-ოთახიანი 3 საძი-ნებელი. ფასი 600 ან ქირავდება ყოველდღიურ სასტუმროდ უცხო-ელებზე. 98 96 89

ქირავდება 3,5-ოთახიანი კეთილმოწყობილი ბინა 2(12) უცხოულებზე ვაკეში 500-ად ან ქირავდება ყოველდღიურ სას-ტუმროდ. 98 96 89

ქირავდება 2,5-ოთახიანი

გარემორტებული ბინა ოსე-ლიანის ქუჩაზე 5(16), ყველა-ნიირი პირობებით. 200-ად. 98 96 89

სასწრაფოდ გირავდება 2-ოთახიანი იზოლირებული ბინა ავეჯით ან უავეჯოდ თავი-სუფლებს მოედანთან 4000-ად. 98 96 89

ქირავდება 3-ოთახიანი ბინა ევროგერმონტით, ავეჯით, ტე-ლეფონით, ბაკით. ფასი 200. 22 88 08

ვიტრავზე ბინას ვაფა-ფმა-ველაზე ან ნუცუბიძეზე 1500\$-ად. ტელ: 899 970234, მამუკა.

ქირავდება 1-ოთახიანი ბინა მეტრო სამედიცინოსთან. 71

მირაპლავა, ვერაზე, საოფისი (კომერციული)

110 კვ.მ. 3 ოთახიანი ბინა ლოჯით, ქაჩელის ქ. 10, 1 სართულზე, იზოლირებუ-ლი შესასვლელი.

ტელ: 8(99) 51 8007, 94-0196

35 19, 37 40 85

ქირავდება 2,5-ოთახიანი ბინა საჭირო ავეჯით მეტრო "ნერეილთან" 4(9), მუდმივი დღით და შ/აირით. 38 09 88

ვიტრავზე ბინას 3000-მდე. 23 26 20

ვიტრავზე გარემონტებულ 3-ოთახიან ავეჯით, ქალკის ცენტრში. 10 000-დან 15 000-მდე. 95 93 97

მანქანები

ოქიდვა 06 მარკის ჟიგული 06-ის ძრავით, 1977წ. გამო-შვება, მუშა მდგომარეობაში. ფასი 370\$. მისამართი ალაბო, ნურნუბის ქ. №23

ოქიდვა "ტოიოტა-კარიზი" 1980 წლის, 5-ნომქარიანი, 1,6 კუბ.მ. ძრავით, ახალი ტექ-დათავილებებით, 350-ად. 74 22 70

ოქიდვა ტრაქტორი T-100, კარგ მდგომარეობაში. 8(77) 42 79 51, 8(99) 98 97 73 დათოიყე-დება "ვოლგო-440" და "რენაუ-25" ნაწილებად. 8(99) 92 55 57

ოქიდვა "კამაზი" კარგ მდგომარეობაში. 29 83 05

სასწრაფოდ ოქიდვა 1991 წლის ფოსფორისდერი "ფორდ-ესკორტი" დიდალურ მდგომარეობაში (იხ. ფოტო), ძრავა - 1,4; ეკონომიურ (წვა - ხლ 100 კილომეტრზე). ფასი - 2500 დოლარი. ტელ: 899 50 30 13, მაია.

ოქიდვა "ვოლგო-940" ტუ-

რო-დიზელი, 1993 წლის, ტყა-ვით, კონდიციონერთი. 6000-ად (გადარიცხვითაც). 8(99) 54 49 2

შეიქმნ ჟიგულს ბუნებრივ აირზე კარგ მდგომარეობაში. ტელ: 52 09 36; 899104896.

ვიტრავზე. 39-04-40; 8(99) 54-95-06

შეიქმნ "ვოლსი". 31 52 95

სწავლება

მოვაზაშაღე მოსწავლეებს ინგლისურში. 35 45 26

მოვაზაშაღე ინგლისურში სკოლის მოსწავლეებს. შესაძ-ლებელია ბინაზე მისვლითაც. ფასი 30 ლარი. 52 60 60

მოვაზაშაღე მათემატიკაში. 79 87 40

მოვაზაშაღე დანებებითი კლუ-

კომპიუტერული პროგრამების შემსწავლელი ინდი-ვიდუალური კურსები: Win-dows, Word, Excell, Internet, E-mail - 60 ლარი. პროფესიული კურსი - 120 ლარი. Photo shop - 80 ლარი. Pagemaker - 60 ლარი. Adobe-premier - 200 ლარი

მის. ი.ჭავჭავაძის №74, IX სართ. ოთახი - 908. 25-35-48, 23-53-69, (899) 551504

სის მოსწავლეებს ყველა საგან-ში და გერმანულში. 96 92 62

ვაშაშაღე სკოლის მოსწავ-ლეებს და ნებისმიერ მსრუ-ველს ფრანგულში. 73 75 54

მოვაზაშაღე ფრანგულში საფუძვლიანად. 63 37 73

მოსამაშაღებელი კურსე-ბი: ფიზიკა, მათემატიკა, უცხო ენები. პარალელურად შეისწავლება კომპიუტერუ-ლი პროგრამები.

ტელ: 98 76-07

ვაშაშაღე ბავშვებს ფორ-ტუბსაიში. 8 გაცემული 25 ლარი. 53 26 04

მოვაზაშაღე რუსულში და ინგლისურში. შეიძლება ბინა-ზე მისვლით. 57 69 76

მოვაზაშაღე საქართველოს ისტორიაში. 29 83 05

მოვაზაშაღე გეოგრაფიაში და ბიოლოგიაში ინდივიდუ-ალურად, სახლშიწმად და სამე-დიცინო უნივერსიტეტებისათ-ვის, სარეგისტროლოს №14. 93 88 22, 99 08 31

მოვაზაშაღე ფიზიკაში და მათემატიკაში. ერთი საგანი 25 ლარი, ორი საგანი 40 ლარი. 38 48 65, 8(99) 14 94 17

მოვაზაშაღე მოსწავლეებს I-დან VIII კლასის ჩათვლით

ყველა საგანში ბინაზე მისე-ლით. 52 39 89, 8(99) 51 66 89

ვაშაშაღე აბიტურიენტებს ბიოლოგიაში შულავთან ფა-სად. 53 51 06

მოვაზაშაღე მათემატიკაში, ფიზიკაში, ქიმიამ და ბიოლო-გიაში ბინაზე მისვლით. 1 საგა-ნი 25 ლარი. 38 48 65

მოვაზაშაღე მათემატიკაში. 79 87 40

მოვაზაშაღე ინგლისურში კვირამი 3-ჯერ, თითო ინდივი-დუალური საათი. 72 28 57

ინგლისური ენის სპეცია-ლისტ. მოაშაშაღებს მოსწავ-ლეებს ნებისმიერი პროგრამით ბინაზე მისვლით. 94 24 89 შირეია

თსუ-ს ასპირანტი სკოლის მოსწავლეებს მოაშაშაღებს ქი-მიამი. შეიძლება ბინაზე მისე-ლაც. 39 24 77

შევაწადილ გერმანულ ენას შულავთან ფასში. 63 98 03, 8(99) 22 15 16

ვაშაშაღე მათემატიკაში და გერმანულში. ფასი შეთანხმე-ბით. 62 51 84

ოქიდვა "მუსიკესი" -123/ 230. ტელ: 899-15-19-39.

უნივერსიტეტის დექტორი მოაშაშაღებს აბიტურიენტებს ქართულში. 25 22 96

მოვაზაშაღე მოსწავლეებს მათემატიკაში ბინაზე მისე-ლით. 32 79 63

სწავდასწვა

საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია ან. სექ-ტემბერს მარეგისტროლოს სახე-ლობის თეატრში ატარებს IX სა-ერთო კრებას.

დღის წესრიგით განხილული იქნება შემდეგი საკითხები:

1. ასოციაციის 2002 წლის საქ-მიანობის ანგარიში 2. სარევი-ზიო კომისიის ანგარიში 3. ასო-ციაციის წესდებები ცვლილებ-ში და დამატებებში 4. ასოციაციის სტრატეგიული განვითარების ძირითადი მიმართულებების და-მტკიცება (თემატური მსჯელო-ბა) 5. გამგეობის წევრთა კანდიდატების დასახელება 6. სარევი-ზიო კომისიის წევრთა კანდიდატების დასახელება რეგისტრაც-ცია დაიწება 09.00 სთ-ზე.

წევრთა დასწრება სავალდებუ-ლია.

საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია

ოქიდვა ელექტროლუმენი უბანის სახლიდან და ჟურნალებ-ის მხაღილი 1500-ად. 22 19 90

გვესტავილია მცხოვრებო, ხატავიურის, ზღუკების, ლეგზე-ლის - სკოლაში. 8(99) 57 23 03

ვასრავლით ბრტყელი სა-ზურავების საერმონტო-საი-ზურავიო სამუშაოებს მინაქ-სოლით, ტოლით, პიდრის-ზოლით. შეღავათიან ფასად. გარანებით. 62 42 79, 8(93) 31

97 28

ოქიდვა სახარატო ჩარჩი.

600 ლ. უქანგავი ფოლადის ბა-კი და მინისსქელი. 60 05 06

ოქიდვა რუმინული სასადი-ლოს დესაო. 52 99 85

ოქიდვა რკინის მესერი, სიგრძე 10,50, სიმაღლე 1,20. 100-ად. 69 88 79, 52 90 67

ოქიდვა სასადილო რენე-სანსი 1987 წელს გამოშვებუ-ლი. 69 62 50 ნინო

ოქიდვა საძინებელი "ელ-ფეხელი". 69 62 50

ოქიდვა რკინის სამდიცი-ნო კარადა და ხელის საკერავი მანქანა "ზინგერი". 25 36 53 - საღამოს

ოქიდვა ბავშვის სარბილი და საშარეულოს დაბალი, ინდივი-სკამები, ახალი. 34 77 79

ოქიდვა გველის ტყავი, გა-მყვანილი, სიგრძე - 4,30 სმ, სიგანე - 0,40 სმ. 34 77 79

ოქიდვა შემოსასვლელის ახალი კარადა. 34 77 79

ოქიდვა ქსეროქსი "რიკო". 99 04 16

ოქიდვა ანტიკარული კარ-ჩის სათამაშო მაგიდა 4 საგარმ-ლით, დესაო და სარკე. 99 04 16

ოქიდვა რუმინული სასადი-ლო D-710-ის გორკა და დესაო. 53 53 16 ინგა

ოქიდვა ხის კარ-ფანჯარა, ნაბილს - 60, ნინფრეინი 50 ლა-რი, ჩეენი ტანსპორტრებით და მონტებით. 78 21 12 საღა-მოს

ოქიდვა ამერიკული "მორ-გან-ტელიორის" ფირმის ქა-ლის აბრუშების "პიგამი" და საბანკეტო კაბა. 39 62 57 სა-ღამოს

ვიმუშავებ დამლაგებლად ოჯახში. 76 03 59

რაზგი

"საქართველოში რაზგი აღარ იარსებავს"

დოიჩტრი ოპოლადი

ქართული რაზგი გადამწყვეტ მომენტს მოუახლოვდა. ეროვნულ ნაკრებს მსოფლიო თასამდე ორი ნაბიჯი ამორებს. პირველი ნაბიჯი 28 სექტემბერს უნდა გადაიდგას - ირლანდიაში საქართველოს ნაკრებს ელიან. ამ შეხვედრის წინ საოცარი, პარადოქსული სიტუაცია შეიქმნა. "ზორჯალოს-ნებს", რომელთაც უკანასკნელ წლებში მხოლოდ რამდენიმე ადამიანი დაესმარა, ირლანდიაში გასამგზავრებული თანხა არა აქვთ. პრეტანეთში ჩასვლა კი იმისთვის არის აუცილებელი, რომ საქართველო-რუსეთის მატჩი შედგეს. რუსეთთან გამარჯვების შემთხვევაში (თუ რუსები კრასნოარსკში ირლანდიასთან წააგებენ, რაც აუცილებლად მოხდება, რადგან რაზგბიში სენსაციები თითქმის არ ხდება), საქართველოს ნაკრები მსოფლიო თასზე იასპარეზებს, რასაც ქვეყნისთვის უდიდესი პოლიტიკური მნიშვნელობაც ექნება. დღემდე რაზგის კავშირი ნაცნობობით, ცალკეული პირების, ურთიერთობების წყალობით გადიოდა ფონს და აქამდე მოაღწია. დღეს კი ყველა რესურსი ამოიწურა. 28-მდე 6 დღეა დარჩენილი. რაზგის კავშირის თავგუდომარე ზიძინა გეგვიძე ტელეკომპანია "რუსთავი 2"-ის დილის პროგრამაში სტუმრად იყო მოწვეული. გადაცემის მსვლელობისას კიდევ ერთხელ დადასტურდა, რომ ქართველები ქართული რაზგის ერთგული არიან. ერთმა მაყურებელმა სიტუაციიდან გამოსავალი იპოვა: ქარ-

თველი გულშემატკივარი მზადაა, თითო ლარი მაინც გაილოს და ეროვნულ ნაკრებს მსოფლიო თასისკენ გაუხსნას გზა. დღეს, გასაგები მიზეზებისა და სათანაპო სახეობებში გაუთავებელი დამარცხების გამო, ქართველი გულშემატკიერის გულის მოგება ძალიან ძნელია. მორაგბეებმა კი, თავიანთი თამაშით, უდიდესი პატივისცემა დაიმსახურეს. მაგალითად, გუნდის კაპიტნის, ცაბაძის თავდადებაც კმარა. "ლეონისომ", რომელმაც ხერხემლის მძიმე ტრავმა მიიღო, სოროლს ულტიმატუმი წაუყენა - ის კატეგორიულად ითხოვდა მოედანზე დაბრუნებას, წინააღმდეგ შემთხვევაში, სპორტდინად წასვლით იმუქრებოდა. ფრანგი მწვრთნელი იძულებული გახდა, ცაბაძე მოედანზე შეეშვა. ეს ყველაფერი ქართველი გულშემატკიერის თვალწინ მოხდა.

64 ათასი დოლარი

ზუსტად 64 ათასი დოლარია საქირი იმისთვის, რომ საქართველოს ნაკრები ირლანდიაში გაემგზავროს, შემდეგ დაბრუნდეს, რუსეთთან მატჩისთვის მოემზადოს და 13 ოქტომბერს მსოფლიო თასისთვის საკუთარ მოედანზე იბრძოლოს. "ეს მინიმალური თანხაა, - განაცხადა ზიძინა გეგვიძე, - ევროპის ქვეყნებში, მათ შორის ირლანდიაშიც, დაახლოებით ამდენ თანხას ერთი მორაგბის მოსამზადებლად ხარჯავენ. ნორმალური სახელმწიფოს მთავრობა საკუთარ პრესტიჟზე რუწავეს. მსოფლიოს საფეხბურთო ჩემპიონატამდე სენეგალის შესახებ ძალიან ცოტა ვიწმემ თუ იცოდა. დღეს საქარ-

თველოში ბავშვებმაც კი იციან ამ ქვეყნის შესახებ. იმიტომ რომ სენეგალის ნაკრებმა მსოფლიო ჩემპიონატზე თამაშის უფლება მოიპოვა. ნუთუ ახსნა სჭირდება იმას, რომ მსოფლიო თასზე მოხვედრა ქვეყნის პრესტიჟს აამაღლებს. აქამდე პირადი კონტაქტებით, მეგობრების დახმარებითა და სხვა ხერხებით გავდიოდით ფონს. დღეს კი უმძიმეს სიტუაციაში ვართ. დეპარტამენტი ისე გვეზმარება, როგორც შეუძლია, მაგრამ ის თანხა ბოლეთებისთვისაც კი არ არის საკმარისი."

საქართველი-რუსეთი: სამი მოგება, ერთი ფრე

"ჯგუფის უდავო ფავორიტი ირლანდიაა. პრიტანელებს ვერც რუსები მოუგებენ და ვერც ჩვენ. რუსეთის ნაკრები, მიუხედავად იმისა, რომ კრასნოარსკში თამაშობს, განწირულია. ასე რომ, ყველაფერი თბილისში გადაწყდება. ჩვენი ნაკრები რუსების წინააღმდეგ წარმატებით თამაშობს. საქართველომ სამჯერ მოიგო, ერთი მატჩი კი ფრედ დასრულდა. აქედან გამომდინარე, მორაგბეები ფსიქოლოგიურად მზად არიან. დღეს ჩვენ არ უნდა ვფიქრობდეთ თანხაზე, მგზავრობაზე. გუნდში დაბაძული სიტუაცია. თანხები ძეგბის გამო, თავად რაზგი უკანა პლანზეა. მე უკვე იმაზე ვფიქრობ, რუსეთთან მატჩის დროს გული არ გამიხადვს. ვითხოვთ ერთადერთ რამეს - მოგვეცით რუსეთის ნაკრებთან თამაშის საშუალება."

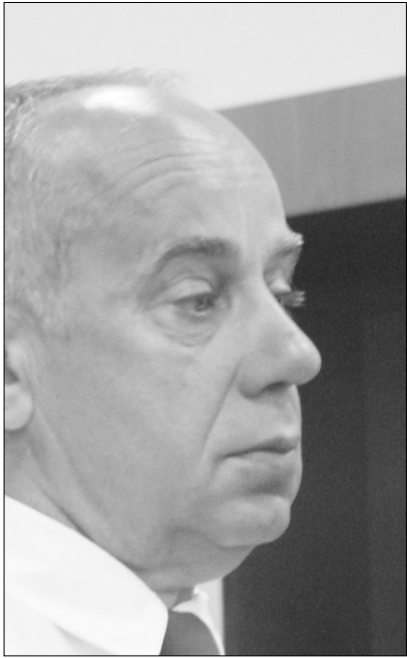
ფხვხართი

შუშაკი საფხვხართო თავეოყვაროზას გვიზრუნავს

მიხეილ აბიშვილი

"იყო შუშაკი და კომპანია" გუმინ, დილის რვა საათზე ჩამოფრინდა ჩეხეთიდან. "დინამოს" ევროპულ რელსებზე" გადაყვანის მსურველმა მწვრთნელმა, დალოლობის მიუხედავად, ეტიკეტი არ დაარღვია - იმავე დღეს გამართულ პრესკონფერენციაზე ანგარიში ჩააბარა მასმედიას და საზოგადოებას.

"თამაშის ხასიათიდან გამომდინარე, კიდევ ერთხელ დაგრწმუნდი, რომ "სლოვანი" მაღალი ევროპული კლასის გუნდია. სწორედ ჩრდილოეთ ჩეხეთის ამ პროვინციულმა გუნდმა დაარღვია დედაქალაქის კლუბების – "სლავიასა" და "სპარტას" ჰეგემონია და ქვეყნის ჩემპიონი გახდა. ბოლო ერთ წელანდში ლიბრეციელები უფვას თასის წინა გაათამაშების მეოთხედფინალში გავიდნენ. ამ ტურნირში მათ ერთიმეორის მიყოლებით გამოიშთეს გათამაზბიდან "ლიონი", "მალიორკა" და "სელტა", ხოლო მეოთხედფინალურ ეტაპზე გერმანულ "ბორუსიას" ვეღარ აჯობებს. წლეულს "ლიბრეცის" უიარაუნდნადი დაპირისპირება ჰქონდა იტალიის "მილანთან". ამით იმის თქმა მინდა, რომ, ჩვენიან მფარეებით, "სლოვანს" მაღალ დონეზე თამაშის გაცილებით დიდი გამოცდილება აქვს. ის უპირატესობაც, რომელსაც ამ გუნდმა "დინამოსთან" პირველ ტაიში მაღლწია, სწორედ ამ გამოცდილების შედე-

იყო შუშაკი აბო ბალაქიშვილი, ფრთაგია", - განაცხადა ხორვატმა სპეციალისტმა. ამასთან, შუშაკმა ისიც აღნიშნა, რომ, ტერტორიული უპირატესობის მიუხედავად, "დინამომ" შეძლო მეტოქის თავდასხმის ხაზის საიმედოდ ნეიტრალიზება და გვარამაძის კართან სახიფათო მომენტები არც იქმნებოდა. ხოლო ის ორი გოლი, რომელიც "დინამომ" შეხვედრის პირველ ნახევარში გაუშვა, სწორედ საერთაშორისო შეხვედრების პრაქტიკის უქონლობის ბრალია.

ბერმანელეზმა ჰავრი სუსტ მიტოქიზოზა იყარა

ინოო პირაველი

ჩემპიონთა ლიგის მღელვარე ბატალიების შემდეგ საფეხბურთო სამყარომ უფვას თასის მფარეებით მოკრძალებული, მაგრამ არანაკლებ სანტიერესო მატჩები იხილა. ლიგისგან განსხვავებით, უფვას თასზე დაპაჯურებლად ითამაშეს გერმანულმა კლუბებმა და მეტწაკლებად ჩამორიცხეს ის სირცხვილი, რაც ბუნდესლიგამ "ბორუსიას", "ბაიერისა" და "ბაიერნის" მატჩებით განიცადა. შესანიშნავად ითამაშა გელზენკირხენულმა "შალკემ", რომელმაც სტუმრად მოუგო ბელარუსის "კომეტს". კარგი სტატუსი აიღო დონეცკში მოთამაშე ბრემენის "ვერდერმაც", რომელმაც ორბერთიანი უპირატესობა ვერ შეინარჩუნა და "შტატალურგიანს" ფრეს დასჯერდა. "შტუტგარტმა" კი გაუვირჩია არასტუმართმოყვარეობა გამოიჩინა და ლატვიის "ვენტსპილსი" ოთხი გოლით "დასაჩუქრებული" გაუშვა შინ. გერმანელები უფრო დიდი ანგარიშითაც გამიარჯებდნენ, ბალაკოს პენალტი ზუსტად რომ დაერტყა. ბერლინის "ვერტას" რამდენიმე წამყვანი ფეხბურთელების კარგე შეწვთა მოტოხანდის და, ალბათ, არც გასაკვირია, რომ "პფერნაიში" ვერ დაამარცხა. საერთო ჯამში, თითქმის ყველა გერმანული კლუბი კმაყოფილი დარჩა მატჩის შედეგით.

ეზე სანდი ("შალკე"): "მშვენიერ გუნებაზე ვარ. სტუმრად მოგება და დუბლის შესრულება ზუმრობა ზომ არის. რა თქმა უნდა, დარწმუნებული ვიყავი, რომ "გომელს" დაგამარცხებდით, მაგრამ ოთხ გოლს თუ გავიტანდით, არ მეგნა. ახლა მეგვიძილა, მშვიდად ვიფიქროთ მომავალ მატოქზე."

ფერეი ლისტემი ("ვერდერი"): "ფრე მეტოქის მოედანზე არც ისე ცუდი შედეგია, მით უმეტეს, რომ ორი გოლი გავიტანეთ და განმეორებითი მატჩის წინ სერიოზული უპირატესობა გვაქვს.

ეზე სანდი

მუნებული ვარ, ბერლინში მატჩი სულ სხვანაირად წარიმართება და მომდევნო ეტაპზე გავალთ."

უკმაყოფილება არც იტალიელებს ეტკობოდათ, მიუხედავად იმისა, რომ სამი კლუბიდან მხოლოდ "ლაციომ" გაიმარჯვა. "კიევი" და "პარმა" სტუმრად თამაშობდნენ და ბელგრადიდან მოსკოვიდან ჩამოტყანილი ფრე მათ დამაკმაყოფილებელ შედეგად ჩათვალეს.

რომში კი ტფორზები ლამის ჭკუიდან შეიშალნენ. მართალია, "ლაციოს" მეტოქე არც ისე ძლიერი ბერძნული "ესპანინი" იყო, მაგრამ ამ გამარჯვებამ რომაელები მინც ძალიან გაახარა და იმედი ჩაუსახა, რომ დეკონდორებული "ლაციო" ისევ შეძლებს ევროპულ კლი-

ფელიქს მაგათი

"რაზგი აღარ იარსებებს"

"თუ ირლანდიაში ვერ წავალით, საქართველოში რაზგი აღარ იარსებებს. მე არ ვაჭარბებ. ბრიტანეთში უკვე გველოდებიან - დაიბეტადა აფიშები, იყიდება ბილეთები. ირლანდიელებს ვერც კი წარმოუდგენიათ, რომ გუნდს, რომელსაც მსოფლიო თასზე მოხვედრის პრეტენზია აქვს, შეიძლება გამგზავრების პრობლემა შეექმნას. მათ ვერ წარმოუდგენიათ, რომ არსებობს მთავრობა, რომელიც ეროვნულ ნაკრებს უცხო ქვეყანაში რაგბის სათანამოდ ვერ გაამგზავრებს. წყალში ჩაიყრება უამრავი ადამიანის, სპორტსმენის შრომა და უკვალოდ გაქრება ყველაფერი ის, რასაც უკანასკნელ წლებში დიდი გაჭირვებით მივაღწიეთ."

სასწაულები ხდება

ოპტიმისტური დასასრულისგან, რომელიც გამოიხატება ფრაზებით: "იმედი გვაქვს", "მოვუწოდებთ ბიზნესმენებს" და ასე შემდეგ, თავს შევიკავებთ. საქართველოს ნაკრები აუცილებლად გაემგზავრება ირლანდიაში და საკუთარ მოედანზე მიიღებს რუსეთს. ვთქვათ, ყველაფერი მოგვარდა და საქართველოს ნაკრებმა ირლანდიაში თამაშა, შემდეგ რუსეთს მოუგო და მსოფლიო თასზეც გავიდა, მაგრმ ქვეყანაში შექმნილი სიტუაციიდან გამომდინარე, ეს წამდელი სასწაული იქნება. სასწაულები ზომ ხდება...

გვიზრუნავს

შეხვედრამდე საკმარისი დროა დარჩენილი იმისთვის, რომ ჩვენი ხარვეზები გამოვასწოროთ და მოიფიქროთ ის, თუ როგორ გამოვიყენით მეტოქის სისუსტეები", - ზოგადად გაგავანდო გეგმები შუშაკმა.

როგორც მთავარმა მწვრთნელმა გვითხრა, ამ მატჩს ევროპელი სელექციონერებიც დავენებდნენ თვალყურს და სულ მალე შეიძლება გაჩნდეს ინფორმაცია ამა თუ იმ დინამოელის რომელიმე უცხოურ კლუბში მიწვევის თაობაზე. "ჩვენ ერთი და ორი დღისთვის არ ვქმნით გუნდს. ჩემი მიზანია, თბილისის დინამო" გახდეს ისეთი გუნდი, როგორც მის ტრადიციებს მეფფერება. ქართველი გულშემატკივარი ამას წამდვილად იმსახურებს. ამიტომაც გუნდის ხელმძღვანელობასაც და მწვრთნელებსაც არჩეული გავქვს გეზი, რომლიდანაც არ გადავუხვევთ. ახლო მომავალში "დინამოდან" არავინ გაიყიდება. პირქით, ჩვენ ყველა საშუალებას გამოვიყენებთ გუნდში ახალი ნიჭიერი ფეხბურთელების მოსაზიად. იგივე აზრისა არაით ჩემი ფეხბურთელები", - განაცხადა ქართული ფეხბურთის ხორვატმა პატრიონტმა, რომელმაც აბასრულ ერთ წელანდში ქართველ ფეხბურთს უკვე ბევრი სიკეთე მოუტანა. ყველაფერის რომ თავი დავანებოთ, ამ კაცის წყალობით ქართველობა საფეხბურთო თავმოყვარეობას იბრუნებს.

ლუიჯი დელ ნერი ("კიევი")

ლუიჯი დელ ნერი ("კიევი"): "ცრენა ზეგზა" დიდი ტრადიციების მქონე, სახელოვანი გუნდია. მართალია, ბოლო დროს ცოტა დაქინდა, მაგრამ მაინც ძალიან უხერხული მეტოქეა. ასეთ გუნდთან ფრე საპატიო შედეგად მიმანჩია. ენახოთ, რა მოხდება ვერონაში, როცა სერბებს საკუთარ მოედანზე მივიღებთ."

როზერტო მანჩინი

ჟიდაოზა

კარგი სტარტი ცუდად დასრულდა

ბიზა ბარასაშვილი

რუსეთის დედაქალაქში ბერძნულ-რომაული სტილით მოჭიდავეთა საუკეთესო წაწილმა მოიყარა თავი. მსოფლიოს უძლიერეს ფალავანთა შორის არიან ქართველი მოჭიდავეებიც, რომლებიც მძიმე წონის გარდა, ყველა წონით კატეგორიაში იასპარეზებენ. ბერძენ-რომაელთა უმთავრეს ასპარეზობებს ცსკა-ს სპორტული კომპლექსი მასპინძლობს. ჩემპიონატის პირველი დღე გუმწინ სამ წონით კატეგორიას – 55, 66, 84 დაეთმო. 47-ე მსოფლიო ჩემპიონატზე არაერთი სახელოვანი ფალავანია, თუმცა გულშემატკივართა გულისყური პირველ რიგში 84 კილოგრამი წონითი კატეგორიისკენაა მიყრობილი, სადაც შევიბრების ყველაზე ტიტულოვანი ფალავანი ოლიმპიური თამაშებისა და მსოფლიო ჩემპიონატების ორ-ორგზის გამარჯვებული, ექვსგზის ევროპის ჩემპიონი, თურქი პაშაზ ერლეთია ასპარეზობს. ამავე წონაში ჩვენც გვყავს ტიტულოვანი ფალავანი. მუხრან ვახტანგაძე სიდნეის ოლიმპიური თამაშების ბრინჯაოს და შარშანდელი მსოფლიო ჩემპიონატის ოქროს მედალოსანია. მუხრანმა კარგად აიღო სტარტი და პირველი წრის შეხვედრაში უნგრელ შანდორ ბარეოშს საკმაოდ იოლად – 5:1 სძლია. ქართველმა ფალავანმა ტიტულის შესანარჩუნებლად კიდევ ერთი ნაბიჯით წაინა, როდესაც იმავე ანგარიშით ხალოჩა წაგებულს

ბერძენ აგრამის დიმიტროს დაატოვეზინა და შემდეგ წრეში გავიდა. საშწუხაროდ, მერვედფინალური ორთაბრძოლა ეგვიპტელ მოპამედ ფაბდისისთან ვახტანგაძისთვის საბედისწერო გამოდგა. მსოფლიოს ექს ჩემპიონმა ეგვიპტელთან 0:4 წააგო. მსოფლიო ჩემპიონატა კარგად დაიწყეს არაკლი ჭოჭუამ (55კგ) და მანუჩარ კვირკველია მაც (66კგ). ჭოჭუამ მას შემდეგ, რაც პირველი წრის შეხვედრაში დაისვენა, მეორეში დანიელ ანდერს ნიბლომ 6:2 მოუგო. მან მესამე წრეშიც იყრილა და ამჯერად უზზეყ კამოლ ხოლმატოვს ანგარიშით – 8:5 სძლია, თუმცა ეს იყო და ეს. მერვედფინალში მეორე ქართველი ფალავანიც გამოვიტია ასპარეზობას, ჭოჭუა ირანელ ჰასან რანგრაზთან 4:13 დამარცხდა. ამათზე ნიშ კვირკველია წავიდა და მედლის მოპოვების რეალური შანსი გავგეჩნდა. მოიგო პირველი წრის შეხვედრა, მაგრამ ამისთვის საკმაო ოფლის ღვრა დასჭირდა. ბელარუს ვიტალი ჟუტთან პაუერობა გარდამავალი უპირატესობით მიმდინარეობდა, თუმცა გამარჯვება ქართველს ხვდა (5:4). მეორე წრის გამოტოვების შემდეგ კვირკველია ბერძენ კონსტანტინოს არკოუდეას დაუპირისპირდა. პირველი ორთაბრძოლისგან განსხვავებით, აქ ქართველ მოჭიდავეს აღარ გასჭირვებია და ეს ტექნიკური ქულებიდანაც ჩანს – 7:0. მეოთხედფინალურ პაუერობაში კვირკველია ბულგარელ ნიკოლაი გერგოვს დაუპირისპირდა და ისევ გამიარჯვა – 8:2.

როზბართი

CARTU LADES OPEN: ფაჰორიტოა მიძივა დღა

ინოო პირაველი

ერთეულთა თანრიგი ნახევარფინალი
გაბრიელა ნავრატოლუვა (*ჩეხეთი*) – მაკა ჩახნაშვილი (*საქართველო*) 6:2, 6:1

კატარინა დამკოვინი (*იუგოსლავია*) – სკარლეტ ვერნერი (*გერმანია*) 6:3, 5:7, 6:2

წყვილია თანრიგი ფინალი
გაბრიელა ნავრატოლუვა, ევა ბირნერივა (*ჩეხეთი*) – მაკარა კონდრატიევა, გულნარა ფატხეტდინოვა (*რუსეთი*) 6:4, 6:0

გუმინდელმა მატჩებმა კიდევ ერთხელ დაამტკიცა, რომ თანამედროვე ქალთა ჩოგბურთი საოცრად ძალისმით ქალი გახდა - თუ ფიზიკურად გამძლე არ ხარ და ძლიერ დარტყმას არ ფლობ, კორტზე არაფერი გესაქმება. ზემო დილიდანვე დაიწყო, როცა ცენტრალურ კორტზე ერთმანეთის პირისპირ ჩახნაშვილმა და ნავრატოლუვა წარსდგნენ. ეს მატჩი 12 საათზე უნდა გამართულიყო, მაგრამ, სხვადასხვა მიზეზის გამო, ათი საათისთვის გადაიტანეს, რაც, როგორც შემდგომ გაირკვა, ქართველი ჩოგბურთელისთვის საბედისწერო აღმოჩნდა. როგორც ჩახნაშვილის გულშემატკივრები ამტკიცებდნენ, მაკამ გამოძინება ვერ მოასწრო და კორტზე ოღანე მიღუწებული გავიდა. ნავრატოლუვას კი უძლიობისა არაფერი ეტყობოდა. ჩვენმა პირველი მატჩი იოლად მოიგო. ქართველი გულშემატკივრები იმდეს არ კარგავდნენ, რომ მაკა შეძლებდა სიტუაციის გამოსწორებას, მაგრამ... რაც კორტზე მოხდა, იმის ახსნა ვერავინ მაკა ჩახნაშვი-

მოკლად

ველისპორტი. ესპანეთის ტრასებზე "ფულტას" მე-12ეტაპი გაიმართა. რბოლის ყველაზე გრძელი დისტანცია (სიგოვიადან ბურგოსამდე - 210,5 კილომეტრი) იტალიელი ალესანდრო პეტაკის გამარჯვებით დასრულდა. რბოლა მძიმედ მომავსველი გამოდგა. პელოტონი ერთ დიდ ჯგუფად მიიღოდა და იტალიელმა მრბოლმა მხოლოდ ფინიშზე მოახერხა, გერმანელი ერიკ ცაბელიასა და თანამემამულე ანჟელო ფურულისთან ერთად. საერთო ჩაფვლით ლიდერის ყვითელ მალსურას ესპანელი ოსკარ სევილია ინარჩუნებს.

ოლიმპიადი. ინგლისის ქალაქ საუტსტეტონში, როგორც ჩანს, ახალ ტიტანიკს აგებენ. საქმე ის არის, რომ ათენის 2004 წლის ოლიმპიური თამაშების საორგანიზაციო კომიტეტის მიერ გავრცელებულ პრეს-რელიზში ნათქვამია: ოლიმპიური თამაშების 13 ათასზე მეტი სტუმარი კრუიზისთვის განსუთენილ 11 კომფორტულ ლინერზე მოთავსდება და პირეის პორტში დაიდებს ბინას. ამ კოლექციის მარგალიტი გახდება მსოფლიოში ყველაზე ძვირფასი და სრულყოფილი მცურავი სასტუმრო queen mari II, რომელიც საუტსტეტონში აგება და 2004 წლის იანვარში იქნება მზად. ზომადღე (სიგრძე 345 მ, სიგანე 80 მ) იქნება 173 ლუქსი, 1137 ჩვეულებრივი ნომერი, 15 გემბანი, 10 რესტორანი, 14 ბარი. უზარმაზარი ლანინერი, რომლის ლიერებულება 800 მილიონი დოლარია, თავისუფლების ქანდაკებაზე მაღალი და ეიფელის კოშკზე 19-ჯერ მძიმე იქნება. უნიკალური სასტუმრო-ხიზაღდის გვერდით, ძირითადად, ოთხ და ზუთთვარსკვლავიანი კიდევ 10 საკრუიზო ლაინერი განთავსდება და ოლიმპიადის 13 280 სტუმარს და ეკიპაჟის 5 000-მდე წევრს უმასპინძლებს.

მათთვის პირეის პორტის სამკილომეტრიანი ზოლი საფრთხეა. ტურისტების დარდა, მცურავ სასტუმროებში სხვადასხვა ქვეყნის ოლიმპიური კომიტე-

ტის დღეგაცეიბი და ფრანგი ჟურნალისტები განთავსდებიან.

კალათაშურთი. "სიეტლ სუპერსონიქსი" მსუბუქმა ფორვარდმა რამარდ ლუისმა თავის კლუბთან გააფორმა ახალი. 7-წლიანი კონტრაქტი, რომლის თანახმად კალათაშურთელი 60 მილიონ დოლარს მიიღებს. თუ ამ თანხას პრემიებსაც დაემატებთ, საერთო ჯამში, ლუისის ყულაბში, მესაძლია, 75 მილიონი აღმოჩნდება. რამარდ ლუისი 23 წლისაა და NBA-ში უკვე მეოთხე სეზონს ატარებს. სკოლის დამთავრების შემდეგ, 1998 წელს, ის "სიტლსმა" დრადტის მეორე ნრეზე, 32 ნომრად აიყვანა. იმ დრომდე მოყოლბული, ლუისმა 251 მატჩი ჩაატარა. მისი მონაგარი ერთ მატჩში, საშუალოდ, 12,2 ქულა და 5,6 მოხსნა იყო. 2000-2001 წლების სეზონში ლუისის სამქულიან ტყრცნებში მე-9 შედეგი ჰქონდა. ახალგაზრდა ფორვარდისთვის მარშანდელი სეზონი ყველაზე მთამებდავი გამოდგა. მის ანგარიშზე, საშუალოდ, 16,8 ქულა და 7 მოხსნა იყო. ბოლო მონაცემით, ლუისი გუნდის საუკეთესო კალათაბურთელი გახდა. "სიეტლი ის ქალაქია, რომელშიც ჩემი საერთოელი კარიერა დაიწყო და რომელშიც კარიერის გაგრძელება გადაწყვიტე. ვიმარტო, აქ ჩემს სპორტზე კარიერას მომავალი აქვს", - განაცხადა ლუისმა.

ფირმულა 1. ლევენდად ქვეული "ფერარი" მარსზე დაიდებს ბინას. "როსო კორსას" წითელი საღებავი, რომლითაც "ფერარის" ბოლიდები შედებილი, კოსმოსური ხიზმადლით პლანეტა მარსზე გაიგზავნება. გუნდის პრეს-სამსახურის ინფორმაციით, საღებავი სპეციალურ კოლბებში ჩაიღება და მარსზე ევროპის კოსმოსური სააგენტოს უახლოეს ექსპედიციას გაჰყვება. წითელი საღებავი, რომელიც "ფერარის" სიზმლო გახდა, სხვა პლანეტაზე 10 800 კილომეტრი საშიში სიჩქარით გაფრინდება, ანუ 30-ჯერ უფრო სწრაფად, ვიდრე ლევანდარული გუნდის ყველაზე სწრაფი ბოლიდი.

ამერიკული აქცენტი, დიდი კინო და ნათელი იმბრუღია

ავსტრალიელ ნატალი იმბრულის პოპულარული ანსერდოს კვდა. თავიდან ის მთელ ავსტრალიას უყვარდა, როგორც ტელესერიალების ვარსკვლავი. თუმცა, საპნის ოპერა იმბრული ასეთის მხოლოდ ეივარეული ქობის ერთი საფეხური აღმოჩნდა. ლონდონში გადასახლების შემდეგ, თავი რთრჩინა, მან სიმღერების წერა დაიწყო. შემდეგ მუსიკალურ წრეებში საჭიროადადამაინებელი გაიცნო და პირველი სიმღერის ჩანგრა გა მოახერხა. **Tom** მალე მიტღად იქცა, იმბრულია კი - პოპვარსკვლავად. მისმა პირველმა ალბომმა **Left in the Middle** მთლიანად უზარმაზარი ავიტიტაჟი გამოიწვია, გაიყვდა ალბომის ექვსი მილიონი ეგზემპლარი. მას შემდეგ მთელრალმა რამდენიმე პრესტიჟული ჯილდოც მოიპოვა, გამოშვებ კიდევ ორიოდ წარმატებული სინგლი და ალბომი. ახლანეს კი მუშაობა დასაწყისულა მუსიკალურ ვიდეოზე **Beauty on the Fire**, როგორც ბაპამის კუნტულბუნა გადაიღეს.

თუმცა, როგორც ჩანს, ამინდურლი წარმატებები იმპერია პრესენტოვ კმეკორელები. ტელესერიალების და მუსიკალური სამუშაოების დაკავშირების შესახებ, ის პოპულარობის მოპოვებისას კინემატოგრაფში ცდილობს. "ყველასასა და ზინი და უნისი, რომ აქამდე მუსიკასა და მინერალ და ექსოთის არ მეცალა, მაგ-რამ მხოლოდ დაუფუძელ ვარ. მსახიობი-რა მაქვს", - აცხადებს მომღერალი და რეჟისორი. "მეცხადებს კოლეგები, რომლებიც აქამდე ავსტრალიელი კოლეგის გაი პირის მსახიობის ისტეგრია პრესენტოვს დაუფუძელა ავსტრალიური საზღვის ბაჟი-ბის მსახიობი იყო, მაგრამ შემდეგ ჰო-ლივუდში იყვნენ, როგორც ჯეიმს ლი. დღეს ვიცი ობიტონი, როგორც დიდი LA."

ნატალი იმბრუღია.

Confidential-ის ვარსკვლავს.

იმბრულია კი მიზნის განხორციელებას უკვე შეუდგა. ის ლოს ანჯელესში გადასახლდა და კერძო მასწავლებელიც აიყვანა, რათა როგორმე თავისი ავტორული-ლონდონური აქცენტით ამერიკულად აქციოს და ჰოლოუდული რეჟისორების მოხიბლვა უფრო იოლად

შეძლოს. მისი პირველი კინო-პროექტი თრილერი "ინგლისელი ჯონია". ფილმმა რეჟისორი პიტერ ჰოუიტი იღებს. იმპრუსიას პარტნიორობას უწევენ ჯონ მალკოვიჩი და როან ატკინსონი. "ინგლისელი ჯონი" დიდ ეკრანზე 2003 წელს გამოვიდა.

პირველად იღებენ, მაგრამ მას რეჟისორებთან მუშაობის გამოცდილება მაინც აქვს. იმბრულია მუშაობდა ფილმების Y Tu Mama Tambien და Mr. Deeds მუსიკალურ გადორმებაზე. ხოლო ავსტრალიელი ტელერეჟისორებთან იმასაც ამტკიცებენ, რომ ნატალი საკმაოდ ნიჭიერი მსახიობია.

ორმაგად სასიხარულო ამბავი

ბავშვებზე მეტად დიდები (და განსაკუთრებით კი, ჟურნალისტები) ნუხანდენ, რომ ჯერ როულინგი დანაშაულებს ასრულებს ვერ ახერხებდა და ჰარი პოტერის ახალი ნიჟის შესახებ არაფერი იყო ცნობილი. თუმცა, გუშინ მთელმა მსოფლიო პრესამ ერთსულოვნად გაიხარა, როცა გაირკვა, რომ როულინგმა, რო-

გორც იქნა, მოიგო სასამართლო პროცესი და თან, მეორე ქმრისგან ბავშვს ელოდება.

სასამართლოში როულინგს უჩიოდა მწერალი ნენსი სტოუფერი, რომელიც ამტკიცებდა, რომ როულინგმა „ჰარი პოტერისთვის“ გმირები და ცალკეული ფრაზები მისი წიგნიდან მოიპარა. თუმცა, სასამართლომ სტო-

უფერის ბრალდება უსაფუძვლოდ
(ვნო და როჟლინგი გაამართლა).

მწერალი აცხადებს, რომ ახალი ნიგნის შეფერვებაზე გარკვეულწილად ამ გაუთავებელმა სასამართლო პროცესებმაც იმოქმედა. სტრუქტურის გამო, როდინიგი წერაზე კონცენტრირებას უფეროთი ახერხებს. თუმცა, გამარჯვების შემდეგ ის მკითხველს დაპირ-

და, რომ ნაწარმოებს სულ მალე დაასრულებს. "ზუსტი დრო ჯერ არ მინდა გითხრათ, რა ვიცი, რა დღეა, იქნე ავტობუსი დამეფახოს და გავგეზო მამეშალის. მაგრამ გარწმუნებთ, რომ უკვე ყველაფერი თითქმის დასრულებულია. რამდენიმე დეტალია დარჩა". ასე რომ, ჰარი პოტერის მეხუთე ისტორია გაყიდვაში მართლაც მალე გამოვა.

სკანკონი

[illegible]

გაზეთი **24** საათი

9 საქმეგზიდან

გაძლევთ საშუალებას გამოავიწყოთ უფასო განცხადებები
ბინების, აბარაქების, მანქანების, ავეჯის
ყიდვა-გაყიდვისა და მომსახურების შესახებ.

მომზადებული ინფორმაცია ტელეფონით:
98 86 43 53 76 43 (9.00-22.00)

შაჰინშაჰ ალა-მაჰმად-ხანის ახალი - უტყუარი იკონოგრაფიული მასალის მოპოვებამ ორდენის პირველი პროექტის მნიშვნელოვანი ცვლილება გამოიწვია.

აბალი აღწერილობა: ორდენი ორი - განსხვავებული მასალის დეტალისაგან შედგება ა. მიწაქვეშა უნიკალური ტექნოლოგიით შესრულებული ოფიციალური პორტრეტის და ბ. ძვირფასი ლითონის (ოქრო, პლატინა, ვერცხლი) ყავარათა ეპოქის სტილით შესრულებული დეკორით დამშვენებული მოჩარჩოებისაგან.

ორდენი დამუშვენებულია 5-5 ძვირფასი ქვით.

სტატუტი უცვლელია.

ნარმოუდგენელი გამოსმა-
ურება გამოიწვია ჩვენი გაზე-
თის ინიციატივამ, დაარსდეს
"ალა-მაჰმად-ხანის" ორდე-
რედაქციამ მიიღო უამრავი ნე-
რღი-ვაიმობამურება, წინადა-
დებები; მკითხველებმა ორდე-

ნის მომავალ კავალერთა კან-
დიდატურებიც კი დაასახელეს.

განსაკუთრებით გაგვახარა დიდი ბრიტანეთიდან მიღებული ელექტრონულმა ფოსტამ. აი ბარათის შინაარსიც:

"ბატონო ედუარდ (ავტორს

ჰგონია, რომ ჩვენი გაზეთის
რედაქტორიც ე. შივარდნაძეა.

- რედ.), დიდი სიამოვნება მომანიჭა ჩემი წინაპრის ნახატის თქვენს გაზეთში პუბლიკაციამ; თუმცა აღსანიშნავია, რომ იგი ჩემი დიდი პაპის პაპის

ცნობილი ნამუშევრის საკმაოდ ტლანქი ასლია.

მე მაქვს საშუალება, მოგა-
წოდოთ ა.მ.ხანის პორტრეტის
დედნის უნაკლო რეპროდუქცია.
და კიდევ, ჩემი დიდი პაპის

პაპის სრული სახელია ფრანც

იოსიფ დე სანმალო (სანმალოც სენბრიაკივით ბრეტანშია და თქვენი შეცდომაც, ეტყობა, ამით არის გამოწვეული).

პორტრეტი ნატურიდან
არის შესრულებული თქვენი
ქვეყნის ყოფილი სატახტო ქა-

ლაქის ტფილისის ერთ-ერთი აბანოს წინ (ასე წერია პაპის პაპის ალბომში).

პატივისცემით,
ანნა მარია რურბერგი
დიდი ბრიტანეთი, ლონდონი.”

თბილისის მოსახლეობის საყრდენად, გთხოვთ ორდენის სავარაუდო კანდიდატთა გვარები
გამოგვიგზავნოთ გაცემთ "24 საათის" რედაქციაში, ან დაგვირეკოთ: 20-24-24

კონტაქტი

ევროსაბჭოში ნაკითხული მოხსენაბ კულტურული მემკვიდრეობის ნაცონალურ პოლიტიკათა შესახებ ევროპაში

მესაკულო ამ ტექსტის მიზანია, შეჯამდეს გრენადის კონვენციას შემოერთებული ქვეყანათა მოხსენებების კრებული, რომელიც ამ ქვეყნებში არქიტექტურული მემკვიდრეობის მიმართ იურიდიულ, ადმინისტრაციულ, ფინანსურ და ტექნიკურ დამოკიდებულებას ასახავს. კრებულში წარმოდგენილია 27 ქვეყანა, რომელთაგანაც ზოგიერთში კონვენცია მოქმედებს და ის ქვეყნები, რომლებსაც კონვენციისთვის ჯერ ხელი არ მოუწერიათ.

გამოკვლევა ჩატარებულია კულტურული მემკვიდრეობის განყოფილების მიერ, რათა გრენადის კონვენციის პირობების ცხოვრებაში გატარების თაობაზე პერიოდულად წარედგინოს განსახილველად ევროსაბჭოს მინისტრთა კომიტეტს. გამოკვლევების მომზადებას დახმარება გაუწია საფრანგეთის კულტურის სამინისტრომ.

სხვადასხვა სისტემები

მთავარი იდეა გრენადის კონვენციის წარმოდგენს არქიტექტურული მემკვიდრეობის ინტეგრირებული კონსერვაციის პრინციპს, რომელიც მოიაზრებს კონსერვაციის ინტეგრირებას განსახლების, სივრცითი მონიშვნის და ურბანიზმის მიზნებით. ამ კონვენციის მეათე მუხლი აყენებს მოთხოვნას, რომ კულტურული მემკვიდრეობა გათვალისწინებული იქნეს სივრცითი მოწყობის გეგმათა და ურბანიზმის დოკუმენტთა შემუშავების სხვადასხვა სტადიაზე. ის ასევე, ქვეცნობიერად, აყენებს კულტურულ და ბუნებრივ ფასეულობათა დაცვის ადმინისტრაციული საერთო ანსამბლის ორგანიზების საკითხს, დაცვის სხვადასხვანაირ ნაციონალურ სისტემებზე დაყრდნობით.

რაც შეეხება სხვადასხვა ადმინისტრაციულ სისტემებს, ძალიან ერთლია, ძირითადი მიმართულებების გამოკვეთა. აღნიშნულია, რომ, როგორც წესი, არქიტექტურული მემკვიდრეობის დაცვა ცენტრალური ხელისუფლებიდან მომდინარეობს, ხოლო ლოკალურ ადმინისტრაციულ დონეებს აქვთ დაცვის კომპეტენციები სივრცითი მოწყობის, განსახლებისა და ურბანიზმის კანონმ-

დებულებებიდან გამომდინარე. რა თქმა უნდა, ამ ძალაუფლების გამოყენება ყველა ქვეყანაში სხვადასხვა სახით ხდება. საფრანგეთში, მონუმენტების, არქიტექტურული ანსამბლების და აღსანიშნავი ლანდშაფტების (ცნებებით ნაგულისხმევი ერთეულები, გრენადის კონვენციის თანახმად, განლაგებულნი არიან სხვადასხვა კატეგორიის მიხედვით, რომლებიც სხვადასხვა იურიდიული რეჟიმებით იმართება, მაგრამ მათი ადმინისტრაციული ჩარჩოები საკმაოდ ნათელია და უბრალო. მონუმენტთა დაცვა არის პრიორიტეტი კულტურაზე პასუხისმგებელი სამინისტროსი, რომლის ცენტრალურ დონეზე არსებობს კულტურული მემკვიდრეობის განყოფილება. იგი ასევე მოიცავს არქეოლოგიასაც. რეგიონულ დონეზე კულტურის სამინისტროს გააჩნია რეგიონალური სამსახურები, რომლებიც შეიცავენ სპეციალიზებულ განყოფილებებს არქიტექტურული მემკვიდრეობის დაცვის თვალსაზრისით.

ისტორიულ მონუმენტთა გარშემო ტერიტორიების დაცვა, დაცულ სექტორთა თუ პეიზაჟური, ურბანული და არქიტექტურული მემკვიდრეობის დაცვის სპეციალიზებული ზონების შექმნა და მართვაც კულტურის სამინისტროს კომპეტენციამში შედის. ეს სამინისტრო დეპარტამენტების დონეზე მოიცავს არქიტექტურის სადებარტამენტო სამსახურებს. ცენტრალურ დონეზე, ისტორიულ მონუმენტთა გარშემო ტერიტორიების, დაცულ სექტორთა თუ პეიზაჟური, ურბანული და არქიტექტურული მემკვიდრეობის დაცვის სპეციალიზებული ზონების განკარგვა, უახლოეს წარსულამდე, გაყოფილი ჰქონდათ კულტურისა და აღჭურვილობა-კეთილმოწყობის სამინისტროებს. დღესდღეობით კი ეს კომპეტენციები გაერთიანებულია კულტურის სამინისტროს შემადგენლობაში ანუ მის ორ განყოფილებაში (არქიტექტურის განყოფილება და კულტურული მემკვიდრეობის განყოფილება).

გერმანიის ფედერალურ რესპუბლიკაში კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა ფედერალური მინისტრის (ლანდების) საკანონმდებლო და

ადმინისტრაციული უფლებამოსილებათა. ყოველ ლანდს გააჩნია, ამ თვალსაზრისით - მეტ-ნაკლებად განვითარებული სპეციფიური სამსახურები. განსახლება, სივრცითი მოწყობა და ურბანიზმი, ფედერალური კონსტიტუციის თანახმად, კონკრეტული კომპეტენციებია: ამ სფეროებთან დაკავშირებული ფედერალური კანონები შეადგენენ მხოლოდ ზოგად იურიდიულ ჩარჩო-

ებს, რომლებშიც უნდა ჩაენეროს ფედერალურ მთავრობათა საკანონმდებლო და ადმინისტრაციული ინიციატივები. მშენებლობასთან დაკავშირებული ფედერალური კანონმდებლობის თანახმად, კომუნებს (ყველაზე წვრილი თვითმმართველობის ერთეულებს) აქვთ ურბანულ დანგეგმარებასა და არქიტექტურასთან დაკავშირებული რეგლამენტაციის შექმნის უფლებამოსილება. მათ შეუძლიათ, დაცვითა და კონსერვაციით, ზოგიერთ შემთხვევაში იმავე მიზნებს მაღლიწონ, რასაც აღწევენ ფედერალური მთავრობის კულტურული ძეგლების დაცვის კანონების განხორციელებისას, სპეციალური სამსახურები, ბევრ ფედერალურ ერთეულში (ლანდში). კომუნები ქმნიან ე.წ. მშენებლობას დაქვემდებარებულ სამსახურებს, რომელთა კომპეტენციებია მშენებლობის და დანერგვის ნებართვების გაცემა, და ეს ფედერალური მთავრობის კულტურული ძეგლების დაცვის სპეციალური ადგილობრივ სამსახურებთან მჭიდრო კონტაქტით წარიმართება.

უფლებამოსილებათა განაწილება ყველა ფედერალურ ქვეყანაში ერთნაირად არ ხდება. შვეიცარიაში ფედერალური ერთეულები, კანტონები, კომპეტენტურნი არიან არამხოლოდ კულტურული მემკვიდრეობის დაცვაში, არამედ განსახლება-სივრცითი მოწყობაც კი. შვეიცარიის კონფედერაციული მთავრობა ამ პროცესში მონაწილეობს კონკურენტული კომპეტენციის პრინციპ-

ზე დაყრდნობით, რომელიც გამომდინარეობს კონსტიტუციური უფლებამოსილებების მინიჭებიდან. ავსტრიაში ძველთა დაცვა არის სახელმწიფოს სპეციფიური კომპეტენცია. ის იმართება მეცნიერებისა და კვლევის ფედერალური სამინისტროს დაქვემდებარებულ ისტორიულ ძეგლთა ფედერალური ინსტიტუტის მიერ, ხოლო რაც შეეხება სივრცითი მოწყობას, განსახლებასა და მშენებლობას, ისინი ფედერალურ მთავრობათა კომპეტენციებში შედიან.

იტალია და ესპანეთი ერთმანეთს ჰგვანან მათი სტრუქტურების პრინციპით, მაგრამ განსხვავდებიან დენცენტრალიზაციის ხარისხებით. იტალიაში ნაციონალური კანონმდებლობა, რომელიც მოიცავს არქიტექტურული მემკვიდრეობის დაცვას, ცხოვრებაში გატარებულია კულტურული და პეიზაჟური ეროვნული სიმდიდრის სამინისტროს მიერ. ძირითადად, ეს ხდება სამინისტროს რეგიონალური განყოფილებების მიერ. რეგიონებს დღესდღეობით აღარ გააჩნიათ კომპეტენცია დასაცავი

ტერიტორიების დადგენისა. მათ აქვთ შენარჩუნებული მხოლოდ ლიმიტირებული კომპეტენციები სივრცითი მოწყობისა და განსახლების თვალსაზრისით. ცენტრალური ხელისუფლება სხვადასხვა უფლებამოსილებით დირექტიულად მართავს, რადგონობრივად და ხარისხობრივად საკმაოდ მნიშვნელოვან არქიტექტურულ მემკვიდრეობას. ესპანეთში ნაციონალური ხელისუფლება მონაწილეობს ისტორიული მემკვიდრეობის ადმინისტრირებაში სპეციალური კანონის საშუალებით, მაგრამ არ ზღუდავს იმ კომპეტენციებს, რომლებიც შეუძლიათ იკისრონ ავტონომიურმა ერთეულებმა. ესპანური რეგიონები მონაწილეობენ არქიტექტურული მემკვიდრეობის შესახებ კანონის აღსრულების პროცედურებში. მათ ასევე შეუძლიათ, ნაციონალური კანონმდებლობის შეუღაზავად, საკანონმდებლო აქტების შემუშავება. სახელმწიფო დირექტიულად მართავს ძალზე მნიშვნელოვან, მაგრამ რაოდენობრივად ლიმიტირებულ მემკვიდრეობას.

ამ ორ ქვეყანაში კომუნებს აქვთ კომპეტენცია, შეიმუშავონ და აღასრულონ ურბანული დანგეგმარება, რომელიც უნდა იყოს ბაზირებული რეგიონულ გეგმებსა ან რეგიონულ კანონებზე. დაცული მემკვიდრეობის მიმართ შესრულებული ქმედებები სპეციფიურ კანონმდებლობის თანახმად საჭიროებენ ცენტრალურ დონეზე სპეციალიზებული დაცვის ხელმძღვანელი სამსახურების აპრობაციებს.

დიდ ბრიტანეთში არქიტექტურული მემკვიდრეობა, კონვენციის დეფინიციის მიხედვით, ნაციონალური მემკვიდრეობის სამინისტროს კომპეტენციაში შედის. ამ სამინისტროს არასამთავრობო, თითქმის ავტონომიური ორგანიზმი დამახასიათებელია სპეციფიური ბრიტანული ადმინისტრაციული სისტემისათვის. იგი ამ კომპეტენციას უნაწილებს ადგილობრივ მთავრობას, რომელიც აკონტროლებს მის საქმიანობას. ამავე დროს, ადგილობრივ მთავრობას აქვს უფლება, შეიმუშაოს და განახორციელოს ურბანული დოკუმენტები. ამ დოკუმენტებს შეუძლიათ გათვალისწინონ ის ძვე-

ლებიც, რომლებიც არ არიან დაცული სპეციალური საკანონმდებლო აქტებით. რაც შეეხება სასოფლო და სატყეო სივრცეს და აღსანიშნავ ლანდშაფტებს, ისინი არ შედიან მემკვიდრეობის სამინისტროსა და ადგილობრივი მთავრობის კომპეტენციაში. აგრკულტურა და ტყე, სადაც ისეთი დაცვითი სექტორებია, როგორც ნაციონალური პარკები და აღსანიშნავი სილამაზის ლანდშაფტები, იმართება სპეციალური აქტებით.

ზოგიერთ სკანდინავიურ ქვეყანაში, არქიტექტურული და ლანდშაფტური მემკვიდრეობის კომპეტენციები ადმინისტრაციულად გაერთიანებულია. ისინი გარემოს სამინისტროს ქვემდებარება. ამ სამინისტროში, ნორვეგიასა და ფინეთში, არსებობს არქიტექტურული მემკვიდრეობის სპეციალური ქვესამსახური. დანიაში კი ის ტყისა და ბუნების ნაციონალური სააგენტოს დაქვემდებარებაშია. შვეციაში კულტურული და ბუნებრივი მემკვიდრეობები ერთმანეთისაგან ადმინისტრაციულად გაყოფილია კულტურის (განათლების) სამინისტროს შემქნის შემდგომ. ასევეა ისლანდიაშიც.

ამგვარი გამიჯვნა კულტურული და ბუნებრივი მემკვიდრეობებისა ყველგან შეიმჩნევა, სადაც არსებობს კულტურის სამინისტრო, მაგრამ კომპეტენციების განაწილების თვალსაზრისით არქიტექტურული მემკვიდრეობის ადმინისტრირება შეიძლება იყოს დანაწევრებული და სამინისტროს სხვადასხვა განყოფილებაზე გადაწილებული.

ცენტრალურსა და აღმოსავლეთ ევროპაში არსებობს სხვადასხვანაირი ადმინისტრაციული კომპეტენციები არქიტექტურულ მემკვიდრეობასთან მიმართებაში.

საერთო ხაზი ყველა ევროპული სისტემებისა არის ის, რომ კომუნები (მერიები), მშენებლობის ნებართვისა და დანერგვის ნებართვის კომპეტენციების ჩარჩოებში, ფუნქციონირებენ როგორც ზაზის ყველა სხვადასხვანაირი ადმინისტრაციული სისტემებისა.

სტრასბურგი 1996
თარგმნა ნიკა ჩხაიძემ

ჩვენთან, თბილისში

შეიძლება ამა ქალაქში ჩამოვდის, მისი წესებით უნდა იცხოვროს

გვესაუბრება თბილისის მთაწმინდა-კრწანისის რაიონის გამგებელი ირაკლი როსტომაშვილი

- დღეს განსაკუთრებით მწვავედ დგას ძველი თბილისის შენარჩუნების საკითხი. თუმცა არქიტექტული საზოგადოებისა და ხელისუფლების აზრი ამ საკითხზე სრულიად განსხვავებულია ერთმანეთისგან. პირველს მიაჩნია, რომ ძველი ქალაქი ხელიდან გვეცლება, მეორე კი აღნიშნავს, რომ ქალაქი შენდება და მშენდება. თქვენი აზრით, რა მდგომარეობაა დღეს ძველ თბილისში?

- ჯერ ერთი, დავაზუსტოთ, რომ არტისტული საზოგადოება არის ჩრდილოვანი და ოფიციალური. ის ხალხი, ვინც ჩემი სტუდენტობისას ეკლესიაში შესვლას გმობდა, დღეს მართლმადიდებლობას ქადაგებს. დაახლოებით იმავე პერიოდში ფსევდოარტისტული საზოგადოება მიეხსალმა დღევანდელი რესპუბლიკის მოედნის "ყურებს". თქვენ ბრძანეთ, რომ ორი მოსაზრება არსებობს. მე არც ერთს არ ვეთანხმები. საერთოდ, უკიდურესობები გაუმართლებლად მეჩვენება. არის სფერო, სადაც თავი კომპეტენტურად მიმაჩნია. მთელი ჩემი შეგნებული ცხოვრების მანძილზე არქიტექტურულ საქმიანობას ვწევი. 1998 წლიდან ვარ გამგებელი ჩვენი ქალაქის ძველი უბნებისა. აქ გავიზარდე, ჩემმა წინაპრებმაც აქ გაატარეს ცხოვრება. ეს გარემო ჩემთვის შინაურია. თავს უფლებას ვაძლევ, ვთქვა, რომ ვერაოდეს ვაპატიებ იმ მთავრობას, ვინც მედიანი და მეტეხის ხიდი დაანგრია, მაგრამ უკიდურესი მონოდებებით, ნებისმიერ სფეროში, თუნდაც რელიგიურ საკითხებზე, მაინც პროვინციალები გამოდიან. ყოველგვარი უკიდურესობა პროვინციალიზმის გამოვლინებად მიმაჩნია. არქიტექტურა არ შეიძლება იყოს დამოუკიდებელი საზოგადოებისაგან. თბილისი ნამდვილი საპორტო ქალაქია. ვგულისხმობ, რომ სიტყვა პორტის თავდაპირველი მნიშვნელობაა კარიბჭე. სწორედ ეს განსაზღვრავდა ყოველთვის თბილისის სახეს. ასეთი ქალაქები იყო კონსტანტინეპოლი, ვენეცია, ლივერპული. ოღონდ ჩვენთან საქონელი ხმელეთით შემოდიოდა, აქ გამუდმებული ალბე-მიცემობა იყო გარალებული, ეს არის ჩვეულებრივი ბიზნესი, რაც განსაზღვრავს ურთიერთობებს, არეგულირებს თანაცხოვრების წესებს. ვინც ამ ქალაქში ჩამოვდის, მისი წესებით უნდა იცხოვროს. ნებისმიერი ქალაქის არქიტექტურა გამომდინარეობს სოციალური და ყოფითი პრობლემისაგან. სოციალური დაკვეთა იყო,

რომ კომუნისტებმა დაანგრეს ძირითადი შენობები და დარჩა ფორსი ჩი განაშენიანება. დღეს დიდი ამბავია ამტყდარი, აბანოთუბანში მალაღი შენობა ჩაიდგათ. სწორედ აბანოთუბანში თავის დროზე უზარმაზარი ქარვასლები იდგა. მიუღებელია გაუზარებლად კეთება საქმისა, მაგრამ შენობის სიმაღლე არ შეიძლება პრინციპულად უარყვით. თბილისი ყოველთვის ჭრელი ქალაქი იყო - არქიტექტურულად, ლინგვისტურად. ყოველთვის ყველაფერი ბუნებრივად ხდება. დღესაც ასეა. უკიდურესობები დამალუპველია. თანდათანობით, ალბათ, ყველაფერი განოწანსწორდება.

- მაგრამ ამასობაში ნამდვილად ხელიდან გვეცლება ძველი ქალაქის მშენიერება. ძველი, ულამაზესი სახლების ადგილს თანდათანობით იკავენს ახალი, მახინჯი შენობები. როგორ შეიძლება ამ პროცესის შეჩერება?

- სოციალური დაკვეთით, აზროვნების მექანიზმით. ამ ბოლო დროს ტელევიზიით ხშირად აჩვენებენ მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში მომხდარ სტიქიურ მოვლენებს. ამ მოვლენების შემდეგ - მინისძვრა იქნება ეს თუ წყალდიდობა - ნებისმიერ ქვეყანაში - გერმანიაში, ჩინეთში, ლათინურ ამერიკაში, - ადამიანები თვითონ გამოდიან ქუჩებში ქალაქის მოსაწესრიგებლად. საზოგადოება თვითონ ზრუნავს საკუთარ ქალაქზე. ჩვენში საზოგადოებას გაცნობიერებული არა აქვს, რომ თავის ქალაქზე თვითონ უნდა იზრუნოს. მთავარი პრობლემა ეს არის და არა შენობის სიმაღლე. მაღალი შენობა პრობლემა არ არის. მთავარია, იგი არქიტექტურულ ქსოვილს არ არღვევდეს.

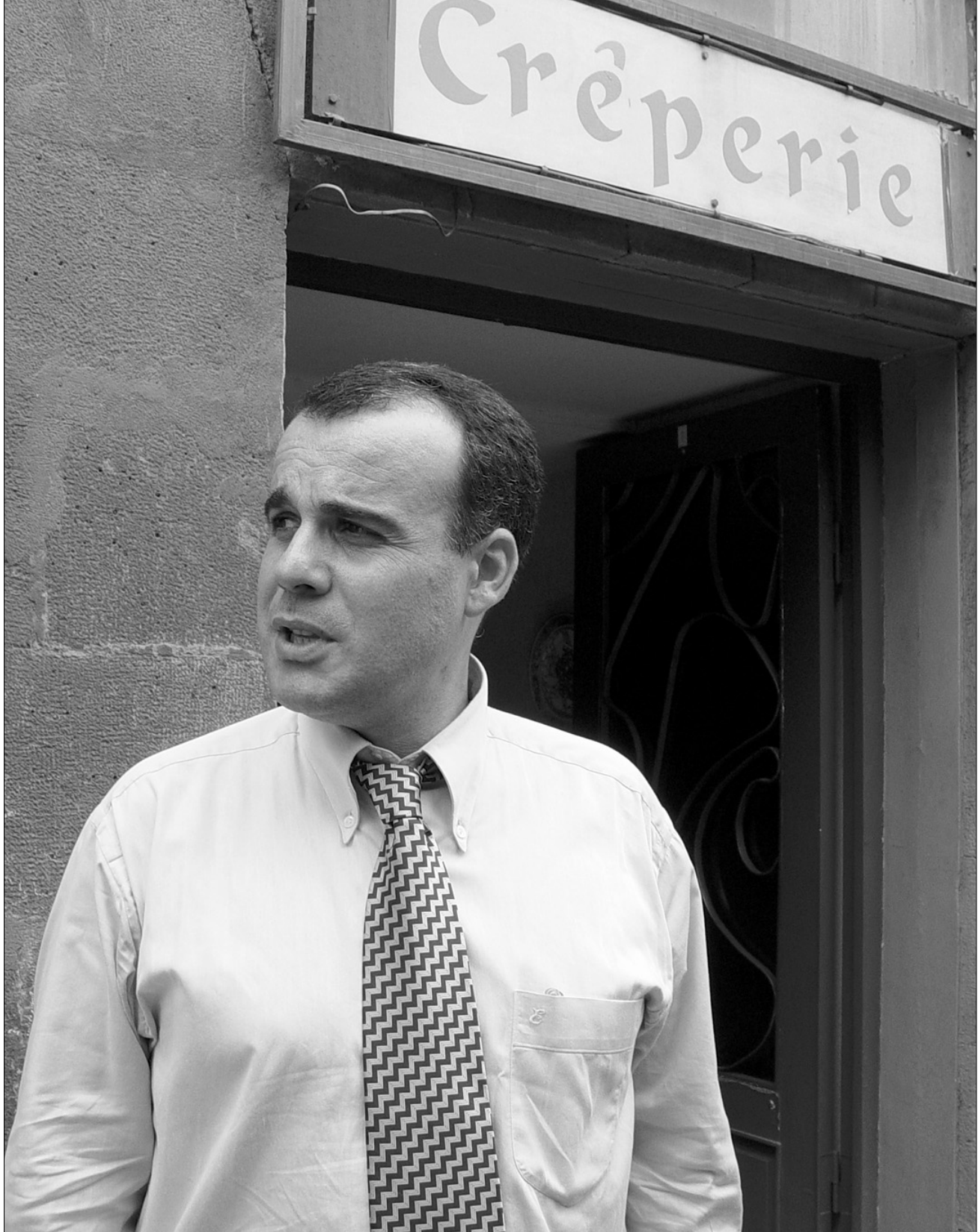
- თქვენ ბრძანდებით მთაწმინდა-კრწანისის რაიონის გამგებელი. ეს ნიშნავს, რომ განაგებთ ქალაქის უძველეს უბნებს - სწორედ იმ უბნებს, რომლებსაც ყველაზე მეტად ეშუქრება განადგურების საფრთხე. გაქვთ თუ არა ჩამოყალიბებული პროგრამა ამ უბნების გადასარჩენად?

- ჩემი აზრით, ქვეყნის პრიორიტეტულ დარგად უნდა იქცეს ურბანიზაცია. სწორედ ურბანული ცვლილებები მოიტანს პოზიტიურ შედეგს. თუ დავიწყებთ ურბანული საკითხების მოგვარება, ყველაფერს გადავწყვეტთ. ჩემი აზრით, ყველაზე დიდი თანხები გზების მშენებლობაში უნდა ჩაიდოს. თუ, ვთქვათ, თბილისიდან თელავამდე მგზავრობა პრობლემა არ იქნება, ქალაქი

თავკომპალასავით აღარ გაიზრდება და ბევრი პრობლემა მოიხსნება. საქმეს მარტო არქიტექტურა არ შეეღის. მთავარია სოციალური დაკვეთა - ეკონომიკა, პოლიტიკური ნება, ხალხის განწყობილება. ძველ

თბილისში მიწა უნდა იყოს გაცილებით უფრო ძვირი, თორემ ინვესტორებმა მოინდომეს, საუკეთესო ადგილები მუქთად ჩაიგდონ ხელში. ეგვეც არ იყოს, არქიტექტურა სპეციფიკური დარგია. არქიტექტორი

ასრულებს შემკვეთის ნებას. შეიძლება ვინმეს სულაც არ მოსწონს ძველ უბანში ჩადგმული ახალი სახლი, მაგრამ მის პატრონს ზუსტად ასეთი სახლი უნდა, ასეთი შეუკვეთა არქიტექტორს.

ი.რაქალაშვილი, თბილისი

- გასაგებია, რომ ვინმე ნუგო-რის მისწონს უზარმაზარი, უცვლელი სახლი, მაგრამ ეს საკითხი საერთოდ არ წამოიჭრებოდა, რომ მოქმედებდეს რეგლამენტი, რომელიც, სხვათა შორის, არსებობს, მაგრამ არაფერ იცავს. ამ რეგლამენტის ქმედითობა საერთოდ მოხსნიდა გეგმვებაზე საუბრის აუცილებლობას.

- ვერ გეტყვით, რომ რეგლამენტის დაცვა პრობლემებს მოხსნიდა. რეგლამენტით გათვალისწინებულია, ვთქვათ, შენობის სიმაღლე, მაგრამ მხოლოდ ამ პარამეტრის დაცვით შეიძლება მივიღოთ დაბალი, მაგრამ უსაშველოდ განიერი, გაბრტყელებული შენობები.

- შეიძლება, რეგლამენტში გარკვეული ხარვეზები იყოს, მაგრამ მე მგონი, ამ ხარვეზების გამოსწორება უფრო ადვილია, ვიდრე საერთოდ უკონტროლოდ დაპროგრამებული შენობებით მოტანილი ზიანის გაუმოსწორება.

- ვიმეორებ: მთავარია საზოგადოების ნება, სოციალური დაკვეთა. სხვათა შორის, 1981 წელს, გერმანიის დემოკრატიულ რესპუბლიკაში, ყველაზე მაღალი მთაბჭდელეა დატოვა გერმანულმა "ზრუნ-ჩოვენკებმა", რომლებიც მთლიანად მწვანეში იყო ჩაფლული. ყოველგვარი სიტუაციაში შეიძლება მოიძებნოს გამოსავალი. ისტორიულ ქალაქში, ალბათ, ყოველი შენობა საზოგადოებრივი განხილვის საგანი უნდა იყოს. კიდევ ერთხელ ვიტყვი - შენობის სიმაღლე არ არის გადამწყვეტი, მთავარია, შენარჩუნებული იქნას ქალაქის სახე, ქსოვილი, ამისთვის კი არ არის აუცილებელი ოთხსართულიანი სახლების შენება. მთავარია, არ დაიჩრდილოს ქალაქის სიმბოლოდ ქცეული ადგილები, როგორიცაა, ვთქვათ, მამადვითი.

- ამ ბოლო დროს ხშირად ამბობენ იმასაც, რომ არჩეული მერი მეტ პასუხისმგებლობას იკრძნობს საკუთარი ამომრჩეველის წინაშე და საზოგადოებრივ აზრსაც უფრო მეტად გაითვალისწინებს, ვიდრე დანაშაულის მერი, რომელიც მხოლოდ თავისი დამნიშნელის წინაშე გრძნობს პასუხისმგებლობას.

- ქალაქის მერი, რასაკვირველია, არჩეული უნდა იყოს, ოღონდ აქ დიდი სიფრთხილეა საჭირო. ჩემი აზრით, მერის არჩევა უნდა მოხდეს პროგრამულად და არა კონცეპტუალურად. ალბათ, არჩევნების მექანიზმიც საზოგადოებრივი განხილვის საგნად უნდა იქცეს.

საქართველო

საქართველო

საქართველო

მ აპრილის ბაღი საფრთხეშია...

ნაშტად მათარაგვილი

და ალბათ არა მარტო 9 აპრილის ბაღი, არამედ ჩვენი ქალაქის ყველა პარკი და სკვერი, ლანდშაფტი, არქიტექტურული სიძველეები... უკანასკნელ წლებში ისეთი სისწრაფითა და მონდომებით ნაშობმართა ახალი შენობები მუშტაიძში, ვაკის პარკში, აგრეთვე თბილისის სხვა ბაღებსა და პარკებში, ისტორიულ უბნებსა და ქუჩებში, რომ ბევრ ჩვენს თანამემამულეს ზოგიერთის არსებობა ჯერაც არ შეუწყენია. თუმცა, როცა შეამჩნევ, უკვე გვიან იქნება. მოკლე დროში გაჩენილი ეს მოსტრებები, ქალაქის აეთენსურ იერს, მის საუკეთესო ადგილებს სრული განადგურებით ემუქრებიან. ყველასათვის ცხადია, რომ ისინი თავისთავად არ გაჩენილან. ჯერ მათ ქვეშ არსებული მიწა იყიდა მავანმა, მერე პროექტი შეუკვეთა და დაამტკიცა შესაბამის ინსტანციებში, შემდეგ კი თავისი იდეა მოკლე დროში წარმატებით განახორციელა. ყველას და ყველაფერს ჰყავს თავისი ავტორი, მფარველი, მემკვითი, ინტართვის მიმცემი, განმხორციელებელი. მაგრამ, სამწუხაროდ, ქალაქისათვის ასეთი ზიანის მიყენების მოუხდედავდ, მათი ვინაობა უმეტეს შემთხვევაში საიდუმლოდ რჩება. არა და, ისინი თუ იმდენს ზედვეენ, რომ ერს თავისი საუკეთესო მემკვიდრეობა მოუსპონ და გაუნადგურონ, მაშინ შესაბამისი პასუხისმგებლობისთვისაც მზად უნდა იყვნენ. მაგრამ ჩვენში გამეფებული ტოტალური დაუსჯელობის სინდრომი თავის ზენიტშია და დღეს ამაზე არავინ ფიქრობს. ხალხიც პესიმისტურად და სკეფით მესაცქერის მომავალს, გარდა თავდაპირველი იერ-სახის დაკარგვისა, ისედაც მცირე ნარკავების მქონე სამხრეთული თბილისი თანდათან სარსებოდ, სასიცოცხლოდ აუცილებელი მწვანე ზოლების გარეშე რჩება, გამკითხავ კი არ ეოჯნანა. თუმცა იმ ამბავში, რომელსაც ახლა მოგიხსრობთ, თავად ქვეყნის პრეზიდენტი ჩარეული, დაგვრდა იქნებ ყველაფერი სასკეთოდ დადითარდეს. ამ შემთხვევაში მის საბოლოო სიტყვაზეა დამკვირვებლი 9 აპრილის ბაღის შედეგი.

9 აპრილის, ყოფილ ალექსანდრეს ბაღში, რეზო თაბუკაშვილსა და გია ჭანჭურუას ქუჩების გადაკვეთაზე სამშენებლო სამუშაოები გამაღებული ტემპით მიმდინარეობს. საზოგადოებისათვის განსაკუვლი გამიდრია ეს ფაქტი და მასთან დაკავშირებული რამდენიმე უმნიშვნელოვანესი საკითხი: არის თუ არა ეს ადგილი საბაღე-საპარკო არქიტექტურის ძეგლის საკუთრება; შეიძლება თუ არა ბაღე-ძეგლის ტერიტორიაზე მრავალსართულიანი და მრავალფუნქციური სახლის მშენებლობა; ვინ არის მესტრონი და რამდენად კანონიერია მისი უფლებები, და თუ ცხადია, რომ ამ მშენებლობით ქალაქის ძველი-პარკი სასტიკად ზიანდება, რომელი სახელმწიფო ორგანოს მოვალეობაა ამ ძეგლის დაცვა-განაჩრება.

ჩვენ ხელთა ვაქცხ ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს მოსამართლეს ნ. ზვიდაძის "გადანწყვტილება საქართველოს სახელით. 12 მარტი 2002 წ. (საქმე №3/107-02)", რომლებიც დოკუმენტურად არის დასაბუთებული ბაღში მშენებლობის დანკების საფუძველი. მოგვყავს ციტატა 1 და 2 გვერდებიდან (სტლიო დაცვისა):

"გამოვარკვეი: 2001 წლის 30 აგვისტოს საქართველოს სახელმწიფო ქონების მართვის სამართლებრივი უზრუნველყოფისა და სახელმწიფოებრიო ვალდებულებათა კონტროლის დეპარტამენტის და მოქალაქე კ. ძიძიშვილს შორის დადებული იქნა სასყიდობის ხელშეკრულება. ხელშეკრულება სასფუძვლად დაიდო "სახელმწიფო ქონების პრეფექტების შესახებ" საქართველოს კანონი, "სახელმწიფო ქონების აუქციონის ფორმით პრივატიზების შესახებ" დებულება და სახელმწიფო ქონების მართვის სამინისტროს 2001 წლის 5 ნოვლის, 2001 წლის 13 აგვისტოს და 2001 წლის 8 აგვისტოს ბრძანებები. ნასყიდობის ხელშეკრულებით კ. ძიძიშვილს საკუთრებაში გადაეცა საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს ბაღისზე რიცხული დაუმთავრებელ ორსართულიან შენობა 250 კვ.მ. და მასზე დამატებითი მიწის ფართი 517 კვ.მ. მდებარე თბილისში, ჭანჭურუას ქ. №5. ნასყიდობის ხელშეკრულება რეგისტრირებული იქნა საჯარო რესტრში, რადგან ზემოაღნიშნული სახლი იფუნგებოდა აჯაროვლ მფლობელობაში. კ. ძიძიშვილმა 2001 წლის 20 ოქტომბრს საინვესტიციო ხელშეკრულება გააფორმა მეჩანაწერთა ამხანაგმა "შვიტორბასთან" მრავალფუნქციური შენობის აშენების თაობაზე. თბილისის მერიის მთაწმინდის რაიონის გამგეობის გადაწყვეტილებით ინდივიდუალური ბინათმშენებლობა ამხანაგმა "შვიტორბას" მიტყა უფლება სახლის დახვერვისა და სანაცვლოდ იხდ. მეჩანაწერთა მიმართ, ამხანაგური სახლის აშენების, ასევე დაევალა არქიტექტურის სამსახურის მოეხდინა სახლის პორექტის შეთანხმება. იმის გამო, რომ არქიტექტურისა და პერსპექტიული განვითარების სამსახურმა არ გასაცა სათანადო პროექტი, კ. ძიძიშვილმა საარჩილო აღირა სასამართლოში ამ უკანასკნელის მიმართ, არქიტექტურული გეგმარებითი დავალებისა და პროექტის შეთანხმების თაობაზე". ახლა, ამ მიმედ სტრიქონების მმდედვ მცირე შესვცენებით ვისარგებლობთ და გაგანალიშოთ ნაჲ კითხული: ირკვევა, რომ მოქალაქე კ. ძიძიშვილმა მოიზიდა ქალაქის ერთ-ერთი შესანიშნავ ბაღში არსებული სახელმწიფო ქონებისა და მიწის დასაკუთრება და ეს სასტიკი დღებურკიუბელად და ამასთანავე კანონიერად განახორციელა.

მაგრამ რომელ კანონში მოეძებნათ, დასაშვებია თუ არა საერთოდ ასეთი მნიშვნელობის სახელმწიფო ქონების გასვთი სხვა? განა ამ ფაქტის საგანგაშო შედეგები უკვე სახეზე არა და წუთო ყოველივე ეს თავიდანვე ცხადი და ნათელი არ იყო? მიუხედავად ამისა, შეგნებოლად დაიბრძავე თვალთ ყველა ზემოაღნიშნულმა სახელმწიფო ორგანომ, სასამართლოს ჩათვლით, და თბილისის ეს ისტორიული, კულტურული, ეკოლოგური და საერთოდ ყოველმხ-

რიც უმნიშვნელოვანესი ადგილი კ. ძიძიშვილს დაუსაკუთრა. მას საოცარ თანადგომას უცხადებს მთაწმინდის რაიონის გამგეობაც: გამგეობის განკარგულებით კ. ძიძიშვილს მიეცა არსებული სახლის დახვერვისა და იქ ახალი ამხანაგური შენობის აშენების უფლება. ადგილად გადალახა პირველივე დაბრკოლებაც: უარი პროექტის მიცემის თაობაზე. "2001 წლის 3 დეკემბრს კონანისი-მთაწმინდის რაიონულმა სასამართლომ დააკმაყოფილა კ. ძიძიშვილის სარჩელი და თბილისის არქიტექტურისა და პერსპექტიული განვითარების სამსახურს დაავალა შეეთანხმებინა არქი-

ალექსანდრეს ბაღი

ტექტურულ-გეგმარებითი დავალება და ჭანჭურუას ქ. №5-ში მდებარე ნაგებობის პროექტი, რომელიც შესაბამისობაში იქნებოდა არსებულ გარემოსთან (საქმე №3/107-02)". ნეტა თუ იცის მთაწმინდის რაიონულმა სასამართლომ, ამავამდ რა სახის შენობა შენდებდა და როგორ შეესაბამება ის არსებულ გარემოს?

მოკლედ, კ. ძიძიშვილის სურვილებს გზა გაუხსნა, მაგრამ საბოლოო კაპიტალიზაციამდე თბილისის არქიტექტურისა და პერსპექტიული განვითარების სამსახურმა ნაწი გაბრძოლება გადაწყვიტა და საპასუხო სარჩელი აღირა სასამართლომ: მოითხოვა ძიძიშვილის და სახელმწიფო ქონების მართვის სამინისტროს შორის 2001 წლის 30 აგვისტოს დადებული სასყიდობის ხელშეკრულების ბათილად ცნობა, ე.ი. ეს სამსახური, ვისაც ჩვენი დედაქალაქის, მისი არქიტექტურისა და პერსპექტიული განვითარების ბედი აბარია, იმას კი არ ჩივის, თუ რატომ უნდა აშენდეს ან რა უნდა აშენდეს საბოლოოდ სახის ტერიტორიაზე, რომელიც ისედაც შემცირებული-განადგურებულია, მას ექვი ეპარება სახელმწიფო ორგანიზაციის მიერ გაფორმებული საბუთები, ვითომ არ იცის, რომ დოკუმენტურად ჩვენი ჩინოვნიკები ყველაფერს უზაღოდ ანარბობენ.

თბილისის არქიტექტურისა და პერსპექტიული განვითარების სამსახურის სწორად ამ სარჩელის (თბილისის ვაკე-საბურთალოს რ-ის სასამართლო, საქმე №3/107-02) გადაწყვეტილებიდან მოხვნილ ციტატებსა და საფულისძომ ცნობებს განვიხილოთ წინამდებარე სტატიაში. არამიწამნმართული და ცუდად შედგენილი სარჩელი მკაცრი კრიტიკის საგანი გახდა და მოსამართლემ საბოლოოდ ასკვნის: "კ. თბილისში, გია ჭანჭურუას №5-ში მდებარე შენობის პრივატიზება განხორციელებულია "სახელმწიფო ქონების პრეფექტისაგან" კანონის მოითხოვნათა შესაბამისად.

რა თქმა უნდა, არასწორი ფაქტებით შედგენილი სარჩელი და სასამართლოს განჩენიც საბოლოოდ ვის ნისქილზე ასხამს წყალს - თვლისათვის ცხადია. მოსამართლე აკვირვამოკრეპმა ადგენს, რომ "შენობა და მის მიერ დაკავებული მიწის ნაკვეთი ალექსანდროვის ბაღის ტერიტორიაზე არ შედის" და "მოსარჩელეს უარი პროექტის გაცემაზე იმ მოტივით, რომ ძველთა დაცვის დეპარტამენტი წინააღმდეგია პროექტის შეთანხმების" უკანონოა, რადგან დღელისათვის არ არსებობს არანარჩი კანონი, წინამდებელი აუქტი, რომელიც ითვალისწინებს კ. თბილისის არქიტექტურისა და პერსპექტიული განვითარების სამსახურის მთავარ არქიტექტორს არ შედის". ამიტომ, ძველთა დაცვის საერთოდ ჩამოერთვა განხილვის უფლება.

მაგრამ, მოდი, ვნახოთ, რა ხდებოდა ამ ბოლო სასამართლომდე? 2002 წლის 24 იანვრს ძველთა დაცვის დეპარტამენტში შევიდა გია ჭანჭურუას №5-ში ასაშენებელი მრავალბინიანი სახლის პროექტი და აგრეთვე 9 აპრილის პარკის დამცავი ზონის კორექტირებული რუკა, სადაც სამშენებელი სახლის ტერიტორია აღარ ნაშობადგენს პარკის ნაწილს. დეპარტამენტის თავმჯდომარემ კ. ტრაპაიძემ მეორე დღესვე გაუზავნა წერილი კ. თბილისის არქიტექტურის და პერსპექტიული განვითარების სამსახურის მთავარ არქიტექტორს ნ. ჩხაიძეს (02/43. 25.01.2002), რომელშიც აღნიშნა, რომ, რადგან პროექტი ითვისალისწინებს მშენებლობას პარკ-ძეგლის ტერიტორიაზე, ის თავს ეკავებს მისი განხილვისაგან და ამასთანავე მოსთხოვა ეცნობებინათ პარკის ტერიტორიის შეცვლის ოორდიოლი საფუძველი. ასეთივე მოთხოვნით მიმართა მან საქართველოს პარლამენტის მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის კომიტეტის თავმჯდომარეს ნ. აბალოშვილს. 1 ოქტბრელის ძველთა დაცვის დეპარტამენტის თავმჯდომარემ კვლავ მისწერა კ. თბილისის არქიტექტურისა და პერსპექტიული განვითარების სამსახურის მთავარ არქიტექტორს ნ. ჩხაიძეს (02.52. 01.02.2002), იმის შესახებ, რომ რადგან წარმოდგენილი პროექტი "წინააღმდეგება" კულტურული მემკვიდრეობის

დაცვის შესახებ" საქართველოს კანონს, ამდენად ჩვენ მიზანშეუწონილად მიგვაჩნია საკითხის საბჭოზე განსახილველად გატანა". მოუხდედავდ ამისა, ქ. თბილისის არქიტექტურისა და პერსპექტიული განვითარების სამსახურის მთავარი არქიტექტორის მოადგილე 4 აპრილს კვლავ მიმართავს საქართველოს ძველთა დაცვის დეპარტამენტის თავმჯდომარეს კ. ტრაპაიძეს შეკითხვით, განიხილა თუ არა საბჭომ ჭანჭურუას №5-ის პროექტი. პასუხში დეპარტამენტის თავმჯდომარე აბეჯრდა უკვე ახალ მთავარ არქიტექტორს, ი. ლოლამვილს, პასუხობს, რომ მას ეს უფლება სასა-

მართლომ ჩამართვა, აგრეთვე ამატებს, რომ "ჩვენი დეპარტამენტი კატეგორიულად წინააღმდეგია პროექტის განხორციელებას, ვინაიდან აღნიშნული ობიექტები, ჩვენი მოსაზრებით, მოუხდედავდ ქ. თბილისის ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს 2002 წლის 12 მარტს მიღებული გადაწყვეტილებისა, მდებარეობენ ძველის ტერიტორიაზე და მის ნაწილს შეადგენს. მისი განსახელებმოფიქრობა აუჩაღლეთა კანონით, კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის შესახებ".

როგორც მოსალოდნელი იყო, დეპარტამენტის პოზიცია არანაირად არ გაითავალისწინა კ. ძიძიშვილმა და მალე სამშენებლო სამუშაოებიც დაიწყო. ბოლის და ბოლის ყველაფერი ისე მოხდა, როგორც ეს მას, თუ მის უკან მდგარ ძლიერ მფარველს უდგოდა: თანამიმდევრული და კარგად დაფგემილი მოქმედებებით ქალქში საუკეთესო სახელმწიფო მინაც ხელში ჩაიგდო, წარმეტყულებდა შეიანაშავე მთაწმინდის მოსამართლე საბოლოოდ ასკვნის: "კ. თბილისში, გია ჭანჭურუას №5-ში მდებარე შენობის პრივატიზება განხორციელებულია "სახელმწიფო ქონების პრეფექტისაგან" კანონის მოითხოვნათა შესაბამისად.

რა თქმა უნდა, არასწორი ფაქტებით შედგენილი სარჩელი და სასამართლოს განჩენიც საბოლოოდ ვის ნისქილზე ასხამს წყალს - თვლისათვის ცხადია. მოსამართლე აკვირვამოკრეპმა ადგენს, რომ "შენობა და მის მიერ დაკავებული მიწის ნაკვეთი ალექსანდროვის ბაღის ტერიტორიაზე არ შედის" და "მოსარჩელეს უარი პროექტის გაცემაზე იმ მოტივით, რომ ძველთა დაცვის დეპარტამენტი წინააღმდეგია პროექტის შეთანხმების" უკანონოა, რადგან დღელისათვის არ არსებობს არანარჩი კანონი, წინამდებელი აუქტი, რომელიც ითვალისწინებს კ. თბილისის არქიტექტურისა და პერსპექტიული განვითარების სამსახურის მთავარ არქიტექტორს არ შედის". ამიტომ, ძველთა დაცვის საერთოდ ჩამოერთვა განხილვის უფლება.

არ შეიძლება არ აღვნიშნო კულტურის მინისტრის წერილში ნახსენები რამდენიმე მნიშვნელოვანი ფაქტი: თურმე, საქართველოს პარლამენტის განიარების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის კომიტეტის თავმჯდომარემ კ. ტრაპაიძემ მეორე დღესვე გაუზავნა წერილი კ. თბილისის არქიტექტურის და პერსპექტიული განვითარების სამსახურის მთავარ არქიტექტორს ნ. ჩხაიძეს (02/43. 25.01.2002), რომელშიც აღნიშნა, რომ, რადგან პროექტი ითვისალისწინებს მშენებლობას პარკ-ძეგლის ტერიტორიაზე, ის თავს ეკავებს მისი განხილვისაგან და ამასთანავე მოსთხოვა ეცნობებინათ პარკის ტერიტორიის შეცვლის ოორდიოლი საფუძველი. ასეთივე მოთხოვნით მიმართა მან საქართველოს პარლამენტის მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის კომიტეტის თავმჯდომარეს ნ. აბალოშვილს. 1 ოქტბრელის ძველთა დაცვის დეპარტამენტის თავმჯდომარემ კვლავ მისწერა კ. თბილისის არქიტექტურისა და პერსპექტიული განვითარების სამსახურის მთავარ არქიტექტორს ნ. ჩხაიძეს (02.52. 01.02.2002), იმის შესახებ, რომ რადგან წარმოდგენილი პროექტი "წინააღმდეგება" კულტურული მემკვიდრეობის

ბურთალოს რაიონის სასამართლომ. სრულად ამკარაა, რომ ასეთი გადაწყვეტილება წინააღმდეგობაში მოდის მოქმედ კანონმდებლობასთან"... რასაც თან სდევს ითავსებენ და უკვე დიდი ხანია აღდგენა-გამაგრებას საჭიროებენ.

ალა-მახმად-ხანის შემოსევის შემდეგ (1795 წ.) ქალაქის ძველი ნაწილიც და მისი შემოგარენიც მნიშვნელოვნად განადგურდა. ყაზახის მოედანი XIX საუკუნის პირველ ნახევარში ხალხისათვის საკმაოდ პოპულარულ ადგილს წარმოადგენდა. ყაზახს ბევრი ცნობილი ქართველი მესტრფოდა, მას ლექსები უძღვფენ თეიმურაზ მეორემ ("სარკე თქმულთა"), გრიგოლ ორბელიან-

რინესა და სახელმწიფო ქონების მართვის სამინისტროს შორის გაფორმებული სასყიდობის ხელშეკრულების ბათილად ცნობის თაობაზე", და შემდეგ ასკვნის: "9 აპრილის ბაღში ზემოაღნიშნული სახლის პროექტის რეალიზაცია შეფასებულ უნდა იქნეს, როგორც ზოგადსაკუბრობი მნიშვნელობის თბილისის ურბანისტულ ქსოვილში აგრესიული ჩარევის ერთ-ერთი ყველაზე ვანდალური პრეცედენტი. სწორედ მსგავს "ახალმშენებლობათ" ფაქტორს უკავშირდება თბილისის ისტორიული უბნების მსოფლიო მემკვიდრეობის წუხსის მიღმა დატოვება". სამწუხაროდ, ეს დასაწანი ფაქტი ბევრ ჩვენს კოლეგას თუ თანამშემუღეს სრულიად არ ადებლვებს. ზმირად გაიგონებთ მათგან მსგავს საშინელებას: თბილისი ერთი ბინძური და ნანკურეებით სავსე ქალაქია. ჩვენი ქალაქის უნიკალური მნიშვნელობის მრავალზნის აღიარება არა მხოლოდ ჩვენი ცნობილი მოღვაწეების, არამედ მსოფლიოს სხვადასხვა კომპეტენტური ექსპერტების მიერ - საუბრებოდ მათთვის სრულიად არა-ხელის ნიშნავს...

კულტურის მინისტრის მიერ პრეზიდენტისადმი გაგზავნილ წერილს ოქსტიკის მინისტრის მოადგილის ნ. ეშუმგბასის პასუხი მოჰყვა: საჭირო იყო კულტურის სამინისტროს წარდგინა საქართველოს მუღზიდენტის შესაბამისი განკარგულების პროექტი, რაც ჯერ კიდევ აგვისტოს შუა რიცხებში მოამზადდა და გადაცა კულტურის სამინისტრომ. განკარგულების პროექტი (017/1510-19 13.08.2002) 3 პუნქტისაგან შედგება:

- მშენებელი იქნეს 9 აპრილის ბაღში (ჭანჭურუას ქ. №5) მიმდინარე მშენებლობა;
- დავვალს საქართველოს კულტურის მინისტრს, ურბანისტკისა და მშენებლობის საბრტყების მოამზადება და გადაცა კულტურის სამინისტრომ. განკარგულების პროექტი (017/1510-19 13.08.2002) 3 პუნქტისაგან შედგება:

- მშენებელი იქნეს 9 აპრილის ბაღში (ჭანჭურუას ქ. №5) მიმდინარე მშენებლობა;
- დავვალს საქართველოს კულტურის მინისტრს, ურბანისტკისა და მშენებლობის საბრტყების მოამზადება და გადაცა კულტურის სამინისტრომ. განკარგულების პროექტი (017/1510-19 13.08.2002) 3 პუნქტისაგან შედგება:

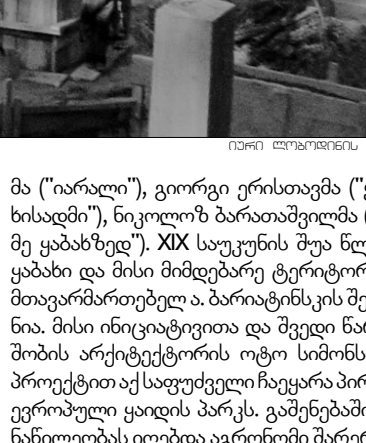
პროექტი, რა თქმა უნდა, ძალიან კარგია, მაგრამ ის დღემდე ოქსტიკიის სამინისტროში გაჩერებული და სამწუხაროდ, პრეზიდენტამდე არ მოუღწევია შესაბამისად, 9 აპრილის ბაღშიც სამშენებლო სამუშაოები კვლავ გამაღებული ტემპით, შეუჩერებლად მიმდინარეობს და თბილისელი-თათვის ოდესაცაც ამ სასუქო-ადგილს საშედეამო დამახინჯებით ემუქრება.

დასასრულს, გავისყნოთ ამ ბაღის ძველი ისტორია. მისი დაარსების 120 წლისთავს თბილად გამოეცხაურა 1985 წელს გახტე "კომუნისტში" ბიოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატმა ჭ. ჩიქოყრაძემ: მოსთხოვა გამოეყენებინა მარეზინტის საქართველოს მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის მინისტრის უფლებამოსილება და გამოეცა ბრძანებულება 9 აპრილის ბაღში მიმდინარე მშენებლობის შეწყვეტის შესახებ.

არ შეიძლება არ აღვნიშნო კულტურის მინისტრის წერილში ნახსენები რამდენიმე მნიშვნელოვანი ფაქტი: თურმე, საქართველოს პარლამენტის განიარების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის კომიტეტის თავმჯდომარემ კ. ტრაპაიძემ მეორე დღესვე გაუზავნა წერილი კ. თბილისის არქიტექტურის და პერსპექტიული განვითარების სამსახურის მთავარ არქიტექტორს ნ. ჩხაიძეს (02/43. 25.01.2002), რომელშიც აღნიშნა, რომ, რადგან პროექტი ითვისალისწინებს მშენებლობას პარკ-ძეგლის ტერიტორიაზე, ის თავს ეკავებს მისი განხილვისაგან და ამასთანავე მოსთხოვა ეცნობებინათ პარკის ტერიტორიის შეცვლის ოორდიოლი საფუძველი. ასეთივე მოთხოვნით მიმართა მან საქართველოს პარლამენტის მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის კომიტეტის თავმჯდომარეს ნ. აბალოშვილს. 1 ოქტბრელის ძველთა დაცვის დეპარტამენტის თავმჯდომარემ კვლავ მისწერა კ. თბილისის არქიტექტურისა და პერსპექტიული განვითარების სამსახურის მთავარ არქიტექტორს ნ. ჩხაიძეს (02.52. 01.02.2002), იმის შესახებ, რომ რადგან წარმოდგენილი პროექტი "წინააღმდეგება" კულტურული მემკვიდრეობის

რო აიგო: "ლონდონი" და "გრანდ ოტელი", რომლებიც დღეს მრავალოვანიანი საცხოვრებელი სახლების ფუნქციას ითავსებენ და უკვე დიდი ხანია აღდგენა-გამაგრებას საჭიროებენ.

ალა-მახმად-ხანის შემოსევის შემდეგ (1795 წ.) ქალაქის ძველი ნაწილიც და მისი შემოგარენიც მნიშვნელოვნად განადგურდა. ყაზახის მოედანი XIX საუკუნის პირველ ნახევარში ხალხისათვის საკმაოდ პოპულარულ ადგილს წარმოადგენდა. ყაზახს ბევრი ცნობილი ქართველი მესტრფოდა, მას ლექსები უძღვფენ თეიმურაზ მეორემ ("სარკე თქმულთა"), გრიგოლ ორბელიან-

(ა.ი.) ლონდონის ოტელი

მა ("იარალი"), გიორგი ერისთავმა ("ყაზახისადმი"), ნიკოლოზ ბარათაშვილმა ("ღამე ყაზახზედ"). XIX საუკუნის შუა წლებში ყაზახი და მისი მიმდებარე ტერიტორიები მთავარმართებელ ა. ბარატინსკის მუქუენია. მისი ინიციატციითა და მუდელ წარმომბის არქიტექტორის ოტო სიმონსონის პროექტით აქ საფუძველი ჩაეყარა პირველ ევროპული ყაიდის პარკს. გამეზნებში მოწანილობას იღვდა აგრონომი მარკი. ბაღს რუსეთის იმპერიის მეფე ალექსანდრე II საპატივსაცემოდ მისი სახელი ეწოდა. ხეებისა და ბუჩქების გახარებას ხელი მუშყყო 1861 წელს მდინარე მტკვარზე წყალსატუმბის აშენებამ. მოქნყო მადრე-ვანი და დიდი აუზი. ბაღი საზეიმოდ გაიხსნა 1865 წელს. საინტერესოა ბაღის პასპორტში აღწერილი ცნობებიც (ავტ. მ. სალუქვაძე), რომლის მიხედვით ადგილად შევადილია თვალთ მივადევნით ბაღის ტერიტორიაზე არსებული შენობების გაჩენის ისტორიას: ბაღი გაშენებულ იქნა იმგლო პერეაზურ სტილში. მის ტერიტორიაზე წლების განმავლობაში გაჩნდა რამდენიმე ნაგებობა. ბაღის ზედა ტერიტორიაზე, ფასადით გოლოვინის (რუსთაველის) პროსპექტისაკენ აშენებულ იქნა სამხედრო-ისტორიული "დიდების" მუზეუმი (სამხატვრო გალერეა), აქვე ადრეული ეკლესიის ადგილზე, 1910 წელს არქიტექტორ ლ. ბილველიდის პროექტით დაშთაურდა წმ. ნიკოლოზის (ქვაშევის) ეკლესიის მშენებლობა. ქვედა ტერასის მიღებარობდა პუშკინის სახ. საქალაქო ბიბლიოთეკა (ძველთა დაცვის დეპარტამენტის შენობა), ცეკასიის სასოფლო მუერეობის საზოგადოება (სამხედრო უწყება). XX საუკუნის დასაწყისში, კერძოდ 1903 წელს, ბაღის ზედა ტერასზე დაიდგა ნ. გოგოლის ძეგლი (ავტ. ზ. ხუდადორიძე). ამ დროისათვის ბაღს ზედა ნაწილში კვეთდა ღორის-მელოივის (ლადო გუდამაქვილის) ქუჩა. შემდგომში ქუჩის ეს მოსკვეთი გაუქმებულ იქნა, სამაგიეროდ XX საუკუნის შუა პერიოდში, ტრამვაის ხაზის გაყვანის გამო ბაღი იყო, ითქუთის თანაბარ ნაწილად გაიყო, რამაც ძლიერ აზარადა ბაღის ერთიანობა. ეს ქუჩა დატეს რეზო თაბუკაშვილის სახელს ატარებს. 1931 წლის თბილისის გგვამზე ბაღის არქიტექტურულ-გეგმარებითი ხასიათი შეცვლილია. სწორზაზოვანი ღერძი აერთიანებს შადრევნების სისტემას. იკითხება ცენტრალური ოთხკუთხა აუზის კონტრუქცია.

ბაღში 1924 წელს დაიდგა ე. ნინოშვილის ბრინჯავის ბუესტი (ავტ. ნ. ნიკოლაძე), ამავამდ აღარ არსებობს 1936 წელს ლ. კეცხოველის და 1958 წელს დადგმული ბ. ძეგლის ძეგლები. მშემდგომ პერიოდში ბაღში განთავსდა ყოფ. კოლხონის რაიონის გამწვანების სამსახური, რომელიც დღეს საფრანგეთის საკუთრება და იქ საღორის შერბის აგება განზრახული. როგორ მოხდა პარკის ტერიტორიაზე მდებარე სახელმწიფო სასამხურის ქონების გასა-ხვისება საფრანგეთის საელოზე, ეს კიდევ ცალკე სტატიის თემაა და თუ შეძლებთ, ამ მასალაზეც მომავალში გაავაშუქებთ.

ახლა კვლავ ჩვენს მთავარ თემას დაუზრუნველო: ღმერთმა იბეღოს და დროზე მოუსწროს პრეზიდენტის განკარგულებამ ალექსანდრეს ბაღს, მაგრამ შემდეგ, რომელი მოეცემა? ყველა ძეგლზე პრეზიდენტს ზომ არ მივმართათ? განა არ დადგას დრო, რომ ძველთა დაცვის დეპარტამენტის მერბი მოეხად ძლიერი და რეალური ბერეკეტებით აღვეჭურვოთ, რათა მან დრო უწონდებდნენ. მომდევნო პერიოდში მას "სამხედრო მოედანზე", "სალაბოზო", "ყაზიზაზა" და სხვ. ისენებებდნენ. ვახუშტის გეგმაზე მას, ერთი მხრე, მეფის სამაზერო, მეორე მხრივ, ყაიბულის ბაღი ესაზღერებოდა. აგრეთვე მასვე ეგზენიბოდა საზაღოა (დღევანდელი კოლმუერეობის მოედანი). ხოლო მტკვარსა და ყაზახს შუა ნაწილზე

ქალაქური პროზა

რომანის გაცრძელება. დასაწყისი იხ. "კომავი" NN9-10, 2002, „24 საათი" NO, 13, 27

„უსამა ხომ არ არის?“ გაუელვა ახალგაზრდა კაცს, თუმცა, მალევე მიხვდა, რომ მოლა უმარი ახლა გერაფრით მოხვდებოდა ლონდონში, თუ ის ბიჭები არ დაატყვევებდნენ და გაოჭილს არ ჩამოუყვანდნენ ბრიტანელ ხალხს. მის შემხედვარე ედინბურგის პერცოვს ეგებ ეკითხა კიდევ, რაღაც ჩვეულად მოულოდნელო. ვთქვათ, რაიმე ასეთი: "მოლაპარაკებებზე ჩამოვიდა?" დედოფალს კი მშვიდად ეპასუხა: "არა, ფოლ, მან ყველაფერი ააფეთქა. ბუდას ქანდაკებებს სახეები ჩამოაჭრა". "მერე რა", - გაეხარდებოდა პერცოვს. "განა ბუდას ათასი სახე არა აქვს?"

"ზოდში მოიხადე", უთხრა ახალგაზრდამ არცთუ ხმადაბლა უსამას. ამან კი შეხედა თავისი მეტყველო, შვი წარბებს ქვეშ შემალული, ალბათ მაინც კეთილი თვალებით, რაღაც ნაბიუზლუნა თავის ენაზე და ყოველად დაუნანებლად ხელი ჰჭრა ახალგაზრდა კაცს, რომელიც ახლა უკვე ამკარად გაგორდა ქვაფენილზე.

"ვახ შენი!" შესძახა ახალგაზრდა კაცმა, თავის ენაზე და ამაყი მუსლიმისა და უდარდელი მართლმადიდებლის გაბასება გაუგებარი შეიქენა გამვლელთათვის, მოპაექრეთათვის კი ორმაგად გაუგებარი, რადგან მათ იცოდნენ, რომ სხვადასხვა ენაზე ლაპარაკობდნენ, გამვლელებმა კი, არა. გამვლელებს სრული უმრავლესობა ის ბრიტანელი იყო, მისტერ პლანკეტის შეგონებანი რომ ეერასგზით შეეხებოდა; ამ კეთილშეშის კი ყველა ენა ერთი ჩანდა, თუ ინგლისური არ გამოეყოლოდა.

ამასობაში ახალგაზრდა კაცი ნამოხტა და მის წინაშე ღირსეულად ამართულ უსამას ერთი კარგი, თბილად გული ჯერი მისთავაზა, თუმცა მუსლიმი შეტევას მზად დაუხვდა, მოკრიფულად დაყვინთა და სასაუსოვდ ცაცია ჰუკი უფრინა მარჯვენა ყურში. ახალგაზრდა კაცი მეტორტმანდა, მაგრამ აღარ წაქცევულა. თითქოს მიხვდა კიდევ, რომ ამ მოსასხამში გამოხვეულმა კაცმა მისიზომილად მოესცო, მხოლოდ იმიტომ, რომ თავისი ოსტატობა დაემტკიცებინა. ცხადია, ახალგაზრდამ არ დაიშალა და ბავშვობაში, ჰონკინგური ფილმებიდან დამახსოვრებული ნიხლით გაფრინდა მტრისკენ. მტერმა კი ხელისგული შეაგება მისი ფეხსაცმლის მოცვეთილ ლანჩას და ახალგაზრდამ კვლავ ქვაფენილზე მოაღიდა ზღართან. თვალები რომ გაახილა, მანქანაში იჯდა, მძღოლის გვერდით, ხელეგზე კი ბორკილი იყო. მძღოლი ის-ის იყო დაქოქვას აპირებდა.

- ნუ დელავთ, მისტერ მაკგარლიკ, - საიდანლაც ეცნობოდა ეს ხმა - ნუ დელავთ. ამ მცირე კომედიის გამოთამაშება იმისთვის დამჭირდა, რომ შემეძინებინა, ხართ თუ არა რამენიარად ჩაბმული კრიმინალურ ცხოვრებაში.

საქესთან მჯდომმა უსამად დალანდულმა კაცმა ჯერ ჩალმა გადაიძირ, მერე კი ნვერი აიგლეჯა სახიდან.

- გადაცმა ერთ-ერთი ჯადოსნური ხელოვნებაა, მისტერ მაკგარლიკ. აბა, მიცანით? მე ვარ სუპერინტენდანტი სუფტი პარმსი... და აქავე ბოდიმს გიხდით, რომ მცირედი დაბეჭდილობა შემოგხვდათ... აჰ, თქვენი გულისთვის სოშოშიც კი ვიყავი ორჯერ. რაღაც სისულელებს ვუცქირე და მივხვდი, რომ მსახიობობა ადვილია. კარგით. კარგი, ცხვირი ნუ ჩამოუშვით. რით შემოიღია გამოვისყიდო?

- თქვენ რა, დამაპატიმრეთ? - მარჯვენა ყურისძირი მოისრისა ახალგაზრდა კაცმა.

- არა, რას ბრძანებთ? მე... თქვენ ... ჩვენ საკმაოდ ვისაუბრეთ და ჩემთვის ყველაფერი ცხადია. ერთი რამის გარდა და ის ერთი რამე მოსვენებას არ მაძლევს. თქვენ მოწმედ გამოხვიდოდით. მეტი არაფერი. მაგრამ გუშინ საღამოს ერთი სამუშაო ამბავი მოხდა. მოსალოდნელი ამბავი. მისტერ ჯონათან სმოლი გარ-

დაიცვალა თავის საკანში. მინდა გითხრათ, რომ სმოლს ლუდი უყვარდა, თირკმელები კი აღარ ჰქონდა. არ დაეძირათ? - გასაღები გადაატრიალა მისტერ პარმსმა.

- დაეძირათ, - მხრები აიჩქნა ახალგაზრდა კაცმა.
- საით?
- საითაც გაგეხარდებათ.
- მაშინ რამე იტალიური გვეჭამა. რას იტყვით იტალიურზე? რამე ისეთი. პიცა სავალდებულო არ არის, რაიმე...
- იყოს.
- ცხადია, მე გეპატივებით. უნდა ვივაჟუკაცოთ, თორემ მალე ტრაფიკი დაიწყება...

- მისტერ ჰარმს, - ამოიხვნეშა ახალგაზრდა კაცმა - მე წარმოდგენა არა მაქვს, ვინ იყო სმოლი. სულ სამ დღეს ვიცნობდი და იძულებით დაევუთმე კუთხე ჩემს სახლში. მის მიერვე მოკლულმა მთხოვა, ღამით ფანჯრიდან გადაიპარა და დასი მოკლა. მე ეს თქვენგან გავიგე. ახლა სმოლიც მომკვდარა. სანამ მე არ მოვკვდები, არ დაიჯერებთ, რომ არაფერი ვიცი მაგ საქმისა?

- ყველაფერი მართალია, მისტერ მაკგარლიკ. თქვენ ჩხუბიც კი არ იცით, - მანქანა დამრა ჰარმსმა -

კაკ მორჩილაძე

მისტერ სიმონდის რისკუბლიკა!

ჩხუბი არ იცით და როგორი ყაჩაღი იქნებით? თანაც, თაღლითისაც არ ჰგავხართ, მაგრამ მე სხვა მაფიქრებს. მისტერ სმოლმა თავის ვექილსაც ის უთხრა, რაც ჩვენ. შური ვიძიე, იმიტომ, რომ ოცი წლის წინათ ბირნამში გამაცუცურაკო. მოეძებნე, ვიპოვე და მოვკალიო, მაგრამ ასე არ ხდება, მისტერ მაკგარლიკ... კლასიკას თუ კითხულობთ? აი, მაგალითად, როცა ძველი მეკობრე ტავერნაში გაჩერდება და მერე იქვე კვდება, პატარა ბიჭი მის დიდ ზანდუქში პოულობს საიდუმლო კუნძულის გეგმას...

- გასაგებია, - გაეცინა ახალგაზრდა კაცს - ესე იგი, მე ჯიმ ჰოკინსი ვარ.

- ესე იგი, კითხულობთ.
- ეგ ბავშვობისას ნავიკითხე. მაგინი ინგლისშიც მაგიტომ მოვხედი.

- ჰო. და რას იტყვით ამის თაობაზე? - ჩაეიანდა დეტექტივი.
- ერთადერთი, რაც მას ჰქონდა, ოლუდ ჰოლდორნის გასახილვით თამბაქოს თორმეტგრამიანი კოლოფი და გასახვევი ქაღალდი იყო. ბარგი არ ჰქონია. ჩემი ბინა ხომ გაჩხრიკეთ?

მისტერ ჰარმსმა ჩაიციო.
- სცირინგებიც კი ისეთი აქვს, რომ ზანდუქის გარეშე არაფრით გამოვა.

- ზანდუკი თავში ექნებოდა.
- მახვილი ნათქვამია, მაგრამ... რაში გამოგვადგება? ეგებ რაღაც იყო? რაღაც ისეთი, რაც... იმიტომ, რომ დასის კანტრონში მაგიდაზე რაღაც იდგა. ალბათ, საკანცელარო ყუთი. თქვენც ასე თქვით მაშინ, მაგრამ... რაღაც უნდა იყოს. სმოლი ის კაცი არ ჩანდა, ოდესღაც დაცინელული ფულისთვის კაცი მოეცლა. მათ იმისთვის იჩხუბეს, რაც დღესაც არსებობს. სმოლი მაშინ წამოადგა თავს...

- მართლა არ ვიცი, ეგებ გავიხ...

სექსი თავი XIX
... შაბათი მიყვარს. მოეკიდებ ალექსს ხელს და რავენსკორტ პარკში გადავიყვან. თაღქვეშ გაჩერდება და შეჰყვირებს. იცის, გვიარბის თალი ექოს გამოსცემს. ქვემოთ ბოულის მოთამაშეთა კლუბია. მივადევ-

ბით ხოლმე მესერს, შევისვამ მხრებზე და ვუყურებთ. ბურთიც მიმაქვს ხოლმე. ბურთი აუცილებელიც კია. ბურთი წარმოუდგენლად, ჯადოსნურად აკავშირებს მამას და შვილს. ბიჭს, რა თქმა უნდა.

მერე მოვდივართ. კუთხეში სოსიჯებს ვყიდულობთ. მთელს ლონდონში ვერ იპოვი ასეთ სოსიჯებს. შინ რომ ვბრუნდებით, უკვე თითქმის თორმეტია. ხათუნა რაღაცებს აკეთებს სამზარეულოში. ჩემთვის წარმოუდგენლად აკავშირებს ქართულ საქმელებს იტალიურ და ფრანგულ რამერუმეებითან. თუ ამ ტურში დილის მატჩი გამოერია, მთლად უკეთესი. სხვაგან, ალბათ, ვერც წარმოუდგენიათ თორმეტ საათზე ფეხბურთის ყურება. აქ კი მშვენიერია. დამთავრდა და წინ მთელი დღე გაქვს, მთელი შაბათი. მე ჰამერსმიტ ბრიჯისკენ მიყვარს წასვლა. ჩაკვიდეზ ალექსანდრეს და სანაპიროსკენ დაეუყვები. მგონია, რომ ყველაზე უცნაური ხდია ლონდონში. თქვენ სხვა გეგონებთ, მაგრამ მე ეს მგონია. არა იმიტომ, რომ მწვანეა და ოქროსფერი სამინელებით მორთული, არა იმიტომ, რომ ორჯერ დაუპირეს აფეთქება და ვერ ააფეთქეს, არამედ იმიტომ, რომ მწვანეა, ოქ-

როსფერი სისულელებით მორთული, ორჯერ ვერაფეთქებული და რაციანირი გამოუვალობის განცდას შემოგახვევს ხოლმე ტანზე. თითქოს მეორე მხარეს ყრუ კედელი იყოს. ეგებ იმის ბრალია, რომ ადრე მანქანაში გამაცუცურაკო. მოეძებნე, ვიპოვე და მოვკალიო, მაგრამ ასე არ ხდება, მისტერ მაკგარლიკ... კლასიკას თუ კითხულობთ? აი, მაგალითად, როცა ძველი მეკობრე ტავერნაში გაჩერდება და მერე იქვე კვდება, პატარა ბიჭი მის დიდ ზანდუქში პოულობს საიდუმლო კუნძულის გეგმას...

ასე მგონია, რომ ზოგჯერ რუსულად ვფიქრობ. რუსულ ენაზე. ესეც უცნაურია. იქით იყოს.

ჩვენ კი სანაპიროზე მოვსიერთობთ. ბიჭი, ხათუნა და მე. სწორედ ის დროა, როცა ნიჩბოსნობის კლუბთან გვიმაგი ნიჩბოსნები იკრებიან. თავთავიანთი გრძელი და ვიწრო ნავები გაუდიდა მხრებზე და წყლისკენ მიარბნებინებენ. აქ ორი-სამი კარგი პაბია. რატომ შიგნით? გარეივე დავხსდეთ და... ავე, ესენიც გართლ სხედან. ეს გოგო და ბიჭი. ბოჭი, რა თქმა უნდა, ისეა ჩაცმული, ჩვენთან რომ ივლისში აცვიათ ბიჭებს. ეს კი ვისნაღედ აქაურებისგან, ზამთარი თხლადა ჩაცმა. ამინდი გასწავლის. ასე გირჩევია.

შაბათი მიყვარს. როგორღაც ისე ვართ. შეგვეცლო ალექსანდრე თამუნასთან დაგვეტყვიებინა და ჩვენ სადმე უფრო ისე წავსულიყავით, მაგრამ აღარ მინდა ხოლმე ასე. ხათუნაც არაფერს ამბობს. არ მინდა თამუნასთან დეტოვება. განა რამე. პირიქით, მაგრამ თამუნას ვინც ყავს დატოვებული, იმის ყალბი თამაშები და ლლაბუცი ჩემს შვილს არ სჭირდება. არ მინდა და მორჩა. ეგ არავინ არ არის ჩემთვის და მაინც ჩემთან ცხოვრობს. ცოტა კი დაირცხვინა, მაგრამ რა შეცვლის? შეიმძლება მათხოვარი რამემ შეცვალოს? მოვა, მოვუცქვდება გალახული ძაღლივით. თამუნას წამოყვანა კი შეიძლება, მაგრამ თამუნა სცირნობა არ უყვარს და თან იმასთან ყოფნა ურჩევნია. უტრიალებს აქეთ-იქიდან. ღორის მოჭრილ თავს რომ უტრიალებენ ხოლმე ბაზარში ბიცოლები. ხედავ რა გამახსენა? სად წამიყვანა? რამდენი ხანია ასეთი რამე არ მინახავს და აი, როგორ ამოცოცდა. ახლა რომ თბილისში ვცხოვრობდეთ, ძალიან ცუდი არ იქნებოდა. საერთოდ, უკეთესი იქნებოდა რაღაც-რაღაცებში. ვთქვათ, საშობაო მისალოცე-

ბის დაწერა არ მოგვიხდებოდა ალექსანდრეს ყველა კლასელისთვის. ეს რამხელა სისულელეა? ას წელიწადს არ აინტერესებ იმის მშობლებს და შენც ას წელიწადს არ გაინტერესებს. ბავშვები ისედაც ყოველდღე ერთად არიან. რა მილოცვა უნდათ? საერთოდ, აქ ყველაფერზე გილოცავენ. ისე, გულის გარეთ. ამდენი მისალოცი რომ ჰქონდეს ადამიანს, ბედნიერი იქნებოდა. გეკითხებიან, როგორა ხარო და არ აინტერესებთ, როგორ ხარ. აქ ორასი წელიწადია მოგვარებულია ყველაფერი.

არა, განა მე რამე პრობლემა მაქვს? არაფერი. უბრალოდ, სხვაწაირად გავიზარდე და ასე, კაცი რომ ფეხებზე კეციდა, თან გზას უთმობ, თან მადლობას გეუბნება და თან რომ ხედავ, რომ მისთვის არ არსებობ, ცოტა ძნელია. მეტი არაფერი. მე ინგლისელი ვერ გავხდები. მოტლანდიელი ხომ საერთოდ და თუ ირლანდიელი გავხდი, მხოლოდ სამი პროცენტით. ეს სამი პროცენტიც იმიტომ, რომ ტიმ შერდანის ფილმები მომწონს. ირლანდიური სილატაკე და პრაზი მომწონს. უბრალო კაცის ბრაზი და უპრინციპობა, ძალიან ირლანდიურ ნივნებში რომაა აღბეჭდილი. არარსებული სიამაყე, რომელიც

მაინც არსებობს, იმიტომ, რომ ეს ცარიელი სიამაყე და ცარიელი სტომაქი რომ არ ყოფილიყო, ირლანდია არ იქნებოდა საერთოდ.

რას მოვაციოლე ეს ყველაფერი? ირლანდიელი ტერორისტები რომ ამ მწვანე ხიდის აფეთქებას ცდილობდნენ? არა, ამას არ მომიყვლივია. რუსულად ვფიქრობო... არა, არც ეგ. აბა... სო, იმას მოვაციოლებდი, იმ მათხოვარს.

შეიძლება ფული არ გქონდეს, საქმელი არ გქონდეს, სხვასთან ცხოვრობდე, მაგრამ საზიზღრობას არ აკეთებდე. იმიტომ, რომ თურმე გაქვს სხვა რამეების ფული. მე კი არ მენახება. ჩემი დაა. მაგრამ შენ ვინ ხარ? ის გოგო ვინ არის?

გამოვიყვანე. პარკში გადავედიო, დავსხდით გრძელ სამკზე. ვინა ხარ? რაჟო აკეთებ? დავაი, ჩაალავე და ჰქე, თბილისში. ჩემი და აქ დარჩება.

ტყუილიაო. თამუნას ეჩვენებოა. თამუნასთვის საერთოდ არ მითქვამს. ვიპოვე-მეთქი.

წავალი. მაგრამ იცოდე, რომ არასწორად მექცევით, ცდლობს. შეიეროს ეს ჩამაშალი ლონდონი. ვილაცები ნახა. გასახვევი ქაღალდი აქვს ჯიბეში. რაჟო არა. აიფია, აიი ფუნტი. მიწვეს და აგვარებს საქმეებს, ეს ძალათ მარიხუანას ბიჭი. ამსისქე რომ ვიყო, ყიდვა შემრცხვებოდა. ღმერთო, როგორ გავს ჩანებს. წამდილი ჩანი იქნებოდა. ირგებს, მოკლედ. თამუნა გაგვიფდებაო.

გავიფდეს ეგ თამუნა, გეთი და ჭკვიანი მაინც ერთნაირია. არი ჩუმიად და მისდის ფერი. გეცე მაგის გამოფება.

დამთავრდა ყველაფერიო. თუ იყო, დამთავრდაო. ვალი მაქვს, საწამ არ ამოვიღებ, ვერსად წავალ, თბილისში რა ექნაო.

არ მაინტერესებს-მეთქი. თბილისი, ეგეთი ადგილი ჩემთვის იმიტომ არსებობს, რომ იქ დედა მყავს და ისიც იმიტომ მყავს იქ, რომ მამაჩემის საფლავია-მეთქი. აი, აილდ და რაც კი რამ საღორე გაქვს მაგ მუცელში, ყველაფერი თავზე მიქნე-მეთქი. არა, არაო. უბრალოდ, ეგრე გამოჩნდაო. ენა იცოცხლე, მაგას "ნოუსნაითი" უნდა მიჰყავდეს, პლაქსმანს (ლამის პოლიტიკური პროგრამაა. ჯერემი პლაქსმანი წამყვანია.)

ჯიბეში ჩაისვამს. თამუნა მოკვდებაო.

აი, მოვტრიალდი და შევხედე პირდაპირ. მეტყობა, რომ ტყუილა შევხედავ ვინმეს? მაგას გადანვეული ვარ. კვირაში ხუთი დღე სიმწრისგან მიწას ვჭამ და ეგ არი, რომ ტყვიამჭრქვევს მაგივრად კომპოუტერი მიდგას წინ. თბილისში რო იტყოდნენ ხოლმე, ბიჭო, მე ქურდების ძმა ვარო, მე შემოიღია ვთქვა, ბიჭო, სიტყვაში ვშუშაობ, ბანკირების ძმა ვარ-მეთქი. ვხუმრობ, რა თქმა უნდა. ისე, მოვიგონე, თორემ ამ საქმეში ძმობა არ არის.

დღეს რა რიცხვია-მეთქი, ვეკითხები.

საი, მობას გაცლი, ვეუბნები. ავე რამდენი საბინაო კანტორაა. სამ კვირას კიდევ გაგიძლებ და მერე დავაი, იქირავე სადაც გინდა-მეთქი. თუ გინდა, მთლად ბრიქსტონში და მთლად ისტში მეთქი. და აღარ დავაყცადე. სამი თვის ფულს მე გადავიხდი, მეთქი, ოღონდ სთუდიოს** (**ჩვენებურად ერთითახიანი.) იქირავე-მეთქი. თუ სთუდიოს არა და ვანბედრუმი*** (***) ოროთახიანი.) გინდა, ბეისმენტს არ ამოსცდები და არც ის მაინტერესებს, მარტო გა-

თამუნა და ლოქო გადადიან. თამუნა ძალიან გახარებულია. ლოქომ უთხრა, რომ ასე გადწყვიტა და რომ თავიდან, რამდენიმე თვეს დათო დაენმარებათ. სთუდიოს ქირაობენ. სხვათა შორის, არცთუ შორს ჩვენგან. თამუნა ციკვავს ტელეფონით ხელში და თბილისში რეკავს წარამარა. დღემი ერთი ფოუნქარდი უნდა. უხარია. დათოს ახტება კისერზე და კოცნის. გინახავთ ასეთი თამუნა? არ გინახავთ. რამდენ დღეს ეყოფა, არ ვიცი.

დამიჯდა და მელაპარაკება, რა ჭკვიანია და რა სწორად მოიქცა, როცა იმ მეორე თამუნასთან ერთად ვილაც საზიზღარს ზაზა შეამიწვინა. თურმე, იმის მერე მოგვარდა ყველაფერი, ზაზამ ორგან გაიარა ინტერვიუ და ერთგან მაინც მიიღენენ და ასე შემდეგ, კიდევ ორიათას შეიადოთხმოდათხუთმეტი სისულელე. მე ხომ არ ვეტყვი, რომ ძმამ სახლიდან გააადო? დათო მოვიდა, გადაყცადე. სამი თვის ფულს მე გადავიხდი, მეთქი, ოღონდ სთუდიოს** (**ჩვენებურად ერთითახიანი.) იქირავე-მეთქი. თუ სთუდიოს არა და ვანბედრუმი*** (***) ოროთახიანი.) გინდა, ბეისმენტს არ ამოსცდები და არც ის მაინტერესებს, მარტო გა-

თამუნა და ლოქო გადადიან. თამუნა ძალიან გახარებულია. ლოქომ უთხრა, რომ ასე გადწყვიტა და რომ თავიდან, რამდენიმე თვეს დათო დაენმარებათ. სთუდიოს ქირაობენ. სხვათა შორის, არცთუ შორს ჩვენგან. თამუნა ციკვავს ტელეფონით ხელში და თბილისში რეკავს წარამარა. დღემი ერთი ფოუნქარდი უნდა. უხარია. დათოს ახტება კისერზე და კოცნის. გინახავთ ასეთი თამუნა? არ გინახავთ. რამდენ დღეს ეყოფა, არ ვიცი.

დამიჯდა და მელაპარაკება, რა ჭკვიანია და რა სწორად მოიქცა, როცა იმ მეორე თამუნასთან ერთად ვილაც საზიზღარს ზაზა შეამიწვინა. თურმე, იმის მერე მოგვარდა ყველაფერი, ზაზამ ორგან გაიარა ინტერვიუ და ერთგან მაინც მიიღენენ და ასე შემდეგ, კიდევ ორიათას შეიადოთხმოდათხუთმეტი სისულელე. მე ხომ არ ვეტყვი, რომ ძმამ სახლიდან გააადო? დათო მოვიდა, გადაყცადე. სამი თვის ფულს მე გადავიხდი, მეთქი, ოღონდ სთუდიოს** (**ჩვენებურად ერთითახიანი.) იქირავე-მეთქი. თუ სთუდიოს არა და ვანბედრუმი*** (***) ოროთახიანი.) გინდა, ბეისმენტს არ ამოსცდები და არც ის მაინტერესებს, მარტო გა-

თამუნა და ლოქო გადადიან. თამუნა ძალიან გახარებულია. ლოქომ უთხრა, რომ ასე გადწყვიტა და რომ თავიდან, რამდენიმე თვეს დათო დაენმარებათ. სთუდიოს ქირაობენ. სხვათა შორის, არცთუ შორს ჩვენგან. თამუნა ციკვავს ტელეფონით ხელში და თბილისში რეკავს წარამარა. დღემი ერთი ფოუნქარდი უნდა. უხარია. დათოს ახტება კისერზე და კოცნის. გინახავთ ასეთი თამუნა? არ გინახავთ. რამდენ დღეს ეყოფა, არ ვიცი.

დამიჯდა და მელაპარაკება, რა ჭკვიანია და რა სწორად მოიქცა, როცა იმ მეორე თამუნასთან ერთად ვილაც საზიზღარს ზაზა შეამიწვინა. თურმე, იმის მერე მოგვარდა ყველაფერი, ზაზამ ორგან გაიარა ინტერვიუ და ერთგან მაინც მიიღენენ და ასე შემდეგ, კიდევ ორიათას შეიადოთხმოდათხუთმეტი სისულელე. მე ხომ არ ვეტყვი, რომ ძმამ სახლიდან გააადო? დათო მოვიდა, გადაყცადე. სამი თვის ფულს მე გადავიხდი, მეთქი, ოღონდ სთუდიოს** (**ჩვენებურად ერთითახიანი.) იქირავე-მეთქი. თუ სთუდიოს არა და ვანბედრუმი*** (***) ოროთახიანი.) გინდა, ბეისმენტს არ ამოსცდები და არც ის მაინტერესებს, მარტო გა-

თამუნა და ლოქო გადადიან. თამუნა ძალიან გახარებულია. ლოქომ უთხრა, რომ ასე გადწყვიტა და რომ თავიდან, რამდენიმე თვეს დათო დაენმარებათ. სთუდიოს ქირაობენ. სხვათა შორის, არცთუ შორს ჩვენგან. თამუნა ციკვავს ტელეფონით ხელში და თბილისში რეკავს წარამარა. დღემი ერთი ფოუნქარდი უნდა. უხარია. დათოს ახტება კისერზე და კოცნის. გინახავთ ასეთი თამუნა? არ გინახავთ. რამდენ დღეს ეყოფა, არ ვიცი.

დამიჯდა და მელაპარაკება, რა ჭკვიანია და რა სწორად მოიქცა, როცა იმ მეორე თამუნასთან ერთად ვილაც საზიზღარს ზაზა შეამიწვინა. თურმე, იმის მერე მოგვარდა ყველაფერი, ზაზამ ორგან გაიარა ინტერვიუ და ერთგან მაინც მიიღენენ და ასე შემდეგ, კიდევ ორიათას შეიადოთხმოდათხუთმეტი სისულელე. მე ხომ არ ვეტყვი, რომ ძმამ სახლიდან გააადო? დათო მოვიდა, გადაყცადე. სამი თვის ფულს მე გადავიხდი, მეთქი, ოღონდ სთუდიოს** (**ჩვენებურად ერთითახიანი.) იქირავე-მეთქი. თუ სთუდიოს არა და ვანბედრუმი*** (***) ოროთახიანი.) გინდა, ბეისმენტს არ ამოსცდები და არც ის მაინტერესებს, მარტო გა-

თამუნა და ლოქო გადადიან. თამუნა ძალიან გახარებულია. ლოქომ უთხრა, რომ ასე გადწყვიტა და რომ თავიდან, რამდენიმე თვეს დათო დაენმარებათ. სთუდიოს ქირაობენ. სხვათა შორის, არცთუ შორს ჩვენგან. თამუნა ციკვავს ტელეფონით ხელში და თბილისში რეკავს წარამარა. დღემი ერთი ფოუნქარდი უნდა. უხარია. დათოს ახტება კისერზე და კოცნის. გინახავთ ასეთი თამუნა? არ გინახავთ. რამდენ დღეს ეყოფა, არ ვიცი.

დამიჯდა და მელაპარაკება, რა ჭკვიანია და რა სწორად მოიქცა, როცა იმ მეორე თამუნასთან ერთად ვილაც საზიზღარს ზაზა შეამიწვინა. თურმე, იმის მერე მოგვარდა ყველაფერი, ზაზამ ორგან გაიარა ინტერვიუ და ერთგან მაინც მიიღენენ და ასე შემდეგ, კიდევ ორიათას შეიადოთხმოდათხუთმეტი სისულელე. მე ხომ არ ვეტყვი, რომ ძმამ სახლიდან გააადო? დათო მოვიდა, გადაყცადე. სამი თვის ფულს მე გადავიხდი, მეთქი, ოღონდ სთუდიოს** (**ჩვენებურად ერთითახიანი.) იქირავე-მეთქი. თუ სთუდიოს არა და ვანბედრუმი*** (***) ოროთახიანი.) გინდა, ბეისმენტს არ ამოსცდები და არც ის მაინტერესებს, მარტო გა-

თამუნა და ლოქო გადადიან. თამუნა ძალიან გახარებულია. ლოქომ უთხრა, რომ ასე გადწყვიტა და რომ თავიდან, რამდენიმე თვეს დათო დაენმარებათ. სთუდიოს ქირაობენ. სხვათა შორის, არცთუ შორს ჩვენგან. თამუნა ციკვავს ტელეფონით ხელში და თბილისში რეკავს წარამარა. დღემი ერთი ფოუნქარდი უნდა. უხარია. დათოს ახტება კისერზე და კოცნის. გინახავთ ასეთი თამუნა? არ გინახავთ. რამდენ დღეს ეყოფა, არ ვიცი.

დამიჯდა და მელაპარაკება, რა ჭკვიანია და რა სწორად მოიქცა, როცა იმ მეორე თამუნასთან ერთად ვილაც საზიზღარს ზაზა შეამიწვინა. თურმე, იმის მერე მოგვარდა ყველაფერი, ზაზამ ორგან გაიარა ინტერვიუ და ერთგან მაინც მიიღენენ და ასე შემდეგ, კიდევ ორიათას შეიადოთხმოდათხუთმეტი სისულელე. მე ხომ არ ვეტყვი, რომ ძმამ სახლიდან გააადო? დათო მოვიდა, გადაყცადე. სამი თვის ფულს მე გადავიხდი, მეთქი, ოღონდ სთუდიოს** (**ჩვენებურად ერთითახიანი.) იქირავე-მეთქი. თუ სთუდიოს არა და ვანბედრუმი*** (***) ოროთახიანი.) გინდა, ბეისმენტს არ ამოსცდები და არც ის მაინტერესებს, მარტო გა-

თამუნა და ლოქო გადადიან. თამუნა ძალიან გახარებულია. ლოქომ უთხრა, რომ ასე გადწყვიტა და რომ თავიდან, რამდენიმე თვეს დათო დაენმარებათ. სთუდიოს ქირაობენ. სხვათა შორის, არცთუ შორს ჩვენგან. თამუნა ციკვავს ტელეფონით ხელში და თბილისში რეკავს წარამარა. დღემი ერთი ფოუნქარდი უნდა. უხარია. დათოს ახტება კისერზე და კოცნის. გინახავთ ასეთი თამუნა? არ გინახავთ. რამდენ დღეს ეყოფა, არ ვიცი.

დამიჯდა და მელაპარაკება, რა ჭკვიანია და რა სწორად მოიქცა, როც

ქალაქური კოეზი

დათო მაღრაძე		არაული ლაქი	
მხატვრის სახელოსნო		...	
კრთება რიჟრაჟი ლურჯი და სველი, თითქოს, მოვიდნენ ჩვენები, ისე... სიცხიან შუბლზე გამზრდელის ხელის ხმელი მტევანის შეხებას ვისმენ.		ზღვამ გამოირიყა შლამზე ცხედარი და შეიცხადა პანსიონატმა. ამ ზაფხულს უკვე მესამედ არი, წყალზე დაირნა მწუხრის სონატა.	
და ვხედავ მის ხმას... მილურსმულ სიძეს, ხავერდის ტემბრში თამბაქოს ეკალს, ძველი სამრეკლო დაკეტილ სივრცეს სახის ბზარების ზარებით რეკავს.		მზისკენ გასცლოდა ცხედარს მხედარი, შუქი გასვლოდა ტალღის მონატანს, როგორც ტურისტის წყალთან შემდგარის ზურგისშექცევით ნასროლ მონეტას.	
დღეს ამ ქალაქში ყველა ოცნება ღვინით გავსებულ ჭურჭელში ყვინთავს, თუ ვინმე გულით დაილოცება, მერე გულისთქმას აბარებს მიმტანს.		ზღვამ დაიტოვა იამბიკონი, ბედის ფურცლები ქარმა გარეკა, ჩამავალი მზე კრეფდა სტრიქონებს და შემოეხა ხალხი გარეკანს.	
მამის ტაძარში ვაჭრებს აქვთ დახლი, და დგას იესო მეხსნილ საბელით, ეეროკედლები და მამის სახლის სარკმლიდან სტუმრებს უხმობს აბელი.		ტალღაზე გატყდა აღდგომის კვერცხი, ნაჭუჭს შეუდგეს მხარი ორიგად, ჰორიზონტს ნაჰყვა ოქროც და ვერცხლიც ცხედარი შლამზე ზღვამ გამოირიყა.	
ეშინაურა ქალაქის ნებით მეგობრის სხეულს მორგის კაფელი, ფიცხელი სისხლით მოჭრილი გზები, მენამული მზის სხივით ნაფერი.		ყავის ნალექში ჩატეხილ მზერას და მარჩიელის გარიდულ თვალებს ძლივს იხსენებდა ასული ქერა და ივინყებდა სულ უფრო მალე.	
სად დამეკარგა სივრცე კამარის, გაკრული ხელით ვკანრავდი ფიქალს და ოცნებისთვის გაჭრილ სამარეს - ჩავყურებ უკვე გამოცლილ ჭიქას.		ასე დავარდა სტეპში აქლემი და გაირინდა ქარვაში მწერი, მზე დანურული სტრიქონაკრეფილ მენამულისფერ სიმღერას მღერის.	
ღვინის სარდაფი... თოვლში მეტადრე... სადაც ბელინსკის ქუჩის შვიდია, დღის თორმეტიდან დღის თორმეტამდე დაყრილი ფრთების პანაშვიდია.		სარკმელზე ტყდება გალობის ექო, ღონემიხდილი მონვეთავს ბგერა, გამოთხოვება რადგანაც მერგო, გადარჩენილი კიდობნის მჯერა.	
მომდევნო ბოთლზე მარხილი მიქრის, თოვლზე იშლება დიბა და ფარჩა, მოვდივარ... მაგრამ მაბრუნებს ფიქრი, რომ უკვე ის ვარ, რაც ჩემგან დარჩა.		ვიდრე დაიდგამს მოძღვარი მიტრას, ვიდრე წაახდენს ხელს იაგანი და გაიშლება გემბანზე სიტყვა, როგორც ანდერძი და იალქანი	
შენ ვისაც ეტრფი, ის თუ არა ვარ, არამი იყოს რასაც ველოდი, ნაყვეები წეროს გაწვდილ ქარავანს, დაგვიანებულ სადღეგრძელოთი.		ვილოცავ, მამავ, ძევ, ცისა ტრედო... თოვლიანი მთის თეთრო ირემო, შენს სიყვარულში მე წილი მედო, ჩამომეცალეთ, მონადირენო.	
ანგელოზისგან გამოწვდილ ვექსილს მაინც ვანალდებ ტრფობის დამჭერი,		ჩემი სამრეკლო მინდა ვუჩვენო, თუნდ ხრინნიანი ზარი გაისმას, და თუ სიცოცხლეს შეძლებს უჩემოდ. უჩემოდ სიკვდილს მაინც არ იზამს.	
		პარსონაჟები რომანისტვის	

ბახუნაშული ფოტო

შეყვარებულთან გაგზავნილი წერილის სურნელს გამოსცემს მინა წვიმის შემდეგ დაბადებული.

იუნკერებმა გაატანეს გულისთქმა ფოსტას. ერთიც შეხედეს ობიექტის და... აქ შევჩერდეთ.

ვინაიდან შეჩერდა წამი, ვნებით, სიმართლით, სინრფოებით, ღირსებით სავსე, - მიმორხეული ნაწვიმარი მინის სურნელით.

დათო მაღრაძე

არტ-კლუბი

ქართული სახელმწიფოს სახლი

თეიმო ჭაფუაჩიძე

...ო, ეს წყევლი ქალაქი! - წამოიძა-
ბეს ზანდაზან ფიქრებში თბილისელი
მოქალაქე. "უნდა ნავიდე თბილისი
დავ", "ღარ შემოძლია აქ ყოფნა", -
მსგავსი ფიქრები ქალაქური ცხოვრე-
ბისგან გამომწვეული ფსიქიკური შე-
ქცევების ნიშანდგება აღმოცენებუ-
ლი. რომელიმე გაუსაძლისოა შე-
ექმნა მოქალაქეს. გაქცევა უნდა ი-
მეორიქებულ ძნელი განწყობისაგან.
მაგრამ ზუსტად არ იცის, თბილისის-
გან უნდა გაქცევა, თუ თავის თავისა-
გან. ამიტომ გაუსაძლისოა მხოლოდ
დროებითი განწყობილების სახეს
იღებს. იცის, რომ მაინც თბილისში
დარჩება. როგორც თავის თავისი მისი
ბედი, ისე თბილისის მისი ბედის გან-
ხორციელების ასპარეზი. არის ასეთი
მოვლენები, რომელიც კვლავ თბილის-
ის ქალაქური ფიქრების კრიტიკას
შეიცავს: კლირტრეზე, ან დროებით
ერთი-ორი დღით თბილისის გარე-
შუენების წიაღში მოხვედრილი თბი-
ლისელი ინტებს ოცნებას: კარგი იქნე-
ბოდა და დასახლება. რა კარგი პაე-
რია, რა კარგი ბუნებაა, რა კამპა-
სიორცებია. რატომ ვიწრობი თბი-
ლისში, იმ ჩახუთვლ ქაბაში! მაგრამ
იმთავითვე იცის, რომ ვერასდროს და
ვერადრით ვერ მოსცილდება თბი-
ლისის. იცის, რომ თბილისში ჩასვლის
თანავე ჩაერთვება ქალაქურ ყოფაში,
ან ყოფის პრობლემებში. ბევრჯერ
ყოფილია ასე. ბევრჯერ უარყუვია
თბილისზე მიმბრუნება, მაგრამ საბო-
ლოდ სხვაგან დასახლება ფუჭ ოც-
ნებად, უტოპიად ქცეულია. თბილისი
მაგრად იჭრის, არ უშვებს. ან, ერთ-
ერთი ანონიმი თბილისურ ჩახუთულ
ქუჩაზე ცხოვრობს, ერთი ნახევრად
ბნელი თიხაი აქვს, რომლის კირიც
საერთო ივიანზე გადის. საერთო სამ-
ზარეულო, საერთო საპროფარეშო.
ღატაკ ბინადრს არაერთხელ გადა-
წყვეტილია თბილისიდან წასვლა. ამის-
თვის პატარა ძალისხმევაა საჭირო,
ცოტა განძრევა, ამოქმედება, მაგრამ
ვერ აკეთებს ამას. თბილისი ამაშს.
რადაკვს ვერ სცილდება თბილისში.
თბილისი უმოქმედობაში ავადებს.
თითსაც კი ვერ ამძრევს იმისათვის,
რომ ნავიდე, უფრო კარგად მო-
ენყოს, მშვიდად იცხოვროს. რას უ-
ნდა ნიშნავდეს ეს? ბევრი თბილისე-
ლისთვის ნაცნობია და გამოცდილი
განწყობილებაა. იქნებ თბილისში
რომ ხარ, არაფერსაც ვერ არ აკე-
თებდე, პასიურად და მოწინავედ
რომ ყოფიერებდე იმას ნიშნავს, რომ
საქართველოს ბედის ცენტრალურ
კვანძში იმყოფები? - თბილისის ანო-
ნიმი, მაგრამ არ იცის ასეთი თუ არა.
"კარგი აზრი კია. აქ ყოფნიმ უკვე სა-
ქართველოს ბედის მონაწილე ხდები
მისი განმსაზღვრელიც კი ხდები თა-
ვისებურად. მაღალფორეზიანი აზრი
ხომ არ არის? იქნებ უზრალად თბი-
ლისურ ურთიერთობებს ვერ წყდები,
თბილისურ მოქალაქეობრივ ეთიკას,
თბილისურ ხედვებს, ქუჩებს, სახლებს.
საკუთარი გზისათვის მინაწილ ატ-
მისფეროს, თბილისურ მოღვაწე-
ბას, თბილისურ სიმატრეებს. მაგრამ
რა ნახე ასეთი ვერცხლის, მარჯანიშ-
ვილის, ბელისკის, დადიანის, რუს-
თაველის ქუჩებში. რა არის მათში მე-
"უწყველი?" და თბილისელი ანონიმი
ზუსტად ვერ აცნობილებს, მაგრამ
გონძობს, რომ თბილისს მაგია აქვს.
იგი იპყროს, ატყვევებს მას. დაგება
რომ, შეძლება ადრეველ ახალგაზრ-
დობის წლებშიც კი, ან უფრო მერე,
დაკავების ასაკში, როცა აუცილებ-
ელი ხდება ამ მაგიოს, იგივე თბილისის
მიმოიღველი ძალის შეძლებისდაგვარ-
ად გააზრება. შეიძლება, ამ ჯადოს
მთავარი მინარსობრივი ერთეული
თბილისური ფსიქიკაა. ჩვეს ანონიმი
თბილისური ფსიქიკა ჩამოუყალიბდა
და აფსიკიტი სხვაგან ცხოვრობს,
თუნდაც ბუნების სამოთხეებში
ცხოვრება გაუჭირდება. აქედან გა-
მომდინარე, მისი წამოძახილი "ო, ეს
წყევლი ქალაქი!" თავის თავისგან
გაქცევის მოთხოვნების ტოლფასი
ხდება. თბილისური ფსიქიკის ინდივი-
დუალიზება ანუ თბილისური ფსიქი-
კის პირად ხასიათებით თვითშეგრ-
ნებად გადაქცევა არის ის ჯადო,
რომლითაც ეს ქალაქი ატყვევებს.
ერთი თანხმი მცხოვრები მოქალაქე
არ განძრევა, არ იმოქმედებს შეჭი-
რებულ ყოფის შესაცვლელად, თბი-
ლისში ჩარჩება, რადგან თბილისური
ფსიქიკა მის სახლად იქცა. მაგრამ
ხომ არსებობენ თბილისელები, რომ-
ლებიც ამოქმედდნენ, გადაადგეს ნა-
ბიჯი და ნავიდან თბილისიდან. ბე-
რი საშუალომადც კი ნავიდა. რო-
გორც ჩანს, არსებობენ ადამიანები,
რომლებიც ნალებად იმსჯელებიან
თბილისური ფსიქიკით. არიან ისეთე-
ბიც, რომელთაც ანდამატურად იზი-
რავს უცხოეთი. ისეთებიც არიან,
რომლებიც თავისავე სულერთია, სად
იცხოვრებენ, ლოდნ კარგად იცხოვ-
რობენ. არის თბილისელები ტიპი, რომე-
ლიც უცხოეთში ეძებს მოღვაწეობის
საერთაშორისო სარბიელს. თბილი-
სური ასპარეზი პროვინციული და
არამასშტაბური ჰგონია. არის ტიპი,
რომელიც გაუბრბის რთულ მდგომარ-
ეობაში მყოფ ქართულ კულტურას
და უცხოეთის წარმატებულ კულტუ-
რას ეოლოგიება, უცხოვდება. იმაზე
ნაკლებად ფიქრობს, რამდენად შექ-
ნალებს გახდეს სამშობლოდ არჩეული
უცხო კულტურის არგამიწილი წარ-
მომადგენელი. იმ ადამიანს, რომე-

ლიც ვერაფრით ვერ სცილდება თბილისს, მაინც, რომ უფრო კულტურას მიკედლებზე ქართველი ვერც უცხოელი გახდება სრულფასოვნად და ვერც საქართველოს ისტორიის მონაწილე ვეღარ იქნება. იგი ფიქრობს: ოდესღაც, ჩვენს ნელთაღრიცხვამდე, იქნებ ფარნავაზის მეფობის წინა პერიოდებში, ქართველებმა ნაშთიყვას ქართული კულტურის და სახელმწიფოებრიობის მშენებლობა. მათ ჩვენთვის უცნობი, რომელიღაც გარანტიის საფუძველზე დაყრდნობით გამოიჩინეს სითამაშე და ქართულ ფენომენში დაინახეს სამყაროს ავტონომიური ხედვის უნარი და ენერგია. გაცნობიერეს თვითმოყოფა და განუშვებებელი სტრუქტურის მქონე მსოფლმეგობრები. საფუძველი ჩაუყარეს ქართული აზრის, ქართული სულის დამოუკიდებლობას. იმ დროს, როცა შეეძლოთ სხვა ხალხებისგან გადმოეღოთ გადაკეთებების

გარემო დაწნელობა, შექმნეს დამოუკიდებელი სტრუქტურები და სისტემების მქონე ანბარი. რატომ გავაქვს ეს? რა დიანახეს ქართულ ფენომენში ისეთი, რომ დამოუკიდებელი განვითარების გზა არჩივს. დიდი იმპერიათი გარშემორტყმული მცირერიცხოვანი ხალხის და პატარა ქვეყნის მიერ ასეთი გზის არჩევა სითამაშეზე მეტი იყო. მათი იდეა დღემდე აქტუალურია. იშვიათია ისეთი პატარა ქვეყანა, რომელმაც იმდენ აზრზე მას, ნერვებს, გადამწვას, გადამწვავას (პარტიზანული ხალხის მრავალგზის უღეტვას, გადაშენების საფრთხეს გაუძლო, როგორც საქართველო). ენარაღთა დევნვა კი მცირედი დრამაა საქართველოს, ქართველების, ქართული ენის და ქრისტიანობის დევნის ტრაგედიასთან შედარებით. რომელი ქალაქი გაუსწორებიათ მიწათმოქმედს, რამდენჯერაც ისეთილი დაუქცევიათ. რა ჯურისა და ჯგუფის ხალხს არ უთარგმია აქ. თბილისის ისტორიას თუ პირადი ბოგაროვასთან შესვლას ადამიანი, შეძრწუნდება. აბსოლუტური უფლება ექნება გაივიტოს: - რითი არ არის თბილისი წმინდა ქალაქი. მაღალფარდოვან პათეტიკას თუ რთიმითი შეარბილეს, ასე იცხვას: რითი არ არის იგი სანკტ-ტფილის-ბურგი ან სენტ-ტფილისი. ან ზუმრინთან სხვა ქალაქების სახელებისადმი ირინის გარდა, ნანამები თბილისის ტიტულით გასათამაშების არასაჭირობის აღნიშვნაც ურევია. იმდენად დიდი დანადვილი იყო თბილისის ტკივილი, რომ ტკივილისთვის ყოველგვარი ჯვლიდ და ტიტული დამამცირებელია. შეიძლება დღეს, როცა, განვითარებული ტექნიკური საინფორმაციო საშუალებების წყალობით, მსოფლიოს შორ მანძილა შემოკლდა მოხდა და ერთმანეთისგან დაცილებული ქვეყნები ერთ ინფორმაციულ ველში აღმოჩნდნენ, როცა მიმდინარეობს ხალხთა ინტენსიური ინტეგრაციის და კულტურათა გლობალური განხვადების და დანათავების პროცესი, წარმოიშვას ასეთი დაეჭვება: რა საჭიროა ქართული ფენომენის განცეკობება მსოფლიოში მიმდინარე გლობალიზაციის პროცესისგან. რას წარმოადგენს საქართველო ასევე? ვინმე ზედმიწევნით ამერიკისებულმა, ევროპისებულმა ან რუსიფიკირებულმა ქართველმა შეიძლება ასეც დასვას საკითხი: რა საჭიროა საქართველოში ქართული ენის პირველადობა, როცა მსოფლიო საყოველთაო ენას ეძებს. ქართულმა ენამ ხომ იზოლაციაში და სიმარტოველში მოაქცია საქართველო. მსოფლიოს ჩვენი არ ქამის, ამიტომ ჩვენ უნდა ვისწავლოთ მსოფლიოს ნამყან ენებზე მეტყველება. დღეს ერთგულ საწყისებზე ყურადღების გამახვილება

ბა ნაციონალიზმად აღიქმება და რა საქართველოს ისეთი ნაციონალიზმი, რომელიც კვლავ ჩაორგანიზებული, სიმარტოვეში და ბნელი განუვითარებლობის ნიაღში ამოვფაფოვნილი თავს. თანაც საქართველოს ეროვნულ საწყისებს და ისტორიას თუ გადაეხედავთ, იმის საფუძველს ვერ დაინახავთ, რომ ქართული ფერმონი ვარჩიით მსოფლიოს ზოგადდამიანურ რაობებს და მიღწევებს ადამიანის რაობის შესწავლის საქმეში. რა ჩანს საქართველოს ისტორიაში, გარდა საქართველოს სისუსტისა, მისი გამუდმებული წგრევისა, დამპყრობლების ზეგავლენისა და ტანჯვისგან ქართველთა ხალხის გამარტოვებისა და გადაგვარებისა. ნუთუ, საქართველოს გამუდმებული წგრევის მიზეზს, ქართველთა გასაჩივრებული სიჯიუტე, შეინარჩუნოთ ეთნიკური წარმომავლობა, არის ის ეროვნული საწყისი, რომელზეც ძლიერი საქარ-

თეველი უნდა აღმოცენდეს. რაღაც მენის ერთი ციკცნა დღიერთ საქართულო სა მოფოლის განვითარებული ტექნიკისა და ზოგადდამიანური ზე-ნაციონალური თეორიების საყოველთაო დღევანდისიების ხანაში. ასეთ თანამედროვე წარმატებული უცხო-სადმი ზედაპირული შენატონი ნა-შობა განკუთვნილია თბილისური ისტორი-ული ფსიქიკით პიროვნებაქმნილი ანონიმი ასე პასუხობს: რა ვუყვით ასეთ შემთხვევაში ქართულ დღვას რა ვუყვით წინაპრების თამამ ნა-მონებებს, კერძოდ, ქართული ფენო-მენის ავტონომიურობის მშენებლო-ბისა. დამარცხებულ ექსპერიმენტად გამოვაცხადებ? რა ვუყვით ქართულ ენას და დამწერლობას, მწიგნობრობას, პოეზიას და საერთოდ, ქართულ კულტურას. დავიგნებო? გა-ვუცხოვდებო? საქართველოს ტერი-ტორიაზე მცხოვრებ ფსევდოამერი-კულადა, ფსევდოპირუტყვად, ფსევდოგერმანულებად, ფსევდოინფ-ლისილებად ვიქცებ? რა ვუყვითოთ იმ წინაპრთა ლანდებს, რომელთაც ქართული ფენომენის მშენებლობის-თვის იშუამავს, ღივანებს, თავი დადებს. ფუჭად შეგრაგბით მაიო თავგანწირ-ვა, რა ვუყვითოთ მთევეებს, ნამეტუ-ლებს, ათასობით "უსახელი უფლის-ციხელს", როცა გავითხავენ: რა უყვით ქართულ დღვას, რომელსაც ჩვენ სისხლს იღებდ ვიცავდებო? ჩვენ, ოც დამკერეთ საუკუნის ქართველები, ვართ იმათი მოთავალი, ის მოთავალი, რომელიც მთა გაცილებით უფრო ნა-თელ ფერებში ეოცნებებოდათ. რო-გორ მოვიქცებო? ვალიაორი, რომ ვერ მეგძეძით ქართული დღვის სრულვა-სიონად, ზოგადსაკუთრებო ენერგი-ის მშეშამება? ვინ მოგება მარცხის აღიარების და გადაჯიშების, გა-უცხოების უფლება. ჩვენ ხომ მხო-ლოდ ერთ-ერთი ნაკლოვანი თამა-ვართ. ორი, სამი ან ზუთი თაობის გა-დასაწყვეტი არ არის ქართული დღვის ბედი. ქართული აზრის, სამყაროს ქართულად ხედვის დახურვა-არდა-ხურვა ცალკეულ მოდებით გატაცე-ბულ ზედაპირულ ქართველთა, ძალა-უფლების მონყურებულ ათასწირ ფსიქოპათია და კარიერისტთა საქმე არ არის. საქართველოს სახელმწი-ფოებრიობის და კულტურის ავტო-ნომიურობის მშენებლობა ხანგრძლი-ვო პროცესია და ამ პროცესის მამო-რავებელი ძალები რთულ ისტორიულ საწყისებზე და თავად ქართულ დღვა-სი არსებულ ნებაზე დამოკიდებუ-ლი. რაც უნდა გასაცოდდებოთ აღ-მოიჩინეს ქართული დღვის ისტორიის რომელიღაც ეტაპზე, იგი აღდგინე-ბის, გახალისების, განვითარების მუხტს შეიცავს და როცა იმედი აბსო-ლუტურად გადაწურულია, მაშინაც ცო ქმედებს, ახალ ისტორიულ ვითა-რებას ელის, რათა აღდგეს. რამდენ

მომად მიმბაძველი და ქართული საწესიო დავარგო, ამერიკელიები ან ევროპელები დაიჭირეს თავი ქართული შეჭირებული ვითარების ფონზე, ამას, შრომა არა და - განსაკუთრებული ტიპის უპასუხისმგებლობა და ზედპირულობა სჭირდება. ფიქრების ასეთი წყობა ცენტრალური ქართული მსოფლმეტყველებიდან გამოშინარების და იგი ყველაზე მაღლვად თბილისელი ადამიანის ფსიქიკაში იჩენს თავს. მაგრამ ეს არ იმისმას იმას, რომ თბილისელი ადამიანს უკერძოვდ მოსწონს ან უყვარს ყოველივე ქართული, ყოველივე თბილისური. ანდა როგორ უნდა მოსწონდეს თბილისის სისხლიანი, მტკიცეული ისტორია. ადამიანს თავის თავშიც არ მოსწონს ბევრი რამე, მაგრამ ამის გამო სიცოცხლეზე უარს არ ამბობს. შეიძლება თბილისელმა კაცმა ხშირად ვერ გაუგვიოს: თავის თავი არ მოსწონს თუ თავისი თბილისური მეტაფიზიკა. თბილისი, მისი წარსული და აწინდელი განუვითარებელი, ჩამორჩენილი მდგომარეობა, ჩამოსულ პროგრესივით მიერ შექმნილი რუტინა და აისი ძალი ქალაქური ყოფიერების უკულტურო ჩამოყალიბებლობა, სისატყე მოქალაქის ფსიქიკაში და სახიათო პირველი როგანოების თუ მოღუსების დონეზეა განიხიცილებული. გელაგული ამბობს: "ო, მეპატოის, გული ყინული თეთრად სპეტაკი მარად ზეგია, წმინდა ქართული და რუტინული აზრისთვის იგი დაწმაცდა". ქართულ გარემოში სრულფასოვანი აღმოფრენა, ზეგარეთული მსოფლგანცდა პოეტის ყოველივე ქართულზე მიმბულობის ცეცხლდარასილის განცდვად გადაქცეულა. არის ამაში მოუხელთებელი გრძნობის სახით გამოხატული ნაკულეოვანი მშობლიური ყოფიერებამადმი გასაკუთრებული ტიპის სიყვარული. ისე, რომ თბილისელ აწიონის შეუძლია თვქას: არ მოწონს, მაგრამ მიყვარს. არ მოწონს თბილისური მოქალაქეობრივი ეთიკა. ვერც თბილისის მოსახლეობის ზეგარეთი მდგომარეობით არის კმაყოფილი. აღიზანდეს არსებობისთვის გამწარებული ბრძოლაში ჩართული მოქალაქეთა სულმდამლობა, სიმარტოვე და ადამიანურობის ასპექტითი სიწლუნეცა. მაგრამ ასეთი მხრივ ცხოვრება ყველადასა ხეითა და არ შეუძლია არ უყვარდეს თბილისი იმის გამო, რომ ცხოვრება ნაკლებით აღსასიერ მოგონება. ყოველივე თბილისური პირველივე თვითმეტყველების დონეზე ირეკლება მასში. თბილისი მისი სახლია, რთული რელიეფით განვრცობილი სხეულზეა კია თითქმის მისი. მხოლოდ იმიტომ არ არის თბილისი შენი სახლი, - ეუნება მოქალაქე თავის თავს - რომ შენი პროგრესი და მედიის წილის ნუთისყოლობის ერთ-ერთი კია

უმეორებელი შემადგენელი ნაწილია, არც მხოლოდ იმაშია საქმე, რომ შენ სხვებზე ახდენ ზეგავლენას და სხვებზე შენზე ახდენენ ზეგავლენას. არც მხოლოდ ის არის, რომ აქ შეიცვალა ცხოვრების ავ-კარგი. არც მატროს ის არის, რომ აქ დაიბადე და გაიზარდე, აქ შეეჩვიე ყოფიერების ნესებს და ექპოსს, აქ დაამყარე აღამიანებთან ურთიერთობები, აქ გაიჩინე მეგობრები და მონინაღმდეგეები, აქ შეიყვარე, აქ დაიწყე თავის შეცნობა და საკუთარი პიროვნების ძიება, აქ გაჩნდად მწარე მარცხები და სიხარულები, აქ გაუმინაურდი ქუჩებს, სახლებს, თბილისურ რელიეფს, ქალაქს შეიყ მიეღ-მოეთვას, ქართულ კულტურას, მასთან უცხოების ღია თუ შეფარულ მტრობას, აქ წარმოგება ხან წარმატები და ხან რთული მესდელუბა მსოფლიოზე, სხვა კულტურებზე და თავად საქართველოზე. არის კიდევ სხვა ფაქტორები, რომლებიც თბი-

ლის განსაკუთრებულ სახლად აქცევენ შენთვის. უპირველესი ფაქტორი, ალბათ, ის არის, რომ თბილისი, ლიბერალურულ ენად წოდებული, საზოგადოებრივი ქართული ენის ცენტრია. აქ იკრიბება საქართველოს ყველა თავისებური ეთნიკური დიალექტი და კილო და აქ ფორმდება ცენტრალური საზოგადოებრივი ენა. ამ ენამ შექმნა, შეიმუშავა შენი გონების და გრძნობების გამოვლენის სტრუქტურა და სისტემა. ამ ენით შემოიჭრა შენში საქართველოს და კერძოდ თბილისის, ტრადიციული ისტორია და ზედი. ამ ენით რადგან აზროვნება, თბილისის ბედით აზროვნებ. თითოეული სიტყვა შენთვის გაუცნობიერებლად თბილისის რომელიღაც ისტორიასთან, ან საქართველოს ისტორიულ ხედვებთან არის დაკავშირებული. უმარავე სიტყვის წარმომავლობა არ იცა, მაგრამ რადგან ისინი შენი გონების სამეცნიერო ნიშნებად იქცნენ, მათი საშუალებით იქმნება შენში საქართველოს და თბილისის ამგვარი არაგონობრივი მესხიერება. ქართული ენით შენში საქართველოს ისტორია მეტყველებს. თბილისის ისტორიკოსი თეიმურაზ ბერიძე თავის წიგნში "და აღმოცენდა თბილისი" (1977) წერს: "მრავალი უმეტარესის გამოძახილი ქართული ენაში დაცხენილი სიტყვები: "ნასახლარი", "ნახარი", "ზეთილმანე" და სხვ. "ზეთილმანი" (ნახარი) - ამ სიტყვებში არის ნახარბილი XVIII ს-ში წარმოშობილი სახელმწიფო მოხელეთა ახალი თანამდებობა "მოზილმანე", რომლის მოვალეობას შეადგენდა ქალაქი და მის სანახებში ადგილობრივი სამუშაოების ზედამხედველობა და განადგურებული ქალაქისპირა სოფლებისა თუ უსახლკაროდ დარჩენილ ყმა-გლეხთა სიის - ნუსხის შედგენა". გამომართული უცხოური სიტყვები, რომელთაც განდევნის მათი ქართული შესატყვისობები, იმ დრამატული ამბავის მოწმეები არიან, რომლებიც თბილისის თავს გადახდა. ვიქტორ: არაბული სიტყვები, რომლებიც ქართული ენის გრამატიკულმა სისტემამ ადგილობრივი, შინაარსი აკუსტიკის მქონე სიტყვებად აქცია. ისინი თბილისში არაბების ოთხასწლოვანი ბატონობის მოწმეები არიან. დღევანდელი თბილისური ხალხური ფსიქიკის მქონე ადამიანი არაბულ სიტყვებს როცა ასხენებს, დარწმუნებულია, რომ ქართულ სიტყვებში ამბავი იგივე აცნობიერებს, მაგრამ ენობრივად უნებლიედ გამოსახავს ისტორიულ მოვლენას, კერძოდ იმას, რომ VII-XI სს თბილისში არაბული ყოფიერების სტოლი ბატონობდა და თბილისის მკვიდრი არაბების არანებაყოფლობით ზეგავლენას განიცდიდნენ. თბილისში არაბული ყოფიერებისგან დროის შედეგად არაფერი დარჩა, მაგ

აქი ენაში მისი შესაძმწევეი კვალი აისახა. ქართულ ენაში არაბული სიტყვების რაოდენობას თუ მიადგენებს დაძიანი თვალყურს, შეიძლება არაბების მიერ არაერთგზის გადამწერარი თბილისიდან ცეცხლის და წერგვის გუგუნი შემოესამს. მაგრამ არაბების გარდა ბერძნა ძლიერა და მარავალები სიხოვანა და მამკრობელმ. დაწიანი თბილისისგან დიდი ცეცხლი და ენა თითოეული ტრაგედია აირეკლა. თუ ენა კულტურა და იგი თუთუდ კულტურა, ქართული აზროვნების კულტურა ლექსული ნიალით, თავისთავად, მოსაუბრის ცნობიერი ნების გარეშე გამოხატავს თბილისელები შე მოძალადეების მიერ თავისმობეველ ზეგავლენებს. დღე-ჯანდელი თბილისური ფსიკიკა ენისა და ისტორიის კულტურული შერეიდან იღებს სათავეს. როცა თბილისე-ი ახალგაზრდა ყმანცილების შინიდან გარეთ გადის, როცა თბილისი მთლიანობაში ეცნობა, ყოველ ნაბიჯზე მოესმის სიტყვები, რომლებიც შინაარსები და წარმომავლობაც არ იციეს, მაგრამ მისივანი სმენა თუ აქვს, ამათი მსტორიული არომატებს გარძნობს განუსაზღვრელად. სიტყვები ზემოდი, კირიჩი, კალა, ტფილისი, სოლოლაკი, მუშეთიანი, ვორნაციოვი, გოლოვინსკი, რიყე, ჩუღურეთი, ავლაბარი, ერევ, ისანი, მაღაჩენის ბაზარი, კერეკლიანთა უბანი, საფეხი, ვარდისუბანი და სხვა, ახალგაზრდა თბილისელი ჯერ მცოდნე მუსიკალური ისტორიულ მცოდნეს წარმოშობენ და ამით არაცნობიერი მეხსიერების ველს ქმნიან. მერე და მერე ეს სიტყვები მისთვის თბილისის ხასიათის განმსაზღვრელ სახელებად ჩამოყალიბდებიან. ხოლო როცა ამ სიტყვების წარმომავლობას გავეცნობ, მასში თბილისის ისტორია კონკრეტდება ემოციური მისტერიის სახით.

სოლოლაკის უბნის სახელწოდებას წინათ მის ადგილას არსებულ იყვის ნაპირიდან სალალიკის წყლიდან (რუ) წარმოიქვე. ამ ხეგს ხალხი ლეღეთა ხეგსავე უწოდებდა. ხეობა იწყებოდა ახალანდელი დავითაშვილის ქუჩიდან, თავისუფლების ბარადის გადაკვეთა და, პუშკინის და მარათაშვილის ქუჩეგს ჰაეინებოდა და მტკვარს უერ- თანდებოდა მარათაშვილის ხიდთან. შემდგომში ხეობა გადახურეს, ახლა მისი წარმოდგენა ძნელია. იგი მხო- ლოდ სახელში და ისტორიაში შემო- რა. ფაქტივე და არამდებოდე კავშირია ახალანდელ თბილისურ ფსიქიკასა და ძველ თბილისურ ფსიქიკას შორის მაშინ სულ სხვა ვითარება იყო. აწინ- დელი სოლოლაკის უბნის განაშენი- ანება XIX ს-ში დაიწყო. უბნის ტერი- ტორია ადრეული და ძირეული თბი- სილის გაღავენის გარეშე იმყოფებოდა და გარეთუბანი რქვევია. საერთოდ დღევანდელი თბილისის ბევრი უბანი წინათ არათუ უბანს, არამედ სოფ- ლების წარმოადგენდა. ისინი კვებავ- დნენ ქალაქს. თვითონ ქალაქი კი სამი ძირითადი უბნის - ტფილისის, კალას და ისინი გავრთიანება ყოფილა და გაღაგავანი ჭქონია შემოვლებული, რო- მელმდე სამი-ოთხიოდე კართი შედი- რდნენ. სოფლები ყოფილა: ვერა (ვე- რე), ვერეს ხევი და მდინარე), ვეძისი, დიდმოი, საბურთალო, კრწანხი, სო- დანლული (სონდალული), ავლაბარი (პავლაბარი. არაბ: ზუღდის მიღმა (ძაბამო), ღომქალური, დირსიჭა- (დირსიჭალის ბაღები ავლაბარსა და ნავთულეს შორის), ნავთულე (ერევლეს ციხე), ჩუღურეთი (ადრე ჩუხუბერი ერქვე. თურქ: ჩუკურ - ხრამი, ორმო, დაცემული ადგილი), ელიას უბანი (მახათას მთა. შემდეგ "კილაბ ჩირი"), კუკია (ახალსოფელი), დიდუ- ვე, ნაძალადევი, ხარუხუი, ღრმა ღე- ლე, ავჭალა. გაუთავებელი ომების პირობებში ბევრი სოფელი ვეღარ აღ- მდგარა. გადარჩენილი სოფლები დროთა განმავლობაში ქალაქის შე- მადგენლობაში შევიდნენ. ბევრ მოუ- ლოდინდელ და მიყენებულ ცნობას აღ- მოიარჩეს თანამედროვე თბილისელი ახალგაზრდა, როცა თბილისის ისტო- რიას გაცნობდა. ისტორიის გაცნობის გარეშე იგი ვერსაფაზით ვერ წარმოად- გენს, რომ რუსთაველის კიბითაჭრის შენობის ადგილას წინათ "კალო- უბნის" ეკლესია ძალგარა და იმ მივე- ნილისავე კალოუზი მღვდლი რქვევია- ამ ცნობის გარეშე სიტყვა კალოუზანი ფოლკლორული არამბატის მქონე გა- ნუხაზუფილი მუსიკასავით იყდუ- რებს მის ფსიქიკაში. ახლოელი, მაგ- რამ უცხო სიტყვები, ანუ გაუცნობე- ბული ახლოზური ინტიმის მქონე სიტყვები და ისტორიები თავისებური საცანაური ბუნდოანების, მისტიკუ- რი არაცნობიერების ველს ქმნია ახალგაზრდა თბილისელის ფსიქიკა- ში. მას ხშირად ესმის სიტყვა კუკია. ეს უბანი იცის, მაგრამ სიტყვის მნიშ- ვებულებაში არ იცის. არადა, ჯდმინე- ნილი თბილისური არამბატი ახდის სიტყ- ვას, ძალიან უცხოდ ახლობლურია იგი. ვარდისუბანი გასაკვირა, კომპო- ზიტია. მისი კრწანხით რალავას წარ- მოიდგენს, მაგრამ კუკია? თურმე ქა- ლაქისპირა უბნის აღნიშვნელი სახე- ლის სახით სიტყვა კუკია პირველად გიგაუტყუებუდების მიერ შედგენილ საქართველოს 1772 წლის რუკაზე ჩანდება. ისტორიკოსი თეიმურაზ ბე- რიძე ნიშნში და აღმოცენდა თბილი- სი წერს, რომ უფრო ადრე "კუკია სოფლის სახელად პირველად თრია-

მედიკალიზაცია

მე-6 გვირგვინი

ლეთში, მდინარე ქციის მახლობლად გვხვდება. თბილისისპირა ადგილს სახელი კუკია მიღებული უნდა ჰქონ-დეს თრიალეთის სოფელ კუკიიდან აყრილი და ქალაქისპირას გადმოსა-ლებული ყმა-გლეხების გამო XVIII ს-ის 40-50-იან წლებში". ხოლო სიტყვა კუკი ქართულ ყოფით ეთნოგრაფი-ულ მასალაში - გონჯის სახით ყოფი-ნაა ცნობილი. ისტორიკოსი წერს: "ქართულ ყოფაში არსებობდა მრავა-ლი დედოფალი - კუკი, რომლებიც, ძირითადად, მაგიური წეს-ჩვეულე-ბის შესასრულებლად იხმარებოდა და სხვადასხვა კუთხეში სხვადასხვა სა-ხელი ერქვა. კუკი-გონჯი მინათმოქ-მედებასთან დაკავშირებულ რიტუ-ალში იღებდა მონაწილეობას. ხალხის რწმენით, იგი მაგიურ გრძნეულ ძა-ლას ფლობდა, რომელსაც, ვითომ გვაღვის დროს წვიმის გამოწვევა, ხოლო წვიმების დროს დარის მოტანა შეეძლო". ასე დარქმევია თბილისის-პირა "ახალსოფელს" კუკია. ძნელი სათქმელია, რომ თანამედროვე თბი-ლისელის ფსიქიკაში აქტიურად მო-ნაწილეობდნენ კუკის უბნის მრავ-ალმნიშვნელად ისტორიები, კერ-ძოდ თბილისისპირა "ახალსოფლის" იმების გამო დაცარილება, ნაოხარ ადგილზე თრიალეთიდან ქართული იმების კუკიის გლეხების გადმო-სახლება, რომელთაც კუკი-გონჯთან დაკავშირებული წარმართული ხანი-დან შემორჩენილი წეს-ჩვეულება გა-აჩნდა, მაგრამ სიტყვა კუკია შეფარუ-ლად შეიცავს ყოველივე ამას და თბი-ლისის ხასიათის თავისებურ ელე-მენტს ქმნის ქალაქლის ფსიქიკაში. სასტიკი იმების გამოსობით დავა-რიგლებული გარეუბნების ახალი მო-სახლეობით შევსება მხოლოდ ქარ-თველების არ ხდებოდა. იმდენჯერე გა-ასწორეს დამპყრობლებმა თბილისი მინასთან, რომ სასწაულად აღიქმება მისი გადარჩენა და დღევანდელი სა-ხით ჩამოყალიბება. ახალი აღმშენებ-ლობის დროს ქალაქი იზრდებოდა, მაგრამ იყო უიმედო პერიოდები. იყო დრო, როცა ქალაქში ქართული მო-სახლეობა უკიდურესად შეთხელდა. უცხოელებმა ჭარბობდნენ თბილისში ქართველებს. სხვადასხვა კრიზისულ დროს ქართველი მეფეები და სახელ-მწიფო მოხელეები იძულებული იყ-ვნენ, არაქართველებით მეფეობის და-ცარილებული უბნები და სოფლები. ამით აიხსნება თბილისში სომხების კომპაქტური დასახლება და გრეგო-რიანულ ეკლესიების სიმრავლე. თბილისის უბნები ქართულ, არა-ბულ, სპარსულ სახელებს შორის სომხური სიტყვის ხარფუხის არსე-ობაზეც ამით არის გამოწვეული. ცნო-ბილია, რომ ერეკლე II ერევნის ლაშქ-რობის შემდეგ იქიდან "აჰყარნა მრავ-ალნი სომეხნი" და საქართველოში ჩამოიყვანა. მეფემ მომთაბარე თათ-რებიც დაასახლა იძულებითი წესით. შემდგომში, რუსების ბატონობის და-საწყისში, მეფისნაცვლი ვორონკო-ვის საქართველოს რუსიფიკაციების მიზნით,რუსებს ასახლებდა თბილის-ში (ახალი კუკია და სხვა უბნები). XIX ს-ის 30-იან წლებში დაიწყო რუსეთის სხვადასხვა გუბერნიებიდან მალაქ-ნების თბილისში მასიური ჩამოსი-ლება. ისინი პირველად რიყეზე და-სახლდნენ, შემდეგ ახალ კუკიაში და-სახლეს. თბილისის ტოპონიმიკაში გაჩნდნენ სიტყვები "მალაქნების ქუ-ჩა" და "მალაქნების ბაზარი". თბილი-სის ისტორიის არმცოდნე თანამედ-როვე ახალგაზრდა თბილისელების თვის მთხილის ქუჩის და ხიდის ქუჩის გადაკვეთაზე არსებულ მოედანს მე-ფისნაცვალ ვორონკოვის სახელი და-ერქვა და მასზე 1867 წელს თვითონ მეფისნაცვლის ძეგლი დაიდგა (ავტო-რები პიმენოვი და კრისტიან. პეტერ-ბურგი). რუსი პოლიონიზატორის ძეგ-ლი არ შემორჩა, მაგრამ მისი გვირი მაინც მოიხსენიება ქალაქურ ყოფაში ან სასახლესთან ან მოედანთან და-კავშირებით. გენერალ ერმოლოვის მმართველობის დროს, 1818 წ. ვიტენ-ბერგიდან თბილისში გადმოსახლე-ბულ იქნენ გერმანელები. დასახლ-დნენ კუკიაში და დიდუბეს შორის მედ-ბარე ტერიტორიაზე. ხელოსნობას და

მებაღე-მევენახეობას მისდევდნენ კუკიის უბანში, გაჩნდა "გერმანელე-ბის ქუჩა" (შემდგომი კიევის ქუჩა), ბა-რონ ტორნაუს საქართველოზე მო-გონებებში არის ცნობა: "ფცილისში, სადაც აქამდე მისი მოსახლეობა სი-ცოცხლისთვის აუცილებელი საგნე-ბის ნაკლებობას განიცდიდა, რომელ-თა შეძენაც მეტად მაღალ ფასებში შეიძლებოდა მხოლოდ სომხებში და ქალაქის მთელი სავაჭრო საქმიანობა სომხებს ეჭირათ ხელთ, ამჟამად ქა-ლაქის მოსახლეობამ უშუალოდ გერ-მანელი კოლონისტებისადმი იწყე-რდის, ხორციის, კარაქის, ნაღების, კარტოფილის და თეთრი ფუნჩულა ჰურის ყიდვა-შეძენა". კირიჩნის ქუ-ჩის და მოედნის სახელი წანარმოებიან გერმანული კირხდან (Kirche - ეკ-ლესია). ეს ეკლესია ახლანდელი მარ-ჯანიშვილის მოედანზე იდგა. სიტყვა კირიჩნი რუსული ენის მემკვიბით შე-მოვიდა ქალაქურ მეტყველებაში. სამუხაროდ, გერმანული ლუთერა-ნული ეკლესია 1946-47 წლებში დაან-გრიეს მოედნის რეკონსტრუქციას-თან დაკავშირებით.

თბილისის ისტორია ისე წარი-მართა, რომ მისი ქალაქური ხასია-თის ჩამოყალიბება სხვადასხვა ერე-ბის დიასპორების თანაარსებობაშ გაანაპირობა. ყოველი უცხოეროვანი კოლონია ცდილობდა, თავისი კულ-ტურა და ენა დამკვიდრებინა ქა-ლაქში. არაოფიციალურ დონეზე, კულისურად, ხალხურ ლაბირინთებ-ში სხვადასხვა კულტურათა და ეთ-ნიკურ წეს-ჩვეულებათა ქიშპობაც შეიქმნა ქალაქში, რაც ხშირად ურ-თიერთ ირონიებში და ანეკდოტებო-ბად რუსული ენით ურთიერთობდ-ნენ ქართველებთან. იმ შემთხვევა-შიც კი, როცა ქართული კარგად იცოდნენ. ამაში ანტიქართული სტრატეგია მდებარდებოდა. რუსები ყველანაირად უწყობდნენ ხელს ამ ტენდენციას. ამან თბილისურ ქარ-თულ ფსიქიკაში თავდაცვითი სიფრ-თხილე წარმოშვა. ქართული თბილი-სური ფსიქიკა ცდილობდა მშვიდო-ბიანად შეეთავსებინა ერთმანეთთან და ქართულ კულტურასთან ებრაუ-ლი, თათრული, რუსული, სომხური, გერმანული, აისორული, ქურთული, ბერძნული, კათოლიკური კულტუ-რების განსხვავებული საწყისები და გეგები. ეს თბილისურ ფსიქიკის ერთ-ერთი ნამკვირა თვისებაა. ზოგი უცხოეროვანი დასახლება, იმის შემ-დეგ, რაც ქალაქის სხვადასხვა უბ-ნებში თავიანთი კულტურული გარე-მოს ქმნიდნენ, საკუთარ ქალაქად მი-იჩნევდნენ თბილისს. იმის გამო, რომ ისინი მონაწილეობას არ ღებულობ-დნენ სახელმწიფოებრივი თბილისის, დედაქალაქური თბილისის განმტკი-ცებაში და განვითარებაში, ვიწრო-უზნური ინტერესების მქონე ქალა-ქისგან იზოლირებულ და ჩამორჩე-ნილ სოფლებად იქცნენ. ისინი აღარც თავიანთი ერის სრულფასო-ვანი წარმომადგენლები იყვნენ, რადგან ქართული ყოფის და კულ-ტურის დიდ გავლენაში იმყოფებოდ-ნენ, და არც რელიგიაში თბილი-სელები იყვნენ, რადგან თბილისე-ლებმა გაცილებით დიდ და მასშტა-ბურ გავებას ნიშნავს, ვიდრე რომე-ლიმე უცხოეროვანი კოლონიის ვინ-როეროვნულ ნაციონალიზმს. რუსი თბილისელები თუ რუსეთის კუთვ-ნილებად მიიჩნევდნენ საქართვე-ლოს, კერძოდ თბილისს და აქედან გამომდინარე, გრძნობდნენ უფლე-ბამოსილებას, სომეხი კოლონისტები თავიანთი დროებითი მრავალ-რიცხოვანების გამო თვლიდნენ თბი-ლისს თავის ქალაქად. ამ კომიკური ნაციონალიზმის და ისტორიის ფალ-სიფიკაციის ნიშნები დღემდე შემორ-ჩა ქალაქში და საქართველოში საერ-თოდ. მაგრამ დროთა განმავლობაში აღდგა თბილისის ქართველებით შევსების ტრადიციულ-ისტორიული პროცესი. უცხოეროვანი ემიგრან-ტების მრავალრიცხოვანება მცირე-რიცხოვანებად გადაიქცა. თბილისი იმდენად გადაივსო საქართველოს კუთხოვნიდან ჩამოსული ადამიანე-ბით, რომ უკვე დიდი ხანია, რაც ბი-ნის დეფიციტის პრობლემა არსე-

ბობს. ამან ქალაქის გაზრდა გამოიწ-ვია. შეიქმნა ახალი უბნები, მათ შო-რის ვრცელი და მახინჯი მიკრორაი-ონები. ქართველთა თბილისში ჩამო-სახლება გრძელდება. ეს შეუსყვეტე-ლი პროცესი თბილისს თან საქართ-ველოს სტრატეგიულ ცენტრად გა-ნამტკიცებს, თან კი ქალაქური კულ-ტურის ჩამოუყალიბებლობის ელ-ფერს უქმნის. თავიდანვე თბილისის სატახტო ქალაქად გადაქცევა გა-მონეველთ იყო მისი ტერიტორიის სტრატეგიული მნიშვნელობის გააზ-რებით. ვახტანგ გორგასალის და მი-სი ძის, დარის ამ ჩანაფიქრმა დროთა განმავლობაში მასშტაბური მნიშვნე-ლობა შეიძინა, კერძოდ ის, რომ თბი-ლისი საქართველოს გამაერთიანე-ბელ ცენტრად იქცა. მან ქართული ფეოძმენის სახლის მნიშვნელობა მი-იღო. ისე, რომ ქართველთა თბილის-ში მოზღვავება სახლში მოსვლად აღიქმება. რუსული კარიკატურული იმპერიალიზმის წარმომადგენელი ჟირინოესკი, რომელიც რუსეთის სა-იდუმლო სამსახურების გეგმას აცხადებს ხმამაღლა, საქართველოს პროვინციების მიხედვით როცა შლის ცალკეულ გონჯ სახელმწიფო-ებად, თბილისს განსხვავებულ რეს-პუბლიკად აცხადებს. ამ გროტესკში თბილისი წარმოდგენილია როგორც ურჩი, ყველაზე ქართული პრინცი-პის მქონე ქალაქი. ქართული თვალ-საზრისით ეს კარიკატურული აზრი შემდეგანაირად გამოიყურება: იმდე-ნად, რამდენადაც თბილისი საქარ-თველოს ყველა პროვინციის წარმო-მადგენლების სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის სახლია, იგი საქართ-ვისი ისახლებაა. იყო დრო, როცა თბილი-სელი არაქართველები განზრახ არ მეტყველებდნენ ქართულად და მხო-ლოდ რუსული ენით ურთიერთობდ-ნენ ქართველებთან. იმ შემთხვევა-შიც კი, როცა ქართული კარგად იცოდნენ. ამაში ანტიქართული სტრატეგია მდებარდებოდა. რუსები ყველანაირად უწყობდნენ ხელს ამ ტენდენციას. ამან თბილისურ ქარ-თულ ფსიქიკაში თავდაცვითი სიფრ-თხილე წარმოშვა. ქართული თბილი-სური ფსიქიკა ცდილობდა მშვიდო-ბიანად შეეთავსებინა ერთმანეთთან და ქართულ კულტურასთან ებრაუ-ლი, თათრული, რუსული, სომხური, გერმანული, აისორული, ქურთული, ბერძნული, კათოლიკური კულტუ-რების განსხვავებული საწყისები და გეგები. ეს თბილისურ ფსიქიკის ერთ-ერთი ნამკვირა თვისებაა. ზოგი უცხოეროვანი დასახლება, იმის შემ-დეგ, რაც ქალაქის სხვადასხვა უბ-ნებში თავიანთი კულტურული გარე-მოს ქმნიდნენ, საკუთარ ქალაქად მი-იჩნევდნენ თბილისს. იმის გამო, რომ ისინი მონაწილეობას არ ღებულობ-დნენ სახელმწიფოებრივი თბილისის, დედაქალაქური თბილისის განმტკი-ცებაში და განვითარებაში, ვიწრო-უზნური ინტერესების მქონე ქალა-ქისგან იზოლირებულ და ჩამორჩე-ნილ სოფლებად იქცნენ. ისინი აღარც თავიანთი ერის სრულფასო-ვანი წარმომადგენლები იყვნენ, რადგან ქართული ყოფის და კულ-ტურის დიდ გავლენაში იმყოფებოდ-ნენ, და არც რელიგიაში თბილი-სელები იყვნენ, რადგან თბილისე-ლებმა გაცილებით დიდ და მასშტა-ბურ გავებას ნიშნავს, ვიდრე რომე-ლიმე უცხოეროვანი კოლონიის ვინ-როეროვნულ ნაციონალიზმს. რუსი თბილისელები თუ რუსეთის კუთვ-ნილებად მიიჩნევდნენ საქართვე-ლოს, კერძოდ თბილისს და აქედან გამომდინარე, გრძნობდნენ უფლე-ბამოსილებას, სომეხი კოლონისტები თავიანთი დროებითი მრავალ-რიცხოვანების გამო თვლიდნენ თბი-ლისს თავის ქალაქად. ამ კომიკური ნაციონალიზმის და ისტორიის ფალ-სიფიკაციის ნიშნები დღემდე შემორ-ჩა ქალაქში და საქართველოში საერ-თოდ. მაგრამ დროთა განმავლობაში აღდგა თბილისის ქართველებით შევსების ტრადიციულ-ისტორიული პროცესი. უცხოეროვანი ემიგრან-ტების მრავალრიცხოვანება მცირე-რიცხოვანებად გადაიქცა. თბილისი იმდენად გადაივსო საქართველოს კუთხოვნიდან ჩამოსული ადამიანე-ბით, რომ უკვე დიდი ხანია, რაც ბი-ნის დეფიციტის პრობლემა არსე-

ბის წარმომადგენლებს, ევროპე-ლებს და ითვალისწინებს მათ განსხ-ვავებულობას, მათ ეროვნულ და კულტურულ საწყისებს, ასე ვთქვათ, თვინიერი და გამგებიანი ურთიერ-თობის უნარს და ტაქტს გამოიშუშა-ვებს განსხვავებული ხალხებისადმი. ეს მასში ქმნის თავისებურ მეგობ-რულ ლიაობას საერთოდ მსოფლიოს ხალხებისადმი და კულტურებისად-მი. შეიძლება, მსოფლიოსადმი ამ ეთიკურმა ლიაობამ წარმოშვა თბი-ლისური ფსიქიკაში განსაკუთრებუ-ლი გამგებიანობის უნარი. მსოფლიო-ში საქართველოს არსებობაც არ იცის, ქართველები კი გაგებით ეკი-დებიან და შეძლებისდაგვარად შეის-წავლიან მსოფლიოს ქვეყნების ის-ტორიებს და კულტურებს. უარყო-ფითი თვალსაზრისით ეს ეთიკური ლიაობა ვერმეშწნული, სათვალავი-დან გამოტოვებული სუბიექტის კომპლექსად შეიძლება მოიწათლოს. ალბათ, მართლაც დაკომპლექსებუ-ლი და მოსაწყვლელია თბილისური ფსიქიკა ისტორიული გამოუვალო-ბით, იმით, რომ ევრაფრიტ ვერ გახდა სრულფასოვნად თავისუფალი და ვერ გამოავლინა სრულად ქართული ფე-იომენის ენერგია. ყოფიერების ეკო-ნომიკური გაუმართაობა, პოლიტიკუ-რი მოუწესრიგებლობა, ენის უწიკა-ლურობით გამოწვეული იზოლაცია სხვადასხვა კომპლექსებს წარმოშობს თბილისელში. მას შეგნებული აქვს, რომ საერთაშორისო სარბიელზე ქარ-თული კულტურის ხარისხი, მისი ლი-რებულმა ნახევრდება იმის გამო, რომ აქამდე მსოფლიოს ქვეყნების რიგიდან გამტრალ საქართველოს არავითარი ავტორიტეტი არ გააჩნია. დღემდე მსოფლიოში საქართველოს სახეს კომუნისტური რუსეთი ქმნიდა, უფრო სწორად - მლიდა. იგი ყველანა-ირად ცდილობდა, რუსეთის ერთ-ერთ მიყარდნოდ, ნაკლებად ცნობილ პრო-ცესიად გაესაღებინა საქართველო. ათიოდე წელია, რაც საქართველო და-მოუკიდებელი სახელმწიფო გახდა და ახალმა დრომ უამრავი პრობლემა წარმოშვა. ყველაზე დიდი პრობლემა შეიძლება ის არის, რომ ქართველები უარყოფითი კუთხით გამოვლინდნენ. გაჩონჩხა, თუ როგორ გადაგვარა ხალხი რუსეთის 200-წლიანმა ბატო-ნობამ. სახელმწიფოებრიობის განც-და და შეგნება თითქმის ნულამდეა დასული. დამოუკიდებელი სახელმწი-ფოს შენების გამოცდილების არმქო-ნე, წინააღმდეგობრივი ძალები სხვა-ნაირად გეზით ექანებთან ქვეყნის თავ-ისუფლებას. თბილისური ფსიქიკის არასრულფასოვნების კომპლექსს რამდენადმე აბათილებს დასავლური ორიენტაციის იმედი, იმედი იმისა, რომ დღევანდელი მსოფლიო აღარ დაუშვებს ბოროტების იმპერიის მიერ საქართველოს ჩაგვრას.

დღევანდელი თბილისური ფსიქი-კა რამდენიმე შრისგან შედგება: ის-ტორიის შრე, რომელსაც საგნობრივი ფაქტობრიობით შეესაბამებთან ქა-ლაქის ძველი უბნები, ეკლესიები და საერთოდ სიძველენი: ზარის ეკლესია (ახნისხატი), სიონი, ნარეკელა, მეტე-ხი, ქაშვეთი, მთაწმინდა, სოლოლაკის უბანი, ვერის უბანი და სხვ. ამ სიძვე-ლეთა სახელები თუ არაღიკობრივი მესხიერების ნიაღს ქმნიან თანამედ-როვე თბილისელების გონებაში, თეო-თონ სიძველენი თვალსაჩინოდ ქმნიან ქალაქის ისტორიულ ატმოსფეროს. მეორე შრე ძირითად შრედაც შეიძ-ლება ჩაითვალოს. იგი ენის სფეროა და ნაწილობრვ ისტორიის შრესაც შეიცავს, მაგრამ უმთავრესად იგი ქართული აზრის, ქართული სულის, საზოგადოდ ქართული ფეოძმენის ინტიმს ახორციელებს თბილისურ ფსიქიკაში. მესამე შრე საქართველოს პროვინციების, მათი ეთნიკური გან-კერძოებულობების ცენტრალიზე-ბის, ერო სახელმწიფოებრივ სუბიექ-ტად შექმნის შრე უნდა იყოს. არის კი-ფის ამინდა ქალაქური ყოფიერებე-ბად გამოქმნიარე წეს-ჩვეულებების შრე. ამ შრეში იჩენს თავს ქართული ტოლერანტობა, განსხვავებულ ხალ-ხებთან დემოკრატიული მემკუეებლო-ბის თვისობრიობა. არის ამაშიერი ყოფიერებით გამოწვეული სიახლე-ებთან შეგუების და მათი ქართულ-უბნის შრეც. არის ღია მსოფლიოს ფონზე თავის თავის დანახვის, შეფა-

სების და შეცნობის შრეც.

წაივდნენ თბილისური მცურავი ნისქივლების, ბორანების, ტივების, ეტლების პერიოდები. წაივდნენ ვე-ლური და სასტიკი დამპყრობლების: არაბების, სპარსების, მონღოლების, თურქების თბილისში თარეშის დროე-ბი. ახლა რუსეთის ძალადობის დროც იწურება. დღეს თბილისში ახალი ტექ-ნოკრატული ყოფიერების ფორმები მკვიდრდება. სწრაფად და მკვეთრად იცვლება თბილისური მენტალიტეტი. ამერიკანიზმი და ევროპიზმი იკავებს ადგილს თბილისურ ფსიქიკაში. ლა-თინური ასოები უკვე ჩვეული მოვლე-ნა გახდა ქალაქში. ქართველთა ევრო-პულობა, მათი ევროპისკენ ისტორიუ-ლი სწრაფვა დღეს უაზამალის, რუსი-ფიციერებული ევროპიზმის გარეშე რეალიზდება. ქართული ენის აღმო-საველური ტონებისგან გათავისუფ-ლება და ევროული სააზროვნო ინ-ტენაციით მომართვა ჯერ კიდევ ილია ჭავჭავაძისა და მისი თაობის მწერლების და მოღვაწეების კრიტი-კულ აზროვნებაში დაიწყო. ენის აღ-ნაალები წაბინებურა და დასვენება მან ადამიანის შინაგანი საწყარო. კრი-ზისი საყოველთაოა და საქართველო ვერ აიცილენ ამ კრიზისს. ევროპიდან და ამერიკიდან რომ არ მოსულიყო იგი ევრო-ამერიკული ფორმით, თეო-თონ ქართული მენტალიტეტი შექმნი-და კრიზისის ქართულ ფორმებს, მაგ-რამ განა ბოროტების იმპერიის რეჟე-მის პერიოდში აბსოლუტური კრიზი-სის, ანუ, ქართული საწყისის და ზნე-ობის დაცემის აბსოლუტური ფორმე-ბი არ შეიქმნა საქართველოში. ძნელი დასადგენია, ვისი ბრალია თანამედ-როვე მეცნიერული ეპოქის ქასიური ხასიათი. ხასიათი, რომლის მიხედვი-თაც ყოველივე ადამიანურზე, სულზე, სიყვარულზე, თანაგრძნობაზე, ჭმა-ნურ სითბოზე, კეთილგანწყობაზე უფრო ღირებულია ფული, ტექნიკა, იარაღი, სექს-ბიზნესი, ნარკო-ბიზნე-სი, არსებობსთვის და ძალუფლე-ბისთვის გააფთვებული და დაუწოდ-ბელი ბრძოლა. დღეს კაცობრიობა სულიერი კრიზისიდან გამოსავლის ძიებით უნდა იყოს წესით შეპყრობი-ლი. მაგრამ კრიზისმა დაუძლურელი სტექიის ენერგია შეძინა და იგი თან-დათან უფრო ვითარდება. რა უნდა დაუხედდროს ამ ძლევამოსილ კრი-ზისს ქართულმა მენტალიტეტმა, თბილისურმა ფსიქიკამ. რა გეზით უნ-და განვითარდეს და განახლდეს ქარ-თული ფენომენი. პასუხი ილიაა: ქარ-თული აზრის დღევანდელი აქტივო-ბის ფარგლებში უნდა ეძიოს კრიზისი-თან გამოსავალი. მაგრამ ამის თქმა ადვილია, შესრულება კი ძნელი. მი-თუმეტეს შეუძლებელია უტოპიად გამოიყურება კრიზისიდან გამოსავ-ლის ძიება, თუ ამჟამინდელ ქართულ სინამდვილეს მისი იდეალიზირების გარეშე დაეწინავეთ. კორუფცია ხე-ლისუფლებაში, არაერთიანი, განხეთ-ქილი სახელმწიფოებრივი შეგნება პოლიტიკურ ძალებში, მასობრივი სო-ლატაკე, ხაშური მშენებლობა, რომე-ლიც თბილისის ისტორიულ სიძველე-ებთან შემოძრობებს უფრო ჰეგეს, ვიდრე აღმშენებლობას, აუძლურებს ქართული ფენომენის ენერგიას. და მაინც, არსებობს ქართული აზრის გა-დარჩენის განუსაზღვრელი იმედი. XIX ს-ის დამდეგს რუსეთის იმპერიაში სა-ქართველოში მეფის ტახტი იოკა გაა-უქმნა, ქართული სახელმწიფოებრიო-ბა გამოუვალ მდგომარეობაში მოექ-ცა, მაგრამ იმავე საუკუნეში ქარ-თველმა განმანათლებლებმა ილია ჭავ-ჭავაძის თაოსნობით შეძლეს ეპოქის მიერ შემოთავაზებული ტუნწი შესაძ-ლებლობების მასქისაზრელად გამოე-ნება და განახალეს ქართული ფენო-მენის ენერგია. ქართული ფენომენის განსხვავებულ განახლებას და ფორ-მებს მოითხოვს თანამედროვე ქარ-თული პოლიტიკური, სოციალური და ეთიკურ-კულტურული ვითარება. გა-ნახალეს თანამედროვე შესაძლე-ლობების შემუშავებას ისეთი ძლიერი, ქართული მენტალიტეტით მომართუ-ლი თაობა თუ შეძლებს, რომელიც ყო-ველგვარი სიახლის ქართულოზებას მოახვედრებს. ძნელია იმის თქმა, თუ როგორ ფორმას მიიღებს თბილისური ფსიქიკა ორმოცდაათი წლის შემდეგ. ახლა იმ ფორმის ჩამოყალიბების მხო-ლოდ საწყისი პერიოდია და დიდი მუ-შაობაა საჭირო იმისთვის, რომ ქარ-თული ფენომენი კი არ გაუცხოვდეს, არამედ განვითარდეს.

ნოდარ მაღაჩონია

ეს ფოტოსურათი საგანგებოდ გადავიღე. როგორც ხედავთ, მტკვრის კალაპოტო დამშრალია და სულ მაღე, თბილისს ქალაქის კე-თილდეობაზე მზრუნველი ადამი-ანები (მათ ამისათვის ჯილდოებაც კი მიანიჭებენ) მუხრანის უმშვენიე-რეს ხიდს ფართად აქცევენ.

მუხრანის ერომალიანი ხიდის მშენებლობა 1908 წლის სექტემ-ბერში დაიწყო და 1911 წლის 25 აპ-რილს ამთავრდა, ხიდის სიგანე 17 მეტრი იყო. პროექტის ავტორი ე. პატონი (1870-1953) ხოლო 1966 წელს კი განადგურებული იქნა.

ასე რომ, მუხრანის ხიდმა, სულ რაღაც 55 წელი იცხოვრა. მსგავსი ლათონის მომცრო ზომის ხიდებს (და არა ერის) დღესაც შეხედებით პარიზის შუაგულში, რომლის სო-ციცხლის შესანარჩუნებლად რომ სავანებოდ უზრუნიათ, იქიდანაც კი ჩანს, რომ მათ სრულიად მოუ-ღონდელ ადგილზე გადაყვრებით, რადგან იქ არც მდინარეა გადასა-ლახავი და არც სხვა ხიდის მოთხოე-

ლათინური ევროპულობა შემოიჭრა საქართველოში და ამ კულტურასთან შეუფუებლობა სიახლით გამოწვეულ ელდასავით აღიქმება ქართულ ფსი-ქიკაში. მაგრამ ხომ შეეგუა თავის დროზე ქართული მენტალიტეტი ძა-ლადობით თავსმოხვეულ არაბულ, სპარსულ, თურქულ და რუსულ ზე-გავლენებს. რაბომდა უნდა იყოს სა-მში ნებაყოფლობით არჩეული ლა-თინურენოვანი ევროპულობის ზეგავ-ლენა. რაც შეეხება ზნეობრივი კრი-ზისის მქონე ამერიკულ და ევროპულ მდგომარეობას და მის ზეგავლენას, ამაში ბრალი არც ევრობას არ მოუძე-ვის და არც ამერიკას. ასეთია, საზო-გადოდ, მეოცი, ოცდამეერთე საუკუ-ნის მსოფლიო, კაცობრიობის სული-ერი მდგომარეობა. იგი ტექნიკრატი-თი და მასობრიობით გამოწვეულ და-ცემას განიცდის. მხოლოდ ზუნების გაბინძურება და დასნეულება არ მოი-ტანა ტექნიკრატიულმა ეპოქამ. არა-ნაალები ჩააბინებურა და დასვენება მან ადამიანის შინაგანი საწყარო. კრი-ზისი საყოველთაოა და საქართველო ვერ აიცილენ ამ კრიზისს. ევროპიდან და ამერიკიდან რომ არ მოსულიყო იგი ევრო-ამერიკული ფორმით, თეო-თონ ქართული მენტალიტეტი შექმნი-და კრიზისის ქართულ ფორმებს, მაგ-რამ განა ბოროტების იმპერიის რეჟე-მის პერიოდში აბსოლუტური კრიზი-სის, ანუ, ქართული საწყისის და ზნე-ობის დაცემის აბსოლუტური ფორმე-ბი არ შეიქმნა საქართველოში. ძნელი დასადგენია, ვისი ბრალია თანამედ-როვე მეცნიერული ეპოქის ქასიური ხასიათი. ხასიათი, რომლის მიხედვი-თაც ყოველივე ადამიანურზე, სულზე, სიყვარულზე, თანაგრძნობაზე, ჭმა-ნურ სითბოზე, კეთილგანწყობაზე უფრო ღირებულია ფული, ტექნიკა, იარაღი, სექს-ბიზნესი, ნარკო-ბიზნე-სი, არსებობსთვის და ძალუფლე-ბისთვის გააფთვებული და დაუწოდ-ბელი ბრძოლა. დღეს კაცობრიობა სულიერი კრიზისიდან გამოსავლის ძიებით უნდა იყოს წესით შეპყრობი-ლი. მაგრამ კრიზისმა დაუძლურელი სტექიის ენერგია შეძინა და იგი თან-დათან უფრო ვითარდება. რა უნდა დაუხედდროს ამ ძლევამოსილ კრი-ზისს ქართულმა მენტალიტეტმა, თბილისურმა ფსიქიკამ. რა გეზით უნ-და განვითარდეს და განახლდეს ქარ-თული ფენომენი. პასუხი ილიაა: ქარ-თული აზრის დღევანდელი აქტივო-ბის ფარგლებში უნდა ეძიოს კრიზისი-თან გამოსავალი. მაგრამ ამის თქმა ადვილია, შესრულება კი ძნელი. მი-თუმეტეს შეუძლებელია უტოპიად გამოიყურება კრიზისიდან გამოსავ-ლის ძიება, თუ ამჟამინდელ ქართულ სინამდვილეს მისი იდეალიზირების გარეშე დაეწინავეთ. კორუფცია ხე-ლისუფლებაში, არაერთიანი, განხეთ-ქილი სახელმწიფოებრივი შეგნება პოლიტიკურ ძალებში, მასობრივი სო-ლატაკე, ხაშური მშენებლობა, რომე-ლიც თბილისის ისტორიულ სიძველე-ებთან შემოძრობებს უფრო ჰეგეს, ვიდრე აღმშენებლობას, აუძლურებს ქართული ფენომენის ენერგიას. და მაინც, არსებობს ქართული აზრის გა-დარჩენის განუსაზღვრელი იმედი. XIX ს-ის დამდეგს რუსეთის იმპერიაში სა-ქართველოში მეფის ტახტი იოკა გაა-უქმნა, ქართული სახელმწიფოებრიო-ბა გამოუვალ მდგომარეობაში მოექ-ცა, მაგრამ იმავე საუკუნეში ქარ-თველმა განმანათლებლებმა ილია ჭავ-ჭავაძის თაოსნობით შეძლეს ეპოქის მიერ შემოთავაზებული ტუნწი შესაძ-ლებლობების მასქისაზრელად გამოე-ნება და განახალეს ქართული ფენო-მენის ენერგია. ქართული ფენომენის განსხვავებულ განახლებას და ფორ-მებს მოითხოვს თანამედროვე ქარ-თული პოლიტიკური, სოციალური და ეთიკურ-კულტურული ვითარება. გა-ნახალეს თანამედროვე შესაძლე-ლობების შემუშავებას ისეთი ძლიერი, ქართული მენტალიტეტით მომართუ-ლი თაობა თუ შეძლებს, რომელიც ყო-ველგვარი სიახლის ქართულოზებას მოახვედრებს. ძნელია იმის თქმა, თუ როგორ ფორმას მიიღებს თბილისური ფსიქიკა ორმოცდაათი წლის შემდეგ. ახლა იმ ფორმის ჩამოყალიბების მხო-ლოდ საწყისი პერიოდია და დიდი მუ-შაობაა საჭირო იმისთვის, რომ ქარ-თული ფენომენი კი არ გაუცხოვდეს, არამედ განვითარდეს.

ნილების აუცილებლობა, გარდა ერ-თი და უმთავრესისა, შეუზარჩუნონ ხიბლი და სურნელი წარსულს.

რეველიუციური ქარბუძი და ყამთაცკლის ქარტხილები არც საფარავნის მოკვლეობა და არც სხვა რომელიმე ევრობის ღირსეულ ქვეყანას, მაგრამ იქ არავინ თაკი-ლობს დღეს არც ფაფგონებს, არც ტრამეაის და არც დღევანდელიო-სათვის ერთბა "გამოუსადგვარ", ლითონის პრიმიტულ ხიდებს, პი-რეითი, მათი დანახვისთანავე ერო-ბამად გეუფლებათ გაოცება და ნისტალია და აი სწორედ ამ ადა-მიანური განცვიფრებისათვის არ ახლეს მათ ხელი, ბატონებო! ხოლო რაც დრო გავა, ეს მარტივი ერთმა-ლიან ლითონის ხიდები კიდევ უფ-რო განაცვიფრებენ მომავალი საუ-კუნეების ცაში მფრინე ადამია-ნებს.

თბილისის კი, როგორც ჩანს, ასე-თი საფარავნო არაფერშიც ესაჭი-როებოდა, ჩვენთვის მთავარი ფარ-თი გზა იყო საჭირო, რომელაც კო-მუნისტებისკენ აქ

24**პიუზენი****D**

"თბილგაზის"
 ევოკა - გზა
 მუნიციპალური
 საწარმოდან
 "იბრა-ჭორჭიაშვი" D2

"არაპროგნოზირებადი
 პოლიტიკა" და
 "ეკონომიკის
 პოლიტიკაში" D4

როგორც ძველანა,
 ისეთი პრესა D5

მედი-კომპანია
 ისევე ცოდვილ
 მიწაზე ეშვებინა D7

"ალკატელი"
 შემცირებაზე
 მიდის D8

"მოტოროლას"
 გაგზავნა
 ინტერნეტში
 გაჟონა D8

"ქართული-
 ევროპული" D9

ვაჭრები და
 მხატვრები D11

საქართველო:
 სოციალიზმი თუ
 კავშირები? D13

INTERNET-ში
 თაღლითობა
 ყველის D13

მთელი
 მსოფლიო
 ზიზი D14

ქართული WINDOWS
 მზად არის D15

APPLE იწყებს
 ორპროცესორიანი
 Power Mac G4-ის
 გაყიდვებს D15

INTEL-მა
 ოფიციალურად
 წარადგინა
 20 გიგაჰერციანი
 CELERON D15

რატომ იძუა
 "მაცუმიტა"
 ამერიკაში
 "პანასონიკად" D16

D9

"ყველგან და ყველგან უნდა იყო პატიოსანი ადამიანი.
 ეს უფრო მეტია, ვიდრე იყო მილიონების პატრონი..."
 დავით სარაჯიშვილი

„თბილგაზის“ ეპოპეა - გზა მუნიციპალური სანარმოდან „იტერა-ჭორჭიამდე“

მაია ურუშაძე

წლების მანძილზე დაბალი ტარიფით მუშაობამ, პერმანენტულმა უსახსრობამ, უყურადღებობამ და ქსელების ურემონტობამ „თბილგაზი“ ნგრევის პირას მიიყვანა. დღევანდელი მონაცემებით, „თბილგაზის“ მდგომარეობა იგივეა, რაც „ეი-ი-ესის“ შესვლამდე „თელასში“ იყო. მაშინ „ეი-ი-ესმა“ თბილისის ელექტრომომარაგების სისტემის რეანიმირება დიდძალი ინვესტიციებისა და მზარდი ტარიფის მოთხოვნის ხარჯზე მოახერხა. სწორი სატარიფო პოლიტიკისა და ქმედითი ფინანსური უწყვეტების მექანიზმის ამოქმედების წყალობით დღეს ქალაქის ელექტროქსელი საიმედოცაა და რენტაბელურიც. ამიტომ ელექტროენერგიის უწყვეტი მოწოდების შემთხვევაში „თელასს“ უპრობლემოდ შეუძლია მომხმარებლების დაკმაყოფილება.

ძნელი არ არის, დავინახოთ „თბილგაზის“ პრობლემათა ჯაჭვის მსგავსება „თელასში“ არსებულ მაშინდელ ვითარებასთან. მუნიციპალურ დაქვემდებარებაში მყოფი ქალაქის გაზმომარაგების სისტემა პერმანენტულად საჭიროებს დოტაციას, ფინანსური უკუგების მექანიზმის მოუწესრიგებლობა კი დღემდე იმ უკონტროლო თანხების არსებობას განაპირობებს, რომლებიც იოლად ნაწილდება ჯიბიდან ჯიბეში.

ამ ორი წლის წინათ, როდესაც ამერიკულმა საკონსულტაციო ფირმამ „პი-აი კონსალტინგმა“ „თბილგაზის“ მდგომარეობა შეისწავლა და სექტორის რეორგანიზებას შეეცადა, ქალაქის გაზმომარაგების სისტემის ხელმძღვანელებს ამერიკელთა რჩევების უგულვებლყოფაში „თბილგაზს“ თავისი კურატორი, ქალაქის მერია დაეხმარა და ტარიფის ზრდის წინააღმდეგ გაილაშქრა, რაც რეორგანიზაციის პროცესს აუცილებლად უნდა მოჰყოლოდა. საქართველოს ხელისუფლებამ გამოსავალი „თბილგაზის“ უცხოელი ინვესტორისთვის „შეჩქებაში“ იპოვა და ქალაქის გაზის მეურნეობისთვის ტენდერი გამოაცხადა.

მოულოდნელი აღმოჩნდა ტენდერის შედეგები: „თბილგაზის“ ყიდვის სურვილი პირველ ეტაპზე მხოლოდ რუსულმა „იტერამ“ და „თელასის“ მფლობელმა „ეი-ი-ესმა“ გამოთქვეს. ორივე მათგანს ხელისუფლებამ უარი ერთი და იმავე მოტივით გასუცხადა – მათთვის ქალაქის გაზგამანაწილებელი ქსელის გადაცემა სასიცოცხლო მნიშვნელობის სექტორის მონოპოლისტის ხელში აღმოჩენის საშიშროებას ქმნიდა. პირველ შემთხვევაში მონოპოლისტის ხელში თავს იყრიდა გაზის მონოდებისა და განაწილების, მეორე შემთხვევაში კი – ქალაქის ელექტრო-და გაზის მეურნეობის მთელი ბერკეტები.

აქვე უნდა ითქვას, რომ მაშინ „იტერა“ საქართველოს ხელისუფლებას „თბილგაზის“ 75

პროცენტის გამოსასყიდად მილიონნახევარ დოლარს სთავაზობდა და სოლიდური ოდენობის ქართული ვალების გადახედვისთვისაც მზად იყო.

„იტერა“

ამერიკულ კომპანიად რეგისტრირებული „იტერა“ არა მარტო გაზის ტრანზიტს, არამედ მის მოპოვებასაც აწარმოებს – მას საკუთარი საბადოები აქვს ციმბირსა და რუსეთის სხვა რეგიონებში, ასევე დსთ-ს სივრცეში (მისთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია საკუთარი საბადო იამალო-ნენცეთის ოლქში). ხელისუფლებისაგან მის მიმართ მზარდი უკმაყოფილების გამო „იტერა“ იძულებულია, საკუთარი გაცემების სფეროები დსთ-ს სივრცის ხარჯზე გააფართოოს. „იტერა“ ქართულ ბაზარზე მას შემდეგ დამკვიდრდა, რაც თურქმენეთმა საქართველოს გაზის პირდა-

პირი მონოდება შეუწყვიტა. ამ პერიოდში „ეი-ი-ესმა“ რუსეთის „ინვესტგაზსტროისთან“ („გაზპრომის“ ჯგუფი) გააფორმა ხელშეკრულება, რომლის მიხედვითაც თბილსრესს რუსული გაზი „იტერას“ მიერ დაწესებული 53\$-ის ნაცვლად 41\$-ად უნდა მიეღო. ვინაიდან „ინვესტგაზსტროის“ რუსეთის საზღვრებს გარეთ გაზის გატანის უფლება არ ჰქონდა, ეს ხელშეკრულება არაკანონიერი აღმოჩნდა, ხოლო ჩვენს მთავარ მომწოდებლად „იტერა“ დარჩა, რადგან საერთაშორისო ბაზარზე „გაზპრომის“ გაზი „იტერას“ გაზზე უფრო ძვირი ღირს.

მას შემდეგ, რაც „გაზპრომმა“ თავისი გაზის გადაყიდველ კომპანიათა რიცხვის შემცირება განიზრახა, „იტერა“ „გაზპრომის“ მხრიდან გაზის მიწოდების შემცირების რეალური საფრთხის წინაშე დადგა. თუმცა, იმ შემთხვევაში, თუ ის სხვადასხვა

რეგიონში საკუთარი გაზგამანაწილებელი ქსელების მფლობელი იქნება, „გაზპრომს“ ძალაუფლებურად მოუწევს მასთან ურთიერთობის ძველი მასშტაბების შენარჩუნება.

■ ■ ■
ცალკე საკითხია „იტერა“- „გაზპრომის“ შიდა რუსული ურთიერთობები. იმის გამო, რომ რუსეთში „იტერამ“ ვერ მოიპოვა „გაზპრომის“ ფულის სათეთრებელი მანქანის იმიჯი, „იტერას“ პერმანენტულად ეძაბება ურთიერთობა მოსკოვის ოფიციალურ მისკოვი უკმაყოფილოა, რომ რუსეთის გაზმომარაგების სერიოზული ნაწილი „იტერას“ ხელშია.

■ ■ ■
ამავე პერიოდში საქართველოს გაზის სექტორის მიმართ დაინტერესება გამოთქვა „გაზპრომმაც“, რომლის ინტერესის საგანი უფრო მაგისტრალური გაზსადენები იყო და ქობულეთი-ხოვას მილსადენის აღდგენასაც აპირებდა, თუ საქართველო ქართულ-რუსული ელექტროენერგეტიკული „საქროსენერგოს“ მსგავს „საქრუსგაზის“ შექმნაზე თანახმა იქნებოდა.

„გაზპრომი“

„გაზპრომი“, მსოფლიოში გაზის უდიდესი მომპოვებელი და ექსპორტიორია. მის ხელშია გაზის მსოფლიო მოპოვების 23 პროცენტი, ხოლო რუსეთის გაზის მოპოვების 94 პროცენტი. „გაზპრომი“ რუსეთის ბიუჯეტის მეოთხედს ავსებს. მისი კუთვნილი მიწებით აწვდის გაზს თბილისს „იტერაც“.

საქართველოსთან „გაზპრომი“ ადრე „საქტრანსგაზმრენვის“ საშუალებით თანამშრომლობდა, თუმცა, ეს უკანასკნელი თურქმენეთიდან გაზის მონოდების შეწყვეტის შემდეგ აკოტრდა. „გაზპრომმა“ კი გადაწყვიტა, საქართველოსთან ერთობლივად შეექმნა საწარმო „საქრუსგაზმრენვი“, რომლის ფუნქციებშიც გაზსადენების ექსპლოატაცია, რუსული გაზის ქართველი მომხმარებლისთვის მონოდება და მესამე ქვეყნებში გაზის ტრანზიტი უნდა გახდეს. მთავრობამ „გაზპრომის“ პროექტი დაამტკიცა და „საქრუსგაზმრენვის“ შექმნის საკითხზე მუშაობას GIGC – საქართველოს გაზის საერთაშორისო კორპორაცია განაგრძობს.

„გაზპრომი“ ამჟამად რამდენიმე გრანდიოზულ პროექტს ახორციელებს. მათ შორის ერთი უმნიშვნელოვანესია „ბლუსტრიმის“ (ცისფერი ნაკადი) საერთაშორისო პროექტი, რომლის მიხედვითაც „გაზპრომის“ გაზსადენის ევროპული ნაწილი თურქეთთან უნდა დაკავშირდეს. დღემდე „გაზპრომი“ თურქეთს ბალკანეთის ქვეყნების გავლით აწვდის გაზს, ახლა კი „გაზპრომს“ მილსადენი ნოვოროსიისკიდან პირდაპირ შავ ზღვაში გაჰყავს თურქეთთან დასაკავშირებლად. ამ უდიდესმა პროექტმა საქართველოს გვერდი აუარა. არადა, ტრანზიტის პერსპექტივის გამო „გაზპრომი“ დაინტერესებული უნდა

ყოფილიყო საქართველოს გაზსადენის სისტემის აღდგენით. კერძოდ, უნდა აღედგინა მილსადენის „ქობულეთი-ხოვას“ მონაკვეთი.

„გაზპრომის“ სხვა პროექტებიდან მნიშვნელოვანია „სამხრეთ პარსის“ პროექტი, რომლის მიხედვითაც ის ირანის სამხრეთ საბადოებიდან აპირებს გაზის მოპოვებას. „ჩრდილოეთ ევროპის გაზსადენის“ პროექტი „გაზპრომის“ გაზის ბალტიის ზღვის გავლით ევროპის ჩრდილოეთ ნაწილში გაზის მიწოდებას ითვალისწინებს, პროექტი „დასავლეთ ციმბირი-ჩინეთი“ კი „გაზპრომს“ ჩინური ბაზრის ათვისების საშუალებას მისცემს.

■ ■ ■
მოგვიანებით „თბილგაზით“ ებრაული „ტაჰალი“ დაინტერესდა, მაგრამ მოლაპარაკება აქაც არ შედგა.

ნიშანდობლივია, რომ ისრაელის „კარდან ლტდ“-ს შვილობილი კომპანია „ტაჰალი“ წყლის პრობლემებზე სპეციალიზდება და ის ერთ-ერთი უმსხვილესი კომპანიაა მათ შორის, ვისაც მსოფლიოში წყლის მეურნეობის მენეჯმენტის დიდი გამოცდილება გააჩნია. ცნობისათვის, „ტაჰალს“ უშუალოდ ენათესავება „თიბი-სი ჯგუფი“. „ტაჰალის“ „მამობილი“ „კარდანი“ საქართველოს საპენსიო ფონდის ერთ-ერთი დამფუძნებელია. „ტაჰალი“ თბილისის მომსახურების სფეროში სწორედ მაშინ დაინტერესდა, როცა ხელისუფლებაში „თბილწყალკანალის“ ფრანგული „ვივენდისათვის“ გადაცემაზე დაიწყო მსჯელობა. საბოლოოდ, მასთან ხელისუფლებამ მოლაპარაკება „თბილგაზთან“ დაკავშირებით წამოიწყო და, როგორც კი საქმე გაზის ტარიფის მატებაზე მიდგა, ცივი უარით გაისტუმრა.

„ტაჰალი“

„ტაჰალი“ ისრაელის ერთ-ერთი უმსხვილესი პოლიტიკური კომპანიის „კარდან ლტდ“-ს 100 პროცენტით შვილობილი კომპანიაა. „კარდან ლტდ“ ისრაელისა და საზღვარგარეთის მრავალი ქვეყნის სოლიდური ინვესტორია. მისი შვილობილი „ტაჰალი“ 1950 წელს, ანუ ისრაელის სახელმწიფოს ფორმირების ადრეულ ეტაპზე, ქვეყნის ერთ-ერთი უმწვავესი პრობლემის – წყლის დეფიციტის პრობლემის მოსაგვარებლად შეიქმნა და დღეს მისი სპეციალიზაციის სფეროში სოფლის მეურნეობის, გარემოს დაცვის, ნარჩენთა გადამუშავების, მშენებლობის, ინფრასტრუქტურის განვითარების, ინდუსტრიული და ენერგეტიკული პროექტებიც შედის.

„ტაჰალს“ უცხოელ კომპანიონებთან ერთობლივად რამდენიმე ფილიალი აქვს ისრაელში. ეს შვილობილი კომპანიები სხვადასხვა საკითხებზე მუშაობენ. მაგალითად, ფრანგებთან ერთობლივი „სიტაჰალი“ და გერმანელებთან ერთობლივი

გაპრძილება 03 გვირდვა

სახელმწიფო სანარმოები

N	ს/ს დასახელება	%	საერთო ღირებულება	სახელმწიფო წილის ღირებულება
1	მარნეულგაზი	9,8	348740\$	341756\$
2	ხარაგაულგაზი	97,7	150828\$	147372\$
3	გურიგაზი	96,3	192152\$	184952\$
4	დუშეთიგაზი	97,7	123731\$	120891\$
5	საჩხერეგაზი	96,8	110060\$	106496\$
6	ჭიათურაგაზი	95,4	245841\$	234537\$
7	ამბროლაურგაზი	94	53969\$	48785\$
8	დედოფლისწყაროგაზი	96,9	110693\$	107237\$
9	წყალტუბოგაზი	93,3	91228\$	85156\$
10	ლაგოდეხიგაზი	95,1	131112\$	124632\$
11	გურჯაანიგაზი	97	413187\$	400587\$
12	ახმეტაგაზი	100	193700\$	185000\$
13	ფოთიგაზი	97,5	439031 ლარი	428231 ლარი
14	ხაშურიგაზი	97,2	441676\$	429181\$
15	გარდაბანიგაზი	99,9	7 696 905\$	7 691 235\$
16	თერჯოლაგაზი	97,6	986 13\$	96237\$
17	ზესტაფონიგაზი	54,9	395044 ლარი	376549 ლარი
18	მცხეთაგაზი	98,3	115908 ლარი	113883 ლარი
19	„ცისფერი ალი“ ხონი	91	20900 ლარი	19028 ლარი
20	ყვარელიგაზი	90,8	74819 ლარი	67934 ლარი
21	ზუგდიდიგაზი	98,5	635941 ლარი	626191 ლარი
22	საგარეჯოგაზი	98	101327\$	99275\$
23	ყაზბეგიგაზი	92,8	89952 ლარი	83472 ლარი
24	ხობიგაზი	99,1	420436 ლარი	416836 ლარი
25	ბაღდათიგაზი	90	275642 ლარი	248090 ლარი
26	ქარელიგაზი	90	121792 ლარი	109613 ლარი
27	აბაშაგაზი	100	უცნობია	უცნობია
28	დმანისიგაზი	100	უცნობია	უცნობია
29	ახალგორიგაზი	100	უცნობია	უცნობია
30	თბილგაზი	97	4 659 752 ლარი	4 508 147 ლარი
31	შპს ხელვაჩაურიგაზი	100	90380 ლარი	90380 ლარი

გაზის განაქარძოებული სანარმოები

N	დასახელება	საერთო ღირებულება
1	თელავგაზი	142902\$
2	ტყიბულგაზი	11760\$
3	ახალციხეგაზი	92703 ლარი
4	წალენჯიხაგაზი	36100 ლარი
5	აჭარაგაზი	643098 ლარი
6	ჩხოროწყუგაზი	26508 ლარი

D2 გვარდნიანი

H.P.C.-T.H.L Ltd. ნარჩენების გადამუშავების საკითხებზე ამუშავებენ, Tahal-Leitersdorf-Amit and Yosha Ltd. ურბანიზაციის საკითხებითა და მშენებლობების დაპროექტებით არის დაკავებული, Tahal-Man კი ფიჭური კავშირგაბმულობის სფეროებითაა დაინტერესებული.

“ტაჰალი” ისრაელში გაზის ტრანსპორტირებასა და დისტრიბუციასაც ეწევა ამდენად, “თბილგაზი” მისი ინტერესების სფეროში ახალი ხილი არ იყო. მიუხედავად ამისა, “თბილგაზის” პრობლემების შესასწავლად “ტაჰალმა” ჰოლანდიური ფირმა “გაზტეკი” მოიწვია.

■ ■ ■

“ტაჰალის” მხრიდან “თბილგაზის” მიმართ ინტერესის გამჟღავნებას “იტერას” დაუყოვნებელი რეაქცია მოყვა. თბილისის გაზმომარაგების სისტემის მიმართ მიძინებული რუსული ინტერესის გამოვლიცხამ მომენტალურად გამოიწვია გაზის გადაკეცვა. “იტერამ” სასწრაფოდ გაიხსენა “თბილგაზის” ვალები და ერთი თვით დედაქალაქი უგაზოდ დატოვა.

დროებით მივიწყებული დავალიანება “იტერამ” ზუსტად შერჩეულ დროს გაიხსენა. შედეგად, 90 მილიონ დოლარამდე დაგროვილი გაზის ვალები იმ საფრთხილად იქცა, რომლის გამოც თბილისის გაზმომარაგების სისტემა უცხოელ ინვესტორთათვის არამიმზიდველი აღმოჩნდა. დადგა დრო, როცა “იტერას” მიეცა საშუალება, ერთ დროს თამამად ნათქვამი უარის გამო საკადრისი პასუხი მიეგო საქართველოს ხელისუფლებისთვის და ის სისტემა, რომელშიც მილიონნახევარი დოლარის გადახდას აპირებდა, პრაქტიკულად, უფასოდ ჩაედო ხელში.

როცა მთავრობამ გაზის დავალიანების გასასტუმრებლად ურიის ვალები დაიღო, “იტერასთვის” “თბილგაზის” გადაცემა უკვე გადანყვებილი იყო. მიუხედავად შესაშური მონდომებისა, დავალიანება მთლიანად მაინც ვერ დაიფარა, გაზის ვალების რესტრუქტურისაციის საბაბით კი მოსკოვს სახელმწიფო მინისტრი ავთანდილ ჯორბენაძე და სათბობ-ენერგეტიკის მინისტრი დავით მირცხულავა ეწვივნენ.

შემდეგი მოვლენების ქრონოლოგია: მოსკოვიდან დაბრუნებული ჯორბენაძე არაორაზროვან მინიშნებებს აკეთებს “თბილგაზში” გამეფებულ კორუფციასა და “ქართული სტრუქტურებისა და ადამიანთა გარკვეული ჯგუფების ცოდვებთან” დაკავშირებით, რომელთა შესახებაც მას “იტერაში” აცნობეს. სახელმწიფო მინისტრის მოქმედი მათრახი მერიის ჩინოვნიკებსაც ხვდებოდა. მისი ეს სიტყვები ერთმნიშვნელოვნად მოასწავებს, რომ ხელისუფლებას “თბილგაზისთვის” “შესაფერისი” ადგილი უკვე გამოჩნახული აქვს... რასაკვირველია, “იტერას” პრეზიდენტთან იგორ მაკაროვთან მათათბირების საფუძველზე.

მიუხედავად იმისა, რომ “იტერასთვის” ძლივს შეგროვილი მილიონნახევარი დოლარი მხოლოდ ერთი თვის გადასახადი იყო, ვალების რესტრუქტურისაციაზე დაწყებუ-

ლი საუბარი “იტერამ” თაროზე შემოდო. რაც მეტია ვალი, მით მეტია აქტივი. ქართული ვალები “იტერას” არ გააკოტრებს. სამაგიეროდ, გაჯიუტებულ მთავრობას ამ ვალებით, შეიძლება, ყელში წაუჭირო.

შედეგმაც არ დააყოვნა: მაკაროვმა საქართველოს ერთობლივი გაზგამანაწილებელი საწარმოს შექმნა და სააქციო საზოგადოება “აზოტის” პირდაპირი მიყიდვის წესით გადაცემა მოითხოვა, რის სანაცვლოდაც ის საქართველოს მთავრობას 20 მილიონი დოლარის ოდენობის დავალიანებას გაუქვითავდა.

“იტერასთან” ერთობლივ საწარმოს რუსეთი პოლიტიკური მიზნებისათვის არ გამოიყენებს, ჩვენ კი უახლოესი 3-4 წლის მანძილზე ალტერნატივა არ გვაქვს,” – აცხადებდა ამ დროს ავთანდილ ჯორბენაძე.

შედეგად, “იტერას” წარმომადგენლის მიხედვით პოტაპენკოს ვიზიტმა თბილისში სრული წარმატებით ჩაიარა. საქართველოს მთავრობასთან გამართულ წინასწარ მოლაპარაკებებზე მან პრეზიდენტის მხარდაჭერით, პრაქტიკულად, ყოველგვარი წინააღმდეგობის გარეშე მიიღო “იტერასთვის” “აზოტის” პირ-

ბით სერიოზული ალტერნატივა უნდა გამოუჩნდეს “გაზპრომის” “ბლუსტრიმის” (ცისფერი ნაკადი) პროექტის სახით. ამ პროექტის მიხედვით, რუსული გაზი, შავი ზღვის ფსკერზე გავლით უნდა მიენოდოს თურქეთს, სადაც 2005 წლის ბოლოსთვის რამდენიმე სტრატეგიული მნიშვნელობის გაზსადენი მოიყრის თავს. ამ პირობებში შაჰ-დენიზის გაზსადენის სავარაუდო დატვირთვის განსაზღვრა წინასწარ შეუძლებელი ხდება.

შეერთებული შტატების პოზიცია თურქეთს შაჰ-დენიზის პროექტის ფორსირებისაკენ უზიძგებს. სახელმწიფო დეპარტამენტის მრჩეველი კასპიის რეგიონის ენერგეტიკული სტრატეგიის საკითხებში, სტივენ მანი მიიჩნევს, რომ თურქეთმა ყველაფერი უნდა იღონოს, რათა მხარი დაუჭიროს შაჰ-დენიზის პროექტს. მისი განცხადებით, შაჰ-დენიზიდან გაზის მოწოდების ფორსირება კავკასიის რეგიონში სტაბილური მდგომარეობის შენარჩუნების საქმეში თურქეთის ინტერესებსაც ეთანხმება.

თუმცა, არ არის გამოირიცხული, რომ რუსული გაზი

და ჯერჯერობით ისიც კი არ არის გარკვეული, თუ ვინ დააფინანსებს პროექტს.

ზოგიერთი დეტალი მომავალი ხელშეკრულების შესახებ

“იტერას” გეგმები საქართველოსთან დაკავშირებით ოფიციალური დოკუმენტის სახით დღემდე არ ჩამოყალიბებულა. მიუხედავად ამისა, მომავალ ერთობლივ საწარმოში “იტერა-ჯორჯიასში” საქართველოს ხელისუფლებას ქართული წილის 50 პროცენტის მიღებაზე საუბარი მაკაროვმა დაწყებისთანავე შეაწყვეტინა. მომავალი ერთობლივი საწარმო საქართველოს ყველა იმ გაზგამანაწილებელ საწარმოს მოიცავს, სადაც სახელმწიფოს ჯერ კიდევ აქვს დარჩენილი თავისი წილი. საწარმოში “იტერას” მხრიდან “საქგაზის” ქონება შევა. “იტერა-ჯორჯიას” პარიტეტული სამეთვალყურეო საბჭო ეყოლება. ის ვალდებულ იქნება ალტერნატიული გაზის “უფრო იაფი წყარო” გამოიყენოს. პარალელურად, “იტერა” ითხოვს ისეთი პირობების შექმნას, როგორიცაა

იტერას ქონება

N	დასახელება	ს/ს "საქგაზის" წილი %	სახელმწიფო წილი%	საერთო ღირებულება	სახელმწიფო წილის ღირებულება
1	თბილელექტროცენტრალი	90	10		
2	რუსთავიგაზი	54,9	4,38	253335\$	11097\$
3	კასპიგაზი	55,02	0	118371\$	0
4	გორიგაზი	54,6	42,6	207413\$	76884\$
5	თეთრიწყაროგაზი	54,9	39,1	81216\$	0
6	ბოლნისიგაზი	54,9	42,5	74732\$	28644\$
7	ქუთაისიგაზი	54,9	43,6	539540\$	231744\$
8	საქორგაზი	64,2	0	უცნობია	უცნობია
9	სამტრედიაგაზი	100	0	543186\$	0
10	ვანიგაზი	100	0	337331\$	0
11	ბორჯომიგაზი	100	0	122145\$	0
12	საქგაზპროექტი	100	0	უცნობია	0

დაპირი წესით მიყიდვის უფლება და “იტერა-ჯორჯიასისთვის” აქციათა 51-პროცენტისანი საკონტროლო პაკეტის მიღების გარანტიები.

“თბილგაზის” “იტერასთვის” ზარ-ზეიმით გადასაცემად მხოლოდ საზოგადოებრივი აზრის შემზადებალა იყო დარჩენილი. ამიტომ ხელისუფლებამ “თბილგაზთან” დაკავშირებული “ჩანოლილი” პროექტები ამოაშრეურა, რათა კიდევ ერთხელ დამტკიცებინა მათი უფარგისობა, გაზის მოწოდების ალტერნატიული წყაროების არარსებობაზე ალბაპარაკდა და ერთი-ორჯერ ისიც გააჟღერა, რომ “იტერა-ჯორჯიასში”, შესაძლოა, მესამე პირად “ეი-ი-ესი” შემოსულიყო.

ალტერნატივა, რომელიც არ გვაქვს

ბუნებრივი აირის ერთპიროვნულ მომწოდებელზე საფუფრუ და უფრო მზარდი დამოკიდებულების შესუსტებას ხელისუფლება მომავალში შაჰ-დენიზის გაზის საშუალებით აპირებს. თუმცა, მსოფლიო გაზის სექტორში მოვლენათა განვითარების ტენდენცია იმისკენ მიდის, რომ დასავლეთისათვის შაჰ-დენიზს თავისი მნიშვნელო-

თურქეთისთვის შაჰ-დენიზის გაზზე მომგებიანი აღმოჩნდეს, რადგან “გაზპრომის” “ბლუსტრიმის” პროექტი ციმბირის გაზის ტრანსპორტირებას ითვალისწინებს, რომელიც შაჰ-დენიზის გაზზე უფრო მაღალი ენერგოშემცველობით გამოირჩევა. გარდა ამისა, შაჰ-დენიზის საბადო და იქ არსებული გაზის რაოდენობა ჯერ ბოლომდე შესწავლილი არ არის, “გაზპრომს” კი მსოფლიოში უდიდესი ქსელი და უშველებელი რეზერვები გააჩნია და შაჰდენიზის დასაბლოკად მას თურქეთისათვის გაზის შეღავათიანი ტარიფით მიწოდება დიდად არ აზარალებს.

ნებისმიერ შემთხვევაში ამ კითხვებს პასუხი გაცემა არა უადრეს 2005 წლისა. კიდევ უფრო გვიან გაცემა პასუხი მეორე კითხვას: შესძლებს თუ არა საქართველო გაზის უწყვეტი მოწოდების უზრუნველყოფას. 510 მილიონი კუბური მეტრის ტევადობის მინისქვეშა გაზსაცავი, რომელიც სამგორის საბადოს სამხრეთით თაღში უნდა ამენდეს, და რომელიც 200 მილიონ დოლარამდე დაჯდება, ჯერ მხოლოდ პროექტის სახით არსებობს. მის ტექნიკურ დახასიათებას დანიური ფირმა “რამბოლი” ამუშავებს

აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში, მაგალითად, შეღავათიან საბაჟო რეჟიმს.

“იტერას” მომხიბლავი გარანტიები იმის შესახებ, რომ გაზზე ტარიფი არსებულ ფარგლებში შენარჩუნდება, ცოტა არი იყოს ბუნდოვანია. საქმე ის არის, რომ ქართული “იტერა” “დამოკიდებული” იქნება რუსული “იტერას” მიერ მოწოდებული გაზის ღირებულებაზე. თუ რუსულმა “იტერამ” თავის ქართველ “სეხნიას” ეს ტარიფი გაუზარდა, ბუნებრივია, “იტერა-ჯორჯიასაც” მოუწევს ტარიფის გაზრდა.

თავის დროზე “ტაჰალმა” ქართულ მხარეს გაზის სამომხმარებლო ტარიფის თითქმის ორჯერ გაზრდა (ერთ კუბურ მეტრზე 27 თეთრიდან 50 თეთრამდე) მოსთხოვა, რითაც, პრინციპში, მოლაპარაკების პროცესი ჩაშალა. შეგახსენებთ, რომ მოგვიანებით ერთი დეტალი გახმაურდა: თურმე, “იტერასთან” მოლაპარაკება “ტაჰალთან” ხელშეკრულების პირობების შეთანხმების პარალელურად მიმდინარეობდა.

“იტერასთან” მოლაპარაკების პროცესში ყველაზე ბუნდოვანი მაინც წილობრივი გადანაწილების საკითხია. მიუხედავად

იმისა, რომ “იტერას” იდეალური სიზუსტით აქვს აღწერილი მისი კუთვნილი ქონება საქართველოში, ქართულმა მხარემ ჯერ კიდევ ვერ მოაბა თავი საკუთარი კაპიტალის დათვლას. მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებში უკვე ჟღერს ირონიული განცხადებები იმის შესახებ, რომ “იტერა-ჯორჯიასში” შესატანი ქართული წილები ჯერ კიდევ არ არის დათვლილი და ეს მაშინ, როცა წილობრივი გადანაწილება – 51 პროცენტი – “იტერას”, 49 პროცენტი კი – საქართველოს, უკვე გადანყვებილია. ბუნებრივია, საკამათო ერთი პროცენტი, რომელსაც ქართული მხარე ასე გულუხვად თმობს, “იტერას” ხელში საქართველოს გაზგამანაწილებელი ქსელით მანიპულირების მნიშვნელოვან ბერკეტად იქცევა. რაც შეეხება იმ მექანიზმებს, თუ რა გზებით შეუძლია “იტერას” მთლიანად საქართველოს გაზგამანაწილებელ სისტემაზე კონტროლის მოპოვება, “საქროსენერგოს” მაგალითიც კმარა.

იმ შემთხვევაში, თუ “იტერა-ჯორჯიასში” შესატანი ქართული წილი “მოულოდნელად” “იტერას” წილზე ნაკლები აღმოჩნდა, საქართველო დანაკლისის შევსებას დამატებითი ქონების ხარჯზე აპირებს, - ამის შესახებ ლიად აცხადებს “იტერას” პრეს-სამსახურის ხელმძღვანელი თემურ გაჯიევი. იოლი დასაშვებია, “იტერამ” საწესდებო კაპიტალში გაზის ვალების გაქვითვა მოითხოვოს. მით უმეტეს, რომ რუსეთის საქართველოსთან მიმართებაში ანალოგიური პრაქტიკა უკვე გააჩნია, “იტერას” მიმართ კი საქართველოს დიდი დავალიანება აქვს.

■ ■ ■

საქართველოს გაზის გამანაწილებელ სისტემაში “იტერას” შემოყვანას მედგარი წინააღმდეგობა ხვდა ქართულ პოლიტიკურ წრეებში. “თბილგაზის” რუსული კომპანიისთვის გადაცემის წინააღმდეგ არასამთავრობო ორგანიზაციებმაც გაილაშქრეს. ისინი დღემდე მიიჩნევენ, რომ “იტერასთვის” “თბილგაზის” ხელში ჩაგდება რუსეთისათვის მნიშვნელოვანი სოციალური ბერკეტების გადაცემას ნიშნავს.

■ ■ ■

მიუხედავად არასამთავრობოების მიერ ატეხილი განცხადებისა, “იტერა-ჯორჯიას” შესახებ მსჯელობა თავიდანვე აღებული გეზით გრძელდება. დოკუმენტი, რომელიც “იტერას” განხრახვებს გაამჟღავნებს, რამდენიმე პირად არსებობს და ყოველ მათგანში თანამშრომლობის განსხვავებული მოდელებია წარმოდგენილი. მსჯელობა იმის შესახებ, თუ რომელ მათგანს მიიღებს “იტერა”, ჯერჯერობით ნაადრევია, თუმცა, ერთმნიშვნელოვნად შეიძლება ითქვას, რომ იმ ვარიანტს, რომელსაც “იტერა” მიიღებს, საქართველოს მთავრობაც დაუყოვნებლივ მოაწერს ხელს.

და ბოლოს: საქართველოს ხელისუფლებას იმედი აქვს, რომ ქართულმა მხარემ “იტერასთან” საკუთარი ინტერესების დაცვას მოახერხებს. თუმცა, ის პირობები, რომლებიც ამ მოლაპარაკებასთან დაკავშირებით უკვე გახმაურდა, საკმაოდ რეალურ ეჭვს ტოვებს, რომ დასაცავი უკვე აღარაფერი დარჩება.

"არაეკონომიკური პოლიტიკა" და "ეკონომიკის პოლიტიკა"

პროფ. ვლადიმერ პაპავა
საქართველოს სტრატეგიისა და
საერთაშორისო ურთიერთობათა
კვლევის ფონდი

ა.წ. ივნისში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის ავთანდილ ჯორბენაძის მიერ საქართველოს პარლამენტში გაკეთებულმა განცხადებამ იმის თაობაზე, რომ ბოლო წლებში ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების უმთავრესი ხელშეშლილი ფაქტორი მისი ზედმეტი პოლიტიზაციაა, პარლამენტართა ნაწილის გაღიზიანება გამოიწვია. მათი ძირითადი არგუმენტები ის იყო, რომ პარლამენტი სწორედ პოლიტიკის განხილვისათვისაა მოწოდებული, რომ ეკონომიკური პოლიტიკა სახელმწიფო პოლიტიკის შემადგენელი ნაწილია და ამდენად "ეკონომიკის პოლიტიზაცია" ცუდი და, ამდენად, აღსაქვეთი სულაც არ არის. ერთის შეხედვით, პარლამენტართა არგუმენტების სამართლიანობაში ეჭვის შეტანა გამორიცხულიც კი უნდა იყოს, მაგრამ საკმარისია საკითხის არსში ჩახედვა, რომ "ეკონომიკის პოლიტიზაცია" ქართული გამოცდილების საზიანო ზეგავლენას ქვეყნის ეკონომიკაზე ნათელი მოეფინება.

თანამედროვე ეკონომიკური თეორიის მაკმილანის ცნობილი ლექსიკონის თანახმად "ეკონომიკური პოლიტიკა" ქვეყნის ეკონომიკის მიმართ სახელმწიფოს ქცევას ნიშნავს. ეკონომიკური პოლიტიკის ხასიათი იცვლება სახელმწიფოს მხრიდან ეკონომიკაში აბსოლუტური ჩაურევლობიდან (Laissez-faire), ეკონომიკის სახელმწიფოს მიერ მართვის უმკაცრეს ფორმებამდე, რომელიც დამახასიათებელია კომუნისტური მოწყობის ეკონომიკისათვის. საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის პროცესის არსი სწორედ მეორე უკიდურესი მდგომარეობიდან პირველისაკენ მოძრაობაში გამოიხატება; სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის ეკონომიკური პოლიტიკა ეკონომიკის მიმართ სახელმწიფოს ისეთ ქცევას გულისხმობს, როცა ეკონომიკის მართვაში მისი ჩარევის მასშტაბები თანდათან მცირდება.

ამ დებულებათა ფონზე გავანალიზოთ დამოუკიდებელ საქართველოში ეკონომიკური პოლიტიკის ცვლილების დინამიკა, რამაც შესაძლებლობა უნდა მოგვცეს გავერკვეთ იმაში, თუ რას ნიშნავს "ეკონომიკის პოლიტიკა".

1990-91 წლებში საქართველოს ხელისუფლების მიერ გატარებული ეკონომიკური პოლიტიკა სახელმწიფოს მხრიდან ეკონომიკის მართვის კომუნისტური ფორმების ლიბერალიზაციის მოკრძალებული (მცდელობით გამოირჩეოდა. აქედან გამომდინარე, გასაკვირი არც უნდა იყოს, რომ იმდროინდელი მთავრობის განცხადებით საქართველოში სახელმწიფო კაპიტალიზმის მოდელი უნდა დამკვიდრებულიყო.

ეკონომიკის მართვაში სახელმწიფოს ჩარევის პრაქტიკაში რევოლუციური ხასიათის გარდატეხა იწყება 1992 წელს, რაც უმთავრესად ფასების თითქმის საყოველთაო ლიბერალიზაციასა და სასოფლო-სამეურნეო მიწების უსასყიდლო დარიცხვაში გამოიხატა. ამავდროულად ეკონომიკის მიმართ სახელმწიფოს ქცევაში ისეთი მომენტები გამოიკვეთა, რაც, პრაქტიკულად შეუძლებელია, კვალიფიციურებულ იქნეს თუნდაც ცუდი (როგორც ეს 1990-91 წლებში იყო), მაგრამ მაინც "ეკონომიკური პოლიტიკის" სახელწოდებით; კერძოდ, სრულ ლიბერალიზაციას და-

პროფესორი ვლადიმერ პაპავა

ბაიო პალაშვილის ფოტო

ექვემდებარა ფულად-საკრედიტო სექტორი, რითაც საკრედიტო ემილიამ არნახულ მასშტაბებს მიაღწია, კომერციული ბანკების შექმნა მაქსიმალურად გაადვილებული იყო, ხოლო ეროვნული ბანკის მხრიდან მათ შემდგომ საქმიანობაზე ზედამხედველობა, პრაქტიკულად, არ არსებობდა; არანაკლებ "შთაბეჭდავი" იყო ბარტერით თურქმენეთიდან გაზის შეძენის საკლირინგო მექანიზმის შემოღება, რამაც თურქმენეთთან 400 მილიონი აშშ დოლარის ვალი წარმოქმნა. საყურადღებოა, რომ 2001 წლიდან თურქმენეთის ვალის გასტუმრების მიზნით ავადსენებული საკლირინგო მექანიზმი კვლავ იქნა ამოქმედებული.

ეკონომიკის მიმართ სახელმწიფოს ამგვარ ქცევას ეკონომიკური პოლიტიკა ვერანაირად ვერ დაერქმევა, რამეთუ იგი არა მარტო ეკონომიკურ თეორიასთან, არამედ უბრალოდ ჯანსაღ აზრთანაც კი წინააღმდეგობაში მოდის; მას, უფრო კორექტული იქნება, თუ "არაეკონომიკურ პოლიტიკას" ვუწოდებთ.

საქართველოში 1992-93 წლებში გატარებული "არაეკონომიკური პოლიტიკის" შედეგად პიკერინგოლოციას შეექმნა ნოყიერი ნიადაგი, რაც უდიდეს საფრთხეს უქმნიდა სახელმწიფოებრივ დამოუკიდებლობას.

1994 წლიდან ხელისუფლების მიერ შემუშავებული ე.წ. "ანტიკრიზისული პროგრამის" საფუძველზე იწყება თვისებრივად განახლებული ურთიერთობა საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებთან (საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან და მსოფლიო ბანკთან), რაც ქვეყანაში საფინანსო წესრიგის დამყარებისა და ეკონომიკის არსებითი ლიბერალიზაციის შესატყვისი ეკონომიკური პოლიტიკის გატარების საწინდარი ხდება. შედეგად, 1994-97 წლებში ინფლაცია "მოითკა", ხოლო ეკონომიკურმა ზრდამ 1996-97 წლებში 10-პროცენტთან მიჯნას გადააჭარბა; 1997 წლის ბოლოსათვის

მცირე და საშუალო პრივატიზაცია პრაქტიკულად დასრულდა; 1995 წელს წარმატებით განხორციელდა ფულის რეფორმა, ხოლო 1996 წელს პურის ბაზრის სრული ლიბერალიზაციით ეკონომიკის კომუნისტური მართვის უკანასკნელი "ბასტიონიც" დაინგრა. სამწუხაროდ, 1994-97 წლები ის ხანმოკლე პერიოდი აღმოჩნდა, როცა საქართველოს გააჩნდა რადიკალური დემოკრატიული რეფორმების შესატყვისი ეკონომიკური პოლიტიკა და რეფორმის გამტარებელ გუნდს ქვეყნის პრეზიდენტისა და პარლამენტის სრული მხარდაჭერა ჰქონდა.

1997 წლის მეორე ნახევრიდან ხსენებული გუნდის ეტაპობრივი დაშლისა და საპარლამენტო უმრავლესობის მიერ საკვანძო სამთავრობო "პორტფელის" დაკავების კვალობაზე თანდათანობით იწყება "ეკონომიკური პოლიტიკის" "არაეკონომიკურ პოლიტიკად" ტრანსფორმაციის პროცესი, რომელმაც განსაკუთრებით მწვავედ თავი 1998 წლის ზაფხულში იჩინა, როცა ფინანსთა სამინისტროს "ნოვატორული" წინადადებით საგადასახადო დავალიანებათა ამნისტიის გზით ეკონომიკური "გარღვევა" უნდა მიღწეულიყო. დიდი გამჭრიახობა სულაც არაა საჭირო იმის მისახვედრად, რომ საგადასახადო დავალიანებათა ამნისტიის პრეცედენტის დაშვება, საპრეზიდენტო თუ საპარლამენტო არჩევნების წინ ამომრჩეველთა ხმების "ყიდვის" მიზნით მისი მრავალჯერადი გამოყენების რეალურ სამიშროებას ქმნის; ეს კი სახელმწიფოსათვის გადასახადის გადამხდელთა არსებით შემცირებას და ისედაც სუსტი ქართული სახელმწიფოს კიდევ უფრო დასუსტებას გამოიწვევს. ამასთანავე, ისიც ცნობილია, რომ როგორც საერთაშორისო სავალუტო ფონდი, ისე ნებისმიერი სხვა საერთაშორისო ორგანიზაცია საგადასახადო შეღავათებს პრინციპულად ეწინააღმდეგება. იმის მიუხედავად,

რომ ქვეყნის ხელისუფლების უმაღლესი პირები ამ პროვოკაციული ხასიათის მქონე ფსევდოპოლიტიკის პრინციპული მიუღებლობის შესახებ გაფრთხილებულნი იყვნენ, ფინანსთა სამინისტრო სახელმწიფო ბიუჯეტიდან მაინც დაფინანსდა შესაბამისი "პროგრამის" ("ეკონომიკური გარღვევის დოქტრინის") შესაქმნელად, რომლის შესათანხმებლადაც საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან სამთავრობო დელეგაცია ვაშინგტონშიც გაიგზავნა. ეკონომისტებისათვის, და საერთოდ, ნებისმიერი საღად მოაზროვნე ადამიანისათვის გასაკვირი არ უნდა იყოს, რომ სწორედ ამის შემდეგ იწყება საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან ურთიერთობის გაფუჭების არაერთნაირი პროცესი.

აუცილებელია აღინიშნოს, რომ "არაეკონომიკური პოლიტიკა" ფსევდოთეორიულ საბურველში შეიძლება იყოს გახვეული (როგორც ეს 1998 წელს მოხდა), ხანდახან (არც ისე იშვიათად) ასეთი საბურველიდან გამოშვებული ფორმითაც წარმოჩინდება. ამ უკანასკნელის თვალსაჩინო და ამასთან შედარებით ახალ მაგალითს ფინანსთა სამინისტროს მიერ საბიუჯეტო სექტორში გასაცემი მიმდინარე თვის ხელფასების გაცემის შემდეგ თვეში ხელოვნურად გადატანა წარმოადგენს, რამაც საგადასახადო შემოსავლების სამინისტროს მიერ ამ გზით მიუღებელი სამშობალო გადასახადით ბიუჯეტის თვის გეგმის შესრულებლობა გამოიწვია; ასეთმა "მარტივმა" ოპერაციამ პარლამენტში სახელმწიფო მინისტრის პასუხისმგებლობის საკითხის დაყენება გამოიწვია, რადგანაც მას ის (პასუხისმგებლობა) სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულებასთან დაკავშირებით რამდენიმე თვით ადრე საკუთარ თავზე აიღო.

თუ გასული საუკუნის 1990-იანი წლების პირველ ნახევარში განხორციელებულ "არაეკონომიკური პოლიტიკას" საფუძვლად ძირითადად უეცრობა და სიხარბე ედო, 90-იანი წლების მეორე ნახევრიდან მათ დაემატა, უფრო სწორედ კი ისინი პოლიტიკური ინტერესებით "შეიშალა", როცა ხელიისუფლებაში მყოფ პოლიტიკოსთა რამოდენიმე ჯგუფმა და მათთან ალიანსში კავშირში მყოფმა პირებმა პოლიტიკური ძალაუფლების გასამტკიცებლად სახელმწიფოს ხელთ არსებული ეკონომიკური რესურსების გამოყენებით ერთდროულად დაიწყეს მოქმედება. სწორედ ეს არის "ეკონომიკის პოლიტიკის" "ავთვისებიანი სენის" საფუძველი.

საზგასამელია, რომ "ეკონომიკის პოლიტიკა", თუნდაც ცუდი, მაგრამ მაინც "ეკონომიკური პოლიტიკის" პირობებში იმდენად საშიში არ არის, რამდენადაც სახიფათოა "არაეკონომიკური პოლიტიკის" დროს.

გასული საუკუნის 90-იანი წლების მეორე ნახევრისა და XXI საუკუნის დასაწყისის "არაეკონომიკური პოლიტიკისა" და "ეკონომიკის პოლიტიკის" ყველაზე უფრო თვალსაჩინო მაგალითს ფინანსთა სამინისტროს დაშლა-აღდგენა წარმოადგენს, როცა როგორც მის დაშლას, ისე მის აღდგენას საფუძვლად არა ეკონომიკური მიზანშეწონილობა, არამედ მინისტრებისათვის თანამდებობის შენარჩუნება და თანამდებობიდან გაშვება ედო. ბუნებრივია, რომ ასეთ ვითარებაში "არაეკონომიკური პოლიტიკის" გენერატორის ფუნქცია ფინანსთა სამინისტროსა და მის "უდღეურ ნაშთებს" – საგადასახადო შემოსავლე-

ბის სამინისტროს დაეკისრა. თუმცა, სამართლიანობა მოითხოვს აღინიშნოს რომ გასული საუკუნის 90-იანი წლების მეორე ნახევარში და 2000-2001 წლებში მათ ამ ფუნქციის შესრულებაში, შესაბამისად სოფლის მეურნეობისა და სურსათის და ეკონომიკის, მრეწველობისა და ვაჭრობის სამინისტროები გაეჯიბრა და თანაც არაერთ "წარმატებასაც" მიაღწიეს. ამ კონტექსტში არც პრეზიდენტის ცალკეულ რწმუნებულთა დავიწყება იქნება გამართლებული, რომლებმაც ფინანსთა სამინისტროს აქტიური მხარდაჭერით (რომ არაფერი ვთქვათ სოფლის მეურნეობისა და სურსათის სამინისტროზე) "გაყინული" პენსიებისა და ხელფასების ნაცვლად ფქვილისა და სხვა სამრეწველო პროდუქტების დარიგების სქემები აამოქმედეს.

ლოგიკურად იზადება ორი ურთიერთდაკავშირებული კითხვა იმის შესახებ, თუ რამდენად ვართ დაცულნი დღეს და უახლოეს მომავალში "არაეკონომიკური პოლიტიკისაგან", და მთავრობაში "ეკონომიკის პოლიტიკის" მასშტაბების შემცირების ობიექტური პირობები რამდენად არის შექმნილი. "არაეკონომიკური პოლიტიკისაგან" დაცვის გარანტია პირობითად ორ ნაწილად შეიძლება დავეყოთ: პირველი სამთავრობო გუნდის პროფესიონალიზმია, ხოლო მეორე ამის საფუძველზე საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებთან მჭიდრო თანამშრომლობა.

პირველ ნაწილში რეალური იმედის მომცემი მოქმედი სახელმწიფო მინისტრის უშუალო რეფორმატორული გამოცდილება და მის მიერ მთავრობის საქმიანობის მკაცრი კოორდინაციის უნარია (რაც განსაკუთრებით რელიეფურად მისი უსახური წინამორბედის ფონზე გამოიკვეთა); არანაკლებ მნიშვნელოვანია ეროვნული ბანკის ხელმძღვანელობის პროფესიონალიზმი, რაც მათ მიერ გატარებულ ფულად-საკრედიტო პოლიტიკაში გამოვლინდა.

რაც შეეხება მეორე ნაწილს, აქ, სამწუხაროდ, გარკვეული სირთულეები გამორიცხული არ არის. მართალია, სახელმწიფო მინისტრს საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებთან წარმატებული თანამშრომლობის არაერთნაირი გამოცდილება გააჩნია, მაგრამ ამ სფეროში კულუარულ დაპირისპირებათა და მთავრობის ზოგიერთ წევრთა მიერ ხსენებულ ინსტიტუტებთან საქმიანობის თანამშრომლობის წარმართვის უუნარობის ფონზე, მათთან (ამ ინსტიტუტებთან) ურთიერთობის გაართულება, სამწუხაროდ, სულაც არ არის ნაკლებ სავარაუდო.

საყურადღებოა, რომ მთავრობაში "ეკონომიკის პოლიტიკის" მასშტაბების შემცირების ობიექტური პირობების შექმნის მხრივაც ერთმნიშვნელოვნად პოზიტიური სიტუაცია, სამწუხაროდ, ჩამოყალიბებული არ არის. კერძოდ, სახელმწიფო მინისტრისა და ზოგიერთი მისი კოლეგის ბოლო პერიოდის პარტიულმა ნაბიჯებმა საქართველოს ჯერ მხოლოდ ცალკეულ რეგონებში გატარებულ ღონისძიებათა "საავტორო უფლებების" სამთავრობო თუ პარტიული პატრონის ვინაობა ერთობ ბუნდოვანი გახადა. ასეთ პირობებში "ეკონომიკის პოლიტიკის" ცდუნების სამიშროება ძალზე დიდია. ამდენად, მთავრობის შესაბამისი წევრებს დიდი ძალისხმევა დასჭირდებათ, რათა კონკრეტულ სიტუაციებში, სახელმწიფო ინტერესებიდან გამომდინარე, უშუალო პარტიულ ინტერესებზე მაღლა დადგნენ.

როგორიც ქვეყანაა, ისეთია პრესაც

ბადრი კოკლაძე

მედია-ბიზნესი საქართველოში თავის სათავეს გასული საუკუნის 80-იანი წლების ბოლოდან იღებს. თუმცა, მიუხედავად მისი თითქმის თხუთმეტწლიანი არსებობისა, ჯერჯერობით, საკმაოდ ძნელია იმ ტენდენციებზე და თავისებურებებზე საუბარი, რომელიც ქართულ ბაზარს ახასიათებს. ამის უპირველესი მიზეზი ისევ და ისევ ქვეყანაში შექმნილი სიტუაციაა. არ არსებობს ოფიციალური და, რაც მთავარია, ზუსტი სტატისტიკა არც დასაქმებულთა რაოდენობის, არც მათი ანაზღაურების, არც შემოსავლების, არც რეკლამების მოცულობის, არც ტირაჟების შესახებ. განსხვავებული ვითარება განვითარებულ ქვეყნებში, სადაც მედია-კომპანიების მონაცემების საჯაროობა თვითონ კომპანიების ინტერესია, რადგანაც სწორედ ისინი განსაზღვრავენ მათი აქციების ფასის ცვალებადობას. უცხოური მედია-ბაზრის შესწავლა იმიტომაც არის აუცილებელი, რომ მოხდეს ქართული ბაზრის განვითარების პროგნოზირება საშუალო და გრძელვადიან პერსპექტივაში.

ამჯერად, ყოველდღიური გაზეთების ბაზარზე შევჩერდებით. თავიდან შევნიშნავთ, რომ საგაზეთო ბაზარი დიდ ცვლილებებს განიცდის ინფორმაციის გავრცელების ალტერნატიული გზების განვითარებასთან ერთად. თუ ტელევიზია უკვე დიდი ხანია თანაარსებობს პრესასთან, ინტერნეტმა საერთო საინფორ-

მაციო სივრცეში საკმაოდ დიდი ცვლილებები შეიტანა. სამწუხაროდ, საქართველოში ინტერნეტის ინფრასტრუქტურა ჯერჯერობით საკმაოდ სუსტია ამიტომაც, საქართველოსთან მიმართებაში პრაქტიკული თვალსაზრისით უპრიანია დასავლური გამოცდილების გაანალიზება იმ პერიოდამდე, სანამ ინტერნეტი ასეთ ფართო მასშტაბებს მიიღება (90-იანი წლების მიწურულისთვის).

სტატისტიკური მონაცემები: UNESCO Yearbook 1999, World Bank statistical data, United Nations Economic Commission For Europe, the Newspaper Association of America (NAA) resources.

ძირითადი ტენდენციები

ყოველდღიური გაზეთების ბაზარზე სიტუაცია საკმაოდ წინააღმდეგობრივია. ევროპის ბევრ ქვეყანაში და ამერიკის შეერთებულ შტატებში გაზეთების საერთო ტირაჟები კლებას განიცდის. აქედან გამომდინარეობს ისიც, რომ ნელ-ნელა მცირდება მკითხველთა რაოდენობაც, 1000 სულ მოსახლეზე გადაანგარიშებით. თუმცა, ევროპაში არის რამდენიმე ქვეყანა, სადაც ამ პარამეტრების მიხედვით 1990-იან წლებში მნიშვნელოვანი ზრდა შეიმჩნეოდა (იხ. ცხრილი 1).

სტატისტიკური მონაცემების მიხედვით, სწორედ იმ წლებში, როდესაც გაზეთების ტირაჟები მცირდებოდა, განსხვავებული სიტუაცია იყო ტელე-

ვიზიასთან მიმართებაში. ტელევიზიის მაყურებელთა რიცხვი განუზრდელად იზრდებოდა აბსოლუტურად ყველა ქვეყანაში. როგორც ჩანს, გაზეთების ბაზარზე ეს ფაქტორიც მოქმედებდა.

შეიმჩნევა კიდევ ერთი საკმაოდ მნიშვნელოვანი და, ცოტა არ იყოს, უცნაური კანონზომიერება - მკითხველთა რაოდენობის ხილული კავშირი ქვეყნების გეოგრაფიულ მდებარეობასთან. თუ შესაბამის მონაცემებს (ცხრილი 2) დავაკვირდებით (პოსტსაბჭოთა და ყოფილი იუგოსლავიის რესპუბლიკების გამოკლებით), დავინახავთ, რომ მკითხველთა რაოდენობის შემცირება ჩრდილოეთიდან სამხრეთისაკენ ხდება - ყველაზე მეტად გაზეთები ნორვეგიაში იზიდავთ, ყველაზე ნაკლებად პორტუგალიაში.

წელი	გამოცემების რაოდენობა	ჯამური ტირაჟი (000)	მკითხველთა რაოდენობა 1000 სულ მოსახლეზე	სტაბილურობის ინდექსი
1990	70	8000	776	1
1991	88	9000	873	1
1992	55	6000	582	2
1994	23	2259	219	3
1995	23	2950	286	3

ცხრილი 1

წელი	გამოცემების რაოდენობა	ჯამური ტირაჟი (1000)	მკითხველთა რაოდენობა 1000 სულ მოსახლეზე
1990	9	232	51
1991	8	73	16
1992	9	75	17
1993	9	150	33
1994	9	495	110
1995	9	480	107
1996	10	515	115

ცხრილი 2

სიტუაცია მსგავსი იყო წინა წლებშიც. ამის ახსნა, როგორც ჩანს, ცხოვრების წესთა შორის არსებულ სხვაობაში უნდა ვეძიოთ. არანაკლებ მნიშვნელოვანი უნდა იყოს კლიმატური პირობებიც. ჩრდილოეთის ქვეყნებში დღე ბევრად მოკლეა, ვიდრე სამხრეთში. ამიტომაც შედარებით ნაკლებ ტემპერამენტის ჩრდილოელები, როგორც ჩანს, საღამოობით უფრო მეტ დროს გაზეთების კითხვაში ატარებენ, ვიდრე სხვა ტიპის გართობაში (სხვათაშორის, სამხრეთელები უფრო მეტად მიდრეკილი არიან ტელევიზიის ყურებისადმი და არც ეს უნდა იყოს შემთხვევითი).

საქართველოსთვის, როგორც სამხრეთული ქვეყნისათვის, ეს ფაქტორები განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია. თუმცა, თვითონ სამხრეთულ ქვეყნებს შორისაც საკმაოდ დიდი განსხ-

ვებაა - მაგალითად, საბერძნეთში მკითხველების რაოდენობა თითქმის 50 პროცენტით აღემატება ესპანეთის, პორტუგალიის, იტალიის მაჩვენებლებს. სამხრეთული ქვეყნებისათვის მკითხველთა საშუალო რაოდენობა 107 ადამიანს შეადგენს 1000 სულ მოსახლეზე. საქართველოში, თუ არაოფიციალურ მაჩვენებლებს დავეყრდნობით, ეს რიცხვი მთლიანად ქვეყნის მასშტაბით 15 და 25 ადამიანს შორის უნდა მერყეობდეს. თუ თბილისით შემოვიფარგლებით, მაჩვენებელი საკმაოდ იზრდება და 30-40-ის ფარგლებშია. ეს სხვადასხვაობა, ბუნებრივია, მოსახლეობის ეკონომიკურ მდგომარეობას უკავშირდება.

ეკონომიკური მდგომარეობის გავლენა

სტაბილური შიდა პოლიტიკური სიტუაციის შემდეგ განმსაზღვრელ მნიშვნელობას ეკონომიკური ინიციატორები იძენს. ამ მხრივ, ყველაზე კარგად სიტუაცია ერთ სულ მოსახლეზე მთლიანი შიდა პროდუქტის (შემდეგ ტექსტში მოხსენიებული მისთვის მხოლოდ მშპ-ს გამოვიყენებთ) მოცულობასთან მიმართებაში ჩანს. თუ შესაბამის სტატისტიკურ მონაცემებს გავაანალიზებთ, შეიძლება საკმაო სიზუსტით ქვეყნების ოთხი ჯგუფი გამოიკვეთოს, რომლებშიც საგაზეთო ბაზარი განსხვავებულად რეაგირებს ეკონომიკურ ფაქტორებზე.

გაგრძელება D6 გვერდზე

როგორიც ქვეყანაა, ისეთია პრესაც

DS გვარდია

როდესაც მშპ ერთ სულ მოსახლეზე გადაანგარიშებით 15000 დოლარზე მეტია, მისი ზრდა ინვესტ მკითხველთა შემცირებას და პირიქით.

როდესაც მშპ 6000-15000 ფარგლებშია, ამ პარამეტრის ზრდა მკითხველთა რაოდენობას ზრდის.

როდესაც ქვეყანაში მშპ 1500 დოლარს გადააჭარბებს და 5000 დოლარსკენ მიისწრაფვის, მკითხველთა რაოდენობა შემცირებას იწყებს.

ქვეყნებში, სადაც მშპ ერთ სულ მოსახლეზე 1500 დოლარზე ნაკლებია, მშპ-ს ზრდასთან ერთად, მკითხველთა რაოდენობაც იზრდება.

პირველ ჯგუფში, ბუნებრივია, ევროპის ყველაზე ძლიერი ქვეყნები ხვდებიან. მათი ეკონომიკა ნელ-ნელა, სტაბილურად კიდევ უფრო უმჯობესდება, რაც მშპ-ს შესაბამის მახასიათებლებში აისახება კიდევ. პარალელურად, ამ ქვეყნებში დაახლოებით იგივე ტემპებით ხდება მკითხველთა რაოდენობის შემცირება. ეკონომიკური თეორიით ამის ახსნა არც თუ ისე რთულია. კეთილდღეობის გარკვეული დონის შემდეგ დამატებით მიღებულ შემოსავალს ადამიანები, უმეტეს შემთხვევებში, განსხვავებული სახის მომსახურებაზე ან საქონელზე ხარჯავენ. ჩვენს შემთხვევაში მათთვის სულ უფრო ნაკლებ ინტერესს იწვევს ინფორმაციაში ფულის გადახდა, რადგანაც დარწმუნებულნი არიან ეკონომიკური სიტუაციის მდგრადობაში. ამიტომაც მათ შეიძლება უყურონ ტელევიზორს, რათა საქმის კურსში იყვნენ მიმდინარე მოვლენების, მაგრამ ამაში ფულის დახარჯვა მათთვის უკვე არამომგებიანია. ეკონომიკური ზრდის ტემპების შემცირება ამ ქვეყნებში კი, პირიქით, საგაზეთო ბაზარზე დადებითად მოქმედებს.

სხვაგვარია სიტუაცია მეორე ჯგუფში, რომელშიც ისეთი ტიპის ქვეყნები შედიან როგორცაა პორტუგალია, საბერძნეთი და ა.შ. ეკონომიკური მდგომარეობა ამ ქვეყნებში საკმაოდ კარგია. თუმცა, ევროკავშირის სხვა ქვეყნებთან შედარებით მაჩვენებლები დაბალია. მდგომარეობის გაუმჯობესებისათვის მათ მკაფიოდ გამოკვეთილი მოტივაცია აქვთ. აქედან უნდა გამომდინარეობდეს ინტერესი ინფორმაციისადმი. ამიტომაც, ასეთი ტიპის ქვეყნებში ეკონომიკური კეთილდღეობის ზრდა მკითხველთა რაოდენობის ზრდასაც იწვევს. უნდა ვივარაუდოთ რომ, თუ ამ ჯგუფიდან რომელიმე ქვეყანა თავისი მაჩვენებლებით პირველ ჯგუფში მოხვდება, მაშინ მედია-ბაზარზე უკვე იმ ჯგუფის დამახასიათებელი ქცევის სხვა ნსებები ამოქმედდება.

ჩვენთვის განსაკუთრებით საინტერესოა მესამე ჯგუფი, რომელშიც ზოგიერთი პოსტსაბჭოთა რესპუბლიკაც მოხვდა. ამ ქვეყნებმა საკმაოდ რთული გზა გაიარეს - პოლიტიკური არეულობები, ეკონომიკური ფორმაციის ცვლა, მმართველობის დემოკრატიულ სტილზე გადასვლა. თუმცა, უკვე 90-იანი წლების

შუა პერიოდის იქ ეკონომიკური სიტუაცია განუხრელად უმჯობესდება, რაც, ბუნებრივია, აისახა კიდევ მოსახლეობის შემოსავლებზე. ამან, როგორც ჩანს, ადამიანებზე საკმაოდ იმოქმედა, მათში პერსპექტივის რწმენა ნელ-ნელა მტკიცდება, რასაც ინფორმაციისადმი ყურადღების შენელება მოჰყვა. ამას ემატება ისიც, რომ ამ ქვეყნების მოქალაქეებს დღეს ფულის დახარჯვის ბევრი, აქამდე მიუწვდომელი, საშუალება აქვთ. ამიტომაც, არ არის გასაკვირი მკითხველთა რაოდენობის თანდათანობრივი შემცირება.

და ბოლო ჯგუფი. ამ ჯგუფს მიეკუთვნება საქართველოც, სადაც ოფიციალური მონაცემებით მშპ-ს მოცულობა ერთ სულ მოსახლეზე 500 დოლარს შეადგენს. ეს ქვეყნები მხოლოდ ახლა ცდილობენ განვითარების გზას დაადგენ. პოლიტიკური და ეკონომიკური არასტაბილურობა ჯერ კიდევ შენარჩუნებულია, ამიტომაც მოსახლეობის ინტერესი ინფორმაციისადმი საკმაოდ მაღალია, ადამიანები მზად არიან, თავისი არც თუ ისე დიდი შემოსავლებიდან გარკვეული თანხა გაზეთების შეძენაზე გამოყონ. ეკონომიკური ზრდა ამ ქვეყნებში გაზეთებზე მოთხოვნის გაზრდას იწვევს.

თუ ზემოთ თქმულს მოკლედ შევაჯამებთ, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ მედია-ბაზარი სხვადასხვა პარამეტრების პირობებში განსხვავებულად მუშაობს და ამ პროცესს გარკვეულწილად "ციკლური" ბუნება აქვს - 1-3 და 2-4 ჯგუფებში მედია-ბაზარი ერთნაირად რეაგირებს ეკონომიკური სიტუაციის ცვალებადობაზე.

სხვათაშორის, ზოგიერთი პოსტსაბჭოთა რესპუბლიკა 90-იანი წლების დასაწყისში ბოლომეოთხე ჯგუფს მიეკუთვნებოდა, მაგრამ შემდეგ მოახერხა სიტუაციის გამოსწორება და მესამე ჯგუფში გადაინაცვლა. ამ ქვეყნებში მედია-ბაზარზე სიტუაცია ზემოთ მოყვანილ ქცევის წესებს დაექვემდებარა.

თუმცა, როდესაც ტირაჟების ზრდაზე და შემცირებაზე ვსაუბრობთ, უნდა გავითვალისწინოთ, რომ ეს გაზეთების ჯამური ტირაჟებია. თვითონ ბაზრის შიგნით გადანაწილება კი მედია-მენეჯერების მუშაობაზეა დამოკიდებული - რამდენად სწორად განსაზღვრავენ მოსახლეობის ინტერესს ქვეყნის განვითარების ყოველ კონკრეტულ ეტაპზე.

საქართველოში, როგორც უკვე აღინიშნა, მკითხველთა რაოდენობა საშუალო სამხრეთ ევროპულ მაჩვენებელს ძალზე ჩამორჩება. გარდა ამისა, ჩვენი ქვეყანა თავისი ეკონომიკური მაჩვენებლებით მეოთხე ევროპულ ჯგუფში ხვდება. ამ ორი ფაქტორის შეჯერება კი იძლევა იმის თქმის საშუალებას, რომ ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესება გარკვეულ ეტაპამდე დადებითად იმოქმედებს გაზეთების საერთო გაყიდვებზე ანუ საგაზეთო ბაზარს დღეისათვის განვითარების რესურსი საკმაოდ მეტი აქვს. დროში როგორ გაიწელება ეს პროცესი, დამოკიდებულია იმაზე, როდის

მოახერხებს ქვეყანა განვითარების უფრო მაღალ სტადიაზე გადასვლას.

ბუნებრივია, გაზეთების საერთო გაყიდვებზე გარდა მთლიანი შიდა პროდუქტისა კიდევ ბევრი ფაქტორი ახდენს გავლენას - ინფლაცია, უმუშევრობის დონე, მოსახლეობის რაოდენობის ცვლილება და ა.შ. ამ პარამეტრების მიხედვით, სიტუაცია ისეთი მკაფიო არ არის, როგორც მშპ-სთან მიმართებაში. მაგალითად, უნგრეთში 1992-1995 წლებში ადგილობრივი ვალუტის გაუფასურების პერიოდში გაზეთების საერთო გაყიდვები გაიზარდა, ანალოგიური სიტუაცია იყო საბერძნეთში 1993-1995 წლებში თუმცა, მაგალითად, ლიტვაში 1992-1993 წლებში ლიტის მნიშვნელოვან გაუფასურებას გაზეთების ტირაჟების დაახლოებით 40-პროცენტით შემცირება მოჰყვა. ეს მაჩვენებელი სპეციფიკური გამოირჩევა, ბევრი რამ არის დამოკიდებული მისი ცვლილების სიდიდეზე. ამიტომაც, მის მიხედვით ქვეყნების დაჯგუფება საკმაოდ რთულია.

პოლიტიკური არასტაბილურობა

ეს პრობლემა ევროპული ქვეყნებისათვის 90-იანი წლების დასაწყისისთვის იყო აქტუალური, მაგრამ მაშინდელი სიტუაციის ანალიზი არ იძლევა ცალსახა დასკვნების გაკეთების საშუალებას. განსაკუთრებული მნიშვნელობა ჰქონდა თვითონ იმას, თუ რა სახეს იღებდა პოლიტიკური არასტაბილურობა - შემოიფარგლებოდა ეს მხოლოდ მიტინგებით და მსგავსი აქციებით, თუ საქმე იარაღამდე და ომამდე მიდიოდა. საილუსტრაციოდ განვიხილოთ ჩეხეთის და

ხორვატიის მაგალითი.

ჩეხეთი

მედია-ბაზრის შესახებ უფრო ზუსტი შთაბეჭდილების შესაქმნელად, სხვა პარამეტრებს პოლიტიკური სტაბილურობის ხუთბალიანი ინდექსი დავამატოთ (1 - ყველაზე დაბალი, 5 - უმაღლესი).

ჩეხეთში დაძაბულობამ პიკს 1989-1990-1991 წლებში მიაღწია. "ხავერდოვან" რეგულაციას მოჰყვა თავისუფალი პრესის დამკვიდრება და დემოკრატიული არჩევნები, რის შედეგადაც დისიდენტი ვაცლავ ჰაველი ქვეყნის პრეზიდენტი ხდება. მიუხედავად ამისა, ქვეყანაში კვლავ მძიმე სიტუაცია იყო შექმნილი, რადგანაც ჰაველის პრეზიდენტობა სულაც არ იძლეოდა იმის გარანტიას, რომ დაწყებული პროცესები შეუქცევადი გახდებოდა. ამიტომაც გასაკვირი არ არის, რომ ამ წლებში მკითხველთა რაოდენობა სარეკორდოდ მაღალი იყო. გარდამტეხი აღმოჩნდა 1992 წელი, როდესაც კლემამ 33 პროცენტი შეადგინა. 1993 წლიდან კი, როდესაც სიტუაცია უკვე შედარებით ნორმალურ კალაპოტში გადავიდა, მკითხველთა რაოდენობა უკვე თითქმის 63 პროცენტით შემცირდა. სტატისტიკურად კორელაციის კოეფიციენტი ჩეხეთისთვის იმ პერიოდში -0,987 იყო, რაც იმის მაჩვენებელია, რომ სტაბილურობის განმტკიცებასთან ერთად სულ უფრო მცირდებოდა მკითხველთა რაოდენობაც. როდესაც ქვეყანა უკვე მდგრადი განვითარების კალაპოტში გადავიდა, ამოქმედდა ეკონომიკური ფაქტორები და ის წესები, რომლებიც ზევით განვიხილეთ.

ხორვატია

ამ ქვეყანამ დამოუკიდებლობა იუგოსლავიის დაშლის შემდეგ მიიღო, რის შემდეგაც 1991 წელს რამდენიმე წლიან ომში ჩაერთო.

ომის პერიოდში, განსაკუთრებით კი, პირველ წლებში გაზეთებზე მოთხოვნა შესამჩნევად შემცირდა, რაც იმით შეიძლება აიხსნას, რომ მოსახლეობა მისთვის საჭირო ინფორმაციას სხვა უფრო ოპერატიული არხებიდან იღებდა. ომის დროს განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ასევე ვიზუალურ ინფორმაციას. იუგოსლავიაში მიმდინარე ომის დროს ტელევიზიის საშუალებით მთელი მსოფლიო ადევნებდა თვალს სარაევოს დაბომბვას, დუბროვნიკში დატრიალებულ ტრაგედიას და ა.შ. ამიტომაც სრულიად ლოგიკურია, რომ იგივე ხორვატიაში მოსახლეობა იმ წლებში უფრო ტელევიზიაზე იყო ორიენტირებული. თუმცა, დაძაბულობის შენელებასთან ერთად გაზეთებზე მოთხოვნა მკვეთრად გაიზარდა.

დასკვნის სახით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ გარდამავალი ტიპის ქვეყნებში მედია-ბაზრის განხილვისას აუცილებლად უნდა გაიმიჯნოს არასტაბილურობის და სტაბილურობის პერიოდები, რადგანაც ამ დროს ბაზარი განსხვავებული ფაქტორების ზემოქმედების ქვეშ იმყოფება. თავის მხრივ ეს ეტაპები რამდენიმე ქვენტაპად იყოფა. საქართველოს ამ მხრივ ისე როგორც ბევრ სფეროში, ველოსიპედის გამოგონება არ სჭირდება. მთავარია, ყურადღებით შევისწავლოთ ის პროცესები, რომლებიც სხვა ქვეყნებში მიმდინარეობდა და დასკვნებიც აქედან გამომდინარე გამოვიტანოთ.

ქვეყანა	საერთო ტირაჟების ცვლილება (%)	მკითხველთა რაოდენობის ცვლილება (%)
აშშ	-7	-7
ავსტრია	-12	-16
ბელგია	-10	-11
ბულგარეთი	+57	+61
ჩეხეთი	-71	-71
დანია	-6	-7
ესტონეთი	-17	-12
ფინეთი	-16	-18
საფრანგეთი	+8	+6
გერმანია	-4	-6
საბერძნეთი	+23	+21
უნგრეთი	-18	-17
ისლანდია	+9	+4
ირლანდია	-14	-17
იტალია	-1	-1
ლატვია	+180	+200
ლიტვა	-59	-58
პოლანდია	+4	+1
ნორვეგია	-1	-3
პოლონეთი	-18	-18
პორტუგალია	+45	+44
რუმინეთი	+5	+6
რუსეთი	-73	-73
სლოვაკეთი	-30	-31
სლოვენია	+29	+26
ესპანეთი	-2	-3
შვედეთი	-12	-14
შვეიცარია	-27	-30
დიდი ბრიტანეთი	-13	-15

ცხრილი 3

ქვეყანა	მკითხველთა რაოდენობა 1000 სულ მოსახლეზე (1997 წ.)
ნორვეგია	590
ისლანდია	535
ფინეთი	455
შვედეთი	445
დიდი ბრიტანეთი	332
შვეიცარია	331
დანია	311
გერმანია	311
პოლანდია	306
რუმინეთი	298
ავსტრია	296
ბელგია	261
ჩეხეთი	254
ბულგარეთი	254
საფრანგეთი	218
უნგრეთი	186
საბერძნეთი	153
ირლანდია	149
პოლონეთი	113
იტალია	104
ესპანეთი	99
პორტუგალია	75

ცხრილი 4

მედია-კომპანიები ისევ ცოდვილ მიწაზე ეშვებიან

თორნიკე პარაკიძე

კორპორაციული სკანდალები და გაკოტრებების ბოლოდროინდელ კასკადში მნიშვნელოვანი და გამორჩეული ადგილი უჭირავთ მედია-იმპერიებს. “კირის” გაკოტრებამ, “ამერიკა ონლაინ” თაიმ უორნერის” მიერ ნანახმა უზარმაზარმა ზარალმა, “ვივენდისა” და “ბერტელსმანის” შეფების გადადგომამ ყველას დაანახა, რომ მედიის სამყაროში რაღაც ხდება და რომ იქ გამეფებულ კრიზისს რაღაც განსაკუთრებული მიზეზები განაპირობებს.

მიზეზები, შეიძლება, არც ისე ორიგინალურად მოგვეჩვენოს, თუკი გავიხსენებთ, რას ნიშნავს მედია-კომპანია (რომ იგი დაკავებულია ისეთი სფეროებით, როგორებიცაა პრესა, ტელევიზია, კინო, მუსიკა და ა. შ.) და თუკი გავითვალისწინებთ, რომ ბოლო ხანს მთელი მსოფლიოს მასშტაბით საკმაოდ სერიოზული ეკონომიკური კრიზისი სუფევს. ასეთ დროს კი მომხმარებელი უფრო პირველადი მოხმარების საგნებზე ფიქრობს და მხოლოდ ამის შემდეგ ახსენდება გაზეთისა და საკაბელო ტელევიზიის გამოწერა. მომხმარებელთა რიცხვის დაცემის გარდა, მედია-კომპანიებზე მეტად მტკივნეულად მოქმედებს რეკლამაზე მოთხოვნის შემცირება, რაც ეკონომიკურ კრიზისს ყოველთვის ახლავს ხოლმე – კომპანიები ამ დროს წაგებებს ნახულობენ და რეკლამისათვის საჭირო სახსრები, უზრალოდ, არ რჩებათ.

აი, ეს არის ძირითადი და ზოგადი მიზეზები, რომლებმაც გამოიწვია მედია-იმპერიების ასეთი უპრეცედენტო ჩავარდნა. თუმცა, ზოგადი მიზეზების გარდა, ზემოთ დასახელებულ კომპანიათა წარუმატებლობაში თავისი წვლილი შეიტანა ინდივიდუალურმა შეცდომებმა, რომლებსაც ყველა ამ კომპანიისათვის განცალკევებულად განვიხილავთ.

უდიდესი მედია-იმპერია წესით უნდა გადარჩეს

“ამერიკა ონლაინ” თაიმ უორნერის” იმპერია, ალბათ, მსოფლიოს ყველა კუთხეს სწვდება. საკმარისია, ვახსენოთ, რომ ამ კომპანიას ეკუთვნის არხები “სი-ენ-ენი,” “ქართუნ ნეთუოტ-ქი,” “ტი-სი-ემი;” ჟურნალები “ტაიმი,” “ფორჩუნი,” “ფიფთი;” სტუდია “უორნერ ბრაზერზი;” საქვეყნოდ ცნობილი ინტერნეტ პროვაიდერი “ამერიკა ონლაინი,” “ნეთსკეიფი,” “აი-სი-ქიუ” და ვინ მოთვლის.

ასეთ იმპერიას, თითქოსდა, რა უნდა დამუქრებოდა, მაგრამ, თავი რომ დავანებოთ ზემოთ ჩამოთვლილ ზოგად პრობლემებს, კომპანიას ერთი სუსტი ადგილი ჰქონდა. იგი “ამერიკა ონლაინისა” და “თაიმ უორნერის” გაერთიანების შედეგად შეიქმნა და შეიქმნა მაშინ, როცა

არნოლდ შვარცენგერი “ამერიკა ონლაინ” ტაიმ უორნერის” მიღებაზე.

საქმიან სამყაროში საინტერნეტო ბუმი სუფევდა და როცა “ამერიკა ონლაინის” აქციები არაბუნებრივად იყო გაძვირებული. ეს ის პერიოდი იყო, როცა ფული, პრაქტიკულად, არაფრისგან კეთდებოდა. საკმარისი იყო მცირედენი კაპიტალი, რათა დაგეარსებინა საინტერნეტო კომპანია და შემდეგ გამოშვებული აქციებიდან მილიონებს აიღებდი. როგორც საქმეში კარგად ჩახედული ხალხი (მათ შორის, აშშ-ის ფედერალური რეზერვების თავმჯდომარე ალან გრინსპენი) წინასწარმეტყველებდა, ბუმმა დიდხანს არ გასტანა და ერთ მშვენიერ დღეს საინტერნეტო კომპანიათა აქციები კატასტროფულად დაეცა. ამან უმძიმეს დღეში ჩააგდო “ამერიკა ონლაინ” თაიმ უორნერი” და, რომ არა “თაიმ უორნერის” “ნაცადი” ბიზნესი (კინო, ტელევიზია,

პრესა და ა. შ.), კომპანიას ალბათ გაცილებით უარესი ელოდა, ვიდრე მოხდა. თუმცა, უარესის წარმოდგენა ცოტათი ძნელია – მიმდინარე წლის პირველ კვარტალში მედია-იმპერიამ 54 მილიარდი დოლარი იზარალა, რაც მსოფლიო რეკორდია. საქმეს ვერ უშველა “უორნერ ბრაზერზის” მიერ გადაღებული ბლოკბასტერმა “ჰარი პოტერმა,” რომელმაც ერთი მილიარდი დოლარი მოიტანა.

ყოველივე ამან კომპანიის ხელმძღვანელობა აიძულა, სერიოზულად გადაეხედა სტრატეგიისათვის. “ამერიკა ონლაინიდან” მოსული საინტერნეტო (ანუ, ერთ დროს წამყვანი დარგის) ბიზნესის შეფი და მედია-იმპერიის მთავარი საოპერაციო ოფიცერი რობერტ პიტმანი გადაყენებულ იქნა. კომპანიამ აქცენტი “ნაცად” ბიზნესზე გადაიტანა და ხელმძღვანელობაში

“თაიმ უორნერისეული” შედარებით კონსერვატიული მეთოდები დაინერგა. სპეციალისტთა აზრით, პირველ კვარტალში ნანახი არნახული ზარალის მიუხედავად, კომპანიამ წესით უნდა დააღწიოს თავი კრიზისს. საამისოდ ყველა მონაცემი არსებობს – “თაიმი” კვლავაც ყველაზე პოპულარული ჟურნალია მსოფლიოში, “სი-ენ-ენსაც” ძალიან ცოტა თუ გაუწევს კონკურენციას, “უორნერ ბრაზერზი” ბლოკბასტერებს იღებს, “ამერიკა ონლაინის” ხელმძღვანელობაში რიცხვი იზრდება.

“ვივენდი” ფრანგული ეფემერა

“ვივენდის” სპეციფიკურ პრობლემებს მის ყოფილ მმართველს, ჟან-მარი მესიეს უკავშირებენ. ამ პიროვნების უდიდეს ღვაწლს კომპანიის წინსვ-

ლაში ვერავინ უარყოფს. სწორედ მისი დამსახურებაა, რომ “ვივენდი” – ერთ დროს საყოფაცხოვრებო მომსახურების კომპანია, რომელმაც თავისი მოღვაწეობა ნაგვის გატანით დაიწყო – უდიდეს მედია-იმპერიად იქცა “ამერიკა ონლაინ” თაიმ უორნერის” შემდეგ. 1996 წლის შემდეგ მესიეს თაოსნობით კომპანია წარმოუდგენელ სიმაღლეებზე ავიდა. მან შეიყიდა ცნობილი ფრანგული სატელევიზიო არხი “კანალპლიუსი,” საინტერნეტო მუსიკალური ფირმა “ემპი.კომი,” გამოიმცემლობა “ჰიუტონ მიფლინი,” მსოფლიოში უდიდეს მობილურ კავშირგაბმულობის კომპანია “ვოდაფონთან” ერთად დააარსა ფირმა “ვიზავი” და სხვა. გარდა ამისა, მესიეს იმპერია იმ დროს უკვე აკონტროლებდა საფრანგეთის სიდიდით მეორე კავშირგაბმულობის კომპანია “სიჟეტელს.” 1999 წელს კი “ვივენდიმ” ჰოლივუდშიც შეაბიჯა, რაც იქამდე არაამერიკული კომპანიებიდან მხოლოდ “სონის” გაებდა (იაპონური გიგანტი ფლობს “კოლუმბია პიქჩერზსა” და “ტრაისტარზს,” რომლებიც გააერთიანა კიდევ) – მან შეისყიდა კანადური მედია-ჯგუფი “სიგრემი,” რომელიც აერთიანებდა სტუდია “უნივერსალ ფიქჩერზსა” და მსოფლიოში უდიდეს ხმის ჩამწერ ფირმა “უნივერსალ მიუზიკს.”

“სიგრემის” შესყიდვა ისტორიული გარიგება იყო არა მხოლოდ “ვივენდის,” არამედ ფრანგული კორპორაციული სამყაროსათვის. მაგრამ ამ შენაძენის მონელება კომპანიისათვის ერთობ რთული აღმოჩნდა. დროთა განმავლობაში, როცა “ვივენდის” ათასგვარი ფინანსური პრობლემები გამოუჩნდა, აშკარა გახდა, რომ მესიემ დიდი შეცდომა დაუშვა და ვერ გათვალა ძალები. აშკარა გახდა, რომ მენეჯმენტის მისეული (უფრო ამერიკული, ვიდრე ევროპული, სწრაფ წარმატებასა და აგრესიულ გაფართოებაზე გათვლილი) სტილი ბოლომდე ვერ მოერგო კომპანიას, ამოწურა ამ უკანასკნელის რესურსები და იგი ლამის დაღუპვამდე მიიყვანა. მესიეთი უკმაყოფილებამ ლამის ეროვნულ მასშტაბებს მიაღწია, როცა მან თანამდებობიდან გადააყენა “კანალპლიუსის” პოპულარული შეფი პიერ ლესკური. ამ უკანასკნელმა, თავის მხრივ, ინტერვიუში საქვეყნოდ ისაუბრა მესიეს მმართველობაზე და ყველასათვის აშკარა გახდა, რომ “ვივენდის” თავკაცს თავბრუ დაახვია წარმატებებმა, რომ იგი მონყდა რეალობას, სალად ვეღარ აფასებდა გარემოს და კომპანიას ისე მართავდა, როგორც საკუთარ მამულს. თუმცა, ამ ინტერვიუდან კიდევ რამდენიმე თვე გავიდა, სანამ მესიეს პოსტს დაატოვებინებდნენ. ლეგენდარულმა მენეჯერმა კომპანია სავალალო დღეში დატოვა – დიდძალი ვალები (დაახლოებით 20 მილიარდი დოლარი), გარდა ამისა, 1999 წლის მონაცემებთან შედარებით, ხუთჯერ გაუფასურებული აქციები

ბაზრძალვაა DB გვარდვა

“ვივენდი”-ს აღზევებისა და კრახის მიზეზი - ჟან-მარი მესიე.

„ალკატელი“ შემსწრეობაზე მიდის

კავშირგაბმულობის ალტურ-ვილობის ფრანგული გიგანტი „ალკატელი“ 10 ათასი თანამშრომლის დათხოვნას გეგმავს. ეს შემცირება მომავალ წელს განხორციელდება, რის შედეგადაც კომპანიის თანამშრომელთა რიცხვი 60 ათასზე ჩამოვა, მაშინ როცა ჯერ კიდევ მიმდინარე წლის დასაწყისში ეს მაჩვენებელი 83 ათასი იყო. მაგრამ სერიოზულმა წაგებებმა „ალკატელი“ აიძულა, ხარჯშემცირებებზე წასულიყო, რაც ცხადია, სამუშაო ადგილების შემცირებაში გამოიხატა და ივნისში 13 ათასი ადამიანი იქნა დათხოვნილი. ეს ამბავი მაშინ სენსაციად იქცა, რადგან „ალკატელი“ ერთობ წარმატებულ კომპანიად ითვლება, რომელმაც განსაკუთრებულ წარმატებას სწორედ ბოლო წლებში მიიღწია და მობილური ტელეფონების ბაზარზე თვით „ერიქსონი“ კი დაჩაგრა. მაგრამ როგორც ვხედავთ, ხარჯშემცირებები კიდევაც საჭირო.

კომპანია ყოველივე ამაზე წასვლას კავშირგაბმულობის სფეროში გამეფებული კრიზისი აიძულებს. მართალია, როგორც უკვე ვთქვით, მობილურების გაყიდვის მიხედვით „ალკატელი“ ერთ-ერთი პირველია (იგი მხოლოდ „ნოკიასა“ და „მოტოროლას“ ჩამოუვარდება), მაგრამ სამაგიეროდ კატასტროფულად იკლო მოთხოვნილებამ კავშირგაბმულობის ახალ ქსელებზე. ეს, თავის მხრივ, გასაკვირი არ არაა, თუკი გავითვალისწინებთ, რა კრიზისს განიცდიან კავშირგაბმულობის ისეთი კომპანიები, როგორებიცაა „ფრანს ტელეკომი“ თუ „დოიჩე ტელეკომი“. ბევრმა კომპანიამ გააუქმა, ან გადადო მესამე თაობის მობილურების შემოღება, რისიც ასე ეიმედებოდათ „ალკატელსა“ და „ერიქსონს“. ასე რომ, სანამ კავშირგაბმულობის კომპანიები ფეხზე არ დადგება და ახალ ქსელებსა და აპარატურაზე შეკვეთები არ წამოვა, ფრანგული გიგანტი სასიკეთოს არაფერს არ უნდა ელოდოს.

„მოტოროლას“ გაგზავნა ინტერნეტში გაჟონა

არნახული სიურპრიზი მიიღეს „მოტოროლას“ თავკაცებმა. მათ ინტერნეტში იხილეს საიდუმლო ინფორმაცია მათივე კომპანიის გეგმებზე, რომელიც 2003 წლისათვის დაგეგმილ მობილურ ტელეფონებს ეხება. საიდან გაჟონა ცნობებმა, ჯერჯერობით არავინ უწყის, მაგრამ ახალი მობილურებით დაინტერესებულმა პირებმა, ალბათ ძალიან ისიამოვნეს, როცა „მოტოროლას“ გეგმებს გაეცნენ.

გაჟონილი ინფორმაციის მიხედვით მომავალ წელს გამოვა „პარაგონ 2“-ის მოდელი. იგი ალტურული იქნება „სიმბიანის“ საოპერაციო სისტემით, მასშივე ჩამონტაჟებული ციფრული ფოტოკამერით, ფერადი ეკრანითა და ა.შ. გარდა ამისა, აპარატი განხორციელებს ორმხრივი ვიდეო-კონფერენციულ კავშირს.

ყოველივე ეს უბრალო მომხმარებლისათვის უდაოდ საინტერესოა, სპეციალისტები კი უფრო იმან დაინტრიგა, რომ „მოტოროლა“ „სიმბიანის“ პროგრამას იყენებს. აქამდე ამ ორ კომპანიას შორის გარიგების დადება არ ხერხდებოდა, ჩანს, ახლახან ყველაფერი მოგვარდა.

მედია-კომპანიები ისევ ცოდვილ მინაზე ეხვეიან

07 გვირგვინი

და ვინ მოთვლის. შარშან „ვივენდიმ“ 13 მილიარდი დოლარი იზარალა, რაც ფრანგულ კორპორაციულ ისტორიაში რეკორდია; საქმეს დიდად ვერ უშველა „კანალპლიუსის“ მიერ გადაღებულმა ცნობილმა ფილმმა „ამელი“. „ვივენდის“ ახალი ხელმძღვანელობა გადამჭერულ ზომებზე მიდის კრიზისიდან თავის დასაღწევად. ეს ზომები მოიცავს ნაგვის გატანისა და წყალმომარაგების ბიზნესის გაყიდვას. გარდა ამისა, გამორიცხული არ არის კომპანია იქამდე მივიდეს, რომ აქციების ნაწილი ბრონფმანების ოჯახმა შეისყიდოს („სიგრემის“ მთავარმა მენილემბმა), ანუ „ვივენდი“ გაამერიკულდეს. მესიეს ლამაზი ლეგენდაც ამით ასრულდება.

გერმანელთა გასაჭირი

ყველაზე მძიმედ მედია-კომპანიების კრიზისმა, ალბათ, მაინც გერმანიას გადაურა. აქ საერთოდ გაკოტრდა „ლეო კირხი“, რაც შოკად იქცა არა მხოლოდ ბიზნესმენთა, არამედ სპორტის მოყვარულთათვისაც. „კირხის“ ერთ-ერთი შტო „კირხსპორტი“ ფლობდა ფეხბურთში მსოფლიო ჩემპიონატის ტრანსლირების უფლებას, იგი ფლობდა აგრეთვე გერმანიის ბუნდესლიგისა და ფორმულა 1-ის ტრანსლირების უფლებებს. „კირხის“ იმპერიაში შედიოდა „პროზიბენზათ 1“ (არხები „პროზიბენი“, „ზათ 1.“ „კაბელ 1“); სპორტული არხი „დი-ეს-ეფი“; კინო-ტელე სტუდია „ტაურუს პროდუქშენი; საგამომცემლო სახლი „ტაურუს ლიცენცი“ და სხვ.

„კირხის“ ჩაფლავების ისტორია ყველაზე მეტად „ვივენდისას“ მოგვაგონებს. კომპანიამ დიდძალი ფული დახარჯა გაფართოებაზე, რაც წერილფება

კონკურენტთა პირდაპირ შესყიდვაში გამოიხატებოდა. უდიდესი თანხები დაიხარჯა სხვადასხვა სპორტულ შეჯიბრებათა ტრანსლაციის უფლებებზეც. ის კი არა, საფუძვლიანი ეჭვიც არსებობს, რომ ფიფა-ს პრეზიდენტმა ზეპ ბლატერმა „სოლიდური გასამრჯელო“ აიღო „კირხისგან“, რათა მსოფლიო ჩემპიონატი ამ უკანასკნელისათვის ჩაებარებინა. ამ დაეჭვების საფუძველს იძლევა ის ფაქტი, რომ სხვა კომპანიები ბლატერს მეტს სთავაზობდნენ.

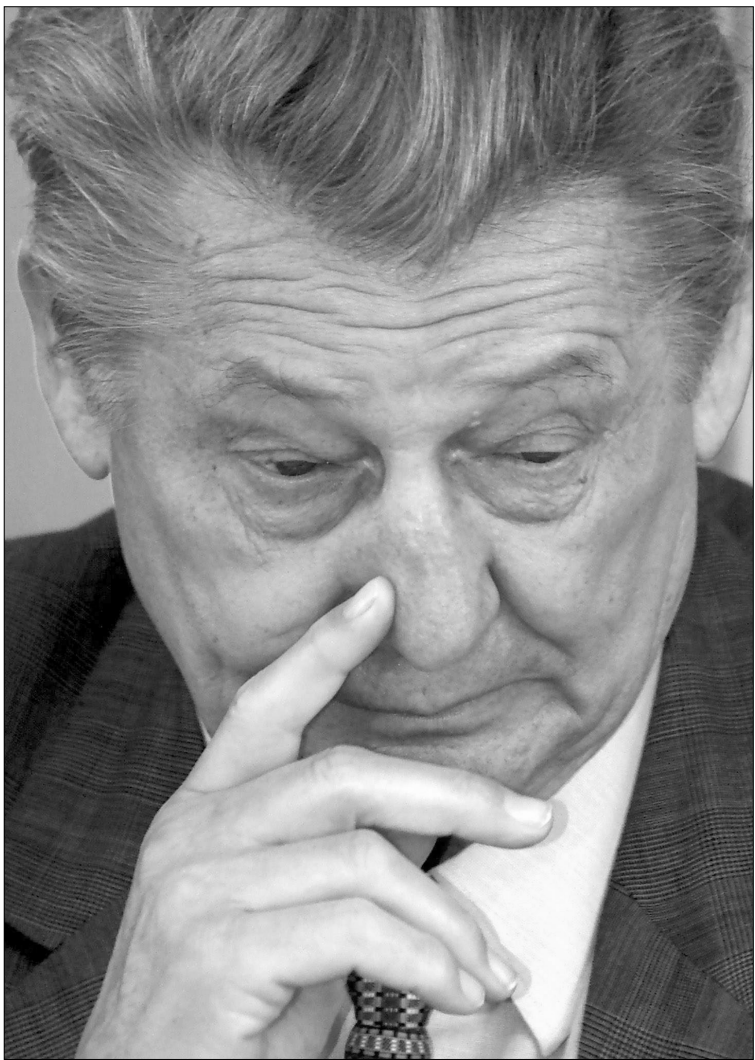
ჯერჯერობით „კირხის“ ბედი არ გაუზიარებია გერმანელთა კიდევ ერთ სიამაყეს, მსოფლიოში სიდიდით მესამე მედია-კომპანია „ბერტელსმანს“. ეს უკანასკნელი აკონტროლებს ევროპულ ტელეარხების ფორმა „ერ-ტე-ელს“, ამერიკულ საგამომცემლო სახლ „რენდომ ჰაუზს“, ჟურნალ-გაზეთების გერმანულ „გრუნერ პლიუს იარს“, ხმის ჩამწერ ფორმა „ბი-ემ-ვის“, მბეჭდავ და საგამომცემლო ფორმა „არვატოს“, სამეცნიერო გამომცემელ „შპრინგერს“, საინტერნეტო მუსიკალურ სერვისს, ყველასათვის ცნობილ „ნაპსტერსა“ და ა.შ.

მაგრამ საგანგაშო ზარმა ამ კომპანიისთვისაც ჩამოკრა, რაც საბოლოოდ მისი მთავარი აღმასრულებლის, თომას მიდეჰოფის გადაყენებაში გამოიხატა. მიდეჰოფის მმართველობისას „ბერტელსმანმა“ რამდენიმე სერიოზულ წარმატებას მიაღწია. კერძოდ, შეისყიდა „ნაპსტერი“, ხელში ჩაიგდო ხმის ჩამწერი მარკა „ზომბა რეკორდი“, რამაც კომპანიის კლიენტებს ბრიტნი სპირსი და „ბექსტერი“ ბოიზი“ შემატა. თუმცა, ამავე დროს არ მოხერხდა ცნობილი ბრიტანული ხმის ჩამწერი კომპანიის „ი-ემ-აის“ შესყიდვა. მოკლედ, მიდეჰოფი ნამდვილად არ იყო ურიგო მენეჯერი, მაგრამ საქმე ისაა, რომ მის ხელში

კომპანიამ ლამის „თაიმ უორნერის“ შეცდომა გაიმეორა – დიდძალი ფული იქნა გაღებული საინტერნეტო ბიზნესზე (ეს უკანასკნელი კი რას წარმოადგენს, ამაზე უკვე ვისაუბრეთ). შენაძენებმა „ბერტელსმანს“ გვარიანი წაგება მოუტანა და კომპანიამ სერიოზულად გადახედა თავის სტრატეგიას. გადანყდა ზოგიერთი საინტერნეტო კომპანიაში ინტერესების გაყიდვა და ძველ, „ნაცად“ საქმეზე გადართვა – ძირითადად საგამომცემლო საქმიანობაზე. არ გა-

მოირიცხება ბრიტანულ „ჩანელ 5“-ში წილის გაყიდვაც.

„ბერტელსმანის“ ახალი (უფრო სწორად კი, ახლა გახსენებული ძველი) სტრატეგია მშვენივრად გამოხატავს იმ ტენდენციას, რომელიც მედია-კომპანიების სამყაროში შეიმჩნევა. ბუმებმა ჩაიარა, კრიზისის დროს ყველანი ისევ მინაზე ეშვებიან და კიდევ ერთხელ რწმუნდებიან, რომ სასწაულები ბიზნესში არ ხდება და ფული არაფრისგან არ მოდის.

ლეო კირხი

REUTERS

ფაინენშლ თაიმს დოიჩლანდი ბერტელსმანის წარმატებული პროექტია.

REUTERS

„ქართველი-ევროპელი“

ნარკვევები ქართული კომერციის ისტორიიდან

“დავითი რომ წმინდა ქართველი ყოფილიყო, კაი ხანია ქართველურად გაანიავებდა – მისი შეძლებისგან აღარაფერი დარჩებოდა. მხოლოდ ევროპიელ კაცს შეეძლო ყველა მადლიერი ყოლოდა და თანაც შეძლება არ გაეფლანგა. შეაერთეთ ქართველი გულკეთილობა და პურმარილი ევროპიულ საქმიანობასთან და მიიღებთ დავით სარაჯიშვილს. ამ პიროვნებაში სამაგალითოდ შეზავდა საქები ქართველობა და საქები ევროპიელობა. დავით სარაჯიშვილი ქართველი-ევროპელი იყო”, - ეს სიტყვები 1911 წელს ჟურნალმა “კოოპერაციაში” საქართველოში კონიაკის წარმოების ერთ-ერთ ფუძემდებელს, ცნობილ ქველმოქმედსა და საზოგადო მოღვაწეს, დავით სარაჯიშვილს მიუძღვნა. სარაჯიშვილი ქართველ მენარმეთა იმ თანავარსკვლავედს მიეკუთვნება, რომლებმაც ნიადაგი შეუმზადეს საქართველოს ეკონომიკურ სიძლიერეს. დავით სარაჯიშვილის ნათესავი და ბიოგრაფი ალექსანდრე სარაჯიშვილი ასე გადმოგვცემს ქართველი მენარმის მოსაზრებას საქართველოში ეკონომიკის განვითარების აუცილებლობის თაობაზე: **“დავითის აზრით, ჩვენი ძალი და ღონე ყოვლის პირველად ჩვენს ეკონომიკურს წარმატებას უნდა მოვახმაროთ, რადგან უიმისოდ იმ მცირე რასმე სულიერ კულტურასაც, რომელიც წარსულ საუკუნეებში შევიძინეთ, მკვიდრი საფუძველი არ ექნება და ისიც ჩაინთქმის და გაქრება ჩვენს ნივთიერს და სულიერს სიღატაკეში, და ჩვენც, ეკონომიურად სუსტნი, დავმარცხდებით არსებობის ბრძოლაში... თუმცა ეკონომიურს წარმატებას ასეთი დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა დავითის თვალში, მაგრამ მის მისაღწევს ღონისძიებად ქველმოქმედება კი არ უნდა ყოფილიყო, არამედ შრომა და საქმიანობა. ”კომერციულს საქმეს კომერციული ნიადაგი უნდა ჰქონდესო”, იტყოდა ხოლმე დავითი, როდესაც ერთს რასმე ფანტასტიურს პროექტს გადუშლიდნენ და შემწეობას სთხოვდნენ”.**

დავით სარაჯიშვილის უანგარო ქველმოქმედებას ლექსი მიუძღვნა აკაკი წერეთელმაც: *შენ იმას აძლევ ამ ჩვენს*

ქვეყანას,
რასაც არ ამბობ და არც
ჰპირდები.

საქმე კეთილი რომ
გამომჟღავნდეს,
შენ ერიდები – ეკრძალვი ქებას.

ქართული კონიაკის წარმოების სათავეებთან

სასმელ “კონიაკის” სახელწოდება საფრანგეთის შარანტის დეპარტამენტში შემავალი ქალაქიდან კონიაკიდან მოდის. ამ მხარის ღვინოები ხასიათდებოდნენ დაბალი სიმკვრივითა და ტრანსპორტირების ნაკლები ამტანობით. ამის გამო, ღვინით მოვაჭრეებმა მისი სპირტად გამოხდა და პროდუქტის ამ სახით ტრანსპორტირება არჩიეს. ღვინის პროდუქტები მდინარე შარანტით სავაჭრო ნავსადგურის ლა-როშელის საშუალებით ქვეყნის სხვადასხვა პროვინციებსა და საზღვარგარეთ გადაჰქონდათ. იმ დროს საფრანგეთის ღვინოების მთავარი

რი იმპორტიორები იყვნენ ინგლისი და სკანდინავიის ქვეყნები. 1701 წელს საფრანგეთსა და ინგლისს შორის ომი დაიწყო, რომელიც 13 წელი გაგრძელდა. ამ ხნის მანძილზე საფრანგეთმა ვერ შეძლო ღვინის სპირტის ზღვით გადატანა და მწარმოებლები იძულებულნი შეიქნენ, პროდუქცია ღვინის კასრებში შეენახათ. ომის დასრულების შემდეგ, როდესაც მომხმარებლებმა შეიტაცეს ინგლისის, აღმოჩნდა, რომ კასრებში შენახულ ღვინის სპირტს სასიამოვნო სუნის და გემო მიეღო. ამის შემდეგ სპეციალურად დაიწყო ღვინის სპირტის მუხის კასრებში დიდი პარტიებით დაძველება. შარანტის დეპარტამენტიდან გატანილი არაყი დღემდე “კონიაკის” სახელს ატარებს.

1902 წელს დავით სარაჯიშვილს ალკოჰოლიანი სასმელების წარმოების განვითარების საქმეში დიდი დამსახურებისთვის “კომერციის სოვეტნიკის” წოდება მიენიჭა. მანამდე კი მის მიერ სარაჯიშვილის ქარხნებში დამზადებულმა კონიაკებმა 1889 წლიდან 1904 წლამდე რუსეთსა და მსოფლიო გამოფენებზე მოიპოვეს ექვსი ოქროს, ოთხი ვერცხლისა და ერთიც ბრინჯაოს მედალი. სულ, მთელი თავისი ისტორიის მანძილზე, სარაჯიშვილის ფირმის კონიაკებმა 14 სხვადასხვა ჯილდო დაიმსახურეს. აქედან ერთი - სიკვდილის შემდეგ (1913 წელს).

დავით სარაჯიშვილის ფირმას ეკუთვნოდა როგორც სპირტ-სახდელი ქარხნები: ვლადიკავკავის (დაარსებული 1885 წელს), თბილისის (1885 წელს), ერევნის (1887 წელს), თბილისის არყის ქარხანა (1887 წელს), ასევე თბილისის კონიაკის ქარხანა (1888 წელს), კონიაკის ცენტრალური საწყობი (1886 წელს) და საკონიაკე სპირტსახდელი ქარხნები – ყიზლარის (1889 წელს), ერევნის (1894 წელს), ბესარაბიის (1895 წელს), ბაქოს (1896 წელს), ბარგუშეთის (1901 წელს) და გოგჩის (1901 წელს). სარაჯიშვილის კონიაკები ბაზარზე ცნობილი იყვნენ “კავკასიის ნატურალური კონიაკის” სახელწოდებით, რომლის ეტიკეტს ამშვენებდა კლდეზე შემდგარი ჯიხვის ემბლემა. კომპანია უშვებდა შემდეგი სახის კონიაკებს: ორდინალური 1,2,3,4 – ვარსკვლავიანი, სამარკო “ფინშამპანი”, “გრანდშამპანი” და “OC” (ძალიან ძველი). სარაჯიშვილის ფირმის კონიაკები წარმატებით იყიდებოდა არა მარტო რუსეთის ქალაქებში, არამედ საზღვარგარეთაც: ლონდონში, ბერლინში, ვენაში, ჟენევაში, სტამბოლში...

სპირტიანი სასმელების წარმოებით დავით სარაჯიშვილი მე-19 საუკუნის 80-იანი წლებიდან დაინტერესდა. მან საქმიანობა არყის წარმოებით დაიწყო და ნიადაგი მოსინჯა კონიაკის წარმოების გასავითარებლად. ამ მიზნით მან ააშენა საკონიაკე სპირტის საწყობი, სადაც თავი მოუყარა როგორც ადგილობრივ, ისე უცხოეთიდან შემოტანილ სპირტებს.

1887 წელს დავით სარაჯიშვილი ერევნის მახლობლად სპირტ-სახდელ ქარხანას აშენებს. ალექსანდრე სტეფანიშვილი თავის ნაშრომში “დავით სარაჯიშვილი” აღნიშნავს, რომ მართალია,

გაბრძოლაა ძიო გვირგვინი

დავით სარაჯიშვილის გამონათქვამები თანამედროვეთა მოგონებებიდან

“ძნელია ჩვენში ეკონომიურად წინ წაწევა; როგორც კი ერთი ცოტაოდენ ქონებას შეიძენს, ასი მშიერი უკან დასდევს და, სანამ არ გახრავენ, თავს არ დაანებებენ...”

“ჩვენ მერმისი არა გვაქვს. ამისათვის საჭიროა სამოქალაქო კულტურა, ჩვენ კი სოფლები ვართ. ჩვენებური წვრილი ვაჭრების მიზანია ორიოდ გროში იშოვოს, ჩერქეზულად ჩაიცვას, ლეკური და ხანჯალი დაიკიდოს, ”კნიაზი” გახდეს და თავისი მეზობლები ფულის ხარჯვით გააკვირვოს... ცხოვრებისთვის შრომაა საჭირო, შრომა კი არ ვიცით და არც გვინდა ვიცოდეთ. ქართველს მეომრის ტრადიცია აქვს, ის რევოლუციაში ისე მიდის, როგორც წინათ მიდიოდა ომში ან ჯირითში. კულტურას კი მუშაობა ქმნის. თუ ამ მოძრაობამ მუშაობა გვასწავლა – დიდი საქმე იქნება...”

“უსწავლელი კაცი და გამხმარი ხე ერთი და იგივეა. რამდენადაც კაცი ნასწავლია, იმდენად უფრო სასარგებლო საქმეს აკეთებს...”

“ყველგან და ყველაფერში უნდა იყო პატიოსანი ადამიანი. ეს უფრო მეტია, ვიდრე იყო მილიონების პატრონი...”

“აი ქართველი კაცი, - ან უსაფუძვლო იმედი ან უკიდურესი სულმოკლეობა და სასონარკვეთულობა. კაცს თუ სატკივარი აღმოაჩნდა, თავზე ხელი კი არ უნდა აიღოს, წამალი უნდა ეძებოს, რომ თავი მოირჩინოს...”

„ქართველი-ევროპელი“

ნარკვევები ქართული კომერციის ისტორიიდან

09 გვარდიძე

სარაჯიშვილის ფირმამ დიდ წარმატებებს მიაღწია არყის, ლიქიორის და სხვა სპირტიანი სასმელების პროდუქციის წარმოებისა და რეალიზაციის საქმეში, მაგრამ მისი გულისყური მიმართული იყო ახალი პროდუქციის – კონიაკის წარმოებისკენ. მანამდე რუსეთში ამ სასმელს არ ამზადებდნენ.

რუსეთის იმპერიაში კონიაკის წარმოება შედარებით გვიან, მე-19 საუკუნის 80-იან წლებში დაიწყო. მანამდე, მოთხოვნილების ზრდის გამო, სპირტიანი სასმელები, ძირითადად, უცხოეთიდან შემოჰქონდათ. 1873 წლისთვის თბილისში უცხოური სასმელების ორი მაღაზია უკვე არსებობდა. ერთი მათგანი საფრანგეთის ქვეშევრდომს რიშარს ეკუთვნოდა. ის საფრანგეთიდან მიღებული სასმელის ჩამოსხმას ადგილზე ახდენდა. შემდეგ კი სამხრეთ კავკასიასა და მის ფარგლებს გარეთაც აწარმოებდა. თბილისში ერთი „ვედრო“ ფრანგული კონიაკი 40-დან 120 მანეთამდე ღირდა. ამასთან, უცხოური კონიაკის უმეტესი ნაწილი ფალსიფიკირებული იყო და ხშირად პურის, კარტოფილის სპირტის, კონიაკის ესენციის, შაქრის, ჩაის წყლის ან რაიმე მსგავს ნარევის წარმოადგენდა.

როგორც ავთანდილ იაშვილი თავის ნაშრომში „დავით სარაჯიშვილი და კონიაკის წარმოების ისტორია საქართველო-

ში“ წერს, „სწორედ თბილისი გახდა წამომწყები კონიაკის წარმოებისა რუსეთის იმპერიაში“. თუმცა, ზოგიერთი მკვლევარი საქართველოში კონიაკის წარმოების უფრო ადრეულ წლებსაც ასახელებს და მოიხსენიებს ქართველ მწარმეს გიორგი ბოლქვაძეს, რომლის ღვაწლიც სპირტიანი სასმელების ეროვნული წარმოების ისტორიაში სათანადოდ დაფასებული არ არის.

ალექსანდრე სტეფანიშვილი აღნიშნავს, რომ დავით სარაჯიშვილამდე რუსეთის მასშტაბით არავის უცდია, დაედგინა საკონიაკე სპირტის, ღვინო-მასალების აქტიური ბალანსი, მოეხდინა საკონიაკე სპირტების გამოსხმა ფრანგული ტექნოლოგიით და მისი დაძველება მუხის კასრებში განეხორციელებინა.

1878-79 წლებში დავით სარაჯიშვილმა საფრანგეთში საფუძვლიანად შეისწავლა მევენახეობა-მეღვინეობის დარგები. მას სწორედ მაშინ დაებადა იდეა საქართველოში არყის, ლიქიორისა და კონიაკის წარმოება დაეწყო. მიუხედავად იმისა, რომ სარაჯიშვილი კონიაკის წარმოების დიდი თეორეტიკოსი იყო, მან საფრანგეთიდან სპეციალურად მოიწვია ლიქიორის წარმოების სპეციალისტი ბურდონი და კონიაკის სპეციალისტი ანტონ ჟურდი.

1890 წელს კავკასიის სააქციო-ზო სამმართველოს უფროსი აღნიშნავდა, რომ თბილისის გუბერნიაში კონიაკი კარგად დადუ-

ლებული და ღვინისგან განმედილი მიიღება მხოლოდ დავით სარაჯიშვილის ქარხანაში, სადაც კონიაკის წარმოება ფრანგული ტექნოლოგიით ხდება.

სხვათა შორის, რუსეთში კონიაკის წარმოების ტექნოლოგიის დადგენა-დაზუსტების საქმეში გადამწყვეტი როლი სწორედ დავით სარაჯიშვილმა შეასრულა. 1889 წელს მან პეტერბურგის ტექნოლოგიური კომიტეტის სხდომაზე წინადადება შეიტანა საკონიაკე სპირტის სიმკვრივის შემცირებისა და მასში შაქრისა და დისტილირებული წყლის მიმატების შესახებ. ასე აკეთებდნენ კონიაკს საფრანგეთში.

საქართველოს ისტორიის ნარკვევების მიხედვით, სპირტი და სპირტიანი სასმელების ფაბრიკული წარმოება მყარ საფუძველზე დადგა 1884-85 წლებში თბილისში დავით სარაჯიშვილის მიერ არყის სახდელი ქარხნის დაარსებით. მისი წარმოებული პროდუქცია, განსაკუთრებით კი – კონიაკი, გადიოდა არა მარტო რუსეთში, არამედ უცხოეთშიც, სადაც მას საკუთარი მაღალი ზეიბი ჰქონდა.

დავით სარაჯიშვილის მემკვიდრეობა

ქართველი მწარმე 1911 წელს გარდაიცვალა. მისი გარდაცვალების შემდეგ გამოიცა ნიგნი „დავით სარაჯიშვილის სახსოვრად“, სადაც დაიბეჭდა

მისი თანამედროვეებისა და მეგობრების მოგონებები დავით სარაჯიშვილზე.

მაგალითად, გაზეთი „თემი“ თავის სარედაქციო წერილში წერდა: „ქართული მრეწველობა! სწორედ ძნელი წარმოსადგენი იყო ეს დარგი შეგნებულ ქართველისათვის. არსად არ ჩანდა არც თანხა, არც უნარი, არც შნო ამისთანა საქმის მოგვარებისა ჩვენს დროში. მაგრამ უცებ გამოჩნდა კაცი, რომელმაც თავისი ცოდნით, მოხერხებულობითა და უჩვეულო შრომით დაჩრდილა ყველა. სიმდიდრე მისგან შეძენილი არის ნაყოფი დიდი შრომისა.“

„დავით სარაჯიშვილს მამისაგან დარჩა მცირედი თანხა, და მან ეს თანხა თავისი ცოდნით და მხნეობით მილიონებად გადააქცია, თუმცა თავისს მომუშავეთ აძლევდა იმდენ საფასს, რამდენსაც არცერთი მდიდარი მილიონერი არ იმეტებდა და იმეტებს. და ბოლოს, მთელი თავისი დიდი ქონება, შეძენილი პატიოსანი გზით და უმნიშვნელო მოქმედებით, მან დაუტევა ქვეყანასა... იგი რომ ჩვენებურის ბრწყინვალე ნოდების წევრი ყოფილიყო, მამისგან დარჩენილ თანხას სწრაფად გაფლანგავდა, გადატაცდებოდა და თვითონაც პირადად გახდებოდა ქველ-მოქმედების ობიექტად, რის მაგალითებს ყოველ ნაბიჯზე ვხედავთ ახლანდელ დროში, - იგონებდა იაკობ გო-

გებაშვილი.

მოგონებები დავით სარაჯიშვილის შესახებ უხვად შემორჩა საქართველოს არქივებს. თუმცა, საკმაოდ უცნაურია, რომ მისი პირადი არქივი შეუსწავლეოდა...

დავით სარაჯიშვილი და უინსტონ ჩერჩილი

„დიდი სამეულის“ ერთ-ერთ შეხვედრაზე, შესვენებისას დიდი ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრს უინსტონ ჩერჩილს კონიაკი მოუსურვებია. ცოტა რომ მოსვს, სასმელის გემო არ მოეწონა და კონიაკის ბოთლი გვერდით გასწია. სტალინის წინადადებით ბოთლი ქართული კონიაკით შეცვალეს. ჩერჩილს ქართული სასმელი მოეწონა და კმაყოფილებით განაცხადა: „ჩინებულია, ჩანს - ფრანგულიაო“. „ფრანგული კი არა, ქართულიაო“, - არ დაუთმო სტალინმა. „მაშინ, ფრანგის ჩამოსხმული იქნებაო“, - გაჯიუტდა ჩერჩილიც. „თბილისის კონიაკის ქარხანაში არცერთი უცხოელი არ მუშაობსო“, - აუხსნეს დიდი ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრს...

როგორც გაირკვა, კონიაკი დავით სარაჯიშვილის მონაფემ და მიმდევარმა ვახტანგ ციციშვილმა დაამზადა...

მოამზადა
გიორგი კალანდაძემ

დავით სარაჯიშვილი და საქართველოს ჭეშმარიტი ნაღები.

პატივი და მხატვრები

ქვემოთ მოყვანილი წერილი არის წინასიტყვაობა რუსეთში ამ ცოტა ხნის წინ გამოცემული მოთხრობების კრებულისა, რომელსაც შემდგენლობა "талис" უწოდეს. ეს სიტყვა ვლადიმერ დალის ლექსიკონში განმარტებულია, როგორც ბედნიერება, წარმატება, მოგება. კრებულში შესულია ოცდაათი მოთხრობა ფულსა და ბედნიერებაზე. წინასიტყვაობის ავტორია ცნობილი თანამედროვე რუსი მწერალი და პუბლიცისტი, ტატიანა ტოლსტაია. იბეჭდება შემოკლებით.

"რუსი ადამიანი ტყუილუბრალოდ გულის ასარევსაც დაღვეს", - შენიშნავს ვასილ როზანოვი. სხვაგან კი ამბობს: "რუსეთში მთელი საკუთრება შეიქმნა ან "გამოვთხოვდნა", ან "ვიჩუქდნა", ან "წავგლიჯდნა". საკუთრებაში შრომა ძალიან ცოტაა, ამის გამო, არ არის ღონიერი და მას პატივს არ სცემენ". და კიდევ: "დღენიადაგ ოცნებებშია და ყოველთვის ერთი აზრი უტრიალებს - როგორ დაეფცენას სამუშაოს (რუსები)".

ეს დაინერა ოთხმოცდაათ წელზე მეტი ხნის წინ, მშვიდობიან დროს, როცა, შეიძლება ითქვას, ყანაც კურდღელაობდა, შრომის მოყვარე მხვნილიც ამრავლებდა დოვლათს, ვაჭარიც ყიდდა ფართულელებსაც და ბლითებსაც, ფაბრიკებიც "სდებდა" კვერცხებს არა უბრალოებს - ოქროსას, ათვალეირებ ძველ სურათებს: ღმერთო! სიმდიდრეა როგორი!

მალე დაინთქმება ეს ყოველივე,

კარგად დააკვირდი მას, სანამ ალვის ხე არ მოუჭრიათ და სახლიც არ უყიდია სხვას.

(მარინა ცვეტაევა)

წუნუნებდნენ რუსი ადამიანის სიზარმაცეზე, მის სიყვარულზე მუქთის მიმართ. ოცნებობდნენ, სვამდნენ, მღეროდნენ. ცხელი ზაფხული სიმღერით გაატარეს და, ის იყო, ომიც კარზე მოადგათ. მალე კი ხტუნვა-ხტუნვით რევოლუციასთან აღმოჩნდნენ, მან პირწმინდად ამოძირკვა თავი ცნება საკუთრებისა. ძროხის პატრონი ხარტ თქვენ, თუ შტანგენციკული-სა, ბრილიანტისაა საყურები - ჩამოერთვას, ხოლო მესაკუთრე თავისი მოდგმით - ტაიგაში და ბარის გარეშე; ყველაფერი ეს რეფერენით: "შრომა იქნება მსოფლიოს მბრძანებელი". ხიშტს გაუთანაბრეს არა მხოლოდ კალამი, არამედ, მაგალითად, საკერავი მანქანა: იმით ხომ შეიძლება რაღაც შეიკეროს, შემდეგ კი ღმერთმა ნუ ქნას, შეკერილი გაიყიდოს და, ისევ, ღმერთმა ნუ ქნას, შემოსავალი გაჩნდეს.

შრომა, რომელიც არ ქმნის საკუთრებას, არ ქმნის შენს საკუთარ საკუთრებას, არის პარადოქსი და აბუჩად ადგება. "თავისუფალი შრომა ნებაყოფილებით შეკრებილი ადამიანებისა" მლიქვნელურად ხოტბაშესხმული მაიაკოვსკის მიერ, შეიძლება გამოყენებული იქნას მხოლოდ პარტიული მორის ერთი ადგილიდან მეორეზე გადასატრევად.

უაზრო, არამწარმოებელი

შრომისადმი საბჭოური დამოკიდებულება არ იცვლებოდა.

შრომის, შრომისა, რომელიც მისი შედეგისაგან დამოუკიდებლადაც კი თავისთავად მშვენიერია, აპოლოგეტი იყო დიდი მოხუცი ლევ ტოლსტოი. საინტერესოა, რომ ლიტერატურულ შრომას იგი შრომად არ მიიჩნევდა, თუმცა, მუშაობდა შეუბრალებლად ბევრს და ჯიუტად. მას იზიდავდა ჩექმების კერვა (გამოსდიოდა უხეიროდ), მინის ხვნა (მოსავალზე ნურც იფიქრებო), თევით ხურავდა გლეხის სახლს. სახურავი შემოდგომაზე წყალს ვერ აკავებდა, გრაფი კმაყოფილი იყო, გლეხი კი ბრაზობდა და ილანდებოდა.

რუსეთში შრომისა და საკუთრებისადმი უპატივცემლობას ხშირად სამასწლიანი ბატონ-ყმური ურთიერთობით ხსნიდნენ. თუ კი შენ თვითონ ხარ სხვისი საკუთრება, თუ კი შენი ჯამ-ჭურჭელი, მოსავალი, ცოლ-შვილი შენ არ გეკუთვნის, მაშინ რა პატივისცემაზე შეიძლება ლაპარაკი. მეოცე საუკუნის დასაწყისში, როცა როზანოვი წერდა თავის წიგნებს, სიტუაცია ნელ-ნელა უმჯობესდებოდა (უკვე გაიზარდა თაო-

ბა, რომელმაც არ იცოდა მონობა), მაგრამ ბოლშევიკუნებმა სამოქალაქო მშვიდობის სათუთი ნაჭუჭი დაამსხვრიეს და მთელმა მეოცე საუკუნემ ჩაიარა რაიმე მატერიალურის ფლობის შიშში. ნამდვილ კომუნისტს ხომ არაფერი უნდა ჰქონდეს, გარდა განყენებულისადმი რწმენისა.

მდინარესთან, გორაკთან მგელი პეტრეს ხრავდა. რაღა დარჩა პეტრესგან? პარტიული დარჩა! (სერგეი ნიკოლაევი, 1970 წელი)

აღნიშნავენ, და სამართლიანადაც, მეცხრამეტე-მეოცე საუკუნეების რუსული საზოგადოებრივი აზრის გადაძახილს მეორედ მოსვლის ადრექრისტიალურ მოლოდინთან, უანგარობასთან, თვითგანწირვასთან და იმათ ფანატიზმთან, ვინც პირველ თაობაში ირწმუნა ძეღვთისა. ადამიანი მონაა, მაგრამ იგი, უპირველეს ყოვლისა, მონაა ღვთისა და სულ მალე იქნება ნახშირი, მაგრამ ვერ გაძვრება იგი ნემსის ყუნწში თავისი ხაბაკ-ხუბაკით, და თბილი ჩექმებით, და ჩითილის შეკვრით,

და მავთულის ხვით, და სერვანტით, და ძველი ფოტოებით, და მოხუფული მუკავე კიტრის ქილებით, და "რონსონის" სანთებელით, და მიკროტალღოვანი ქურით. და მართლაც, იქ მიკროტალღური ქურა არ გამოდგება. არ არის საჭირო ფული, დაარიგე ქონება, ნუ მოაგროვებ შენთვის საგანძურს. დასაძინებლად დაწევი სუდარაში, სიხარულით: "რადგან თქვენ... თქვენი ქონების იავარყოფასაც სიხარულით შეხვდით, ვინაიდან იცოდით, რომ გაქვთ ცაში საუნჯე უმჯობესი და წარუვალი" (ებრაელთა მიმართ, X, 24). ამიტომ ხომ არ სვამს რუსი ადამიანი გულისასარევს, ხოლო რუსული ლიტერატურა, შეძრწუნებული შესმულის ხარისხითა და რაოდენობით, უარს ამბობს სერიოზულად ილაპარაკოს ადამიანის სააქაო ცხოვრებაზე, ყოფაზე, სარგებელზე, ხეირზე, მოგებაზე, შესყიდვებზე, შეძენისა და მშენებლობის სიხარულზე, ფქვილზე და ძვირფას ქსოვილზე.

რუსული ლიტერატურა უფროთხის ფულის თემას და ამავე დროს მონუსხულ მხერას ვერ

აშორებს ტკიცინა ქაღალდებს. სილარიზე საშინელებაა, სილარიზე დამამცირებელია - ამბობს რუსული ლიტერატურა. მაგრამ, სიმდიდრეც საშინელებაა, სიმდიდრეც მანკიერია; აუტანელი შესახედია მაძლარი, მცოხნავი, თვითკმაყოფილი მეპატრონე. სილარიზე - დედაა ყოველი მანკიერებისა. მაგრამ ფულიც მსოფლიო ბოროტებაა, დანაშაულებათა სათავეა. ერთიც და მეორეც ჭეშმარიტებაა. მაშ როგორ მოვიქცეთ? ერთი მოქნევით მოვსრათ ყველაფერი? და აღარ იქნებიან არც ვაჭრები და არც მხატვრები. საკუთრივ რუსულმა ლიტერატურამ, "საუნჯის უმჯობესისა და წარუვალის" მომლოდინემ, საერთოდ გვერდი აუარა ფულის პრაქტიკულ სიკეთეს, მის წარმოუდგენელ მოხერხებულობას. იგი ვერ დაინტერესა გონივრული მენეჯმენტის შესაძლებლობებმა, ფინანსების საქმის ცოდნით მართვამ, იგი გულგრილი დარჩა საბანკო სისტემის თავსატეხების მიმართ. ალბათ, ის მართალია, დიდი და სანუკვარი რუსული ლიტერატურა. მაგრამ მე, მაგალითად, წარმომიდგენია როგორ ჩასცხო რასკოლნიკოვმა ნაჯახი ლიზავეტას. მაგრამ, როგორ მოქმედებდა ბებური მევახშე, საიდან გაუჩნდა მას პროცენტი? რა არის გიარო, იპოთეკა? რითი განსხვავდება ვერცხლის მანეთი ასიგნაციის მანეთისაგან. არცერთმა რუსმა მწერალმა თავი არ შეინუხა, ჩემთვის ეს გასაგებად აეხსნა. დასავლურმა ლიტერატურამ კი ხალისითა და სიამოვნებით ჩააქსოვა ფულის მინიერი თემა თავის სიუჟეტებში.

ადრე ახალგაზრდობაში ვერ გავუძელი ცდუნებას და წავიკითხე ე. ზოლას რომანი "ქალის ბედნიერება", ბუნებრივად მოველოდი რა სასიყვარულო წერილმანების აღწერას: ასე ვთქვათ - ქალბატონის ცნობისათვის. აღმოჩნდა, რომ წიგნი არ იყო სიყვარულის შესახებ, იგი ეხებოდა უნივერმალს, კაპიტალისტური ვაჭრობის ახალ, პროგრესულ მეთოდს. ბნელ, ცივ ფარდულში ასაკოვანი, საპატიო, დარბაისელი კაცი ძვირი მაუდით ვაჭრობს. მის მეზობლად კი ახალგაზრდა კაცი აშენებს მდიდრულ მალაზიას-სახლეს, მრავალსართულიანს, სარკეებით, კამკაშა განათებით, სახელად "ქალის ბედნიერება". და იმდენ ფულს ჩააქივლებს ყოველგვარ ლიფტებში, ჩუქურთმანაკვეთ მუხის ხეში, რომ ცხადია, მოხუცი-კონკურენტის გულის გასახარად, ის მალე გაკოტრდება. მოჩვენებით ფუფუნებაზე განეული დანახარჯების დასაფარად ახალგაზრდა ვაჭარმა თავისი საქონელი ძვირად უნდა გაყიდოს - ასკვნის მოხუცი. ეს კი მას ბოლოს მოუღებს. მაგრამ იგი საქონელს უფრო იაფად ჰყიდის. ეს ხომ უგუნურებაა. ასე არ შეიძლება - შფოთავს გამოცდილი ვაჭარი. საიდუმლო კი იმაშია, რომ ახალგაზრდა-პროგრესულს დიდი ბრუნვა აქვს. სანამ მოხუცი ერთ თოფ ქსოვილს

გაბრძოლება O12 გვირგვინი

პაქრები და მხატვრები

II გვირგვინი

გაპყიდის, ახალგაზრდა ჰყიდის სამს: მალაზიაში ისეთი სილამაზეა, იქ იმდენი ხალხია – დახლთან ვერც კი მიხვალ – რომ ქსოვილი ფრენა-ფრენით სალდება. მოქნილი ვაჭარი ლიონის ფაბრიკას უკვეთავს სულ ახალ და ახალ პარტიებს და ამასთან, როგორც კარგი კლიენტი, სარგებლობს ფასდაკლებით.

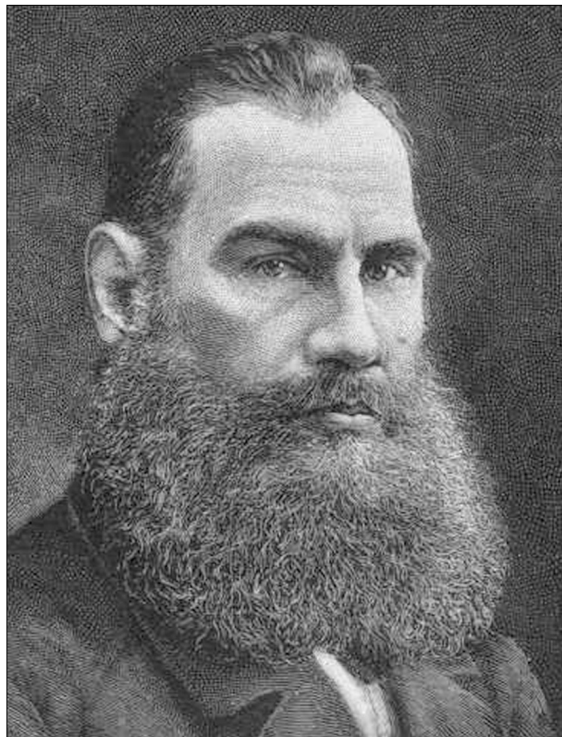
ზოლამ ისე მკაფიოდ და საინტერესოდ ახსნა საბაზრო ეკონომიკის ანაბანა, რომ ამის შემდეგ ჩემმა გონებამ "სოციალიზმის ეკონომიკის" მითის აღქმაზე უარი თქვა.

დასავლური ცნობიერება, რომელიც აირეკლება ნატიფ ხელოვნებაში, საერთოდ აქტიურად ინტერესდება წერილმანებით, დეტალებით. ბურჟუაზიული, ანუ ქალაქური, მოფიქრებული, მოხერხებული, ადამიანისთვის გამიზნული, სხეულს მორგებული, საჭირო, მინიერი, აქაური და ა.შ. – აი სიტყვა-გასაღებები. ჩვენ ვცხოვრობთ ჯერ-ჯერობით აქ და საკუთრება ჩვენი აქაა.

მართლა, ლიონის იმ ფაბრიკის შესახებ ჩვენ სკოლაში გავიარეთ "ლიონელი ფიქრების აჯანყება", უნდა გამოგვეთქვა თანაგრძნობა მათთვის. მაგრამ ის კი არ გავივლია, რომ ლიონი ბუნებრივი აბრეშუმის წარმოების უძველესი ევროპული ცენტრია. გამოდის, ჩვენ სკოლაში გვასწავლიდნენ ცუდს: როგორ აარიდო თავი მუშაობას. ხოლო ქსოვილების მუზეუმის შესახებ, ბაზრობების შესახებ – არაფერი. ე.ი. **XV** საუკუნიდან მოყოლებული უწყვეტი შრომა და შემოქმედება ათასობით ადამიანისა – ფუი, და როგორ გავიფიცოთ – ინებეთ, ბატონო, სახელმძღვანელოში. დავინტერესდი – რატომ გაიფიცნენ ფიქრები. იმიტომ, რომ ჟოზეფ მარი ჟაკარმა, იგივე ჟაკარდმა, შექმნა საქსოვი დაზგა. წყაროში ნათქვამია: "ქსოვილების წარმოების ზრდამ და, მაშასადამე, მათმა სიიაფემ და ხელმისაწვდომობამ გამოიწვია სოციალური აფეთქება". ე.ი. ისინი იქ, დაზგებთან, კი არ გმინავდნენ აუტანელი სამუშაოს გამო, შემოსავლების შემცირებამ ალაშფოთა. მშრომელ ფიქრებში ბორგავდა გააფთრებული ბურჟუა და არა მჭლე ნილოვნა.

ჩვენი რუსი მუჟიკი კი, როცა მუშაობა მოხერხდებოდა, წამოიწყებდა მშობლიურ "დუბინას". სწორედ ამაზე ამბობდა ვ. ვ. როზანოვი: "დღენიდაც ოცნებაშია, და ყოველთვის ერთი აზრი უტრიალებს – როგორ დაეფცქვნას სამუშაოს".

საერთო სახალხო ლაზღანდრობა თემაზე "გვინდა ვიმუშაოთ ისე, როგორც მონღოლეთში და ვიცხოვროთ ისე, როგორც პარიზში" რალაცნაირად მოგვყირჭდა კიდეც. გამეორებული ხუმრობა უხამსობად იქცევა. რუსეთი ნელ-ნელა, ყველა ბორბლების ჭრალით ტრიალდება ნორმალური ბაზრისაკენ. გინდა, იცხოვრო როგორც პარიზში – იმუშავე როგორც ლიონში მუშაობენ. მაგრამ, ჩვენი სიტყვიერება ძველებურად უგულბებლყოფს ამ მნიშვნე-

ლევ ტოლსტოი

ლოვან სოციალურ თემას, არ არის ეს სამეფო საქმე. დე ბალ-ზაკებმა ქექონ ავიზოები, ჩვენთვის ეს მიუღებელია. რას იზამ, მიუღებელია და იყოს მიუღებელი, მაგრამ სამაგიეროდ კარგს იზამდნენ, თუ კი დანერდნენ ტრანსცენდენტალურსა და ზემგრძნობიარეზე. არა, სულ უფრო მეტად: მენტების სისხლიანი გარჩევები, ქალის ძუძუები და "უუჰ, როგორ ვიყნოსი".

ამასთან ერთად კიდეც ტრადიციული ზიზი "ბელეტრისტიკის", როგორც ლიტერატურული პროდუქციის უმდაბლესი სახეობის მიმართ. ჩვენი კრიტიკა, თანამედროვე რუსული ლიტერატურული კრიტიკა, ჩაენაცვლა ადრე რაიკომებთან მძინვარე საზღვარგარეთ გამშვებ კომისიებს. გაბლენძილი უკმაყოფილება მწერლის შრომით, დაბლა დაშვებული პირის კუთხეები, დაბერილი ნესტოები. სად არის შედეგრი? შედეგრი წარმოგვიდგინეთ! სად არის მარადიული? მარადიული სად არის, მე გეკითხებით? მათთვის სუფიც წყალ-წყალაა და მარგალიტიც დამცხრალი.

და აი ჩვენ... ავიღეთ და გამოვაცხადეთ ლიტერატურული კონკურსი თემაზე "საოცარი ისტორიები ფულის შესახებ". კონკურსის პირობები შემდეგი იყო: "რუსულ ბიზნესს ძალიან აკლია საზოგადოების ნდობა. ამავე დროს სამოქალაქო საზოგადოება შეუძლებელია ბაზრისა და მაშასადამე ბიზნესმენების გარეშე. კონკურსზე მიიღება და განიხილება ტექსტები, შეთხზული თავისუფალი სტილით. მთავარია, რომ ისტორიები იყოს საინტერესო, სასაცილო და დაწერილი სიმპათიით მათი გმირების – მენარმეების მიმართ".

როგორც მოველოდით, დიდმა ლიტერატურამ მდუმარედ აღაპყრო მზერა ზეცისაკენ და მწუხარედ გაირინდა. იგი მიუწვდენელია ოქროს წყარუნისათვის. კონკურსზე შემოსული ნაწარმოებების ავტორთა შეხედულება მდიდრული ცხოვრების შესახებ ჭყვიტინივით უბადრუკი იყო. ეს არის "შესტოსტი", "მერსედესი", გაცილებით უფრო იშვიათად კი "აუდი". საათი -

"როლექსი", ჩლუნგად და ვარიანტების გარეშე. ზღვა სასმელებისა, უსაშველოდ ძვირი საჭმელი, თხელი ზამშის პიჯაკი. დანარჩენი კი არამკვეთრად "ნატიფი" ეს და "ძვირფასი" ის. მთლიანობაში კი – ყოველივე, როგორც ჭრილი მასობრივი კულტურისა – საოცრად საინტერესოა.

საიდან იღებენ გმირები ფულს? როზანოვთან ტრიადაა "გამოვთხოვე", "ვიჩუქე" ან "წავგლიჯე". ჩვენს ავტორებთან, რომლებმაც, ეტყობა, ვარაუდით იციან თანამედროვე რუსული ცხოვრება, ვარიანტები კიდეც უფრო ნაკლებია. "გაქარცვე". გაცილებით უფრო იშვიათად - "ვიპოვნე განძი", "ღმერთმა გამომიგზავნა", "მივდივარ და უცბად ფეხქვეშ საფულეა". ანუ სანყისი კაპიტალი ციდან ცვივა. რამდენიმე ადამიანმა გამოიყენა მემკვიდრეობა. არის რამდენიმე ჩუქების ინციდენტი, მაგრამ რალაც არაბუნებრივები: მდიდარი ადამიანი ეკლესიაში ხვდება ბავშვიან ქალს "გამხდარსა და გადაღლილს" და ვერ გაიგებ, რამ უკბინა, ოქროს წვინამაღწივებს ბავშვს. სამაგიეროდ, "გაქარცვე" ყოველ მეორეშია. ავტორები გვთავაზობენ უამრავ რეცეპტს მოძმის უსინდისოდ გაფცქვინა: ვაჭრობა ფალსიფიცირებული ან დამპალი საქონლით, არაკეთილსინდისიერი რეკლამა, "გადაგდება", "თოჯინის" შეჩერება, თავდასხმა ანუ რეკეტი, კომპანიონის განივრა, "პირამიდები". როგორც ჩანს, ასე ხდება - "არ მოატყუებ, ვერ გაყიდი".

და, მიუხედავად ამისა, ჩვენ მაინც შევარჩიეთ ოცდაათი მოთხრობა, მხიარული და ნაღვლიანი, ადამიანებზე, ვაჭრებზე და მხატვრებზე, ფულიან და უფულო ცხოვრებაზე.

მთარგმნელის ბოლოთქმა

პირველი, რაც ტატიანა ტოლსტაიას წერილის გაცნობის შემდეგ, მკითხველს აზრად მოუვა, ალბათ, იქნება "როგორ ჰგავს ყველაფერი ეს ჩვენსას?!"

იგივე სიტუაციაა საკუთრებაში შრომის წილის, სანყისი კა-

ემილ ზოლია

პიტალის "ციდან ცვენის", უფრო კი "წავგლიჯე-გაქარცვეს" საქმეში, ბიზნესისა და ბიზნესმენისადმი საზოგადოების ნდობასა და პატივისცემაში, კარგად ცხოვრების მოძალებულ სურვილსა და საამისოდ აუცილებელ შრომისადმი არაადექვატურ დამოკიდებულებაში.

ყოველივე ეს საინტერესოა და ესეც კი იკმარებდა, რომ ალარაფერი ვთქვათ ავტორის ბრწყინვალე პუბლიცისტურ სტილზე და წერის შესანიშნავ მანერაზე, იმისათვის, რომ წერილი გადმოგვეთარგმნა და მკითხველისათვის შეგვეთავაზებინა. მაგრამ, ჩვენი აზრით, წერილში, ამის გარდა, არის გაცილებით უფრო სერიოზული და მნიშვნელოვანი რამ, რაც განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს.

ავტორი ზოგან ცხადად და პირდაპირ, ზოგან კი ფრთხილად და გადაკვრით ეხება განსაკუთრებით აქტუალურ თემას, – ურთიერთკავშირს ქვეყნის ეკონომიკურ-მეურნეობრივი მოწყობის თავისებურებასა და მის ისტორიულ-კულტურულ მემკვიდრეობას შორის. ცხადია, ეს თემა უაღრესად დიდი, რთული და ჯერ-ჯერობით ნაკლებად შესწავლილია. დაკვირვებულმა ადამიანებმა, დიდი ხანია, შეამჩნიეს, რომ კერძო საკუთრებისა და თავისუფალი საბაზრო ურთიერთობების პირობებში სხვადასხვა კულტურული მემკვიდრეობის, ცხოვრების სხვადასხვა წესების და განსხვავებული ტრადიციების მქონე ქვეყნებში კაპიტალიზმის განვითარება სხვადასხვა წარმატებით მიმდინარეობდა. განსხვავება მიღწეულ შედეგებში თვალსაჩინო და დამაფიქრებელია. ფიქრი კი, ბუნებრივია, ეძებს შინაგან, იმანენტურ მიზეზებს.

პირველი გაბედული მოსაზრება ამის შესახებ მაქს ვებერმა გამოთქვა თავის ნაშრომში "პროტესტანტული ეთიკა და კაპიტალისტური სული". მისი იდეა, რაც წიგნის დასახელებიდანაც კი ცხადად ჩანს, მდგომარეობს იმაში, რომ შეერთებულ შტატებში კაპიტალიზმის წარმატებული განვითარების

ერთ-ერთი უმთავრესი ფაქტორი პროტესტანტული რელიგია და, მაშასადამე, პროტესტანტული ეთიკა იყო. ცხადია, მ. ვებერს ბევრი მომხრე და კიდეც უფრო მეტი კრიტიკოსი გამოუჩნდა, მაგრამ როცა ვნებები დაცხრა და ვებერის თეორია დამსახურებულ გამარჯვებას ზეიმობდა, წარმოიშვა ისეთი ფენომენი, როგორიც არის იაპონური კაპიტალიზმი. მიუხედავად იმისა, რომ იაპონური საზოგადოება ძალიან შორს არის პროტესტანტიზმისაგან დღეს იაპონიის მიღწევები მართლაც, რომ შთამბეჭდავია. მამ პროტესტანტიზმი არ ყოფილა ის ერთადერთი და მთავარი, რაც ქვეყნის წარმატებულ განვითარებას განაპირობებს.

ამიტომ, ისევ აქტუალური გახდა კითხვა – რა არის ის, რაც ამა თუ იმ საზოგადოების წინსვლის განმსაზღვრელი ფაქტორია. ამჯერად კითხვაზე პასუხის გაცემას იაპონური წარმოშობის ცნობილი ამერიკელი მეცნიერ-ექსპერტი ფრენსის ფუკუიამა შეეცადა თავის ნაშრომში "ნდობა: სოციალური ზნეობრიობა და კეთილდღეობის შექმნა". "ნდობის" შესახებ ფ. ფუკიამა ერთ-ერთ ინტერვიუში ამბობს: „ჩემს წიგნში მე ვამტკიცებ, რომ ბაზარი ვერ იმუშავებს გარკვეული მორალური სტრუქტურის გარეშე. თანამედროვე დაწესებულებები უნდა თანაარსებობდნენ ურთიერგაგების, ნდობის და მორალური ქცევის ტრადიციულ ფორმებთან.“

ნდობა, ფ. ფუკიამას აზრით, არის ადამიანების უნარი, გაერთიანდნენ სხვადასხვა მიზნების მისაღწევად. წარმატებული ქვეყნები – ამერიკა, გერმანია, იაპონია – ერთმანეთს ჰგვანან სწორედ საზოგადოებრივი ნდობის მაღალი ხარისხით.

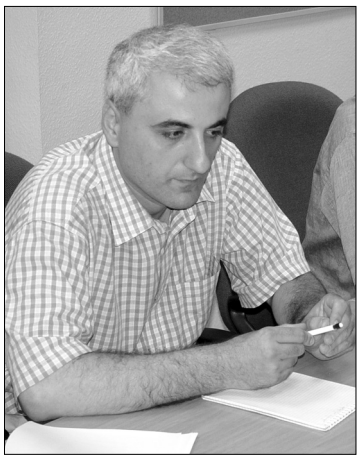
ვფიქრობ არ საჭიროებს მტკიცებას ის, რომ დღეს ჩვენ საზოგადოებაში სუფევს ჟამი საყოველთაო უნდობლობისა. ხალხი არ ენდობა მთავრობას, პოლიტიკოსებს, სასამართლო ხელისუფლებას, სამართალდამცავებს, ბიზნესმენებს. ბიზნესმენები არ ენდობიან ხელისუფლებას, ისინი არ ენდობიან ერთმანეთს. კორუმპირებული ბიუროკრატია, სწორედ იმიტომ რომ პირმნიდად კორუმპირებულია, ეჭვით უყურებს ყველას და ა.შ. ყველაფრის ჩამოთვლა შორს წავიყვანს. ერთი რამ ცხადია – ტოტალური უნდობლობა ვერავითარ შემთხვევაში ვერ იქნება ერისა და ქვეყნის კეთილდღეობის საფუძველი. უფრო მეტიც, ასეთ პრინციპებზე მყოფ საზოგადოებას მომავალი არა აქვს.

საჭიროა შექმნილი სიტუაციისა და მისი განმაპირობებელი ფაქტორების ღრმა ანალიზი. დინჯი, მშვიდი, მრისხანებისა და მიკერძოების გარეშე, სიჯიუტისა და საკუთარი განსაკუთრებულობის უგუნური და უსაფუძვლო განცდის გარეშე, მსჯელობა ყოველივე ამის შესახებ.

ვფიქრობ, კარგი იქნებოდა თუ კი ასეთი დისკუსიის ორგანიზებას გაზეთ "24 საათის" რედაქცია ითავებდა.

მთამზადა ოთარ კუბატაძე

საქართველო: სოციალიზმი თუ კაპიტალიზმი?

გიორგი ჭანდური

“მისტიური ურთიერთობა სოციალურ პროგრამებთან, რომელიც “ეხმარება”, შესაძლებელია, გულუბრყვილოებს უთბობს გულს, მაგრამ, რასაც ეს სინამდვილეში ნიშნავს, არის ბიუროკრატიებისთვის მეტი ძალაუფლების გადაცემა.”

თომას სოუელი

დღევანდელ საქართველოში ამ კითხვის დასმა უცნაურადაც ჟღერს. ორიენტაცია იმისა, თუ საით მივდივართ, ბევრისთვის ცნობილია. საკმაოდ ადვილად “ერკვევიან” მისაღები ცხოვრების გზაში – ზოგი სოციალიზმის მომხრეა, ზოგიც - კაპიტალიზმის. თითქმის გასარკვევით არაფერია, მაგრამ პრობლემა ის არის, რომ საქართველო არც ბოლომდე სოციალისტურია და არც კაპიტალისტური. ამ წერილის ამოცანაა, დავინახოთ პერსპექტივები იმისა, თუ რა გველოდება სოციალიზმის არჩევის შემთხვევაში.

სამწუხაროდ, უნდა ითქვას, რომ მიუხედავად ჩვენში არაერთგზის დეკლარირებული საბაზრო რეფორმებისა, საბაზრო ეკონომიკა ფეხს ძნელად იკიდებს. თუ რაიმე გაკეთებულა, ცალკეული პირების ძალისხმევითა და მათი კომერციული მისწრაფებების შედეგად და არა საზოგადოების რაიმე გააზრებული მოქმედების გამოისობით.

საქართველოში საბაზრო ეკონომიკა იძულებით დამკვიდრდა. იმ დროს, როდესაც რუსეთშიც კი მძლავრად მოიკიდა ფეხი კოოპერაციულმა მოძრაობამ, საქართველო ჯერ კიდევ კომუნისტურ ეიფორიაში იმყოფებოდა და არ სჯეროდათ, რომ ერთხელაც იქნებოდა, ეს “იდილია” დაიმსხვრეოდა. პრივატიზაციის პროცესიც სახელმწიფო ქონების დატაცებად უფრო იქნა აღქმული, ვიდრე არაეფექტური მესაკუთრის ხელიდან ქონების უფრო ეფექტურ ხელში გადაცემის ღონისძიებად.

ამის შედეგად საბაზრო რეფორმები ჩვენთან გაცილებით გვიან დაიწყო და ზოგიერთი პიზოლდს თუ არ ჩავთვლით, მთლიანად წარუმატებლად განვითარდა. არ არსებობს თუნდაც ერთი დარგი, სადაც რეფორმამ გაამართლა, როგორც გონივრული გადამწყვეტილებების ერთიანი სამოქმედო სქემის განვითარებამ. კერძო ფინანსური ინსტიტუტების სფეროში შექმნილი მდგომარეობა უფრო მე-

ტად მითიურ ხასიათს ატარებს - აქაც თუ რაიმე გაკეთდა, არა იმიტომ, რომ გენიოსური გეგმა გვექონდა, არამედ იმიტომ, რომ საზოგადოებრივი აზრი თვითონ მივიდა ცვლილებების საჭიროებამდე.

სოციალიზმი თუ კაპიტალიზმი? ეს კითხვა რიტორიკულს წააგავს, მაგრამ ამ შემთხვევაში ეს კითხვა უშუალოდ არის დაკავშირებული იმასთან, შეიქმნება თუ არა რეალურად ახალი ქართული სახელმწიფო, გახდება იგი რეალურად დამოუკიდებელი თუ არა. უამრავი რამ იქნა გამოკვლეული და გაანალიზებული საქართველოს შესახებ და ამ კითხვაზე პასუხს ყველა თავს არიდებს. არადა, სწორედ აქედან იწყება ნამდვილი მშენებლობა. ამაზე დამოკიდებული ყველა სხვა საკითხი: ეკონომიკური ზრდის, კორუფციის დაძლევის, სოციალური, სიღარიბის დაძლევის და ა.შ.

საქართველოში, ქართველმა ერმა უნდა აიღოს ერთი სწორი მიმართულება, რომელზეც აენწყობა სახელმწიფო ფილოსოფია და ინფრასტრუქტურა. ამ თვალსაზრისით საკმაო გამოცდილება დავიკოვდა საქართველოშიც და, მით უმეტეს, დასავლეთ სამყაროში. ამ შემთხვევაში, ჩვენი პოზიცია საკმაოდ მარტივია. ჩვენ ვაშენებთ ახალ სახელმწიფოს და ამისათვის შეგვიძლია, გამოვიყენოთ მთელი მსოფლიოს დადებითი გამოცდილება, არ დავუშვათ სხვების მიერ უკვე დაშვებული შეცდომები. არსებობს ძალიან ობიექტური პროცესები, რომლებიც საერთოა ყველასათვის.

პრობლემის უფრო თვალნათლივ წარმოსაჩენად, მაგალითისთვის ავიღოთ სოციალური დაცვის პოლიტიკა. აქ თითქმის ყველაფერი ცნობილია: თუ არსებობს დაუცველი, უნდა იქნას დაცული. თქმა არ უნდა, ძალიან მიმზიდველი ფორმულაა. ეს მიმზიდველობა იმდენად მძლავრია, რომ 20-ე საუკუნეში, პრაქტიკულად, არ არსებულა ქვეყანა, სადაც მას რაღაც ხარისხით მაინც არ ემუშავა. ჩვენ ახლა სწორედ იმ მდგომარეობაში ვიმყოფებით, რომ შეგვიძლია, არ გავიმეოროთ ფუნდამენტური ხასიათის შეცდომები, რომლებიც სხვა ქვეყნებში იქნა დაშვებული.

ამ სიტყვების შემდეგ, თითქმის, ადვილია ლოზუნგების მოყოლება, მაგრამ, სამწუხაროდ, ეს ასე არ არის. სოციალური დაცვის პოლიტიკის დემაგოგიური მუხტი, რომელიც ჩვენს გულგებში ინახება, საკმაოდ ძლიერია, რომ ასე ადვილად ჩასაქრობი იყოს. არსებობს შეკრული წრე, რომლის გარღვევა საკმაოდ ძნელია. ეს წრე დაკავშირებულია პოლიტიკასთან და ასე გამოიყურება:

მოსახლეობას არ სჯერა სახელმწიფო ადმინისტრაციისა. ის მას ყველგან ლანძღავს და ცდილობს, თავი აარიდოს ყველა ვალდებულებას, რომელიც წარმოშობილია მისგან;

ამავე დროს, მოსახლეობას მტკიცედ სჯერა, რომ ხელისუფლება ვალდებულია, მას დაეხმაროს სოციალური პრობლემების გადაჭრაში;

ხელისუფლება, უკეთეს შემ-

თხვევაში, ცდილობს, თავი აარიდოს მისთვის ზედმეტი ფუნქციების დაკისრებას, მით უმეტეს, როდესაც არანაირი უნარი არა აქვს ამ ფუნქციების შესასრულებლად;

უარეს შემთხვევაში, ადმინისტრაცია მაინც თავის თავზე იღებს სოციალურ ვალდებულებებს, თუნდაც იმ “მიზნით”, რომ არ მიატოვოს ღარიბები. ამ შემთხვევაში, სახელმწიფო ადმინისტრაცია ჩვეული “ეფექტურობით” ასრულებს ამ ფუნქციას და შედეგიც არ აყოვნებს – ყველა უკმაყოფილოა;

ადმინისტრირების გამკაცრება უფრო ართულებს სიტუაციას და მთავრობა იძულებული ხდება, ლიბერალიზაციაზე წავიდეს, მათ შორის, სოციალური სექტორის პრივატიზებაზეც – მაშინვე იძვრებიან ადგილიდან “სოციალური უკმაყოფილების” ძალები;

შემდეგ იწყება ისევ თავიდან...

რაც სახელმწიფო ადმინისტრაციას ესმის, არის ის, რომ მას რესურსი არა აქვს. რაც არ ესმის, ის გახლავთ, რომ სოციალური პრობლემების გადაწყვეტის ექსკლუზიური უფლების ხელიდან გაშვება საჭირო და მას ეს არ უნდა. ხელისუფლებაა, ბოლოსდაბოლოს. მისთვის ნებისმიერი სოციალური პროგრამა წარმოადგენს არამართო არსებობის წყაროს, არამედ სხვებზე თავისი ძალაუფლების გავრცელების საშუალებას.

ე.წ. სოციალური სფეროს რეგულირება არის სახელმწიფო პოლიტიკის მთავარი მიმართულება. ამის გარეშე პოლიტიკოსებს საქმეც შემოუღევათ. ამიტომ სახელმწიფო ადმინისტრაციისათვის სოციალური სფეროს “მართვის” პერერგატივის დაკარგვა მძიმედ გადასატანია. ამავე დროს, მოსახლეობის დიდი უმრავლესობა მოითხოვს, რომ უნდა არსებობდეს სოციალური გარანტიები იმ შემთხვევებისათვის, როდესაც მათ გაუჭირდებათ.

ადმინისტრაცია, ამ შემთხვევაში, მძიმე მდგომარეობაშია ჩავარდნილი. როგორც აღვწერეთ, უკეთეს ვარიანტშიც კი, თუ ადმინისტრაცია თავს დაანებებს სოციალური მართვის პოლიტიკას, მოსახლეობა ამას აუცილებლად გააკრიტიკებს. ყოველ შემთხვევაში, უამრავი პოლიტიკოსი აღმოჩნდება, რომელიც ამაზე იოლამუშებს. მთავრობა მარტო დარჩება ურთულეს პოზიციაში. ამ დროს, პრაქტიკულად, გამორიცხული იქნება საერთაშორისო დახმარებებიც.

აქედან გამომდინარე, იმიტომ, რომ ესა თუ ის ყველაზე კარგი მთავრობაც კი კრიტიკის ქარცეცხლში არ აღმოჩნდება, მას დასჭირდება პოპულისტური და დემაგოგიური სოციალური დაცვის პოლიტიკის წარმოება. გავთვალთ, რა შეიძლება მოჰყვეს საქართველოში სოციალური პოლიტიკის აღზევებას:

მთავრობისადმი უნდობლობა ძნელად თუ უზრუნველყოფს საჭირო სახსრებს. ის, ვინც იხდის, იხდის ყველასთვის და ყველას მაგიერ. მოტივაცია, პრაქტიკულად, არ არსებობს;

თუ ფული მაინც შეიკრიბება, არ არსებობს გარანტია, რომ სწორად დაიხარჯება;

შეკრებილი ფული მოხვდება არაეფექტურ ხელში, იმის ნაცვლად, რომ კერძო სექტორში ყველაზე ეფექტიან პროექტებში ჩაიდოს. ზარალი ცხადია;

მიღებული სახსრები კორუფციულად განაწილდება და სოციალურად რეალურად დასაცველი მათ ვერ მიიღებს;

სოციალური დაცვის იმედად, ადამიანების ერთი ნაწილი ამჯობინებს იზარმაცოს (სხვების ხარჯზე), რაც დაბლა დასწევს კონკურენტუნარიანობას, თანაც ყველასა ერთად - ზარმაცების, ბევრთებისა და, საზოგადოდ, ჩვენი სახელმწიფოსას;

სოციალური დაცვის ღონისძიებებზე დახარჯული სახსრების დიდი ნაწილი მოხმარდება ისეთ მოქმედებას, რომელიც დაბლა სცემს ეფექტიანობას, ბაზრის განვითარებას, დემოკრატიზაციას უკეთეს რეფორმას და დისკრედიტაციას - კაპიტალიზმის იდეას.

ჩაკეტილი წრეა, რომელზეც მთავრობა დადის და ივლის, მანამდე, სანამ მოსახლეობა თვითონ არ შეიცვლის პოზიციას, სანამ ხალხი არ დაინახავს, რომ ფული უქმად იხარჯება. ყველამ უნდა დააფიქსიროს საკუთარი პოზიცია. სინამდვილეში ხომ ყველასთვის ცნობილია, რომ საქართველოში სოციალური დაცვის საუკეთესო ფორმები დიდი ხანია არსებობს – ოჯახური, ნათესაური, მეზობლური ტრადიციები, რომელიც სოციალიზმის მომგონ ქვეყნებში საერთოდ არ მუშაობს. მაგრამ სოციალური დაცვის სოციალისტური სისტემა არის თავისი ახვევის ღონისძიება, რომლის მიზანია, არსებობდეს ისეთი სისტემა, რომელიც, ადრე თუ გვიან, ჩვენც მოგვცემს სოციალისტურ სარგებელს, ხელს მიგვანდენინებს სხვის მიერ ნაშოვნ რესურსებსზე.

მთავრობის მიერ ორგანიზებული სოციალური დაცვის ნებისმიერი ღონისძიება კრახისთვის, ეკონომიკური კრიზისისა და უზარმაზარი სახსრების გაფლანგვისთვის არის განწირული. ღირს კი ამის კეთება? ყველა ხვდება, რომ არა. მაგრამ პოლიტიკოსების ერთი ნაწილი აუცილებლად შეეცდება ამ არგუმენტების “გაბათილებას,” მოსახლეობის სავალალო მდგომარეობაზე აპელირებით. მათ ერთ ნაწილს, უბრალოდ, არ უნდათ, გაიგონ, რომ ზემოთ აღწერილი პრობლემები უფრო ობიექტურია, ვიდრე სუბიექტური. ყველაზე უკეთესი მთავრობაც კი საბოლოოდ კრახით დამთავრებს სოციალური დაცვის პროგრამას. სხვა პოლიტიკოსებისათვის კი ეს არის ერთადერთი საშუალება იარსებონ – ხეზე მჯდომი იმ ტოტს ხომ არ მოჭრის, რომელზეც ზის?

ადამიანები და, მაშასადამე, პოლიტიკოსები, რომლებიც შეეცდებიან, შეცვალონ ეს მდგომარეობა, უმცირესობაში აღმოჩნდებიან. მოსახლეობა მზად არ არის იმისათვის, რომ მხარი დაუჭიროს გაბეღულ ნაბიჯებს

გაბრძოლა D14 გვირგვინი

Internet-ში თადლითობა ყვავის

Internet-ში “მოღვაწე” თადლითების უმრავლესობა აშშ-ში, რუმინეთში, ნიგერიაში, დიდ ბრიტანეთში, კანადაში, სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკაში, ტოგოში, ინდონეზიაში, ავსტრალიასა და რუსეთში ცხოვრობს.

სწორედ ამ ქვეყნებშია განსაკუთრებით პოპულარული მოპარული და ყალბი საკრედიტო ბარათების გამოყენება. შედეგად, ყოფილი საბჭოთა ქვეყნები, ინდონეზია და რუმინეთი იმ ქვეყნების არაოფიციალურ “შავ სიაში” შევიდნენ, სადაც ზოგიერთი ცნობილი Internet-აუქციონი, მაგალითად e-bay, უარს აცხადებენ შეკვეთილი საქონლის ჩატანაზე. კვლევითი ფირმა Gartner-ის გამოკვლევის თანახმად, შარშან სექტემბერში ამერიკელი ელექტრონული ვაჭრების 12 პროცენტმა უარი განაცხადა შეკვეთილი საქონლის საზღვარგარეთ მიწოდებაზე.

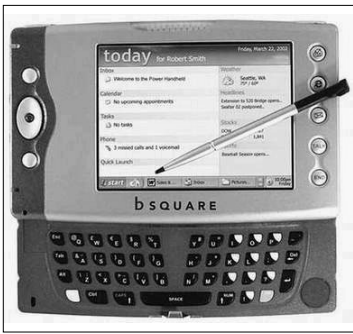

ახარტული შაკერი.

ეს მაჩვენებელი ორჯერ აღემატება 2000 წლის მაჩვენებელს. ამერიკელი და ევროპელი ელექტრონული კომერსანტების უმრავლესობა არ ენდობა უცხოელი კლიენტების საკრედიტო ბარათებს, განსაკუთრებით მაშინ, როცა ისინი ემიტირებულია ადგილობრივი კომერციული ბანკების მიერ. გამოკვლევები 100 პროცენტით ან წინასწარ გადახდას ამჯობინებენ და მხოლოდ ამის შემდეგ თანხმდებიან საქონლის გადაგზავნაზე.

საკონსულტაციო კომპანია Ernst&Young-მა 500 უმსხვილესი ამერიკული კომპანიის ხელმძღვანელი გამოკითხა იმის თაობაზე, თუ რამდენად არიან ისინი მზად კომპიუტერულ დამნაშავეობასთან ბრძოლისთვის. გამოკვლევამ აჩვენა, რომ ყველაზე დიდ ძალისხმევას კიბერდამნაშავეობის აღსაკვეთად სატელეკომუნიკაციო კომპანიები იჩენენ. მეორე ადგილზე ფინანსური მომსახურებით დაკავებული, ხოლო მესამეზე – სამედიცინო კომპანიები. კომპიუტერულ დამნაშავეობას ყველაზე ნაკლებ ყურადღებას ენერგეტიკული კომპანიები აქცევენ. გამოკვლევამ ასევე აჩვენა, რომ განსაკუთრებით იცავენ მონაცემთა ბაზებს, ხოლო ელექტრონული ფოსტის სისტემები ყველაზე სუსტადაა დაცული.

მთავარი მსოფლიო ჩიხაში

ნაკლებად ცნობილმა კომპანია Bsquare უნიკალური ჯიბის კომპიუტერის Power Handheld-ის შექმნის შესახებ განაცხადა. ეს სიახლე იმ მომხმარებელს დააინტერესებს, რომელსაც ისეთი მოწყობილობის შეძენა სურს, რომელიც მცირე ზომისაა და, ამავე დროს, ნოუთბუქით მოხერხებულია მოხმარებაში. ეს ჯიბის კომპიუტერი აღჭურვილია სტანდარტული ზომის კლავიატურით, რომელიც სენსორული თხევადკრისტალური ოთხდუმიანი დისპლეის ქვემოთაა ინევა. ამასთანავე, ამ დისპლეის განსაკუთრებით დიდი 640x480-ზე resolution აქვს ფერის 16-ბიტიანი სიღრმის პირობებში.

ახალი კომპიუტერის განსაკუთრებულ ინსტრუმენტს გამოსახულების ორჯერ გადიდების შესაძლებლობა წარმოადგენს, რაც მეტად სასარგებლო შეიძლება იყოს მცირე ზომის შრიფტებთან და სურათებთან მუშაობისას. Power Handheld კომპანია Intel-ის მიკროპროცესორ Xscale PXA250-ზეა დაფუძნებული, რომლის ტაქტური სიხშირე 400 მეგაჰერცია. გარდა ამისა, ჯიბის კომპიუტერი აღჭურვილია 64 მეგაბაიტითანი ოპერატიული და 32 მეგაბაიტითანი “ფლეშ” მეხსიერებით. მომხმარებელს, საჭიროების მიხედვით შეუძლია შეიძინოს Power Handheld ორდიაპაზონიანი (900/1800 მეგაჰერც) GSM და GPRS Multislot 8 Class B მოდულებით. ამ შემთხვევაში კომპიუტერთან ერთად კომპლექტში შევა საყურისები, მიკროფონი და დისტანციური მართვის პულტი.

ოპერაციული სისტემის სახით კომპიუტერში გამოყენებულია Microsoft Windows CE.NET 4.1-ის წარმოების OC. დამატებითი პროგრამული უზრუნველყოფა მოიცავს: Pocket Calendar, Pocket Word, Pocket Contacts და ელექტრონული ცხრილების რედაქტირების პროგრამას Spreadsheet. ასევე ჩართულია Internet Explorer 5.5, Windows Media Player, Macromedia Flash, Insignia Java JVM და PDF ფაილების ბრაუზერი.

Power Handheld-ის ზომებია: 140x87x19.5 მმ, მასა კი – 280 გრამი.

D13 გვარდიდან

სოციალური დაცვის კერძო სექტორში გადატანის მიმართულებით. ობიექტურად, გადასახადების გადამხდელის გარდა, ეს პროცესი არც არავის არ ედარდება, რადგანაც მხოლოდ სწორედ მათი ფულის გაფლანგვაა მოსალოდნელი. დანარჩენები კი მხარს დაუჭერენ იმ პოლიტიკოსებს, რომლებიც ბევრს დაპირდებიან, თანაც სწორედ ზემოთ აღნიშნული გადასახადის გადამხდელთა ხარჯზე. ცხადია, აქედან კიდევ ერთი დასკვნა: მთავრობას ხელს არ აძლევს, ყველა იხდიდეს – მაშინ ხომ ყველა მოითხოვს გადასახადებისა და მთავრობის ხარჯების შემცირებას, ისინიც კი, ვინც დღეს არ იხდიან.

ესაა სოციალიზმის ნამდვილი სახე. ბევრი იტყვის, კრიტიკა ადვილია, თუმცა არც თუ ისე. ასე რომ არ იყოს, მეტი ადამიანი გააკრიტიკებდა მთავრობის სურვილს, მართოს, რაც შეიძლება, მეტი ქონება და ფულადი სახსრები. პირიქით, ბევრი მაგალითი გვაქვს: აკრიტიკებენ სახელმწიფო ქონების მართვის არსებულ პრინციპებს – ცოტას და გაუბედავად საუბრობენ იმის შესახებ, რომ სახელმწიფო საერთოდ არ უნდა იყოს ქონების მესაკუთრე, რადგანაც უკიდურესად არაეფექტურია და არამომჭირნე.

აკრიტიკებენ ენერგეტიკული რესურსების არსებულ ტარიფებს – არაფერს ამბობენ იმის შესახებ, რომ სახელმწიფო ადმინისტრაცია არ უნდა ერეოდეს ტარიფის დადგენის საქმეში. ამ სფეროში ნებისმიერი ადმინისტრაციული რეგულირება ქმნის ტარიფის გაზრდის აუცილებლობას, რადგანაც, ამ შემთხვევაში, ადმინისტრაცია თავისი ხელოვნური ჩარევით აიძულებს ყველას – მწარმოებელს, მომწოდებელსა და მომხმარებელს, იყოს არაბუნებრივად მფლანგველი და უგუნური მეურნე. სარგებელი აქედან, ცხადია, ვისცა.

ლანძღავენ მთავრობას და არავინ არ საუბრობს იმის შესახებ, რომ ამ ტიპის სტიმულებისა და მოტივაციის პირობებში, შეუძლებელია, რაიმე ორგანიზაცია მუშობდეს მოწესრიგებულად. ერთი ნუთით წარმოიდგინეთ, რომელიმე ყველაზე მაღალკონკურენტული ბიზნესი იმავე მოტივაციით რომ ქირაობდეს პერსონალს, რაც ჩვენთან სამთავრობო დაწესებულებებშია – ერთ კვირაში მიწიდან აღიგვებოდა.

მაშ, რატომ გვგონია, რომ ამგვარი სოციალისტური იდეებით წინ წავალთ? შეიძლება, ეს საკითხი ორადაც გავყოთ: რა უნდათ პოლიტიკოსებს და რა – უბრალო მოსახლეობას? მოსახლეობის მაგივრად წინასწარვე შეგვიძლია ვუპასუხოთ: მათ უნდათ, იყვნენ პოლიტიკოსები. ეს ბადებს ახალ კითხვას: რატომ? იმიტომ, რომ ასე ცხოვრება უფრო ადვილია.

რთული პროფესიაა პოლიტიკოსობა, მაგრამ არაუმეტეს ვიდრე ჩვეულებრივი ბიზნესმენობა. ამას ადასტურებს ისიც, რომ ჩვენთან ვინმემ რაიმე სერიოზული საქმე თუ დაიწყო,

ყველა ცდილობს, ან თვითონ გახდეს პარლამენტის წევრი, ან ახლოს იყოს მათთან – ამაში საკვირველი არც არაფერია. სანამ ეკონომიკის ბედ-ილბაღს წყვეტენ პოლიტიკოსები, მანამდე ასეც იქნება. მთავარი არგუმენტი ამ მდგომარეობის საწინააღმდეგოდ არის ერთი: სახეზეა, რომ ეს არ ამართლებს, არ მუშაობს – ცუდად ვცხოვრობთ და წინ ვერ მივდივართ.

ცნობილი ამერიკელი პოლიტიკური მიმომხილველის, ო’რურკის (P.J. O’Rourke) აზრით: **“როდესაც ყიდვა-გაყიდვა რეგულირდება კანონებით, პირველ რიგში რაც უნდა იყოს, ეს არის თვითონ კანონმდებელი”**. ჩვენი მოსახლეობა (იმის ნაცვლად, რომ შეეცადოს, გაერკვიოს მთავრობის ნამდვილ და საჭირო ფუნქციებში) იმ იმედით, რომ მთავრობის ფულიდან მასაც რაიმე შეხვედება, რთავს მთავრობას ნებას, წაართვას სხვებს ეს ფული და გადაანაწილოს.

პოლიტიკოსებისათვის მთავარ ამოცანას წარმოადგენს, დაარწმუნოს მოსახლეობა, რომ ისინი მათთვის არსებობენ და მათ ინტერესებს ემსახურებიან; რომ მთელ დღეებს იმაზე ხარჯავენ, მათთვის სოციალური დაცვის საუკეთესო საშუალებებს მიღწიონ. ვის სჯერა ამის? არავის. სამაგიეროდ იმისი სჯერათ, რომ ეს პოლიტიკოსები არავის მისცემენ საშუალებას, მათი პირადი კონტროლის გარეშე გამდიდრდნენ.

რესურსები, რომელიც კერძო პირებმა, შეიძლება, გაცილებით უფრო ყაირათიანად დახარჯონ, მიედინება მთავრობის ხარჯებში, გაურკვეველი მიმართულებითა და დანიშნულებით; ხოლო ის რესურსები, რომლებიც კერძო სექტორს მაინც რჩება, არასაკმარისია ფეხზე დასადგომად და/ან გადადის მართლმართლურ სექტორში, დეზორიენტირებულია და ეფექტს ვერ იძლევა.

მკაფიო მაგალითია შემდეგი: რამდენიმე წელიწადია, საქართველოში მძიმე ენერგეტიკული სიტუაციაა. ეს არც ახალია და არც არავის უკვირს. ჩვენს ენერგეტიკას პრობლემას ნაწილობრივ არგადამხდელეებიც უქმნიან. მათ მიერ მოხმარებული ენერგიის საფასური დევს ტარიფში და, წარმოიდგინეთ, ასევე ჩვენს სახელმწიფო ბიუჯეტში, ანუ ჩვენს მიერ გადახდილ გადასახადებში. მოსახლეობის ერთი ნაწილი თვლის, რომ სახელმწიფომ უნდა დაფაროს წარმოშობილი ვალეები, ოღონდ ვის ხარჯზე? გადასახადების გადამხდელების? სახელმწიფოს ადმინისტრაციის ჩარევა ამ სფეროში აშკარად ზრდის წესიერი ხალხის ხარჯებს, მათ ხარჯებს, რომლებიც დენის ფულსაც იხდიან და სახელმწიფო გადასახადებსაც. ცხადია, ამასაც სოციალიზმის სუნი ადის – ვილაც ცდილობს სხვის ხარჯზე ცხოვრებას და ამას მთავრობა ყოველნაირად უწყობს ხელს. ამას ყველა ენაზე სოციალიზმი ჰქვია.

ძნელი დასაჯერებელია, რომელიმე ნორმალურ ადამიანს ეს მოსწონდეს, მაგრამ საქმე საქმეზე რომ მიდგება, უმ-

რავლესობა სოციალური დემაგოგიის ისეთ მახეში ხვდება, რომ ყველაფერი ავიწყდება. ასე მაგალითად, როდესაც ენერგიის ტარიფის დაწევას უკიჟინებენ მთავრობას, იმას გულისხმობენ, რომ მთავრობამ აიღოს ხელში ამ საკითხის რეგულირების მთლიანი უფლება (ეს ასეც არის). ეს იმ დროს, როდესაც თვითონ ამ რესურსის გამყიდველს, სინამდვილეში, არც აწყობს ტარიფის გაზრდა და ერთადერთ იმედად არეული სიტუაცია ეგულება, რომელსაც მთავრობა ქმნის. აქაც ცხადია, ენერგეტიკული რესურსების მართვა სახელმწიფო ადმინისტრაციას აძლევს უზარმაზარ ძალაუფლებას, რასაც ვერ მიანებებ ვერცერთი კერძო პირი, რადგანაც მას კონკურენტები არ მოასვენებდნენ. სახელმწიფო კი მონოპოლისტია, რომელსაც კონკურენტი არ ჰყავს.

ენერგიის გამყიდველს ფასის გაზრდა არ აწყობს, მაშინაც კი, როდესაც იგი მონოპოლისტია – ამ შემთხვევაში ორი რამ მუშაობს მის წინააღმდეგ – პირველი, მყიდველები და აღმრიცხველები ერთმანეთს “ეკვრებიან” და დანაკარგები იზრდება; და მეორე, მყიდველები ამცირებენ მოხმარებას. ამ ვარიანტში, გამყიდველს პარტნიორად, ცხადია, მთავრობა ჰყავს, რომელიც დაუფარავს “ურჩი” გადამხდელების ვალეებს. ხოლო თუ ეს ასე იქნება, მაშინ ტარიფის გაზრდაც შეიძლება. საოცრად მარტივია, გააკეთო ასეთი არჩევანი: დაუთმო ტარიფის საკითხი გამყიდველს და მისცე “ურჩი” გადამხდელეების გამორთვის საშუალება, წაახალისო კარგი გადამხდელები და ა.შ. ფაქტია, რომ გაჭირვებული ადამიანების (ანუ “სოციალურად დაუცველების”) სახელით ეს სისტემა მუშაობს ზუსტად მათ ხარჯზე, რადგანაც მათ იმის საშუალებაც კი არა აქვთ, მოიპარონ ენერგია ან სხვა რამ; ისინი გადასახადებსაც უფრო დისციპლინირებულად იხდიან.

სოციალისტური აზროვნების კიდევ ერთი მკაფიო მაგალითია მთავრობის ურთიერთობა საერთაშორისო დონორებთან. მთავრობა და საზოგადოებაც ერთხმად უჭერენ მხარს კრედიტების მოზიდვის პოლიტიკას. ყოველი თანხის მიღებისას ისეთი აჟიოტაჟი ტყდება, რომ ყველას ავიწყდება, გაარკვიოს, ამ სესხის გამსტუმრებლები რამდენად ვართ, ვარა თუ არა ჩვენი ბიზნესგეგმა. ამაზე, ეტყობა, დიდად არც მეორე მხარე დარდობს, თორემ ჩვენისთანა მოვალეს სესხს ვინ მისცემდა. თუ ეს ასე არ არის, რატომ ვსესხულობთ მაინცადამაინც მსოფლიო ბანკიდან, სხვა ბანკებში ფული არ არის? ცხადია, რატომაც – არ გვასესხებენ. რამდენად მოსალოდნელია, ასეთი სესხების აღება წარმატებული იყოს? პრაქტიკულად, არანაირად. მაგრამ ისევ და ისევ სოციალისტური აზროვნების ტყვეობის ქვეშ მყოფი ჩვენი გონება ერთს გვკარნახობს: თუ ფული გვასესხეს, ყოველთვის კარგია. მთავრობაც მაშინ გვეჩვენება

საუკეთესოდ, თუ ფული იშოვნა. ასე შოულობდა საქართველოს სსრ მთავრობაც ფულს და სადამდეც მივედით, სახეზეა.

ჩვეულებრივი ადამიანი შემდეგი წესით აზროვნებს: იმას რა ჯობს, მთავრობა სხვის ხარჯზე თუ მაცხოვრებს, ეს უფრო ადვილი არ არის? თუმცა, ისიც თვალნათელია: ჩვენი გადასახადის გადამხდელები გულუბრყვილობით არ გამოირჩევიან. არც არავის უნდა, ზედმეტი ტვირთი აიკიდოს და თუ მაინც გაბრიყვდა, მალევე კოტრდება.

ყველა, ვისთვისაც მისაღებაა კაპიტალიზმი, ხვდება ერთ მარტივ უპირატესობას, რაც ამ სისტემას გააჩნია – კონკურენცია. სწორედ იგი აიძულებს ადამიანს, იზრუნოს მაქსიმალური სარგებლიანობისათვის, რაც შეუძლებელია ეფექტიანობის ამალეების გარეშე. სწორედ ეს განაპირობებს განვითარებას.

სოციალისტური დოქტრინა გაპატიობს ჩავარდნებს ეფექტურობის თვალსაზრისით, რაც აფერხებს პროგრესს. სოციალისტურად მოაზროვნეები, ამავე დროს, მზად არიან, თავი დასუტონ მათი დოქტრინის კიდევ ერთ სუსტ მხარეზე – ადამიანის გაზარმაცებაზე. მას არანაირი სტიმული არ გააჩნია, დასძლიოს თავისი სიზარმაცე. ურჩევნია, იჯდეს მთელი დღე ადამიანის მთავრობა თუ წარმატებული ბიზნესმენები, ვიდრე ხელი და ჭკუა გაანძრიოს. ის, ვინც სოციალიზმს ემხრობა, ემხრობა ასეთი ადამიანების განებივრებას უფრო წარმატებულების ხარჯზე. ეს თავისი ბუნებით იმდენად არასამართლიანია, რომ არ მუშაობს – შედეგად იძლევა მხოლოდ რესურსების გაფლანგვას და მოტივაციის შემცირებას, იმათთვისაც კი, ვინც მანამდე მუშაობდა.

ქართველი კაცი უკიდურესად ინდივიდუალისტია, რაც გამორიცხავს ისეთი კოლექტიური იდეოლოგიის მხარდაჭერას, როგორიცაა სოციალიზმი. პირიქით, კაპიტალიზმი მისთვის საუკეთესო მოდელია, უბრალოდ, ჩვენ ჯერ არ გვიგრძნია მისი უპირატესობა, ეს მხოლოდ გამოცდილებით მოდის. სარგებლის მიღების ამ წესის დანერგვის შემთხვევაში, იგი დიდ უპირატესობას მოგვცემდა უცხოურ ბაზრებზეც, მთავარი, არ აყვევთ სოციალისტურ ცდუნებას – “გავიილოთ” ცხოვრება სხვის ხარჯზე – ეს არ მუშაობს.

მთავარი: **“...სოციალიზმი ადამიანის ერთ-ერთი ყველაზე ამბიციური ქმნილებაა, - წერდა ლუდვიგ ფონ მიზესი (“სოციალიზმი,” 1920), - თუ გვინდა გადავარჩინოთ მსოფლიო ბარბაროსობისაგან, უნდა დავამარცხოთ იგი.”** ჩვენ შეგვიძლია ვთქვათ, რომ თავზე დავიჭებთ ამ იდეის მთელი უბედურება. ამის გამეორების საჭიროება აღარ არსებობს. სახეზეა, რომ იგი არ მუშაობს და პროგრესს ხელს არ უწყობს. კარგი იქნებოდა, თუ უარყოფითი ყოველგვარ სოციალისტურ მისწრაფებებს და დავადგებოდით კაპიტალიზმის სწორ გაზას.

ქართული WINDOWS მზად არის

გვანცა კვინიკაძე

Microsoft Office-ის პროგრამების, მათ შორის მსოფლიოში ყველაზე ფართოდ გავრცელებული ოპერაციული სისტემა "Windows"-ის გაქართულებული ვერსიები უკვე მზად არის. გადმოქართულებული ტერმინოლოგიის პაკეტი, დაახლოებით ათი ათასამდე ტერმინია შესული, რომელთა ინგლისურ ანალოგებთან შესაბამისობაზე ენათმეცნიერები და საინფორმაციო ტექნოლოგიების სპეციალისტები ერთად მუშაობდნენ. თუ 2003 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტში ქვეყნის პრეზიდენტის მიერ დაპირებული 550 ათასი ლარი მართლაც გათვალისწინებული იქნება, კომპიუტერული პროგრამების გაქართულებაზე მომუშავე ჯგუფის წევრთა ვარაუდით, კომპიუტერის ქართველი მომხმარებელი Microsoft Office-ის პროგრამებთან ქართულ ენაზე მუშაობას გაისადგვ, წლის ბოლოსთვის შეძლებს.

სერიოზული მუშაობა Microsoft Office-ის პროგრამების გაქართულებაზე 1997 წლიდან დაიწყო, თუმცა ამ საქმის მოთავეებს სახელმწიფო სტრუქტურებში, რომელთა მხარდაჭერა აუცილებელი იყო, დიდი ენთუზიზმით არ ხვდებოდნენ. ამჟამად უკვე არსებული გაქართულებული პაკეტი ენის სახელმ-

წიფო პალატისა და ინფორმატიზაციის სახელმწიფო დეპარტამენტების ერთობლივი მუშაობის შედეგია. ეს პროექტი სახელმწიფოს ფინანსური მხარდაჭერის გარეშე, "სოროსის ფონდის" დაფინანსებით გახორციელდა. ენის სახელმწიფო პალატის მთავარი კონსულტანტის, კახა გაბუნიას განცხადებით, ყველაზე პოპულარული კომპიუტერული პროგრამების გაქართულებას გლობალიზაციის ეპოქაში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება. კომპიუტერთან დაკავშირებული საქმიანობის სფეროები ისევე, როგორც მთელს მსოფლიოში, საქართველოშიც სწრაფად ფართოვდება. ამის გათვალისწინებით, პროგრამების გაქართულებით, ქართული ენა მხოლოდ ადამიანური ურთიერთობების ენის ფარგლებს სცილდება და სამუშაო ენაც ხდება. ამჟამად, ამ ფუნქციას ძირითადად, ინგლისური ასრულებს.

Microsoft-ისგან მისი საოფისე პროგრამების ქართულად ამოქმედების ნებართვის მიღებისთვის წამოყენებულ ერთ-ერთი უმთავრესი პირობა მისთვის გაქართულებული ტერმინოლოგიის სრული პაკეტის წარდგენა იყო, რაც უკვე დაკმაყოფილდა. თუმცა, ჯერჯერობით შესასრულებელი რჩება მეორე, არანაკლებ მნიშვნელოვანი პირობა, რომელიც საქართველოს მიერ Microsoft-თვის

სოლიდური საჯარიმო თანხის გადახდას გულისხმობს. გაბუნიას ინფორმაციით, Microsoft-თან დაკავშირების მცდელობები რამდენიმე წლის წინათაც არსებობდა, თუმცა ისინი უშედეგოდ დასრულდა. ამერიკული გიგანტის პასიურობას, სპეციალისტები საქართველოს ბაზრის მეკობრეული პროგრამული უზრუნველყოფით გაჯერებულობით ხსნიან, რამაც Microsoft-ს ქვეყანასთან თანამშრომლობის სურვილი დაუკარგა.

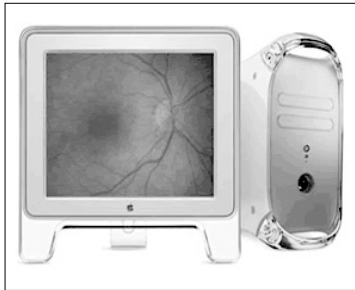
მომავალი წლის სახელმწიფო ბიუჯეტში გასათვალისწინებული 550 ათასი ლარიდან 200 ათასი დოლარი (400 ათას ლარზე მეტი) სწორედ მეკობრეული პროგრამული უზრუნველყოფის გამოყენებისთვის საქართველოს მიერ Microsoft-ისთვის გადასახდელ ჯარიმას წარმოადგენს. ინფორმატიზაციის დეპარტამენტის თავმჯდომარის, დავით თარხან-მოურავის განცხადებით, აღნიშნული საჯარიმო თანხა აბსოლუტურად სიმბოლური ხასიათისაა, მით უმეტეს იმ ჯარიმების ოდენობის გათვალისწინებით, რაც Microsoft-მა ანალოგიური მიზეზით სხვა ქვეყნებს გადაახდევინა. მაგალითად, ესპანეთის პროვინცია ბასკეთს Microsoft-ის თვალში იგივე "დანაშაულის" გამოსყიდვა სამი მილიონი დოლარი დაუჯდა. მნიშვნელოვანია რომ პროგრამების გაქართულების გარდა, დასრულებუ-

ლია, ორი ძირითადი ქართული შრიფტის სტანდარტიზაციის პროცესიც.

Microsoft-ის ჯარიმის გადახდის შემდეგ დარჩენილი, დაახლოებით 100 ათასი ლარი იმ მუშა ჯგუფს უნდა მოხმარდეს, რომელიც გაქართულებულ პაკეტს საბოლოო სახეს მისცემს. გაბუნიას თქმით, ამჟამად გაქართულებულია Microsoft Office-ის 1998 წლის ვერსია. ამ პაკეტის სრულყოფის სამუშაოების მოცულობა იმაზე იქნება დამოკიდებული, თუ საოფისე პროგრამების რომელი წლის ლია ვერსიას გადმოსცემს Microsoft საქართველოს.

გარდა საოფისე პროგრამების გაქართულებისა, "სოროსის ფონდმა" ქართულ-ინგლისური და ინგლისურ-ქართული ლექსიკონის, "ფარნავაზის" შექმნის პროექტიც დააფინანსა, (იხ. www.Wanex.net/text). კახა გაბუნიას, რომელიც ლექსიკონის ერთ-ერთი ავტორია, "ფარნავაზის" ამჟამინდელი ბაზის (80 ათასი სიტყვა) მილიონამდე გაზრდას გეგმავს. მისი თქმით, "ფარნავაზი" შეიძლება გახდეს ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნაწილი ტექსტის სათარგმნი პირველი პროგრამისა, რომლის შექმნაზეც მას მუშაობა ასევე დაწყებული აქვს. თუმცა, სამუშაოების დიდი მოცულობის გამო, სპონსორის გარეშე მათი გახორციელება შეუძლებელი იქნება.

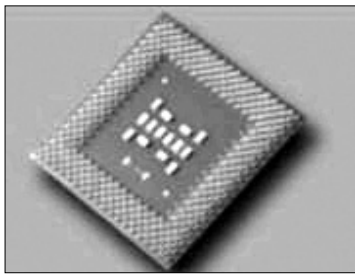
Apple იწყებს
ორპროცესორიანი
Power Mac G4-ის
გაყიდვას

ამერიკულმა კომპანია Apple-მ ორპროცესორიანი კომპიუტერის Power Mac G4 გამოშვების დაწყების შესახებ განაცხადა. კომპიუტერს თითოეული PowerPC პროცესორის ტაქტური სიხშირე 1.25 გიგაჰერცს შეადგენს. ახალი კომპიუტერების ოპერატიული მეხსიერება ორი გიგაბაიტის ტოლი იქნება. გარდა ამისა, კომპიუტერი აღიჭურვება ATI Radeon 9000 ვიდეოკარტით და 500 გიგაბაიტიანი ხისტის დისკებით.

ყველა ორპროცესორიანი კომპიუტერი Power Mac G4 წინასწარ დაყენებული ოპერაციული სისტემა Mac OS X 10.2 "Jaguar"-ით გაიყიდება. Apple-ს წარმომადგენლის მტკიცებით, ამ ოპერაციული სისტემისა და PowerPC-ის ახალი პროცესორების წყალობით ახალი კომპიუტერის მწარმოებლურობა 90 პროცენტით აღემატება 2.53 გიგაჰერცისანი Intel Pentium 4-ის მწარმოებლურობას ციფრული გამოსახულების დამუშავებისას, ვიდეოს MPEG 2 ფორმატში კოდირებისას 43 პროცენტით, ხოლო სამეცნიერო გათვლების გახორციელებისას – 440 პროცენტით. ამ კომპიუტერის საფარაუდო ფასი აშშ-ში 3299 დოლარს შეადგენს.

Intel-მა
ოფიციალურად
წარადგინა
2.0 გიგაჰერცისანი
Celeron

ამერიკულმა კომპანია Intel-მა 18 სექტემბერს ოფიციალურად წარადგინა 2.0 გიგაჰერცისანი ტაქტური სიხშირის პროცესორი Celeron.

ახალი პროცესორი 0.13 მიკრონული ტექნოლოგიით Northwood-ის ბირთვზე ინარმოება, აქვს 128 კილობაიტისანი "ქეშ" მეხსიერება და System bus, რომელიც 400 მგჰერც სიხშირეზე მუშაობს. პროცესორი განკუთვნილია Socket 478-ზე გამოყენებად.

ამ ახალი პროცესორის შექმნამდე, Celeron-ის ოჯახის ყველაზე სწრაფი მიკროპროცესორი იყო Willamette-ს ბირთვზე აგებული 1.8 გიგაჰერცისანი ტაქტური სიხშირის მოდელი.

Celeron 2.0-ის გაყიდვა უკვე დაწყებულია. საბითუმო პარტიის მყიდველთათვის, მიკროსქემის ღირებულება 103 დოლარს შეადგენს.

Microsoft®

Windows®xp
Professional

please wait...

რატომ იქცა „მაცუმიტა“ ამერიკაში „პანასონიკად“

თორნიკე შარაშენიძე

რა არის მნიშვნელოვანი მომხმარებლისათვის? პასუხი თითქოსდა უმარტივესია – ხარისხი. თუკი მომხმარებელს კომპანია “იქსის” მიერ წარმოებული უხარისხო პროდუქცია შეხვდა, ჩათვალეთ, რომ ეს მომხმარებელი კომპანია “იქსისათვის” დაკარგულია. მოკლედ, რაღა ვილაპარაკოთ და ხარისხი აუცილებელია, მაგრამ საკმარისი ნამდვილად არაა. ბიზნესისა და მენეჯმენტის სამყაროში არსებობს კიდევ ერთი ასეთი მეტად მნიშვნელოვანი ცნება – “პირველი შთაბეჭდილება.” ხარისხს ამ უკანასკნელთანაც აქვს მჭიდრო კავშირი - რამ უნდა დატოვოს კარგი შთაბეჭდილება, თუ არა ხარისხმა. მაგრამ ეს რომ მოხდეს, მომხმარებელი რაღაცით უნდა დაინტერესოს ამა თუ იმ პროდუქციამ. პროდუქციამ იგი უნდა მიიზიდოს, ან უკიდურეს შემთხვევაში, არ უნდა დააფრთხოს. ცხადია, ამას ემსახურება ისეთი რამ, როგორიც რეკლამაა. მაგრამ რაც უნდა მაღალი იყოს პროდუქციის ხარისხი და რაც უნდა კარგი რეკლამა უკეთდებოდეს, ყველაფერი შეიძლება წყალში ჩაიყაროს, თუკი მომხმარებელს სახელი არ მოეწონა.

მსოფლიოს უდიდეს ავტომწარმოებელ “ჯენერალ მოტორსს” არასოდეს დაავიწყდება ის მწარე გაკვეთილი, რომელიც მან ლათინური ამერიკის ბაზარზე იწვინა. კომპანიის ერთ-ერთმა შტომ “შევროლემ” უდიდესი დრო და თანხები დაახარჯა “ნოვას” მოდელზე მუშაობას, რომელიც ლათინოამერიკელის გემოვნებაზე, იქაურ თავისებურებებზე იყო გათვლილი. არ დარჩენილა თითქმის არაფერი, რაც არ გაუთვალისწინებიათ “ნოვას” შემქმნელებს – კლიმატი, გზების საერთო მდგომარეობა, პოტენციური კლიენტის საშუალო შემოსავალი... მაგრამ შედეგი? “ნოვა” სამარცხვინოდ ჩავარდა, მანქანით, რომელსაც უზარმაზარი რეკლამა გაუკეთდა, პრაქტიკულად არავინ ინტერესდებოდა. “შევროლესა” და მთლი-

ანად “ჯენერალ მოტორზის” ხელმძღვანელობა საგონებელში ჩავარდა: ასეთი რამ არავის ახსოვდა, მანქანას, რომელიც ყველა გამოკვლევის თანახმად ლათინოამერიკელის ოცნებად უნდა ქცეულიყო, არავინ ეკარებოდა, რაში იყო საქმე?

მიზეზი მეტად მარტივი გახლდათ. “ნოვა” ესპანურად ნიშნავს “ვერსად წავა.” ეს მარტივი შეცდომა “ჯენერალ მოტორზს” რამდენიმე ასეული მილიონი დაუჯდა.

ამერიკაში თუ ბრიტანეთში არასოდეს გაიყიდება ჩვენში ერთობ პოპულარული სარეცხი ფხვნილი “ბარფი.” მიზეზი იგივეა: “ბარფი” ინგლისურად ნარწყევს ნიშნავს. ამერიკელები ვერაფრით იჯერებენ, რომ ასეთი სარეცხი ფხვნილი საერთოდ არსებობს, სანამ მას ჩვენს მაღაზიებში საკუთარი თვალით არ ნახავენ. მათთვის წარმოუდგენელია, რომ რაიმე ნაწარმი შეიძლება ასეთ სახელს ატარებდეს – “ინგლისური ნახევარმა მსოფლიომ იცის და ასეთი სახელი რამდენს დააფრთხობს.” ვერაფერს იტყვი, მშვენიერი არგუმენტია მათთვის, თუმცა ჩვენთან ასეთ რაღაცეებს დიდ მნიშვნელობას ისინიც არ ანიჭებენ, ვინც ინგლისური კარგად იცის.

სამაგიეროდ ეს ყოველივე მშვენიერად ესმით იგივე იაპონიაში. ამომავალი მზის ქვეყანა ძირითადად ექსპორტზე მუშაობს და იქაურმა ბიზნესმენებმა კარგად უწყიან, რომ, პირველ რიგში, იმაზე უნდა იზრუნონ, თუ რა მოეწონება მათ უდიდეს და უმდიდრეს კლიენტს, ამერიკას. იაპონური საქონელი კი უმაღლესი ხარისხისაა, მაგრამ ეს იაპონური ენა ცოტა უცნაურია და ამერიკელს რაღაც-რაღაცები შეიძლება ცუდად მოხვდეს ყურში. ცხადია, ეს ყველა სახელს არ ეხება. მაგალითად, “კასიო” დიდებულია, “ნისანიც” მშვენიერად ჟღერს. მაგრამ აი, “მაცუმიტამ” კარგა ხანს ვერ დაიპყრო ამერიკელთა გული და მხოლოდ მაშინ სძლია “ნოვას” სინდრომს, როცა “პანასონიკის” მარკით დაიწყო მოღვაწეობა. ეს ხომ სულ სხვანაირად ჟღერს. არც იაპონურობა დაუკარგავს ბოლომდე (რაც მაღალი ხარისხის მაჩვენებელია) და ამერიკელსაც კარგად ხვდება ყურში. “სონიკ” - ეს ბგერის ასოციაციას აღძრავს. აბა ვნახოთ, ხარისხი მშვენიერია. სადღაც უკან “მაცუმიტა კომპანი” ანერია. უყურე შენ, რა უცნაური სახელია, მაგრამ ამას აღარ აქვს მნიშვნელობა – მომხმარებელმა პროდუქცია უკვე გასინჯა და ყიდვა გადაწყვიტა.

როცა ადამიანი უნდა გაგაცნონ, პირველ რიგში, იგებთ, მას რა ჰქვია. პირველ შთაბეჭდილებას სახელი ქმნის, რომელსაც ადამიანი დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს. იგივე ხდება ყიდვა-გაყიდვის დროსაც, მითუმეტეს, რომ ასეთ დროს ფულს ვიხდით.

